POFTIȚI

ÎN ARENĂ!

Natalia Durova

NATALIA DUROVA

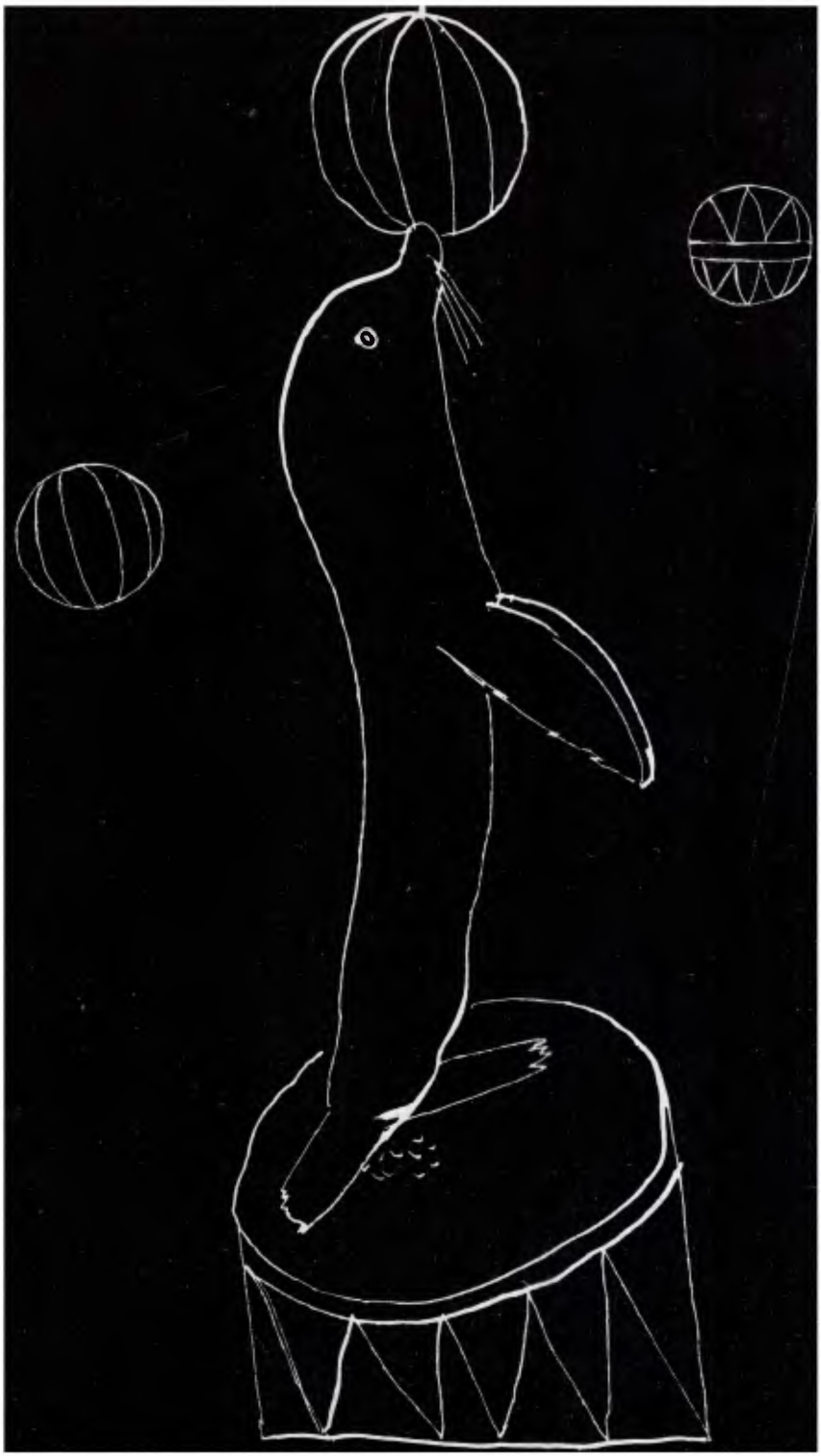

NATALIA DUROVA

POFTIȚI ÎN ARENĂ!

— povestiri —

ÎN ROMÂNEȘTE DE MIRCEA AUREL BUICIUC

ILUSTRAȚII DE A. MARKEVICI ȘI K. SUNNERBERG

EDITURA RADUGA, MOSCOVA — EDITURA ION CREANGĂ, BUCUREȘTI
1985

CUPRINS

Poftiți în arenă!
7

Povestiri
65
Kolka-protagonistul
66
Moartea bătrînului Yambo
109
Marele teatru „Malîşka“
125
Animalele călătoare
156
Despre Natalia Durova, viața și cărțile ei (postfață de Nikolai Halatov)
231

POFTIȚI ÎN ARENĂ!

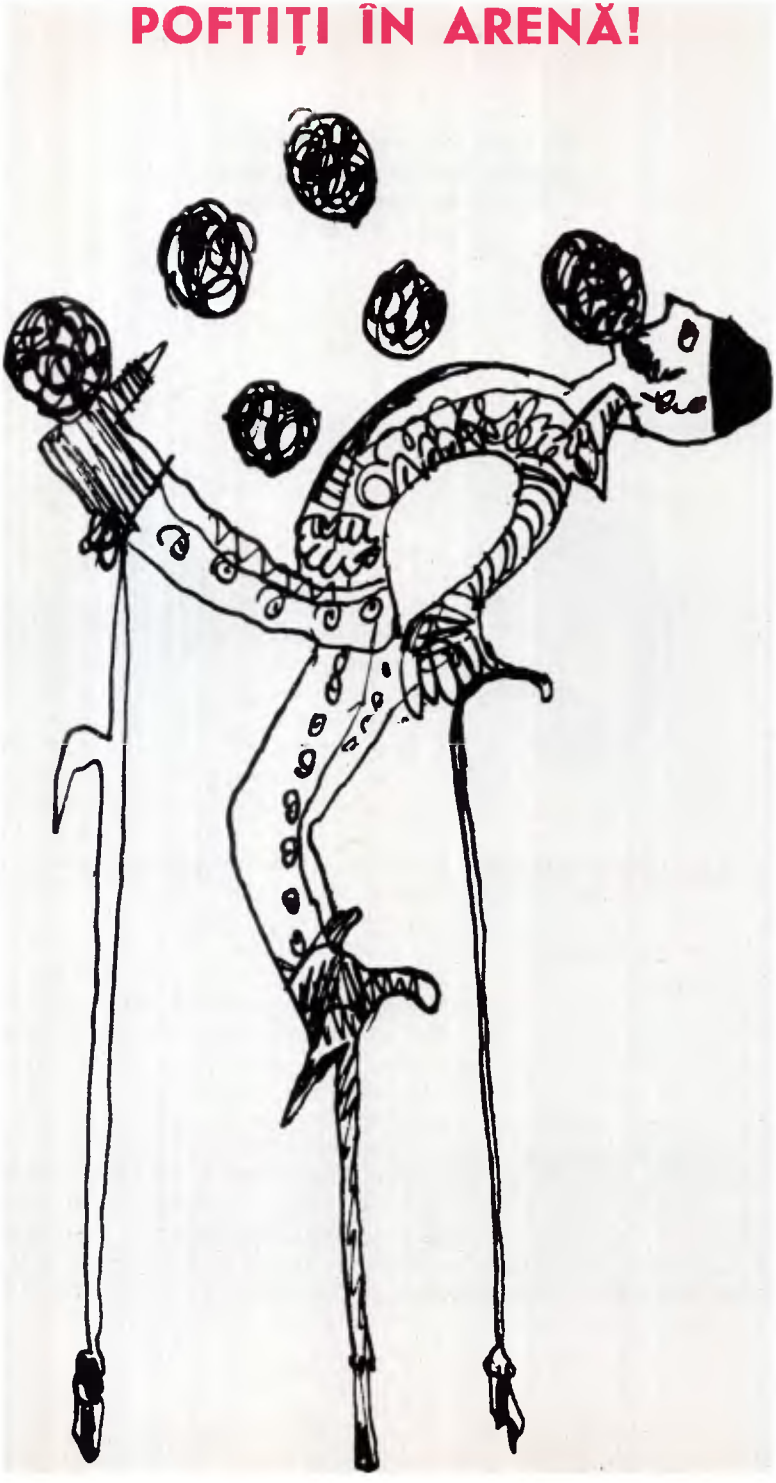

În memoria părinţilor mei —
Zinaida Durova şi Iuri Durov,
care şi-au consacrat viaţa
circului sovietic.

ZINAIDA DUROVA

IURI DUROV

În amintirea luminoasă a mamei mele

PREFAŢĂ

Pe elefantul acela nu l-am reîntîlnit nici la circ şi nici la grădina zoologică. Într-o zi, în portul Odessa, se rătăcise un şlep. Nu, n-am greşit, se rătăcise de-a binelea, căci primprejur se înălţau macarale semănînd cu nişte girafe de fier, se strigau unul pe altul, cu glasul răsunător al sirenelor, vapoarele, iar printre toate acestea sta în loc un mic şlep, cu un elefant pe punte. Elefantul fusese scos la pensie şi pleca din oraş. Nu era singurul pasager de pe şlep: împreună cu el, pleca în călătorie şi măgăruşul care se chema Piccolo. Giganticul elefant şi prietenul său credincios, măgăruşul cel de-o şchioapă, stăteau şi acum, ca şi altădată, unul lîngă celălalt.

Sirena remorcherului sună scurt. Deasupra coşului se înălţă falnic un turban de fum, se legănă, salutînd cerul, apoi începu să se destrame.

Urechile ca nişte frunze de brusture ale elefantului se zbătură a nelinişte. Măgăruşul şi le ciuli pe ale lui. Şi deodată sloboziră amîndoi un răcnet pe două voci: una — groasă, răsunînd la intervale scurte, cealaltă — tărăgănată, prelungă. Poate că în felul ăsta îşi luau cei doi prieteni rămas-bun şi de la circul lor, şi de la Odessa însăşi. Cel puţin aşa mi s-a părut mie în clipa aceea. Şi tot atunci am încercat o vie părere de rău că nu-mi întocmisem — încă din copilărie — un jurnal cu însemnări zilnice. Cu toate astea, mi se părea că-l am în clipa aceea înaintea mea. Într-adevăr, elefantul de pe puntea şlepului reprezenta pentru mine un adevărat jurnal de acest fel. Căci fiecare cută de pe trompa şi din jurul ochilor săi, ca şi, de pildă, cicatricea de la unul din picioare erau tot atîtea jaloane ce marcau amintiri ale îndepărtatei mele copilării. Iar ultima pagină a jurnalului o întruchipa chiar ziua aceea cînd elefantul ieşise la pensie.

Şlepul a şi început să se legene în mers pe valuri, apoi a devenit un punct abia vizibil în dreptul orizontului, dar eu încă mai stăteam locului, urmărindu-l cu privirea. Căci odată cu el, se ducea pentru totdeauna în largul mării şi propria mea copilărie.

Capitolul I

Primele mele amintiri datează din vremea cînd, umblînd cu tata prin culisele circului, începusem să-i răspund, fără ezitări, la toate întrebările:

— Cine stă acolo, în picioare?

— Elefantul.

— Dar dincolo, culcat pe jos?

— Cămila.

— Şi lîngă ea cine e?

— Măgăruşul.

Curînd însă, asemenea întrebări au început să mă plictisească. Voiam să pun eu însămi întrebări. Dar mama şi tata erau prea ocupaţi ca să se joace cu mine, iar cîinele — un coşcogea dog — în paza căruia mă lăsau, era nervos, mîrîia întruna şi nu vorbea deloc, în afara unui singur cuvînt: „Mamm-ma", pe care îl rostea cînd şi cînd, în speranţa de a obţine de la mine cîte un coltuc de pîine. Kliuci — aşa se numea cîinele — nu asculta de mine, lucru de care tata era totdeauna foarte mulţumit. Îl mîngîia pe spate şi-i zicea:

— Bravo, Kliuci. Mama şi cu mine îţi încredinţăm mereu

micuța noastră comoară. Tu îi ești dădacă, tu îi ești prieten și paznic. Sînt convins că niciodată n-ai să ne înșeli încrederea. Și-apoi, cred că Natașa ascultă de tine. Nu-i așa, Natașa?

— Îhî, mormăiam eu fără prea multă încîntare, apoi dam fuga la mama.

— Mămico, mămico! Ce-i aceea „comoară"?

— Lucrul cel mai de preț pentru un om.

— Dar pentru tătícu?

— Hm! Mama cădea pe gînduri. Eu însă n-o lăsam în pace:

— Spune-mi, care e comoara lui tătícu?

Mama ofta ușurată, apoi îmi răspundea zîmbind:

— Circul, desigur.

O! Asta era cu totul de înțeles. Pe vremea aceea cunoșteam deja literele, formate din beculețe electrice, care alcătuiau acest cuvînt: CIRC. Dar de ce mă tot lăsau tata și mama la hotel și se duceau acolo fără mine? Cît de necăjită eram din această cauză! Căci nu mă împăcam deloc cu hotelurile. Acolo erau rînduite totdeauna cu prea multă precizie niște obiecte care nici măcar nu ne aparțineau, pe masă vedeam mereu aceleași carafe cu apă, mirosind a doctorie, iar camerele aveau uși ce se încuiau zdravăn cu cheia, așa fel ca eu să rămîn de fiecare dată singură, doar în compania lui Kliuci. Tare neplăcute erau pentru mine ceasurile acelea lungi, de așteptare, cînd, potrivit ideilor mele de atunci, tata și mama se împărțeau de fiecare dată în două: cei în carne și oase, și cei din poză. Cei în carne și oase se aflau la circ, iar cei din poză mă priveau de pe perete și, neținînd seama de țipetele și lacrimile mele, îmi zîmbeau cu un mereu același zîmbet.

„Vreau să mă duc și eu la circ!" îmi ziceam deseori. Și iată că într-o zi dorința mi s-a împlinit! O femeie de serviciu a descuiat ușa, iar eu, luîndu-l pe Kliuci cu mine, am pornit la drum. Afară, pe coridor, am țîșnit mai întîi eu, iar Kliuci — după mine.

— De ce ai scos cîinele în coridor, fetițo? mi se adresă femeia cea trupeșă, cu o cîrpă și o găleată în mînă.

— În coridor? am repetat eu cuvîntul pe care pînă atunci nu-l mai auzisem.

— Da, în coridor, repetă cu mustrare în glas femeia.

„Înseamnă că circul trebuie să se afle la capătul coridorului", mi-am zis eu, iar Kliuci, ciulindu-și brusc urechile, o luă la pas ală-

turi de mine, supunîndu-mi-se pentru prima oară. Curînd, preşul cel lung şi moale rămase în urma noastră şi în faţă ne apăru scara. O treaptă, alta, încă una... Iată-ne afară, în stradă. Fac cîţiva paşi, mă împiedic şi cad. Kliuci mă apucă cu dinţii de rochiţă şi mă ajută să mă ridic. Mergem mai departe, dar, de la o vreme, încep să mă împiedic din nou. În cele din urmă, obosesc de-a binelea şi izbucnesc în plîns. Kliuci se aşază lîngă mine pe trotuar. În jurul nostru se adună lume.

— De ce plîngi, fetiţo?

Tac, nu răspund.

— A cui eşti tu?

— A circului, rostesc, potolindu-mă din plîns.

— A circului? Hm! Dar de locuit unde locuieşti?

— În coridor!

— N-am mai auzit aşa ceva, clatină din cap un bătrîn. Luîndu-se după el, repetă şi alţii: „Auzi dumneata: în coridor! N-am mai auzit aşa ceva."

— Dar casa ta unde e? Tăticul, mămica?

— Tăticu şi mămica sînt la circ.

— Ia vino, puişor, la mine în braţe, zice moşul. Să te duc acolo, la ei.

Accept cu bucurie propunerea, dar Kliuci se aşază în faţa mea şi mîrîie la bătrîn.

— Ce-i de făcut?

— Lăsaţi-o să meargă pe jos şi mergeţi şi dumneavoastră alături. Că-i păcat de ea. Un biet copil, îi zice bătrînului o mătuşică, plesnind de grasă ce e.

— Ai dreptate. Să mergem, fetiţo.

— Kliuci, haide! Strig eu în culmea bucuriei. Curînd după aceea, ajungem, într-adevăr, la circ.

Zărindu-ne, tata şi mama se miră. Mama se supără pe Kliuci, dar tata îi zice:

— Mamă dragă, Kliuci n-are nici o vină. Adevărul e că fetiţa noastră a crescut. A căpătat personalitate şi lucrul ăsta l-a derutat pe cîine. Din păcate, a început să-i dea ascultare. Va trebui să-i găsim lui Kliuci o altă îndeletnicire. Căci Nataşa noastră e acum mare. Are personalitate, e clar.

Aveam pe atunci trei ani şi jumătate.

Capitolul II

Acum, nu mai rămîneam singură la hotel. Plecînd la circ, părinţii mă luau cu ei. Iar hotelurile am început să le consider ca pe nişte coridoare, de-a lungul cărora trebuie neapărat să mergi o vreme dacă vrei să ajungi la circ. Tata şi mama se duceau acolo la lucru, iar eu, ca pe un tărîm de poveste. Povestea începea pentru mine dincolo de arenă, în dreptul cuştilor şi boxelor în care se aflau animalele.

— Renul a venit aici de la miazănoapte, iar cămila de la miazăzi, îmi povestea mama.

Multă vreme după aceea găseam la circ aceste puncte cardinale — miazănoapte şi miazăzi — orientîndu-mă, ca şi pînă atunci, după reni şi cămile. Chiar dacă aceste animale se aflau unul lîngă celălalt, eu tot plecam în lungi călătorii prin lume. Prin faţa ochilor mei se perindau imense teritorii ale noului. Deşerturile le reprezentau pentru mine boxele cu cămile, mările — bazinele cu leii-de-mare, pădurile — urşii, cerul — vulturii. Întîlneam în drumul meu şi tîlhari: erau maimuţele. Mă aflam cu ele într-un neîncetat conflict: le făceam cîte o grimasă, iar după ce ele îmi răspundeau, strîmbîndu-se şi mai tare, fugeam mai departe. Uneori îmi ieşea în cale şi cîte un „aghiuţă". Aşa le ziceam celor care obişnuiau să-i spună tatei:

— Of, Durov, Durov! Tare ciudat îţi mai educi copilul. Cum poţi lăsa o fetiţă atît de mică să se apropie, singură, de animale?! La ce te-i fi gîndind cînd faci treaba asta?

Tata rîdea:

— La educaţie. Încerc să găsesc o metodă proprie. Vreţi să v-o împărtăşesc şi vouă? Fetiţa mea trebuie să fie puternică şi neînfricată. Dacă de mic copil va prinde încredere în animale şi le va privi ca pe nişte prieteni, va deveni cu timpul o dresoare adevărată.

Între timp însă, „dresoarea adevărată" dădea fuga să se joace

de-a v-aţi ascunselea cu elefănţica. Era pentru mine joaca cea mai frumoasă şi mai veselă. Mă lipeam strîns de uriaşul picior al elefănţicăi şi stăteam astfel, ţinîndu-mi răsuflarea, pînă cînd trompa cea atît de sensibilă a ei găsea pe pipăite fundele de la capătul codiţelor mele, precum şi buzunarul de la şorţ, unde aveam pregătite cîteva bucăţele de zahăr. Zahărul dispărea cît ai clipi, apoi trompa se ivea din nou, se încolăcea în jurul meu şi mă scotea din locul unde mă adăpostisem. Aşezată comod pe trompă, mă dădeam huţa, ca într-un leagăn. Pe urmă, ţinînd în mînă o altă bucată de zahăr, mă rugam de ea:

— Lily, Lilycika dragă! Hai de-mi mai arată o dată de la „cucurigu“ toată arena.

Lily înghiţea zahărul şi mă lua din nou cu trompa. Făcînd-o covrig, mă ajuta să mă caţăr şi mai sus, chiar pe creştetul capului ei.

— Mămico! răcneam eu de-acolo cît mă ţinea gura. Te văd de la „cucurigu“!

Ochii obosiţi ai mamei mă găseau îndată. Privirea, mai întîi severă, i se îmblînzea, apoi mama venea la noi, o mîngîia pe Lily şi-i zicea:

— De ce, Lily, o răsfeţi pe Nataşa mea? Tu, elefănţică bună şi blîndă ce eşti. Şi tu, năzdrăvano, dă-te jos imediat. Diseară Lily trebuie să lucreze, iar tu n-o laşi deloc să se odihnească.

— Da' ea nu vrea să se odihnească.

— De unde ştii?

— Dacă ar fi vrut, s-ar fi culcat pe jos. Da' aşa, stă în picioare şi se tot leagănă.

— Nu-i aşa, Nataşa. Tu nu cunoşti încă multe lucruri. Ia vino la mine să-ţi povestesc ceva.

Şi eu coboram într-o clipită.

— Uite, am să-ţi spun cum obişnuiesc să doarmă elefanţii. Ei nu se culcă niciodată pe jos. Rămîn totdeauna în picioare şi dorm de parcă ar picoti. Iar dacă un elefant se culcă totuşi, asta nu-nseamnă la el că pur şi simplu se odihneşte, ci că a căzut bolnav, că s-a îmbolnăvit.

Mă duceam iar la Lily şi-i şopteam în trompă, închipuindu-mi că vorbesc cu ea la telefon: „Totuşi ţi-e greu să dormi de-a-n picioarelea. Vrei să-ţi aduc nişte fîn? Mai mult decît ai tu aici. O să-ţi fie mai comod. Rămîi în picioare, dar cu burta te sprijini de fîn. Vrei?“

Am început să-i aduc, opintindu-mă, mai multe braţe de fîn, dar îmi dădeam seama, necăjită, că tot nu-i de-ajuns. M-am urcat chiar pe un asemenea maldăr, dar am văzut că nu ajung nici cu mîna pînă la burta lui Lily, care se înălţa peste mine ca un plafon. Amărîtă, m-am aşezat jos, între elefanţi. Deodată, s-a abătut peste mine o adevărată ploaie de fîn. Lily azvîrlea fînul peste mine. Ajunsesem să par o făptură de fîn eu însămi, totuşi stăteam nemişcată, inspirînd mireasma aceea plăcută, îmbătătoare. Era o mireasmă nouă pentru mine. Am văzut că şi lui Piccolo, măgăruşul, au început să-i fremete nările. Se prăvăli deodată lîngă mine şi se-apucă să se rostogolească prin fîn, ca un purcel printr-o băltoacă.

Curînd au început să mă plictisească gîdiliturile firicelelor de iarbă uscată şi, scuturîndu-le de pe mine, am pornit spre locul unde povestea pe care o trăiam lua totdeauna sfîrşit. Era cuşca urşilor polari. Acolo nu mi se îngăduia să intru. Dar cît de mult doream să mă împrietenesc şi cu ei! În cuşca aceea părea că se află doi nămeţi. Nu erau albi de tot, ci aşa cum e zăpada pe care o mătură dimineaţa oamenii de serviciu. Mama încerca să mă convingă că urşii aceia sînt răi. Că ei n-au învăţat să se bucure de soare şi de zvonul pădurii. Că ochii le sînt goi şi reci.

Şi totuşi mă simţeam atrasă de aceşti nămeţi de un alb-murdar. În iarna aceea părinţii îmi cumpăraseră un paltonaş nou din blană albă, de iepure, o pereche de pîslari şi o căciuliţă pufoasă. Porneam la plimbare prin curtea circului, adunînd zăpada cu mîinile vîrîte în mănuşi, ce se făceau ciuciulete cît ai clipi. Într-una din zile, am făcut un bulgăre mare şi, cu el în braţe, am dat fuga spre cuşca urşilor. Poate că lor le place să se bată cu bulgării de nea? Am azvîrlit bulgărele în cuşcă. El s-a spart însă de gratii, iar zăpada căzută pe jos s-a prefăcut curînd în mici băltoace de apă. Unul dintre urşi începu să lingă omătul prins de gratii. I-am mai adus un bulgăre. Urşii îl hăpăiră cu lăcomie. Atunci am prins curaj. Adunînd zăpada pe o tăblie de placaj, am încercat să ridic grilajul — aşa cum îi văzusem făcînd pe îngrijitori — ca să vîr tăblia în cuşcă. Grilajul era greu. Trebuia să-l ridic cu amîndouă mîinile. Ce era de făcut? M-am proptit cu capul de grilaj şi am întins mîna să iau tăblia. Deodată, picioarele îmi zburară în sus şi-am auzit grilajul căzînd la loc: unul dintre urşi mă prinsese cu laba şi mă trăsese în cuşcă! Stătea acum lîngă mine

şi pufnea pe nări. Răsuflarea lui făcea să se zbîrlească blana paltonaşului cu care eram îmbrăcată. Am făcut un efort şi m-am ridicat în patru labe. Stam acum faţă în faţă cu ursul. Ochii lui mititei mă priveau cu indiferenţă. Am întins mîna spre el, dar ursul se dădu înapoi. M-am ridicat în picioare, dar el m-a dat jos cu laba şi a început să mă rostogolească prin cuşcă.

— Ce? Crezi că sînt minge? i-am strigat, înfuriindu-mă.

Cel de-al doilea urs veni şi el, alene, spre mine.

— Lilycika! am răcnit eu. Urşii joacă fotbal cu mine! Aşa cum fac buldogii cu mingea. Lily!!!

Alarmată, Lily începu să trîmbiţeze, şi prin întreg circul răsunară strigăte:

— Chemaţi-l repede pe Durov! Fetiţa lui a intrat în cuşcă la urşii polari!

Cei doi urşi continuau să mă rostogolească pe duşumeaua cuştii.

În sfîrşit, răsună o voce care semăna cu vocea tatei:

— Calmaţi-vă! Aduceţi repede o găleată de peşte. Mai aduceţi!

Urşii mă abandonară. Înălţară capetele. Am făcut şi eu la fel. Pe deasupra noastră zbură spre celălalt capăt al cuştii un ditamai peşte.

— Nataşa! Vocea era, într-adevăr, a tatei, numai că răsuna mai altfel ca de obicei. Nu te ridica de jos, Nataşa. Nu te mişca.

În clipa următoare, tata intră în cuşcă, trecu pe lîngă mine spre cei doi urşi, îmi întoarse spatele, apoi rosti, de astă dată cu vocea lui dintotdeauna: Ieşi din cuşcă, prostuţo! Repede.

Am zbughit-o afară şi-am dat fuga la mama. Din nu ştiu ce pricină, cei din jur începuseră să vorbească toţi deodată. Numai mama continua să stea tăcută, cu mîna la gură, şi să se uite ţintă la cuşca dinaintea ei, unde urşii înfulecau, mormăind, grămada de peşte. Venind spre ea, tata o luă de umeri:

— Linişteşte-te, draga mea, totul a trecut. Uite-o că-i aici, lîngă tine. Mă auzi, Zina? Linişteşte-te!

— S-a petrecut o minune! O adevărată minune! ziceau artiştii.

— Are o stea norocoasă fetiţa asta!

— Ce-a salvat-o, Iuri Vladimirovici? Ce credeţi c-a salvat-o? îl tot întreba lumea pe tata.

— Lipsa de frică şi naivitatea ei de copil. Numai asta, rosti gînditor tata; sprijinită de el, mama nu izbutea încă să-şi vină în fire.

Capitolul III

Artiștii îmi sînt şi ei prieteni. Aşa este Cijik [1], un băieţel de şase ani. Cijik este acrobat. Are un costumaş frumos şi pantofi de lac. În fiecare seară ciuful îi este ondulat cu fierul şi el iese de la garderobă numai ca să-mi arunce o privire triumfătoare, iar eu uit pe loc că, atunci cînd ne batem, îl învinge totdeauna şi că el e cel care dă fuga să se plîngă de mine.

Seara, de obicei sînt tristă. Cijik lucrează de-adevăratelea, face acrobaţii. Nonna Lugovaia încă nu iese în arenă, însă în fiecare dimineaţă face şi ea repetiţii. Iar eu... Eu încă mă mai joc cu animalele. Doar că acum joaca asta a început să mă cam plictisească.

— Tăticule, cînd am să lucrez şi eu? îl tot sîcîi pe tata.

— Trebuie să mai creşti. Cînd ai să-i ajungi elefantului la umăr, am să te las şi pe tine să ieşi în arenă, rîde tata.

Dau fuga în grajd, la elefanţi. Mă duc la Lily şi-mi măsor înălţimea. Nu-i ajung decît pînă la genunchi.

— Nataşa! mă strigă Nonna. Nataşa, vino cu noi la plimbare!

Nonna e o fetiţă cu suflet bun. Are cîţiva frăţiori şi îi plimbă mereu, ţinîndu-i de mînă. Ne ducem şi acum spre grădiniţa din preajma circului.

— Hai să ne jucăm de-a „ineluşul", propune Nonna.

Noi, cei mici, ne aşezăm pe-o bancă. Nonna trece pe dinaintea noastră, făcîndu-se că ne pune fiecăruia ineluşul în palmă.

— Ineluş-învîrtecuş, vino la mine! strigă apoi cu glas răsunător.

Eu sînt cea care sar de pe bancă. Joaca mă umple de veselie.

[1] În traducere: cintezoi (rus.).

Apoi, strecor inelul în palma lui Slavik, frăţiorului mai mic al Nonnei.

— Ineluş-învîrtecuş, vino la mine! strig şi eu.

Copiii tac mîlc, iar Slavik plimbă cu încîntare prin gură inelu-şul de metal cu care ne jucăm.

— Slavik! i se adresează cu glas sever Nonna. Nu-i voie să faci aşa ceva. Scoate imediat inelul din gură, să nu-l înghiţi!

— Hai, Nonna, să mergem înapoi. Tata face acum repetiţii în arenă. Haidem, o zoresc eu pe Nonna, văzînd că din incinta cir-cului iese Cijik.

— Nu, Nataşa, băieţii trebuie să se plimbe. Du-te tu singură. Băieţii trebuie să mai stea la aer.

Cijik se opreşte în dreptul unui grup de băieţi pe care eu nu-i cunosc.

— Ce bine-i de el! oftez eu. Face acrobaţii, îl ştie toată lumea. Cît de repede s-a împrietenit şi cu băieţii ăştia.

Nonna nu-mi zice nimic şi-i potriveşte lui Slavik guleraşul. Cît despre Cijik, acesta, parcă făcîndu-mi în necaz, vine la noi şi rosteşte pe un ton superior:

— Tăiaţi frunză la cîini? N-aveţi ce face?

— Ba ne jucăm, îl corectează cu mustrare în glas Nonna, apoi, întorcîndu-se spre ceilalţi băieţi care au venit şi ei împreună cu Cijik, le zice: Vreţi să vă jucaţi cu noi? Poftiţi. O să fim bucuroase.

Stăm pe bancă, vorbim de una, de alta.

— Acasă la noi avem nişte meri, zice unul dintre băieţi.

— Tatăl meu a adus din ţinuturile de miazăzi un palmier. Şi-acum îl ţinem chiar în odaie, zice un altul.

Ascultîndu-i, încerc din răsputeri să-mi dau seama ce-o fi cres-cînd şi la noi, la circ. Privirea îmi cade pe afişele care împînzesc faţada ca nişte pete multicolore.

— La noi, la circ, cresc alea de colo, ba chiar foarte repede, le arăt eu băieţilor puzderia de afişe.

— Ha-ha-ha, rîde Cijik, iar o dată cu el şi toţi ceilalţi.

— Nu cumva vrei să le spui că lucrezi şi tu la circ? mă întă-rîtă Cijik. Să ştiţi că nu-i artistă. Nu-i decît o clonţoasă-mincinoasă.

— De ce o necăjeşti pe Nataşa? E încă mică. O să mai crească şi-o să ajungă dresoare. Are, în schimb, un elefant adevărat, îmi ia apărarea Nonna.

Eu însă mă simt jignită. Eu nu-s artistă. Ceilalţi băieţi nu-mi bagă de seamă supărarea şi mă privesc curioşi:

— Chiar ai un elefant? mă întreabă unul dintre ei.

— Da.

— Ce culoare are?

— E albastru, îi zic eu.

— Asta-i bună! Nu există elefanţi albaştri, mă întrerupe Cijik. Şi băieţii întorc pe dată capul. Nu se mai uită la mine.

Izbucnesc în plîns şi dau fuga spre intrarea în circ.

— Lily! Lilycika! suspin eu printre lacrimi. Prin penumbra din grajd, trupul lui Lily pare, într-adevăr, albastru. Nu le spusesem băieţilor un neadevăr: culorile literelor şi cuvintelor din „abecedarul" pe care îl învăţam erau cele pe care le întîlneam zilnic acolo, în grajdul circului. Aşa le vedeam, aşa mi se şi întrezăreau în minte.

Ştiam, de pildă, că „viaţă" e un cuvînt potrivit atunci cînd un animal aleargă voios să ia parte la o repetiţie, sau cînd picoteşte, mulţumit, după un prînz îmbelşugat, sau cînd mîrîie furios la cel care l-a necăjit.

Că „moarte" înseamnă o cuşcă goală, cu mohorîte pînze de sac agăţate de gratii şi mirosind neplăcut a dezinfectant.

Învăţasem, adică, să simt suflul cald al vieţii şi să înţeleg în felul meu ce înseamnă moarte. Mai era însă ceva care îmi rămînea de neînţeles şi care, după cum îmi spunea mama, începea o dată cu viaţa şi se sfîrşea o dată cu moartea. Acest ceva se numea „muncă".

Îmi spun şi acum că vreau să lucrez. Da, am să lucrez. Îmi şterg lacrimile şi dau buzna spre grupul de animale cu care exersează tata în manej.

— Ce înseamnă asta? îşi încruntă tata sprîncenele.

— Am venit şi eu la repetiţie, îi zic cu multă hotărîre.

— Dacă te ţii de ştrengării, să pleci în culise. Aici mă împiedici.

— Eu am venit să lucrez.

— Of, ce încăpăţînată mai eşti! Bine, consideră că te-am pus la lucru. Uite, îţi dau *şambarier*[1]-ul ăsta. Du-te colo lîngă garderobă şi învaţă să pocneşti cu el.

Şambarier-ul e o biciuşcă, un cnut, un bici mai aparte. Seamănă

[1] De la *chambrière* — bici de manej (fr.).

cu o undiță. Și să pocnești cu el e foarte greu. În primul rînd, pentru că este lung: cam de trei ori cît mine. Denumirea i-o descifrez așa cum mă pricep: *șam*[1] înseamnă „a mînca", iar „*barier*", firește, de la „barieră". Va să zică, tata le silește pe animale să facă un lucru ce pare cu neputință de făcut: să mănînce bariera, obstacolul. Probabil, ca să le pedepsească.

„Bu-un!" îmi zic eu și în clipa următoare ajung din nou în grădiniță. Cijik mai este acolo, o face pe grozavul în fața celorlalți băieți. „Acu' să te ții, gîndesc eu. Te fac să mănînci și tu bariera!"

Cîteva minute mai tîrziu, îmbufnată și tăcînd cu încăpățînare, sînt pusă la colț. Mama șade ciufulită lîngă măsuța de machiaj și îl așteaptă pe tata.

— Cine ți-a dat *șambarier*-ul? Bine, n-ai decît să taci. În cazul ăsta ai să stai de vorbă cu tata.

În sfîrșit, apare și tata.

— Poftim, admiră-ți fiica! L-a bătut cu *șambarier*-ul pe Cijik. Nu pot să înțeleg de unde l-a luat.

— Eu i l-am dat, zice cu un aer vinovat tata.

— Pentru ce? întreabă mama pe un asemenea ton, încît îmi vine să cred că tata va veni și el să stea la colț împreună cu mine.

— Mă tot împiedica la repetiție și-a trebuit într-un fel să scap de ea.

— Să scapi de mine! țip eu și izbucnesc într-un plîns cu hohote.

— Necugetat mai ești! Nu-ți dai seama că ai de a face cu un copil? I-ai trîntit o minciună. Cînd e vorba de un fleac, mai treacă-meargă. Dar într-o treabă ca asta!...

— Zina dragă, o întrerupe tata. Totdeauna cînd este tulburat, îi zice mamei pe nume. De obicei, îi spune „mama". Luîndu-se după el, îi zic „mama" și mulți alți artiști ai circului. Zina dragă, eu nu pot s-o supun la riscuri. Doar nu are decît patru ani, iar tu vrei s-o fac de pe acum dresoare. E prea devreme.

— În primul rînd, nu eu vreau așa ceva. Iar în al doilea rînd, nu doresc cîtuși de puțin ca Natașa să devină un copil rău și invidios. Gîndește-te și ia o hotărîre: n-avem decît s-o lăsăm la Moscova. Să crească departe de circ...

---

[1] De la „*șamat'*" (rus., argotic).

— E fata mea. Am să-i dau educaţia pe care o cred de cuviinţă! se supără tata.

— Atunci procedează cum se cuvine. Ea nu se deosebeşte cu nimic de alţi copii. Ca atare, să-şi ducă viaţa aici, la circ, la fel ca şi ei. Nu trebuie s-o fereşti de toate. Şi mai ales de muncă! Iar începutul nu trebuia clădit pe-o minciună. O, Doamne, măcar să-ţi fi adus aminte de propria ta copilărie.

Nemulţumită, mama se întoarce cu spatele, apoi ia de alături fotografia bunicului meu şi i-o pune lui tata în faţă.

— Am înţeles. Să procedez ca dînsul, aşa-i?

Mama dă din cap.

— Eşti o femeie înţeleaptă. Tata îi pupă mîna. Va să zică: „să învăţăm, jucîndu-ne". Nataşa, urmează-mă. Să mergem, dresoareo!

Rîzînd, pornim amîndoi spre arenă.

Capitolul IV

Tata îmi face educaţie. Iar firea mea seamănă leit cu a lui. Lumea zice: „Şi-a găsit tingirea capacul". Tata stă lîngă mine şi, cu mîna, îmi dirijează mişcările. Strîng din răsputeri *şambarier*-ul şi simt că aş vrea să stau jos, să mă odihnesc niţel. În faţa noastră se află în arenă patru postamente cu tot atîtea vaze acoperite. În ele stau ascunşi mai mulţi porumbei. De lucrat, lucrez cu nişte căluţi mici, care se numesc ponei. Sînt tot patru. E un mic număr ecvestru. Căluţii aleargă cuminţi, unul după altul, în cerc. Un gest cu mîna, şi ei încep să alerge doi cîte doi. Un alt gest, şi cele două perechi vor porni una spre alta. Un pocnet al *şambarier*-ului, şi fiecare pereche ocoleşte cîte un postament.

Şambarier-ul pocneşte din nou. Vazele îşi desfac capacele, porumbeii zboară din ele şi se aşază pe ipingelele zdravăn întinse pe crupele cailor. Încă un gest cu mîna, şi caii se opresc înaintea mea. Stau în rînd, unul lîngă celălalt. Cobor arătătorul, şi caii fac o plecăciune, iar porumbeii zboară spre mine. Sînt împresurată de bătăile lor din aripi. Întind mîinile în sus şi toţi cei patru căluţi cabrează şi rămîn aşa, stăpîniţi de un tremur, străduindu-se să-şi păstreze echilibrul.

E greu de mînuit *şambarier*-ul, dar şi mai greu e să ţii minte ordinea exactă a tuturor mişcărilor pe care trebuie să le faci. Cît timp lucrăm, tata e mereu supărat. Una-două, se răsteşte la mine:

— N-auzi ce-ţi spun? Întinde mîna spre stînga! îmi strigă el. Spre stînga!

N-apuc să mă dumiresc unde-i partea stîngă, întind mîna înainte şi căluţii, zăpăciţi, se dau înapoi, spre pista manejului.

— E toantă rău fata asta, zice obosit şi descurajat tata, dîndu-mă pe mîna mamei. Ea mă strînge cu duioşie la piept.

— N-ai dreptate, Iura. E ca şi cînd te-ai aştepta de la Nataşa la un acord muzical de care ai nevoie. Dar cum să-l obţină, dacă nu ştie încă să citească notele?

— A-a, nu despre asta-i vorba. Eu nu izbutesc să-i controlez mişcările. Zăpăceşte caii, îşi vîră degetele în boturile lor. E încă prea mică, mă-nţelegi, mamă?

— Tăticule, dar eu vreau să lucrez! o ţin eu pe-a mea, murmurînd cu glas sugrumat.

— Las' c-ai să lucrezi! Ian te uită ce rîvnă la ea! Nici nu ştiu ce să facem.

— Să mergem la masă, sugerează mama.

Fiind şi ea cu noi, uităm de necazuri şi pornim înviorăţi spre hotel. La un moment dat, ne oprim pe marginea trotuarului, aşteptînd să treacă pe dinaintea noastră şirul de maşini. Mama, zîmbind hîtru, ne ia de umeri:

— Ia uitaţi-vă! Cine e cel de colo, Nataşa? Spune.

— E miliţianul, mămico! exclam eu, înveselită.

— E agentul de circulaţie, mă corectează tata, apoi, surprinzînd privirea mamei, continuă: Îi vezi bastonaşul? Ce fel de bastonaş e ăla?

— E ca al lui Kio, scamatorul. Un bastonaş fermecat.

— Of, fată, fată! Bastonaşul e ca toate bastonaşele. Mîinile lui sînt iscusite.

— Iar te întorci la ale tale, zice mama. Mai ai şi tu răbdare. Nu te necăji. Arată-ne la amîndouă cum trebuie dirijaţi căluţii. O să învăţăm toate regulile, iar Nataşa o să fie un agent de circulaţie în arenă. Aşa-i, Nataşa?

— Da, mămico! înclin eu din cap.

— Şi-acum, repejor acasă. Să mîncăm cu toţii, ne zoreşte mama.

„Acasă". Ciudat lucru, în mintea mea acest cuvînt era totdeauna legat de mama. Noi nu aveam o casă, o locuinţă statornică, aşa cum are toată lumea. Traiul nostru legat de circ părea un adevărat carusel. Pe dinainte ne treceau în goană clădiri, camere de hotel, cuşete ale vagoanelor de dormit, sclipitoare şine de cale ferată. Dar dacă lîngă noi se afla mama şi mîncam cu toţii, fie şi pe un vechi afiş de circ în locul feţei de masă, asta însemna că eram acasă. Poate tocmai de aceea îi ziceau atîţia alţi artişti mamei mele „mamă". Căci ea ştia să fie pentru toţi un om bun şi de nădejde, aşa cum este pentru oameni casa în care au crescut şi îşi duc viaţa.

Cît de uşor mi-a venit a doua zi dimineaţa să memorez acele reguli pentru numărul cu căluţii! A fost ca o joacă la care, împreună cu mine, au luat parte Nonna, Cijik, Slavik şi mama. Ei, chipurile, erau caii, iar eu dresoarea. În locul *şambarier*-ului, ţineam acum în mînă o nuieluşă de salcie. Nuieluşa o mînuiam cu uşurinţă, zicînd că sînt agent de circulaţie.

Şi iată că mama plesneşte din palme. Joaca-repetiţie ia sfîrşit.

— Am impresia că cineva nu poate să sufere untura de peşte? zice mama şi se uită hîtru la noi.

— Ba mie îmi place, mamă Zina, întinde mîinile Slavik, frăţiorul Nonnei.

— Bravo! Să vedeţi însă cum o beau leii-de-mare. Vreţi să mergem la ei?

Alergăm în urma mamei spre bazinul cu apă. Leii-de-mare stau tustrei cu boturile lipite de gratii. Dimineaţa, ei nu seamănă deloc a galoşi. Iată-i şi acum, abia treziţi din somn. Sînt uscaţi şi se vede limpede că-s de culori diferite. Paşka, cel mai mare dintre ei, e de un cafeniu-închis, cu nişte pete alburii pe gîtul vînjos, Lotos, ceva mai mic, e de-un gri-bej, iar Lastocika, o leoaică-de-mare

micuţă şi gingaşă, e vineţie şi are corpul presărat cu smocuri mici, înfoiate, de blană uscată. Zărindu-ne, se reped tustrei să-şi ia porţia de untură de peşte. Mama toarnă untura în cîte un peşte, de parcă ar turna ulei într-o salată. Cele trei boturi negre se ridică şi coboară, urmărind mişcările mamei.

— Ia spune-mi, Nataşa, ce trebuie să fac acum, ca să le dau de mîncare? mă întreabă ea.

— Să-i uzi bine, răspund eu cu gravitate.

— Haideţi la baie, li se adresează mama leilor-de-mare, apoi dă la o parte grilajul care îi desparte de bazin.

Cijik, Nonna şi Slavik urmăresc curioşi scalda animalelor. Prima care s-a apropiat de puntea ce ducea în apă a fost Lastocika. A plonjat iute, cu o mişcare uşoară, apoi a început să înoate. În urma ei — bîldîbîc! — a înălţat o jerbă de stropi Lotos. Cît despre Paşka, acesta a rămas lîngă grilaj, aşteptînd cu răbdare ca mama să-i arunce, în sfîrşit, peştele cu care a încercat pînă atunci să-i abată atenţia. Ştiu de ce a făcut-o. Paşka e foarte puternic. În cuşcă el e stăpînul, iar dacă ar coborî primul în apă, s-ar simţi stăpîn şi acolo, ceea ce ar face ca bietul Lotos să aibă de suferit: Paşka l-ar muşca sau l-ar goni înapoi în cuşcă. De aceea, tata a zis:

— Ca să-l strunim pe Paşka, trebuie să le dăm drumul în bazin mai întîi celor mai mici şi mai slabi. Vor pune ei stăpînire pe bazin, iar Paşka se va simţi acolo musafir. În felul lor de a se comporta, animalele se conduc şi ele după anumite reguli.

Aşa s-a şi întîmplat. Paşka a ajuns să fie un musafir politicos. Numai că e foarte voluminos şi ocupă aproape întreg bazinul. Înoată şi scoate nişte ţipete — parcă „ah", parcă „ham", dar mereu cu o voce de bas.

Şi iată că le-a sosit dejunul. Pentru fiecare în cîte o găletuşă. Numai Lastocika mănîncă dintr-o strachină. Leii-de-mare nu mestecă peştele, ci îl înghit aşa cum e. Doar ei n-au măsele cu care să mestece, ci numai colţi cu care vînează. Apucă cu gura cîte un peşte şi îl aruncă în sus. Apoi îl prind şi îl înghit. La ei asta nu-i o joacă, ci felul în care mănîncă totdeauna. Căci dacă, prinzînd în larg cîte un peşte, l-ar înghiţi de la coadă, aripioarele lui ţepoase ar putea să le vatăme gîtlejul. Tocmai de aceea îl aruncă în sus...

— Asistenta Nataşa e rugată să poftească la repetiţie, mă strigă tata.

Trec foarte mîndră pe lîngă Cijik, apoi o iau la fugă spre arenă.

— Bravo, domnişoară! Astăzi eşti de nerecunoscut! mă laudă într-un tîrziu tata. Ia mai fă o dată căluţii să cabreze.

Cei patru ponei se ridică la iuţeală în două picioare.

— Şi-acum, reverenţa! Bravo!

— Tăticule, ia te uită: Zviozdocika nu mai vrea să se ridice!

Mă apropii de Zviozdocika — cea mai mică iepşoară dintre cei patru ponei. Mai stă şi acum cu picioarele din faţă îndoite. Ochii îi sînt trişti, iar azi par şi niţel înfricoşaţi. Moţul negru îi este leoarcă de năduşeală.

— Zviozdocika! o strig eu şi îi întind o bucată de zahăr.

— Las-o, Nataşa, îmi zice tata şi se uită cu atenţie la ea. M-da, văd că Zviozdocika noastră nu se simte bine. O ajută să se ridice de jos, după care un om de serviciu o scoate din arenă. De-acum încolo, draga mea, o să facem repetiţii în alt mod, aud din nou glasul tatei. Asta, un timp. Iar peste o lună, o să ne ocupăm iar de căluţi.

Bucuria mea se stinge pe dată. Lui tata îi sînt apoi aduşi în arenă elefanţii iar eu stau de una singură în rîndul întîi de fotolii. Lily trage cînd şi cînd cu ochiul la mine. Aş vrea să-i dau zahărul pe care nu l-a mai mîncat Zviozdocika, dar n-am voie s-o fac, căci Lily e ocupată: a chemat-o tata la repetiţie.

...Să faci repetiţii „în alt mod“ înseamnă să vezi, să simţi şi să-ţi cunoşti foarte bine munca. Aşa a zis tata. Acum, eu sînt la punctul unu: învăţ să văd. Văd circul. Iarna, circul e cu pereţi de piatră, călduros, şi pare o căsuţă de poveste în care trăiesc animalele. Şi într-adevăr, dacă deschizi uşa de afară şi înăuntru intră frigul, poţi vedea înălţîndu-se pretutindeni mici fuioare de abur: este respiraţia celor ce vieţuiesc aici. Iarna, circul e pentru toţi ca o vizuină în care te simţi de minune. Cînd vine vara însă, grajdul animalelor pare un peron de gară, unde lumea aşteaptă să vină trenul: pînă şi elefanţii sînt nerăbdători să facă o plimbare pe afară. Ba odată, cînd ne aflam la Smolensk, au făcut şi baie într-un rîu adevărat.

— Băgaţi de seamă, Iuri Vladimirovici, să nu-şi iasă Niprul din maluri. Doar aveţi nişte corăbii de mare tonaj: doi elefanţi — patru tone, îi spuseră în glumă lui tata nişte vaporeni.

Lily însă nu se sinchisi şi intră în apă împreună cu Piccolo, măgăruşul. În urma lor veni şi cea de-a doua elefăntiţă, pe nume

Mirza. Curînd, din cele două trompe ţîşniră lungi trîmbe de apă.

Cît timp am dat reprezentaţii la Smolensk, veneau să facă plajă acolo, pe malul rîului, şi artiştii. Unii făceau baie, alţii îşi spălau rufăria în apa cea limpede. În ceea ce o priveşte pe Lily, era un animal blînd şi potolit. Mirza însă era o mare ştrengăriţă. Într-o zi, s-a apropiat de un lighean cu rufe aflat pe mal şi... ia rufăria de unde nu-i. Devorînd un tricou trandafiriu, a mai înghiţit două feţe de pernă şi a plecat vioaie la scăldat. Deşi Lily era mai mare decît Mirza, îi făcea totdeauna acesteia pe voie. Eu însă n-am legat prietenie cu Mirza, fiindcă era uneori în stare să ia de la Lily pînă şi ultimul codru de pîine. Lily se simţea tot atît de bine şi în circurile de vară, şi în cele de iarnă, pe cînd Mirza numai în cele de vară. Altminteri n-ar fi desfăcut, firește, pe cînd ne aflam odată la Celeabinsk, întreg tavanul de scînduri al grajdului, din care cauză Lily s-a îmbolnăvit de anghină. A stat în zilele următoare culcată acolo, pe duşumeaua grajdului, învelită cu mai multe pături, şi tata o tot îndesa să bea cîte două vedre de ceai amestecat cu vin şi cu zmeură. Lily bea supusă băutura, dar apoi, încălzită, încerca să dea jos cu trompa toate păturile cu care era învelită. Tata o învelea la loc cu multă grijă şi o mîngîia pe trompă. Cît timp Lily a fost bolnavă, tata a stat zile întregi în preajma ei şi nici măcar noaptea nu părăsea grajdul.

Nu, nu eram prietenă cu Mirza şi nu-mi plăceau nici circurile de vară. Cupola lor e din foaie de cort. Cînd bate vîntul, ea se umflă, iar cînd plouă, se lasă în jos sub greutatea apei care se adună în unghiurile pînzei sale hexagonale, ameninţînd din clipă în clipă să se reverse în arenă. Toamna, stagiunea ia sfîrşit, şi circul de vară devine tare-tare trist. Animalele pleacă, cupola de pînză e scoasă, şi schelăria circului seamănă cu o păpădie căreia i s-a spulberat puful.

— Tăticule, să ştii că am reuşit să văd circul aşa cum ziceai că trebuie el văzut, i-am spus într-o zi lui tata, neizbutind prea bine să-mi descriu impresiile. Tata m-a ascultat, dînd din cap, apoi m-a întrebat:

— Dar arena?

— Arena?... am bîiguit eu şi am tăcut, descumpănită.

Tata m-a dus în arenă. Ne-am aşezat pe marginea pistei de manej. M-am ghemuit lîngă el, fiind numai ochi şi urechi.

— Toate circurile au arene la fel, a început tata. Altcîndva se spunea că artiștii de circ n-au casă. Într-adevăr, ei peregrinează din oraș în oraș. Sosind însă la circurile de acolo, găsesc același fel de clădiri, cu pereți și dușumele identice, dar mai ales același fel de arene, atît de bine cunoscute și de oameni, și de animale. Tocmai de aceea Lily a noastră, de pildă, poate să-și execute numărul cu multă siguranță și fără alte repetiții, în oricare oraș am sosi. Mă înțelegi, Natașa? Sau un alt amănunt, legat și el de arena circului... Astăzi, după cum știi, e zi de relache, adică de odihnă. Privește acum sus, sub cupolă. După cum vezi, frînghiile trapezului și lonja [1] sînt răsucite ca niște rufe stoarse. Arată și ele că la circ este astăzi zi de odihnă. Hai să mergem dincolo, la garderobă.

Seara, mă culcam să dorm pe un mic sipet ferecat, în care tata își ținea pelerinele împodobite cu paiete și nestemate, gulerele înfoiate și jabourile. Așezîndu-se în dreptul mescioarei, tata se apuca să meșterească ceva din niște bețișoare. Îmi dădeam seama că e vorba de recuzita necesară pentru numărul cu leii-de-mare. Tot atunci, mama ordona costumele pentru spectacolul de a doua zi.

— Mămico, dar eu cum am să mă îmbrac cînd am să apar în arenă? am întrebat-o într-o seară.

— Cred că într-o jupă din cele înfoiate. Cu o fundă în păr și niște papuci împodobiți cu paiete.

— Ba nu sînt de acord, făcu tata, încruntat. Doar nu-i balerină.

— Bine, Iura, dar ea e fe-ti-ță! insistă mama.

— Ei și? Nu vreau nici un fel de jupe. E un copil voinic și nici nu prea aduce a fetiță. E un adevărat băiețoi. Ar fi bine, mamă, să-i faci un costum ca al meu. O copie exactă. Ar fi amuzant. Un Durov în miniatură. În trecut, așa apăream în arenă împreună cu bunicul ei. Și nici un fel de papuci. Totul, exact ca la mine.

Adormeam legănată de șoaptele lor. Tata și mama așteptau cu nerăbdare ziua premierei mele. Îi neliniștea însă faptul că Zviozdocika încă nu se simțea bine. Într-o dimineață însă, m-a trezit un ghiont. Lîngă mine sta culcată, fără să se miște, o mogîldeață înfășurată într-o pătură.

— Mămico...

---

[1] Din fr. *longe*. Aici: frînghie de siguranță. (N. a.)

— Dormi, Nataşa.

— Ce-i asta?

— E un dar pe care ţi l-a făcut Zviozdocika. Mama dădu la o parte un colţ al păturii, şi-am zărit un căluţ de-o şchioapă, doar niţel mai mare decît cîinele meu.

— Mititelule! Dragul de tine! Mititelule! am întins eu braţele spre căluţ. Acesta deschise un ochi, aruncîndu-mi o privire încrezătoare, dar încă lipsită de înţelegere, apoi genele lungi coborîră din nou.

— Aţi şi făcut cunoştinţă? se aplecă tata, bucuros, spre mine. Să ştii că ăsta-i căluţul tău. Tu să-i faci educaţie. La opt ani, eu lucram de mult în arenă. Bunicul tău, Nataşa, era un om tare bun la suflet. Dar dacă vedea pe cineva necăjind un animal, ajungea în culmea mîniei. Iar în ceea ce mă priveşte, zicea aşa: „Iuri trebuie să se descurce singur. Dacă ai nevoie de dădacă atunci cînd ai de-a face cu animalele, e vai de tine.“ Locuiam în acea vreme într-o casă aflată pe o stradă veche ce se chema Bojedomka [1]. Pentru mine era o casă deosebită şi tot ce se afla într-însa avea legătură cu circul. Fusese, de pildă, instalată acolo o menajerie şi, în fiecare dimineaţă îmi făceam de lucru, împreună cu bunicul tău, în preajma cuştilor. Cred că am fi uitat mereu şi de masă, dacă nu ne-ar fi dezmeticit de fiecare dată bunică-ta. Era pentru noi toţi ca un adevărat soare, căci dădea dovadă de multă căldură sufletească: avea grijă de noi, ne da sfaturi, ne ajuta şi la treburile mai importante, şi la cele mai mărunte. Atît eu, cît şi bunicu-tău o iubeam nespus, deşi îi cam ştiam şi de frică. Ce-i drept, nu ocăra niciodată pe nimeni, şi nimeni n-a auzit-o vreodată ridicînd glasul la cineva. Nu ştiu însă cum se făcea, dar izbutea să desluşească totdeauna o intonaţie falsă, să sesizeze o minciună, să-şi dea seama de vreo năzbîtie a cuiva. Cît despre bunicu-tău, el avea, în ceea ce priveşte educaţia, nişte principii ale lui, bine stabilite.

Îl ascultam pe tata cu multă luare-aminte, deşi nu înţelegeam chiar totul. De pildă, ce însemna cuvîntul „principii“. Nu l-am întrebat însă nimic, de teamă să nu-l întrerup.

La masă ne aşezam cu toţii. Aproape totdeauna aveam şi oaspeţi.

---

[1] Actualmente: Str. Durov din Moscova. Denumire dată în 1934 în memoria celebrului dresor de animale V. L. Durov (1863—1934). (N. t.)

Cred că nu s-a întîmplat niciodată să ne aflăm numai noi între noi. Iar eu eram mezinul familiei. Şedeam de-a stînga lui bunicu-tău, care îmi zicea: „Cît eşti mic, nu eşti decît inima mea. Cînd ai să mai creşti şi ai să mă ajuţi în muncă, ai să devii mîna mea dreaptă — o mînă de aur. Şi-atunci ai să stai la masă dincoace, între mine şi mama!“ Aşteptam cu multă nerăbdare să vină şi ziua aceea, ca să pot sta mai aproape de bunică-ta. Sau încă o treabă: aflîndu-mă la masă, eu n-aveam voie să cer nimic în afară de sare. Aşa se cuvenea să facă orice copil cînd şedea la masă cu cei mari. Dar iată că bunicul tău pornea cîte o conversaţie cu oaspeţii. Se lua cu vorba şi uita de mine cu totul. Isprăvind mîncarea, stam cu ochii pironiţi în farfuria goală. Îmi mutam apoi privirea la bunică-ta, dar ea îmi făcea semn: „Ai răbdare!“ Să rabd îmi venea greu. Şi-atunci, prinzînd un moment potrivit, ziceam cu un aer cît se poate de serios: „Vă rog să-mi daţi puţină sare!“ Oaspeţii zîmbeau, iar farfuria mi se umplea pe dată. Era şi bunicul tău mulţumit, ascultînd ce-i zic musafirii:

— Iuri vă seamănă leit, Vladimir Leonidovici! E şi el plin de haz!

Odată, după ce am participat la turnarea unui film, am venit împreună cu bunicul tău acasă. Şi-atunci a fost ziua cînd, la masă, m-am aşezat pentru prima oară de-a dreapta lui. În filmul acela, pe ecran aveam să apărem amîndoi. Bunică-ta, fericită, mi-a întins farfuria îndată după ce l-a servit pe bunicul. N-a trecut însă nici o săptămînă şi mi-am dat seama că mîna mea dreaptă, la care mă pricopsisem între timp cu bătături zdravene de la curăţenia pe care o făceam în cuştile animalelor, nu e deloc de aur. Şi asta, din cauza unui lup. Mă apucasem într-o zi s-o fac pe grozavul în faţa altor băieţi din circ. Găsisem nişte vopsea de bronz, îmi poleisem cu ea mîna dreaptă şi pornisem cu băieţii de-a lungul menajeriei:

— Nu mi-e frică de nimeni: am o mînă de aur!

În drum, dădeam animalelor cîte un ghiont, şi numai cu mîna poleită. Unul o lingea, altul doar o mirosea şi pleca pufnind pe nări. Numai lupul... nici măcar n-a binevoit să se ridice din ungherul în care stătea culcat. Atunci am înşfăcat un băţ şi l-am înghiontit. Lupul s-a supărat: nu era obişnuit cu aşa ceva. S-a ridicat în picioare şi a venit în dreptul gratiilor, arătîndu-şi colţii. Eu însă i-am întins şi lui mîna: chipurile, nici de tine nu mi-e frică. Dar el, haţ! şi m-a apucat de deget. Cît pe ce să rămîn fără el. Am dat

fuga la ai mei. Bunică-ta, cînd m-a văzut, s-a făcut albă la faţă. Unge-mă cu tinctură de iod, bandajează-mi degetul... În urma mea, hop şi bunicu-tău: Nemernicule! Te-ai apucat să-mi nenoroceşti animalele! Ţi-arăt eu ţie!!!

Am încasat-o atunci zdravăn. Şi-o lună de zile după aceea cît m-a mai durut degetul, bunicu-tău nici n-a vrut să mă mai vadă. Numai pe bunică-ta, gîndeam în sinea mea, numai pe ea o mai am pe lume. Pînă la urmă, m-am făcut bine. Am scos şi bandajul. Degetul însă nu mai era ca pînă atunci. Uită-te şi tu, Nataşa: Vezi cum arată? Iar bunicu-tău mi-a spus aşa:

— Asta să-ţi fie învăţătură de minte. De-aici încolo ai să ştii să deosebeşti aurul adevărat de cel fals. Şi s-o ţii bine minte. Cată să iubeşti animalele. Căci ele reprezintă şi viaţa ta, şi munca ta. Dacă ai să le înţelegi, n-o să mai fie nevoie să-ţi poleieşti mîinile. Atunci, prostule, îţi va curge prin vine aur adevărat. Tot aşa îţi spun şi eu, Nataşa: să iubeşti şi să înţelegi animalele. Tocmai cu această speranţă în inimă ţi-am adus darul pe care ţi l-a făcut Zviozdocika. Ai înţeles? îşi sfîrşi tata istorisirea.

În ziua aceea l-am văzut fericit cu adevărat.

Capitolul V

Căluţului pe care mi-l dăruise Zviozdocika i-am pus numele Malîşka[1]. Şi-au început repetiţiile mele. O hrăneam pe Zviozdocika. Îi întindeam în palmă cîte-o felie de pîine cu sare. Zviozdocika o mînca cu poftă, iar Malîşka creştea văzînd cu ochii. Curînd a pornit să se ţină după mine prin arenă. Dacă îi suflam în ureche, scutura din cap, ca şi cînd mi-ar fi spus: „Lasă-mă, lasă-mă...“

[1] Micuţul (rus.).

— Spune-mi, Malîşka, ai să mă asculţi? îl întrebam, prefăcîndu-mă totodată că vreau să-i suflu în ureche. Malîşka scutura din cap. Aşa, care va să zică? Nu vrei să mă asculţi? Atunci te poftesc să stai în genunchi! Şi îi atingeam uşor cu o nuieluşă picioarele dinainte. Malîşka se executa îndată, lăsîndu-se în genunchi. Mă aplecam peste el şi, ţinînd în palmă o bucată de zahăr, îl făceam să întindă gîtul spre mîna mea. Fiind încă mic şi nepriceput, culegea cu buzele rumeguşul din arenă şi de fiecare dată eu îl ştergeam cu grijă pe bot.

Acum, Cijik şedea ore întregi în preajma mea. Îl interesau foarte mult repetiţiile mele. Uneori asistam şi eu la ale lui. Munca lui era mai grea decît a mea. Atît unul, cît şi altul reprezentam genuri distincte în arta circului. El era acrobat, iar eu dresoare de animale. Povestea cu genurile o înţelegeam în felul meu. Un acrobat — gîndeam în sinea mea — trebuie să facă diverse figuri, pe cînd un dresor determină animale cu care lucrează să le facă. Şi mi se părea mult mai greu să-ţi impui ţie să execuţi un salt cu precizie sau o tumbă, decît să determini un căluţ să se lase în genunchi. Tocmai de aceea, pesemne, nu mi se îmbrobona, în timpul repetiţiilor, fruntea de sudoare. Şi-apoi, în timpul repetiţiilor eu aveam mai multe momente de bucurie decît Cijik. El însă era de altă părere.

— Ştii, Natașa, am să mă străduiesc să fiu şi eu mai răbdător. M-am hotărît să urmăresc cu atenţie cum procedezi tu în timpul repetiţiilor. Da' să nu rîzi de mine.

Bietul Malîşka! În ziua cînd mi-a spus Cijik treaba asta, n-a mai primit cuvenita bucată de zahăr, n-a ajuns la timp înapoi, la Zviozdocika, ba, colac peste pupăză, a încercat, pentru prima oară în cele patru luni de cînd se născuse, să mă lovească cu copita.

— Cijik, te rog foarte mult, nu mai sta să mă urmăreşti cum lucrez, l-am implorat eu. Înţelegi, Malîşka e încă mic de tot. Eu văd că te uiţi la mişcările noastre, dar el nu-şi dă seama de asta. De aceea nu mai pot lucra cu el la fel de bine ca şi pînă acum.

— Cum adică? Doar el e cal, nu om! ciudată treabă! zise cu mirare Cijik.

— Ba nu-i aşa! A fi dresor înseamnă să stai mereu aproape de animalul pe care îl dresezi, să-l înţelegi aşa cum te înţelegi pe

tine însuţi. De aceea, dacă pe Malîşka îl doare ceva, şi eu simt la rîndul meu că mă doare. Dacă el e vesel, sînt şi eu veselă.

— După cum văd, eşti încă o fetiţă nătăfleaţă. Nu cumva îţi şi vorbeşte?

— Ba da!

— Mincinoaso! Dintre toate animalele doar papagalul ce mai zice cîteva vorbe acolo, mi-o tăie, plin de convingere, Cijik.

— Papagalul nu-i animal, ci pasăre. El are aripi, pe cînd animalele n-au. În schimb ele ştiu să vorbească. Vrei să-ţi dovedesc? Hai cu mine la Lily.

În grajdul elefanţilor mirosea a fîn. Piccolo, măgăruşul, se aţinea pe lîngă Lily. Se freca cu spinarea de piciorul ei ca de un stîlp. Ţinîndu-ne de mînă, ne-am oprit şi noi în preajma elefănţicăi.

— Lilycika, spune-ne şi nouă ceva! am rugat-o, întinzîndu-i o bucată de zahăr. Ea a înghiţit-o cît ai clipi din ochi şi a scos un sunet straniu, asemănător cu un oftat. Ochii ei ne priveau cu bunătate şi tandreţe. I-am tradus cu toată convingerea lui Cijik ceea ce ne spusese:

— Lily ne-a mulţumit pentru zahăr.

Am crezut că Cijik o să izbucnească în rîs. Gura îi era întredeschisă, ca şi cînd ar fi vrut să-mi spună ceva.

— Fă-o să mai vorbească, Nataşa! Fă-o să mai vorbească.

— Ştii, Cijik, animalele vorbesc în fel şi chip. Dar cel mai bine poţi să le înţelegi după cum se uită la tine. Cele care te privesc cu bunătate nu-şi mijesc niciodată ochii. De ce să-şi ascundă privirea pe după gard?

— Pe după gard?

— Da. Ia priveşte-mă. Vezi, acum mă uit la tine printre gene.

— Parcă stai să aţipeşti.

— Aşa e. Dar dacă n-o fac, înseamnă că te mint, că nu fac decît să-ţi urmăresc mişcările. Înseamnă că sînt ghepard, lup, un animal de pradă. Gardul sînt genele. Vezi, Lily are nişte gene rare de tot. Nu-şi poate ascunde privirea. Pe cînd Malîşka le are lungi de tot şi subţiri, ca un evantai cu care te aperi de zăduf şi de praf. Iar genele ghepardului sînt dese-dese şi ascuţite, ca un fel de abajur; cu ele îşi ascunde viclenia şi răutatea.

— De unde ştii tu toate astea?

— De la mama. Da! să-l fi văzut pe Kalavuşka al nostru!...

Dac-ai şti ce grozav e Kalavuşka! Acum, el e la bunica, la Moscova, la „Colţul Durov“[1]. Kalavuşka e pasăre-rinocer. Despre el pot să-ţi vorbesc şi eu. Are nişte gene mari-mari de tot. Şi îi cresc foarte ciudat. Mai întîi îi apar un fel de cuişoare. Şi-s uite-aşa, zbîrlite şi negre, parcă desenate cu tuş. Pe urmă îţi dai seama că fiecare din ele este ca o cutiuţă din care apare geana propriu-zisă. Parcă s-ar naşte dintr-un ou. Pricepi?

— În primul rînd se zice „iese din ou“. Iar în al doilea rînd, păsări-rinocer nu există.

— Ba există! Pe cuvîntul meu!

Înflăcărată cum eram, l-am prins pe Cijik de haină.

Tocmai atunci Lily îşi lăsă trompa în jos şi mă atrase spre ea. Cijik făcu un salt înapoi.

— Ba da, există, există, există! Şi avem şi noi una: pe Kalavuşka. Aşa să ştii... am ţinut-o eu pe a mea, legănîndu-mă pe trompa lui Lily şi privindu-l triumfătoare pe Cijik.

— Nataşa! Nataşa! am auzit deodată glasul mamei.

— Sînt aici, la Lily!

— Vino la garderobă.

Uitînd de Cijik, m-am repezit într-acolo. În ziua aceea trebuia să-mi probez costumul. Acesta — primul meu costum — era o copie fidelă a costumului tatei.

Un jabou care-mi învăluia gîtul pînă la bărbie. Semăna leit cu o floare. O cingătoare, pe care mama îmi cususe cu paiete numele: „Natalia Durova“. Şi o pelerină bleumarin, cu stele mari, aurii.

— Ia să ne pui unul lîngă altul, mămico! triumfă tata. E frumoasă jucăria, aşa-i?

— Ce jucărie, tăticule? întreb eu nerăbdătoare, cu o nestăpînită curiozitate.

— Eu şi cu tine. Două *matrioşti* [2]. Doar ai avut şi tu o jucărie dintr-asta. *O matrioşcă* mare, în care erau vîrîte altele... din ce în ce mai mici. Şi uite, eu sînt acum *matrioşca* cea mare, iar tu — cea mai micuţă. Te-aş ruga să vii astăzi la repetiţie cu costumul

---

[1] Aşezămînt cultural din Moscova, fondat în 1912 de V. L. Durov şi avînd menirea de a propaga metodele ştiinţifice de dresaj. (N. t.)

[2] *Matrioşka* — bibelou artizanal, specific rusesc, reprezentînd o păpuşă de lemn goală pe dinăuntru şi în care se introduc una într-alta păpuşi aidoma, de dimensiuni tot mai mici. (N. t.)

ăsta. Să se obişnuiască şi căluţii cu el.

A fost o repetiţie cu totul neobişnuită. Circul era pustiu şi doar o mînă de prieteni de-ai mei, cu chipuri mirate, şedeau instalaţi în loja directorială.

— De ce cînd zîmbeşti, te uiţi numai în sus? m-a-ntrebat tata.

— Pentru că acolo e Nonna, Cijik şi toţi ceilalţi copii.

— Încearcă să zîmbeşti şi spre rîndul întîi de fotolii.

— Bine, dar de-acolo nu se uită nimeni la mine. Fotoliile sînt goale.

— N-are importanţă.

Uitîndu-mă necăjită spre locurile din faţă, încerc să schiţez un zîmbet.

— Promite artista, n-am ce zice! Păi ăsta e zîmbet? Doar nu te-am pus să bei ulei de ricin. Tata face o mină acră, şi eu izbucnesc în rîs.

— Uite-aşa. Foarte bine. Şi-acum, figura de la urmă. Să intre Malîşka.

Discipolul meu ţîşneşte de după draperie ca un tăuraş gata să împungă cu cornul.

— Malîşka, n-ai să mă faci de ruşine?

„Nu!“ scutură din cap căluţul.

— Atunci, fă o reverenţă copiilor.

Malîşka se lasă în genunchi. Pe urmă sare în picioare, îşi propteşte botul în costumaşul meu cel nou şi, pe neaşteptate, începe să-mi molfăie cu poftă pelerina înstelată.

— Pleacă! strig eu, disperată. Tăticule, Malîşka îmi strică costumul!

Tata e ocupat. Stă de vorbă cu inspectorul de manej [1]. Atunci îi întind lui Malîşka un morcov, şi el, încercînd să mi-l ia din mînă, fuge în urma mea spre culise.

Mîine e duminică. Ziua mult aşteptatei premiere. Mîine voi intra pentru prima oară în arenă ca o artistă adevărată. Mama mi-a spus că va fi pentru mine o zi mare.

Şi iată, ziua cea mare a sosit. Stau lîngă mama în spatele dra-

[1] Lucrător care răspunde de bunul mers al unei reprezentaţii, avînd ca atribuţii principale: alcătuirea programului, anunţarea numerelor, organizarea repetiţiilor, asigurarea securităţii artiştilor, etc. (N. t.)

periei. Pe lîngă mine se perindă animalele. Dinspre arenă, înspre arenă... Sînt aduşi şi poneii mei. În cele din urmă, draperia se dă la o parte şi tata mă aduce de mînă în faţa publicului. Ce de lume! Pretutindeni, numai ochi. Iar ochii mei clipesc de-atîta lumină. Pe urmă încep să disting petele multicolore ale pălăriilor, iar după aceea şi chipurile oamenilor. O mare mulţime. Şi toate sînt îndreptate spre mine. Privesc în jurul meu şi nu văd decît chipuri de oameni. Iar tata a dispărut. Căluţii aleargă roată. Încerc să mă uit la ei, dar spaima mă paralizează. Maşinal, execut totul corect, ca la repetiţie. Am impresia însă că, de astă dată, caii se mişcă prea încet şi că lumea din jurul meu, care zîmbeşte, nu face decît să rîdă de mine. În cele din urmă, caii şi porumbeii dispar, şi în arenă ţîşneşte Malîşka. Se opreşte, se uită întrebător la mine, dar eu tac. Îmi atinge mîna cu buzele lui moi şi umede, dar eu tac. Atunci se apucă să-mi molfăie din nou pelerina. Îl împing cît colo şi izbucnesc în plîns, împrăştiind pe obraz lacrimile portocalii la culoare de la morcovul pe care îl ţin în mînă.

Lîngă mine apare tata. Explică ceva publicului, apoi ne ia pe mine şi pe Malîşka în braţe şi ne duce în culise.

Mama mă conduce la vestiar, iar eu tremur mărunt. Nu mai hohotesc, dar lacrimile continuă să-mi curgă.

— Ce-ai păţit, Nataşa? Te-ai speriat, fetiţa mea? Las' că o să-ţi treacă. Linişteşte-te. Mama mă culcă pe sipetul din colţ, iar în spate simt răsuflarea fierbinte a lui Malîşka. Deasupra mea, tavanul vestiarului vuieşte. Tropote, tropote. Sînt spectatorii care părăsesc circul la sfîrşitul spectacolului. Zgomotul paşilor mă face să tresar.

— Mămico!...

— Sst! Vine tata.

Mă ghemuiesc în aşternut.

— Ce faci, debutanto? Te ascunzi? Tata pare niţel derutat, dar mă priveşte cu blîndeţe. Bravo, Nataşa! Totul a ieşit minunat. Ai auzit cum te-a aplaudat lumea? Chiar şi-acum, cînd ies de la circ, spectatorii zic: Ce artistă nemaipomenită a apărut în arenă!

Tonul glasului său îmi spune că, într-adevăr, aşa este. Trag cu urechea şi la tropotele din tavan. Ele mai răsună încă şi-mi spun la rîndul lor: da, e adevărat! Tata e mulţumit. Mama îl scoate pe Malîşka din încăpere. Tata se aşază lîngă mine, pe sipet. Întind

mîinile spre el şi îl îmbrăţişez.

— Iată că eşti şi tu artistă! Dar acum am să te învelesc mai bine, să tragi un pui de somn. Diseară o să avem iar de lucru.

— Cum, ziua a şi trecut? Mămico! Din prag, mama dă din cap. Păi nu mi-ai spus tu că astăzi e „o zi mare"? Şi ea uite ce scurtă e! scot eu un ultim suspin, simţindu-mă de astă dată mai împăcată şi tare obosită.

— E o zi mare pentru inimă! mă lămureşte tata. Pentru că ai s-o ţii minte toată viaţa. Dar am să-ţi mai spun ceva. De azi încolo mămica noastră are în mine şi în tine doi lucrători de circ. Şi ia aminte, Natașa, că arena e ca palma unui om: dacă eşti o artistă adevărată, ea îţi scoate în evidenţă toate calităţile. Dacă eşti însă o fricoasă şi o plîngăreaţă, ea te strînge în pumn şi te fărîmă. Te face rumeguş.

Atunci, la vîrsta de cinci ani, îmi era tare frică să nu fiu, într-adevăr, făcută rumeguş.

Capitolul VI

Tata uită că eu sînt copil — aşa zice toată lumea. Acum el nu mai încearcă să mă liniştească la sfîrşitul spectacolului. Acum, fie că se uită la mine mustrător, ferindu-se să-mi zică faţă de mama tot ce a adunat în el, fie că nici nu mă bagă în seamă. Ştiu de ce o face. Pentru că e foarte pretenţios. Cuvîntul acesta lung mă copleşeşte. În ultima vreme, caut să fiu mai mult în preajma mamei. O rog deseori să se joace cu mine.

— Ascultă, Iura, i-a spus ea într-o zi lui tata. Aş vrea să te duci astăzi cu Natașa la teatrul de păpuşi. Ea n-a fost niciodată acolo.

Crăiasa zăpezilor, fetiţa pe nume Gerda, Renul... Le trăiam şi

eu necazurile, scoteam cîte un țipăt, aplaudam. Nu le vedeam ochii goi, de sticlă, și uitam că păpușile acelea n-au inimă. Aveau însă glas, se mișcau, aveau viață într-însele. Scena teatrului era plină de viață. Tata părea că se bucură și se întristează odată cu mine. Îmi dădeam seama însă că din cînd în cînd mă urmărea cu privirea.

Și cîte zile după aceea nu le-am petrecut alături de imaginea Crăiesei zăpezilor!... Jucam în fața lui Cijik rolul Gerdei, aflîndu-mă în boxa unui ren adevărat și mîngîindu-i botul moale și gingaș. Renul cel cu privirile agere și urechile mereu ciulite nu se temea de mine, iar Crăiasa zăpezilor, pe care Cijik, Nonna și Slavik au cunoscut-o din atîtea fragmente istorisite și jucate de mine, părea că se mutase, în închipuirea lor, chiar aici, la circul unde ne aflam. Scena era pentru mine grajdul. Nu avea decoruri, în schimb toate personajele de poveste prinseră viață: nu numai cerbul, ci chiar și cioara. La reprezentațiile mele asista și tata, rîdea și îl vedeam redevenind cel dintotdeauna.

— Să știi, mamă, că Natașa îmi seamănă cu adevărat. Ia uite-o cum joacă. Parcă am fi la M.H.A.T.[1]

— Dar în arenă știi de ce se mișcă atît de greoi? Mama se așează lîngă tata pe sipetul din colț și începură să discute cu aprindere. Din ziua debutului meu, asupra familiei noastre părea că se abătuse o anume îngrijorare care îl făcea pe tata să fie cu mine mai sever, iar mamei îi săpase două mici cute în colțurile buzelor.

— Tu nu înțelegi niște lucruri, Iura! Deocamdată Natașa e ca o plastilină, iar tu ar trebui s-o modelezi, nu s-o repezi. Doar nu-i cu putință să-i transmiți dintr-o dată întreaga ta măiestrie, numai pentru că-ți este fiică. Cît de blînd te porți tu cu animalele! Cu ele ești numai inimă, ochi și urechi...

— Ce-aș putea să-ți răspund, mamă? Față de Natașa eu trebuie să fiu ori tată, ori artist. Greșelile i le suport mai greu decît pe ale mele. În fața publicului ea lucrează anevoie și nu-mi pot da seama din ce cauză, ce se întîmplă cu ea.

— N-are decît cinci ani, zice mama cu reproș.

— Natașa, ia vino încoace!

Cu inima strînsă, mă apropii de tata.

— Vrei, fetițo, să ne plimbăm prin circ?

---

[1] Teatrul Academic de Artă din Moscova. (N. t.)

Mai întîi ne ducem la Lily. Tata ţine în mînă un beţişor de care sînt prinse două fire smulse dintr-o mătură. Cu ele îi gîdilă trompa. Lily se dă într-o parte. Tata îi aruncă beţişorul, iar ea îl prinde şi îl frînge de genunchi.

— De ce o sperii? îl întreb nedumerită, totuşi încerc să înţeleg ce vrea să facă.

— N-o sperii. Vreau să-ţi arăt o figură.

— Zău?

— Cam aşa ceva. Elefanţii se tem de toate animalele mici: de şoareci, de şobolani. De aceea pînă şi nişte fire de mătură din cele mai obişnuite îi provoacă lui Lily o adevărată stare de spaimă. Acest lucru însă mi-a sugerat o idee: să rezolv concomitent două treburi. Dacă, odată cu firele de mătură, Lily rupe beţişorul ăsta, înseamnă că de beţişor nu-i este teamă. Asta ar fi una din cele două probleme. Pornind de aici, mi-am imaginat o nouă figură: un elefant care ştie matematică. Să zicem că aş pune jos opt beţişoare. Apoi aş zice: „Cît fac doi ori doi?“ Lily rezolvă problema ridicînd de jos patru beţişoare. „Dar trei ori trei?“ Beţişoarele sînt însă în număr de opt. Şi-atunci Lily îşi demonstrează inteligenţa: ultimul dintre beţişoare, cel de-al optulea, îl rupe în două. Îţi place această figură? În arenă ea pare de neînţeles, tu însă ai priceput totul, aşa-i? Scumpa mea, de ce te-ai înstrăinat de mine?

— Tăticule! Mă reped la tata, dar trompa lui Lily m-a şi îmbrăţişat, lucru care pe tata îl încîntă. Apoi Lily ne îmbrăţişează pe amîndoi, iar eu mă simt atît de împăcată şi mulţumită, încît nu mai zic nimic.

— Spune-mi, Nataşa, ce simţi tu cînd te găseşti faţă în faţă cu spectatorii?

— Simt că mi-e frică de tine, tăticule.

— De ce? Te-am bătut eu vreodată? Nici gînd. Te-am forţat să faci ceva? Nici atît. Eu nu vreau decît să fii şi tu cum a fost bunicul şi cum sînt eu, acum. Doar tu singură ai vrut să fii artistă.

— Nu despre asta e vorba, tăticule! Încerc să găsesc o posibilitate de a-mi exprima sentimentele care mă frămîntă.

Da, îmi era frică de tata. Mă întrebam totdeauna cum mă va întîmpina, ce-mi va spune la sfîrşitul reprezentaţiei. Adineaori i-a

spus mamei că lucrez anevoie. Asta înseamnă că fac ceva cum nu trebuie! Dar atitudinea mea față de spectatori? Pe spectatori nici nu-i văd bine, ba mă tem și de ei. Treaba asta însă pot s-o explic mai bine. Îl duc pe tata la garderobă, unde se află o cușcă împărțită pe dinăuntru în două printr-o plasă de sîrmă groasă. De o parte și de alta a ei stă cîte-o maimuță. De văzut, se pot vedea și, în felul ăsta, se obișnuiesc una cu alta. În cele din urmă, plasa e dată jos și maimuțele devin bune prietene.

— Vrei să spui că încă nu te-ai obișnuit cu publicul?

— Tăticule, eu îl văd cînd prea aproape, cînd prea departe. Parcă m-aș uita la el prin binoclul tău.

— Ai crescut, Natașa. Nu prea mai ai în tine ce trebuie să aibă un copil. Chipul tatei e grav. Și cine dintre noi amîndoi are dreptate? Nici unul. Pînă și eu, un om matur, mă bucur uneori în timpul lucrului, ca un copil. Pe cînd tu, o fărîmiță, suferi și, din această cauză, încerci sentimentele unui om mare. Zina! Vino de ne ajută!

Mama ne privește lung, neînțelegînd despre ce e vorba.

— S-a întîmplat ceva? întreabă cu neliniște în glas.

— Nu s-a întîmplat, ci se întîmplă. Natașa se naște pentru a doua oară.

— Of, dragii mei, m-ați sleit de puteri. Amîndoi sînteți niște firi dificile. Iar ați mai născocit ceva? Recunoașteți.

Ne grăbim fiecare să-i mărturisim mamei gîndurile și dorințele noastre.

— Gata, ajunge! Ție, Iura, am să-ți spun așa: un tată, cap de familie, nu se cade să fie capricios și să umble cu fantezii: vai, am un copil deosebit, la șase ani gîndește ca și mine, om de treizeci. Ca să zic! Ai un fenomen! Iar tu, Natașa, treci de te joacă cu Cijik și cu Nonna. Ia cu tine coarda de sărit și arată-i tatei că ești o fetiță ca toate fetițele de vîrsta ta. Hai, du-te. Nu mai am chef să văd buzele umflate ale fenomenului. Fugi!

Totuși stau locului, de parcă aș fi țintuită. Tata pare și el supărat. Se încruntă, se întoarce cu spatele și iese din încăpere. Îl urmez. Pornim amîndoi spre intrarea artiștilor. Trecem de ea și mergem spre arenă. De un perete e prinsă o oglindă. O clipă ne vedem într-însa. Chiar și în timpul zilei semănăm cu două *matrioști*. Asemenea jucării stau acum și pe măsuța de machiaj, sub foto-

grafiile noastre. Sub poza lui tata stă *matrioşka* cea mai mică, sub poza mea stă *matrioşka* cea mai mare...

— E pentru prima oară cînd mama se eschivează, oftează tata. Şi, mai ales, cînd nu vrea să înţeleagă. Foarte ciudat. Mama, care e totdeauna atît de calmă, astăzi şi-a ieşit din fire.

— Aşa e, îi ţin eu isonul.

— Mă rog, am plictisit-o. Dar peste două ore începe spectacolul. Şi uite în ce hal sîntem amîndoi. Mie îmi tremură mîinile.

Mi le privesc şi eu pe ale mele.

— Mie nu-mi tremură, oftez cu regret.

Pentru o clipă, ochii tatei se luminează. În ei e gata să mijească un zîmbet.

— Ei, nu! exclamă apoi tata, revoltat din nou. Mă rog, cînd se întîmplă să plîng lîngă un animal pe care l-am pierdut, mama e totdeauna alături de mine. Ei nu i se pare caraghios că pe un bărbat în toată firea îl îneacă plînsul şi că e gata să-şi mărturisească oricui durerea: l-am pierdut pe Lotos, l-am pierdut pe leul-de-mare! După cum vezi, în asemenea cazuri nici măcar nu pot să spun că animalul a murit sau că şi-a dat duhul. Nu, animalul a încetat din viaţă, şi pentru munca mea e pierdut. Încearcă să recupereze paguba! Pentru asta îţi trebuie ani de trudă, iar dacă e să vorbim despre Lotos, cu el aş fi putut să realizez o dresură de excepţie, căci Lastocika nu e decît o copie palidă a celui care a pierit. Deci, cînd se întîmplă aşa ceva, o simt pe mama alături şi parcă văd înaintea mea o lumină. Astăzi însă s-a purtat cu noi amîndoi fără pic de milă. Fără să se dumirească despre ce-i vorba, ne-a tras o săpuneală şi n-a mai vrut să ştie de noi. Am plictisit-o. Ca să vezi ce istorie...

În clipa aceea mi-a părut rău de tata. Şi totuşi mama a rămas pentru mine cea dintotdeauna. Nu mă puteam supăra pe dînsa, căci credeam în ea şi o iubeam. Dar iată, nu trecură nici cîteva clipe şi auzirăm răsunînd deasupra noastră dezacordatul pian al orchestrei circului. Tăcurăm brusc amîndoi, ca să nu tulburăm melodia aceea delicată şi tristă care se deosebea atît de mult de obişnuitul vuiet de glasuri, amestecat cu larma orchestrei. Tata mă luă în braţe şi începurăm a ne vorbi în şoaptă.

— Cînd te sufoci, cauţi totdeauna o sursă de aer, nu-i aşa?

Îmi şopti tata. O sursă de aer curat. Asta te ajută, te calmează. Sursa mea de aer sînt animalele, a mamei e muzica. Dar a ta?

— E mama! i-am răspuns precipitat. Chiar în clipa aceea însă, de sus răsună o voce, stîrnind ecouri pe sub cupolă.

— Aici îmi eraţi, dresorilor!

Curînd ne adunarăm tustrei lîngă draperia de la intrarea artiştilor.

— Am tot încercat să descurc în mintea mea ghemul suferinţelor voastre, spuse mama, adresîndu-i-se tatei. Ia spune-mi, în ce constă „metoda Durov" de dresare a animalelor? Doar se spune că e metoda cea mai umană. În a face din animal un adevărat artist, fără a-i pricinui teamă sau durere, fără a folosi biciul sau bastonul, ci punîndu-ţi la încercare întreaga inteligenţă şi bunătate. Ştiu prea bine, Iura, că-ţi face totdeauna plăcere cînd animalul participă la o reprezentaţie ca la o adevărată sărbătoare. Şi atunci cum de nu înţelegi că Nataşa e încă un copil ce trebui şi el educat sau, în limbajul tău, dresat? Ei bine, încheie mama printr-o glumă, dreseaz-o!

— Bine, dar ei îi este frică de mine şi-apoi, nu stabileşte contactul cu publicul, ripostă tata. Cînd ajunge în arenă, se crispează.

— O să treacă şi asta. Trebuie s-o obişnuieşti însă cu publicul, s-o apropii de el, s-o faci să simtă starea de spirit a spectatorilor, să le audă glasurile. Şi totul o să treacă.

...Şi din nou e linişte şi pace în „casa" noastră de sub cupolă. Rîd, mă joc din nou cu mama, cu Nonna, cu Cijik. Iar după matineele de duminică dimineaţă, cînd tata rămîne în mijlocul spectatorilor şi discută cu ei despre dresură, le prezint şi eu pe Malîşka. Uneori ne aşezăm chiar printre spectatori, alteori ne plimbăm cu ei prin foaierul circului. Astfel încep să-i cunosc. Sînt ca şi noi: urmăresc cu atenţie spectacolul sau aplaudă, pentru că îndrăgesc şi ei casa noastră — circul. Şi nu-mi mai este frică să ies în arenă. Ceaţa care îmi stăruise altcîndva în faţa ochilor a dispărut cu totul. Cunosc mereu alţi şi alţi spectatori şi încerc, măcar pentru un timp scurt, să rămîn în atenţia lor. Acum le zîmbesc şi eu, fac să nu se observe micile greşeli ale căluţului meu, mă supăr cînd vreunul din porumbei îmi trage chiulul luînd-o în zbor peste arenă şi aşezîndu-se pe vreun trapez. Devin, prin urmare, deşi încă micuţ, totuşi un creator.

Şi iată că vine o zi cînd trebuie să mă prezint şi eu la un adevărat examen. Este parada de Întîi Mai, la care ia parte şi circul nostru, cavalcada lui. Trec în viteză motocicliştii. În camioane, transformate acum în scene pe roţi, evoluează acrobaţii, scamatorii, clovnii. Noi, dresorii, încheiem procesiunea. În faţa mea merge tata, însoţind-o pe Mirza. Eu înaintez alături de Lily şi de Piccolo. La un moment dat, obosesc, şi Lily mă ia pe trompă. De sus, îmbrăţişez cu privirea şuvoaiele mulţimii. Baticurile şi pălărioarele se contopesc într-un mănunchi multicolor ce seamănă cu cel pe care îl văd în timpul spectacolului, la circ. Deasupra mea apare plutind un mic balon.

— Lilycika! Vreau balonul acela!

Lily prinde cu trompa sforicica legată de balon şi mi-o întînde. Curînd ne apropiem de tribună. Tata şi Mirza înaintează încet. Pe neaşteptate, răsună un pocnet şi, în locul balonului, mă pomenesc ţinînd în mînă un petec zbîrcit de gumă verzuie. N-a fost decît un pocnet slab al balonului care a plesnit, dar Mirza, speriată, o ia la fugă, făcîndu-l pe tata să alerge în urma ei. Trec amîndoi de o maşină, de alta, de încă una, trec pe dinaintea tribunei. Tata abia apucă să salute, fluturînd mîna. O urmează îndeaproape pe Mirza. Îi strigă tulburat, dar cu fermitate:

— Zurück! Înapoi!

Dar Mirza parcă şi-a pierdut minţile. Din cîteva salturi, tata îi taie calea. Şi iată că, în sfîrşit, ea se opreşte brusc şi rămîne locului. Stop, stop, stop, răsună de-a lungul lanţului procesiunii. Îndată, verigile cavalcadei noastre se opresc una lîngă alta, ca nişte vagoane cărora li s-a pus frînă. Eu mă aflu chiar în centru. Şi chiar în faţa tribunei. Lily, ura! îmi flutur mîna, imitînd gestul tatei, şi Lily, făcîndu-şi trompa covrig, o ridică în sus şi scoate un strigăt triumfător. Eu fac reverenţe în ropotele de aplauze. Lily mă ia din nou sus, pe trompă, şi, ascultîndu-mi comanda, îşi saltă cu sprinteneală picioarele, trece mîndră, în pas de marş, prin mijlocul pieţei.

— Asta e pentru agerimea ta, pentru stăpînirea ta de sine, pentru faptul că ai ajuns cu adevărat o artistă! zice tata şi mă strînge la piept, sărutîndu-mă pe ochi, pe sprîncene, pe păr, pe fundă. E nespus de fericit, iar mama îmi zîmbeşte şi ea, neputînd să-şi stăpînească lacrimile.

— Natașa, mai avem o mare bucurie! îmi zice apoi, lăsîndu-se în genunchi lîngă mine, ca să-mi îndrepte costumul boțit și funda ce-a lunecat pe-o parte. Felicită-l pe tata. I-a fost conferit titlul de artist emerit. Și-o să plecăm pentru două zile la Moscova. Haide fuguța să ne facem bagajele. Plecăm chiar astăzi...

Călătoria, compartimentul vagonului... Tata îmi vorbește din nou despre copilăria lui. Îmi vine întruna să rîd, dar mă înecă o tuse neașteptată și, după ce termometrul, pe care mă pune mama să-l țin, arată că am febră — 38 cu 6 — se-așterne tăcerea, iar pe chipul mamei apare din nou o umbră de îngrijorare și oboseală.

Iată-ne apoi la Moscova. În casa bunicii. Trecem din mînă în mînă rama în care se află diploma primită de tata, precum și ordinul intitulat Steagul Roșu al Muncii. Micul drapel metalic tata îl va purta mereu, pentru ca toată lumea să știe că și la circ există fruntași. Aș vrea să vorbesc despre toate acestea, dar mă doare rău în gît.

Am o formă gravă de amigdalită. Boala asta are și forme mai ușoare, dar dacă se spune despre ea că e „streptococică", înseamnă că, într-avedăr, e gravă. Gîtul mi-e înfășurat cu un fular gros. Stau lipită de bunica și-mi pare rău că, în loc să-mi vadă jaboul cel atît de frumos, ea mă vede acum cu fularul ăsta urît, din păr de cămilă. Tata șade și el lîngă noi, pe locul unde altcîndva șezuse bunicul meu, iar eu mă aflu de-a dreapta tatei. Asta înseamnă că acum sînt și eu un adevărat lucrător.

— Da, Iura! Sînt adînc mișcată. Familia noastră numără acum doi artiști emeriți: pe răposatul Vladimir Leonidovici, și acum pe Iuri Vladimirovici Durov. Bunicii îi tremură buzele, iar ochii ei mari, minunat de frumoși, devin adînci, duioși, cu privirea ațintită la tata.

— Bunico, dar eu, dar eu? exclam cu glas răgușit, izbutind să atrag o părticică din această privire asupra mea.

— Tu? M-da, ai dreptate. Putem zice că avem doi artiști emeriți și unul deocamdată răcit. Să sperăm că peste vreo două săptămîni acest din urmă titlu... va fi dat uitării... Și-n aceeași clipă bunica îmi leagă peste fular panglica de atlaz, pe care, ani de-a rîndul, bunicul și-a purtat decorațiile primite.

Capitolul VII

Dimineaţă. Moscova. Bulevardul Ţvetnoi. Îl aşteptăm pe tata, care s-a dus la Direcţia generală să ia *raznareadka* [1]. *Raznareadka* înseamnă *raznîe readî* [2]. Cum ar fi, să zicem, în Piaţa centrală, lăptăriile, gheretele cu legume sau fructe, florăriile. Adică *raznareadka* de-adevăratelea. Pe cîtă vreme în lumea circului ea este doar o hîrtie pe care stă scris numele cîte unui oraş. De pildă, „Alma-Ata". În acest caz, plecăm cu toţii spre Kazahstan. Dacă e vorba de o călătorie ca asta, mai lungă, mergem cu trenuri de marfă; tata are chiar el grijă de leii-de-mare. Asemenea călătorii îmi plac grozav. Într-un vagon de marfă încap amîndoi elefanţii, măgăruşul Piccolo, lama, precum şi căţeluşele noastre: africana Sloniha şi Maika, o căţeluşă de curte, care e favorita mea. Animalele ocupă locurile cele mai bune, iar noi — tata, mama şi cu mine — ne facem un culcuş de fîn în colţul opus al vagonului. Mama înjghebează cu iscusinţă, aici, chiar un fel de odăiţă pentru voiaj, clădită din baloturi de fîn. În perete se află şi o ferestruică prevăzută cu o perdeluţă de tifon, care foşneşte de scrobită ce-i. O masă improvizată dintr-o valiză, cu o foaie de placaj deasupra. Fînul acoperit cu o pătură nu se deosebeşte cu nimic de o canapea adevărată, iar de perete e prinsă şi o lămpiţă de noapte, pe care o alimentează acumulatorul scos din micul automobil al tatei. O călătorie veselă, însoţită de fumul şi şuierul locomotivei, de larma micuţelor pieţe cu alimente din preajma gărilor. Laptele din ulcior, fiert bine, la foc mocnit, cu caimacul rumen, puii fripţi, pătrunşi de aroma sobelor ruseşti, ridichile, guliile, ca şi omletele şi cafeaua

---

[1] Aici: document privind plecarea în turneu (ordin de serviciu).

[2] Joc de cuvinte în original: micuţa eroină are impresia că *raznareadka* este un cuvînt compus din *raznîe* (diferite) şi *readî* (şir de prăvălii, gherete într-o piaţă). (N. t.)

pe care mama o fierbe pe spirtieră, sînt nespus de gustoase cînd le înfuleci în ţăcănitul continuu al roţilor de tren.

Dis-de-dimineaţă, cînd pe fereastra vagonului, aflată sus, lîngă tavan, pătrunde prima rază de soare, eu întind mîinile, şi, îndată, de după perdeluţa de tifon apare un vîrf de trompă cu două orificii.

— Bună dimineaţa, Lily, rostesc eu zîmbind spre trompă.

— Sus, Nataşa, sus! mă îndeamnă tata, stînd încă în aşternut, cu ochii închişi.

Ne spălăm pe obraz. Tata se uită la Mirza şi oftează:

— Creşte repede dumneaei. Vedeţi: e gata să atingă cu spinarea tavanul.

— Da, încuviinţează mama. Îmi amintesc că am văzut cîndva o poză: pămîntul avînd ca reazem nişte balene, elefanţi, mai erau şi alte asemenea bazaconii acolo. Mirza parcă ar fi elefantul din poza aceea: ţine în spinare întreaga noastră garnitură. Ia te uită ce încrezută e: s-a mai şi potolit niţel. Dragii mei, poftiţi la masă: Nataşa va mînca o omletă, tata — nişte sandvişuri şi va bea o cafea, iar elefanţilor le vom da cîte patru pîini.

— Dar Piccolo? intervin eu.

— Lui să nu-i porţi de grijă. Ia te uită. Mama îi întinde lui Lily una din pîini. Ea o rupe îndată şi o împarte cu Piccolo.

— Lilycika mea, ce bună eşti! exclam eu şi mă reped s-o mîngîi, dar tata mă opreşte.

— Las-o în pace. Dacă o iriţi, poţi s-o păţeşti. Cînd elefanţii mănîncă, nu trebuie să-i tulburi.

— Ce poate să-mi facă?

— Harachiri! Uite-aşa, şi-aşa, şi-aşa. Tata mă ia în braţe şi mă trînteşte în fîn. Una-două şi s-a zis cu tine.

— Nu-i adevărat! ţip eu şi dau fuga să mă ascund după piciorul lui Lily.

Dar tata nu mă mai ia în seamă. E nervos: oare cînd s-o mai opri trenul la vreo gară sau la vreo haltă, ca să-i fie schimbată locomotiva? Tata e cu gîndul la leii-de-mare. Ei au nevoie de apă. Căci de călătorit, călătoresc acum în cuşti, fiind doar stropiţi cu furtunul de cîte două-trei ori pe zi. Cînd te uiţi la ei, îţi dai seama că tînjesc după apă.

Şi iată o haltă. Uşile vagonului se deschid, tata sare jos, iar în

urma lui se întind să soarbă aerul curat de afară două trompe de elefant. Alături, apare şi botul măgăruşului.

— Ian te uită: curat grădină zoologică! se opreşte uimit în dreptul vagonului un acar.

Alteori, prin dreptul mărfarului se întîmplă să treacă lumea aflată în gară. Atunci, un popas mai lung îngăduie prezentarea unui scurt spectacol, căruia tata îi zice cu mîndrie „Circ pe scenă"! E drept, nu-i vorba de-o scenă adevărată. Şi totuşi spectacolul are loc. Participă la el cîinele-matematician, un doberman negru, pe nume Nora, favoritul lui tata, nişte dansatori: doi pelicani cu pene trandafirii, ursul Baby cel cafeniu şi rău, precum şi doi jderi cu trupuri mlădioase: Max şi Moritz. Spectacolul aduce multă satisfacţie tuturor: pentru spectatori e un lucru neobişnuit, pentru tata, un prilej de a lucra, compensînd lipsa obişnuitelor repetiţii zilnice; pentru animale, o ocazie de a-şi mai dezmorţi mădularele. Dar pentru mine? Pentru mine e o posibilitate de a participa la tot soiul de mici întîmplări neprevăzute, ce apar în asemenea ocazii în vagoanele unei garnituri atît de originale.

Mereu alţi oameni şi alte privelişti, pămîntul ţării văzut îndeaproape, cu cîmpiile, lacurile, pădurile, pajiştile şi rîurile lui. Mănunchiuri de flori de cîmp, pe care le rup chiar eu în dreptul căii ferate. Da, tare mult îmi plac călătoriile. Vreau şi-acum să plec cît mai degrabă.

— Mămico, da' unde o să plecăm? Şi cu ce o să călătorim? o trag pe mama de mînecă.

Mai şedem şi acum pe bancă, în dreptul circului aflat pe bulevardul Ţvetnoi.

— O să plecăm departe, zice mama, obosită de întrebările mele.

Tata întîrzie tare mult.

— Mămico, nu mă mai potolesc eu. Da de ce toate circurile se află prin preajma pieţelor?

— Nu chiar toate. Numai cele foarte vechi. Pe vremuri, se considera că circul trebuie să stea acolo pe unde se perindă multă lume, căci altminteri i-ar lipsi spectatorii, nu s-ar mai cîştiga bani, şi artiştii ar flămînzi. De altfel, pieţele erau şi ele pe-atunci sărăcăcioase ca şi circurile.

— E multă lume în piaţă! zic eu, uitîndu-mă la intrarea în Halele centrale. Mulţimea de oameni se scurge lent, fără să se agite.

Genţile şi sacoşele mai întîi goale, apar apoi din piaţă umflate, pline cu de toate. Una mai încărcată ca alta. Pe bulevard, oamenii trec prin dreptul nostru tot aşa, liniştiţi, ducîndu-se la treburile lor, ori se plimbă fără grabă, însoţindu-şi copilaşii. Mama mijeşte ochii la soare, iar eu mă apuc să-i număr pe trecători: ...douăzeci şi nouă... patruzeci şi cinci...

Iar tata nu mai vine. Deodată se iscă agitaţie, oamenii se îmbulzesc. Parcă îi atrage un magnet nevăzut, alcătuind o mare mulţime. Din piaţă se revarsă o avalanşă de oameni. Oamenii ies în fugă şi pe uşile circului, şi din părculeţul de alături, aleargă cu toţii spre piaţa Trubnaia.

— Nataşa, s-a întîmplat ceva! Lumea s-a alarmat! Mama mă ia de mînă şi pornim în grabă spre circ.

— Iura! Zărindu-l pe tata, mama îl apucă de braţ. Iura, ce s-a întîmplat!

— E război, Zina! răspunde tata.

Ţine în mîini un ordin de serviciu. „Smolensk", desluşesc eu cele scrise acolo. Mergem de-a lungul străzilor. În jurul stîlpilor cu pîlniile negre ale difuzoarelor stau pîlcuri de oameni posomorîţi. Tata ne îndeamnă să grăbim pasul, dar mama merge anevoie, ca şi cînd ar purta o povară ce-i întrece puterile. Mai tîrziu, în casă, totul e dat peste cap: întîi căutăm de zor rucsacul tatei, apoi mama începe să-l încarce cu de toate, ca şi cînd tata ar pleca de la noi pentru totdeauna.

— ...şi, mai ales, Lily. După cum ştii, e bolnavă de inimă. Să nu sufere nici ea, şi nici Mirza, de foame. Şi-apoi, leii-de-mare: să ai grijă de ei ca şi pînă acum. Numerele mai uşoare, Isaak Babutin s-o lase pe Nataşa să le prezinte. Ea poate să iasă în arenă chiar şi cu elefanţii. Numai că în cazul ăsta, tu sau Isaak să n-o scăpaţi din ochi pe Mirza. Pentru Lily nu-mi fac griji. Numărul cu urşii, cel cu ghepardul, ca şi scheciul „Visul unui vînător" vor fi prezentate tot de Isaak.

Sînt ultimele dispoziţii pe care tata i le dă mamei înainte de a ieşi din casă. Înrolat ca voluntar, el pleacă pe front.

Apoi îl conducem. Curînd ajungem cu toţii la comisariatul militar al raionului Lenin.

— Mamă, ăsta e frontul? o întreb eu în şoaptă.

— Nu, Nataşa. Aici tata va trebui să ia un nou ordin de serviciu.

Dar nu ca acelea de pînă acum. Tata pleacă la război.

Eu şi cu mama sîntem ca o insuliţă, iar asemenea insuliţe sînt multe, încă nu le-a acoperit puhoiul mulţimii adunate chiar lîngă clădirea comisariatului. Acolo sînt plînsete, cîntec de armonică, durere. Dincoace, o aşteptare înfrigurată.

— Mamă! A ieşit tata! răcnesc eu şi dau buzna printre cei adunaţi. Silueta înaltă a tatei dispare o clipă în mulţime, apoi apare iar şi vine spre noi. Curînd după aceea, pornim încet spre casă.

— De ce să nu fiu cu ei? De ce să fiu lăsat să lucrez în spatele frontului? Explică-mi, Zina. Tata e derutat şi necăjit.

— Înseamnă că aşa trebuie. Fiecare va lupta pe frontul care îi este destinat. Tonul ferm al mamei şi o nouă expresie a ochilor ei îl impresionează pe tata.

— Mi-au spus şi dînşii cam acelaşi lucru. Cică „aici sînteţi mai necesari". Va trebui deci să plecăm cu primul tren la Smolensk.

Gara înecată în fum de ţigară... Călători... Lipseşte obişnuita forfotă a mulţimii pestriţe. De jur împrejur numai mantale militare, mantale militare şi zgomotul sacadat al paşilor de marş. Gara are astăzi un aer mai sobru, peronul la fel, iar liniile ferate, care, altădată, în preajma unor asemenea plecări, îmi jucau pe dinaintea ochilor, împletindu-se şi despletindu-se în depărtare, sînt acum toate pline de trenuri militare. În vagoane se întrevede mereu acelaşi verde ruginiu al mantalelor. Destinaţia tuturor este una singură: frontul.

Războiul îşi lasă stigmatul asupra fiecărei case. Smolenskul, cu clădiri nu prea înalte, de piatră albă, şi-a lipit ferestrele cu benzi de hîrtie aşezate cruciş. Răsună urlet de sirene şi bubuit de explozii în preajma oraşului. Avioane inamice, al căror zbor seamănă cu nişte numere de circ, ba se rotesc sus, în cer, ba se reped spre pămînt, de parcă s-ar prăbuşi de pe un trapez, şi zboară peste puhoaiele de lume zăpăcită, distrîndu-se cu această urmărire sălbatică.

Înainte de începerea spectacolului, tata m-a luat cu el, să stăm amîndoi la intrare. Era nervos. În preajma circului, prin grădiniţele unor case, se vedeau mănunchiuri de flori de iunie, rămase netăiate.

— Cine mai are nevoie de toate astea? De flori, de circ?... Ele par acum atît de absurde, atît de nepotrivite cu starea sufle-

tească a oamenilor. N-au mai rămas pentru ochii noştri decît flori negre şi sinistre, cum e asta de sus. Tata priveşte lung pîlnia difuzorului, aflată sus, pe stîlp. Hîrîitul lui e pătruns de neliniște. Abia mai tîrziu am înţeles cuvintele de atunci ale lui tata. Într-adevăr, florile acelea, difuzoarele, nu puteau fi pentru noi toţi decît de două culori: cea neagră — a urii faţă de inamic, cea roşie — a victoriei noastre.

Zîmbete fericite nu mai puteau fi văzute decît pe afişe. Acestea însă fuseseră lipite pe panouri în urmă cu zece zile, adică înainte de a începe războiul. Chipurile artiştilor arătau acum cu totul altfel; pînă şi în arenă se simţea încordarea acelor zile. Totuşi spectatorii veneau la circ. Veneau să-şi mai tragă sufletul înainte de a pleca la drum lung.

Frontul era tot mai aproape. Ne-o dovedeau exploziile, pîlniile lăsate de obuze, casele năruite. Lily a noastră a devenit o membră a echipelor de lucru. Pleca împreună cu tata să ia parte la acest nou fel de muncă. O făcea pe tractorul, ajutînd lumea să evacueze grădiniţele de copii, desfăcea dărîmăturile caselor, spre a-i găsi pe supravieţuitori. Iar într-o zi a stins şi o bombă incendiară, căzută în curtea circului. Pînă să aducă lumea nisipul trebuincios, Lily a luat apă în trompă şi a stins bomba, stropind-o ca dintr-un furtun.

Tata nu se mai despărţea de Lily. Pretutindeni îi vedeai împreună. Şi iată ce s-a întîmplat într-una din zile. Era în timpul unui spectacol. Trebuia să fie executată o figură mai complicată, de dublu balans. În arenă se aflau şase postamente înalte de cîte un metru, cu o bară aşezată deasupra lor, fără să fie fixată cu ceva. La mijlocul barei stătea tata. Lily trebuia să treacă cu băgare de seamă peste el. Acordurile lente ale orchestrei subliniau dificultatea figurii. Brusc, a năvălit de afară urletul sirenei. Elefantul, gata să păşească mai departe, a rămas cu piciorul înălţat. O clipă mai tîrziu s-a stins şi lumina. Publicul a început să se agite.

Mama sta lipită de draperie.

— Ce-o să se întîmple? îi şopteau buzele. Tata poate să cadă. Dar dacă au să cadă amîndoi?...

Rămaserăm cu sufletul la gură. Îmi dădeam seama că puteam să rămîn fără tata. Iar dacă avea să cadă numai Lily, putea şi ea să moară. Tulburate cum eram, aproape că n-am băgat de seamă

Зак. 1831 лист 4

că s-a aprins lumina, că orchestra a reînceput să cînte, că lumea aplaudă...

Lily, un animal destoinic şi sensibil, i-a salvat tatei viaţa. A executat figura pe întuneric, cu multă precizie şi fără nici un zgomot, încît nici tata aproape că n-a observat-o cînd a trecut peste el. Cînd s-a aprins lumina, Lily se afla la celălalt capăt al barei.

Ajunsese un adevărat membru al familiei noastre.

Chiar a doua zi dimineaţă a sosit un ordin: animalele să fie de urgenţă evacuate din oraş. Să fie salvate bunurile statului.

În gară ne şi aştepta o garnitură de tren. Dar cum să duci animalele pînă acolo, dacă unicul mijloc de transport constă dintr-un singur autocamion, cu care este adusă de obicei hrana pentru animale?

Şi din nou Lily, Mirza, cămila, ba chiar şi căluţii mei, s-au înhămat la muncă: în spate sau trăgînd la căruţe cară spre gară cuştile şi recuzita. Bizara procesiune străbate străzile în mijlocul unei mulţimi de oameni încărcaţi şi ei cam tot aşa. Gara e foarte aproape. La un moment dat, survine un nou bombardament aerian. Tata a răguşit de cît strigă: „Înainte, înainte!“ În capul coloanei e Lily. Deasupra noastră apar trei avioane. Sînt fasciştii. Iată-i aproape de tot. Mi se pare chiar că zăresc chipul unuia dintre piloţi. Pilotul surîde. Ba nu, rînjeşte, iar ochii îi sînt mijiţi ca ai unui ghepard.

„Piuu, piuu!“ şuieră gloanţele.

— Mămico, Malîşka!...

Eu îl duceam de căpăstru pe căluţul meu cel vioi şi vesel. Şi iată-l acum horcăind şi prăvălindu-se pe-o parte. Iar alături de el, lama îşi întinde mirată, într-un fel neobişnuit, gîtul, ţinută de căpăstru de către Vasea, îngrijitorul cel cu părul roşcat. Braţul lui răsare de sub bazinul făcut fărîme. Vasea însuşi nu se mai zăreşte: a dispărut.

Răcnesc, încercînd să scap din mîinile mamei.

— Mai repede, mai repede, Natașa! mă trage după ea mama. Eu continuu să mă împotrivesc, atrasă de trupul lui Malîşka pe care l-am pierdut pentru totdeauna.

Apoi călătoria — o călătorie pătrunsă de neliniște şi spaimă, într-un vagon de marfă ticsit cu de toate. Strigăte prin somn. Discuţii confuze.

— „Malîşka!“ repet eu, văzînd necontenit înaintea mea coama bătută de vînt a căluţului şi rînjetul pilotului fascist.

— Tăticule! El l-a omorît pe Vasea şi pe Malîşka şi a rîs. Mă cutremur şi caut alinare în braţele tatei. El a rănit-o pe Lily şi-a rîs şi atunci! Tăticule, tăticule, plîng eu în hohote. Om e ăsta? întreb apoi. Nu pentru că aş vrea să-mi potolesc curiozitatea, ci pentru că nu pot să înţeleg cum poate săvîrşi un om o asemenea faptă.

— E un fascist! O fiară „veselă“ din cele mai scîrboase: o hienă! zice tata cu durere şi scîrbă.

Capitolul VIII

Celeabinsk, Magnitka, Novosibirsk, Zlatoust, Ufa, Sverdlovsk — călătorim printr-un şir întreg de oraşe. Artiştii circului trudesc cu ardoare. „Totul pentru front“ înseamnă că din banii încasaţi pentru trei spectacole ale noastre se poate construi un tanc nou, iar din cei obţinuţi pentru douăsprezece spectacole, un avion nou. Din viaţa mea de copil dispar jocurile, abţibildurile, păpuşile. Însăşi viaţa mă obligă să văd totul în jur cu multă luciditate, uneori cu un ochi sever, care nu mai e al unui copil. Ştiu acum ce înseamnă evacuare, am cunoscut refugiaţi, iar imaginile filelor de hîrtie ce par adevărate frînturi de durere omenească — file prin care este comunicată moartea la datorie a cuiva — mi s-au întipărit pe vecie în inimă.

O filă de acest fel fu purtată într-una din zile prin foaierul circului, apoi, traversînd grajdurile, s-a oprit la uşa garderobei: nimeni nu se putea hotărî s-o predea destinatarului: familia Mylton's — Zapaşnoi, garderoba nr. 4. Aici locuieşte tuşa Lida, mama prietenei mele Nonna. Iată-i: Nonna, cei doi fraţiori ai ei şi mama

lor. Tuşa Lida, o trăgătoare la ţintă, îmbrăcată încă în costumul ei argintiu, îndreaptă spre cei din jur o privire întrebătoare, neîncrezătoare, disperată. Apoi rosteşte, sufocîndu-se:

— Cine? Bărbatul meu sau feciorul?... O, tăticul nostru!

Cuprinde cu mîinile fila de hîrtie, ca pe o părticică a celui care nu mai este şi numele căruia răsună acum prin întreg circul.

Două ceasuri mai tîrziu, în mijlocul arenei, pe un trepied, se află aşezată o placardă. În colţul ei din stînga, înconjurat cu o panglică de doliu, e portretul celui care a căzut la datorie, iar înaintea portretului — grupul de artişti care îşi iau, în tăcere, ultimul rămas-bun. Nonna, îmbrăcată cu o rochiţă din care îi răsar picioarele lungi, îşi ţine pe după umeri frăţiorii, îmbrăţişîndu-i. Aceştia plîng, privind înspăimîntaţi deschizătura cernită prin care intră artiştii. Ochii Nonnei sînt larg deschişi, lacrimi mari îi lunecă pe obraz. Sub cupola circului a poposit durerea.

Apoi Nonna şi frăţiorii ei vin în garderoba noastră. Ne vîrîm tuspatru sub pătură. Nonna vorbeşte despre tatăl ei, iar Slavik îi urmăreşte atent cuvintele.

— Tăticu avea o cravată de aur şi buze roşii! intervine el la un moment dat.

Slavik e mititel şi nu-şi aminteşte limpede de tatăl său, om cu umeri largi, artist de excepţie, aflat în fruntea grupului cu care îşi executa numărul la circ. În memoria lui Slavik, chipul lui se confundă cu acela al trăgătorului la ţintă care privea, surîzînd, de pe afişe. Tuşa Lida a rămas în garderoba de alături. Stă acolo, fireşte, de una singură. Spectacolul e gata să înceapă, şi ea trebuie curînd să apară în arenă.

— Mama Zina, e timpul să mă îmbrac pentru spectacol, zice cu sfiiciune Nonna, şi mama, înţelegătoare, ne duce pe toţi în cabina familiei Zapaşnoi.

Tuşa Lida şade în faţa oglinzii. Chipul îi e machiat în culori vesele, ţipătoare. Numai de-o parte şi alta a gurii, două cute amare par două dungi mai întunecate: machiajul s-a adunat acolo ca în nişte mici şănţuleţe.

— Voi eraţi? Haide, aşezaţi-vă unul lîngă altul: Nonna şi băieţii.

Tuşa Lida ţine în mîini o pereche de pantaloni. Mototoleşte o clipă stofa în pumn şi închide ochii, apoi oftează, ia de pe mescioară un foarfece şi un metru de croitorie.

— Din pantalonii ăştia ai lui tata am să vă fac două costume pentru spectacol. De azi înainte o să lucraţi şi voi. Stai liniştit, Slavik, nu te mişca.

Mama şi cu mine ieşim în vîrful picioarelor.

— Înţelegi, Nataşa? Sînt schimbul cel nou. În locul unui singur artist — tatăl lor — au venit doi.

Acum, aceste cuvinte, „schimbul cel nou", răsună pretutindeni. Plecam deseori să dăm spectacole pe la uzine şi fabrici. Lucram împreună cu tata, apoi stăteam de vorbă cu publicul. Găseam şi aici spectatori de vîrsta mea. Veniţi să muncească, reprezentau, la rîndul lor, fiecare, „schimbul cel nou"!

În anii aceia, prin circul care ne era casă, s-a perindat multă lume şi mi-a fost dat să capăt multe impresii noi. Circul încerca să ofere tuturor clipe de destindere şi nu e de mirare că, în felul acesta, deşi copil, cunoşteam şi eu mai bine viaţa, găseam satisfacţii noi.

Aşa am îndrăgit cuvîntul. Acest sentiment l-a născut în mine Natalia Petrovna Koncealovskaia [1]. Anii de război au adus-o pe poetă în mijlocul nostru, şi întreg circul încerca acum un sentiment de mîndrie pentru sonorele cuvinte ale graiului natal, rostite seară de seară din arenă, ca de pe o adevărată tribună. Femeia cea trupeşă, cu chip frumos, adusese cu ea în viaţa de zi cu zi a circului o undă de bucurie şi înviorare. Şi totodată un sentiment de veritabil bun-gust.

Aşa, de pildă, tata executa un număr intitulat „Visul vînătorului". Luminat de un reflector, el intra în arenă călare pe un pursînge negru ca pana corbului, trăgea cîteva focuri cu puşca, şi, dimprejur, veneau în zbor mai mulţi porumbei, aşezîndu-se toţi pe ţeava armei. Nu le era teamă de vînător, ba, la o adică, intrau şi în tolba lui. Era o figură amuzantă, dar numai atît. Natalia Petrovna l-a transformat însă într-o scenetă...

...În arenă se înalţă un gard împletit, în dreptul căruia stau aţipiţi mai mulţi cîini de vînătoare. Apare un urs — Baby al nostru — şi pune cîinii pe fugă. Apoi se culcă în dreptul gardului. Sărind peste obstacole, vin în fugă spre el şi cîţiva cerbi şi elani. Se cuibăresc şi ei în dreptul gardului, aşteptînd liniştiţi să vină vînătorul.

[1] Scriitoare, poetă şi traducătoare sovietică (n. 1903). Fiica pictorului P. P. Koncealovski şi nepoată — după mamă — a pictorului V. I. Surikov. (N. t.)

Iată-l că apare, porumbeii sosesc în zbor şi curînd animalele şi păsările îl urmează, mergînd spre razele sclipitoare ale reflectorului, dincolo de gard. Apoi se aprind toate luminile, şi spectatorii îl văd în dreptul gardului pe vînătorul abia trezit din somn; lîngă el — un bătrîn cîine de vînătoare cu ochii mijiţi din pricina luminii puternice, precum şi puşca, ruptă acum în două.

Sceneta însă avea nevoie de un final. Şi munca a continuat. Ochii înţelepţi ai poetei se plimbă peste arenă. În mijloc se află tata şi un clovn. Lîngă barieră face exerciţii un jongler. Mai încolo, tuşa Lida repetă împreună cu copiii un număr nou. Natalia Petrovna le intuieşte perfect starea sufletească. Da, aceşti oameni au suferit de curînd o lovitură cumplită. Gîndul trebuie să le fie abătut într-un fel, pentru ca micuţii artişti să se obişnuiască pe cît posibil mai grabnic cu noua lor ocupaţie.

Şi iată că se înfiripă un crîmpei impresionant de spectacol.

...Vînătorul s-a trezit, iar visul pare să i se adeverească. În momentul în care trage iar cu puşca, vin în zbor spre el nişte păsări uriaşe. Mai mulţi pelicani alb-trandafirii îi smulg arma şi o iau cu ei. Clovnul care apare îndată este însă plin de avînt: puşca lui cu două ţevi e gata să se ia la întrecere cu cea a vînătorului. O împuşcătură, dar din cupolă cade în arenă... doar o cizmă soldăţească scîlciată.

— Cum e, prietene? Te-ai ales cu ceva? întreabă tata.

— Aş! Cu o cizmă! mormăie, necăjit, clovnul.

— Da ştii tu oare ce înseamnă o cizmă soldăţească?

Tata îi ia cu grijă cizma din mîini. Se aşază amîndoi pe o buturugă: clovnul — machiat strident, caraghios — şi vînătorul cel cu priviri triste. Pe arena cufundată acum în întuneric — unde doar o rază de reflector luminează cele două siluete, proiectîndu-le umbrele spre pista manejului — începe să răsune o poveste din zilele acelea de război:

Sub canapeaua prăfuită,
Lăsate parcă de pripas,
Stinghere, mute, două ghete
De-un an de zile au rămas.

Fără să ştie ce-i pe lume,
Zăceau în praf pe duşumea,

Dar într-o zi, pe negîndite,
Intră-n odaie cineva.

La robinet stătu o vreme,
Spre canapea veni greoi
Şi două cizme vechi căzură
În dreptul ghetelor, apoi.

Erau cu talpa-nnoroiată,
Cu muşchi de prin păduri adus,
Un strat de colb acoperise
Tureatca roasă, pînă sus.

Ele-au urmat în luptă tancuri,
De sentinelă au făcut,
Umblat-au ele peste mlaştini,
Prin sihle vechi, de netrecut.

Trecînd şi munţi, şi văi, şi ape,
Primejdii crunte le-au pîndit.
Acum, un scurt popas să facă,
La ele-acasă au venit.

În grabă locul le cedară
Perechea ghetelor de soi,
Doar întrebînd: „Veniţi de unde?"
Şi auzind: „De la război!"

Rămas-au cele două ghete
Gîndind în colţul lor umbros:
„Prin cîte vămi trecut-au ele,
Al nostru trai — ce plicticos!

Ştim însă, fără doar şi poate,
Războiul crunt se va sfîrşi
Şi, încălţîndu-ne, stăpînul
Din nou pe stradă va ieşi.

Iar noi vom şti, umblînd cu dînsul,
Că nu zadarnic a purtat,
Prin bătălii clocotitoare,
Aceste cizme de soldat."

Din nou se aprind toate luminile, dar spectatorii rămîn neclintiţi, fiecare gîndind la cei dragi ai săi şi abia într-un tîrziu revenind la realitate. Da, da, va fi chiar aşa cum spun aceste versuri! Doar

nu degeaba se străduiesc artiştii în această perioadă grea să plăsmuiască din fiecare spectacol al lor sărbătoarea care va să vină, care va veni curînd.

La adăpostul draperiei de la intrarea artiştilor ascult în fiece seară poezia, ducîndu-mă şi eu cu gîndul la ceea ce mă frămîntă mai tare. Revăd în minte bombardamentul de lîngă gara din Smolensk, figura acelei „fiare vesele“ care a ştiut să mă lovească atît de cumplit, omorîndu-mi-l pe Malîşka, bunul meu prieten, cea dintîi realizare în munca mea de începătoare. Ascultînd poezia, mă gîndesc cum aş putea să mă răzbun pe hitleristul acela şi, în cele din urmă, îmi dau mie însămi cuvîntul că voi izbuti să fac din fiecare fiară sălbatică cu care voi lucra una care să nu-şi mai cunoască vechiul năravde a ucide, de a sfîşia.

Şi iată, îmi găsesc astfel un nou scop în viaţă: curînd încep să-l dresez pe Kay, unul din gheparzii circului, şi nu mă mai gîndesc decît la un singur lucru. Este vorba de specificaţia din „paşaportul“ aflat la tata al ghepardului, unde scrie cam aşa: „Ghepard — animal rapace. Numele: Kay. Vîrsta: 4 ani“. Ei bine, deocamdată specificaţia poate să rămînă aşa cum e. După ce îl voi dresa însă pe Kay, îl voi ruga pe tata să şteargă din paşaport cuvintele „animal rapace“. Să le şteargă definitiv.

Capitolul IX

În urmă cu numai patruzeci de minute, pe tata l-a sfîşiat rău Paşka, leul-de-mare. Speriată, plîng în spatele draperiei. Tot aici zace şi unul din ciorapii albi ai lui tata, năclăit acum de sînge. Feşe, tinctură de iod... Pentru o clipă îl zăresc pe tata printre faldurile draperiei. Este înfierbîntat şi, din cauza emoţiei, încă nu simte durerea... Cîtă stăpînire de sine la mama, care îi

bandajează, tăcută, piciorul. Mişcările mîinilor îi sînt calme, şi numai pleoapele albăstrii, fardate, îi tremură de încordare.

— Nici o lacrimă faţă de tata! El mai are de lucru în arenă. Încetează numaidecît! îmi porunceşte mama.

Bandaje, sînge, apoi din nou glasul mamei: „Prelungiţi pauza; «Visul vînătorului» va fi prezentat fără cal".

Poruncile ei scurte sînt îndeplinite pe loc, căci sînt pe deplin logice. Pierzînd mult sînge, tata e foarte slăbit. I-ar fi greu să se urce în şa şi tot atît de greu să coboare. Mai ales că are şi piciorul sfîşiat. Numărul respectiv însă nu va fi scos din program. Şi iată-l că se desfăşoară, într-adevăr, ca toate celelalte. Numai finalul i-a fost schimbat. Lily, bunul şi sensibilul prieten patruped, îl ia pe tata cu trompa şi îl duce pe sus în culise.

Încă machiat, în costumul lui cu jabou alb şi cu pelerină aurie, tata zace pe brancardă. Soseşte şi maşina Salvării. Mama îmi zvîrle din mers cheia garderobei noastre. Şi iată-mă singură, ghemuită pe cufărul meu şi suspinînd amarnic. Deodată, nişte braţe mă cuprind cu căldură de umeri. Ridic capul. Lîngă mine îi văd pe tuşa Lida Zapaşnaia, pe Nonna, pe Slavik. Nici ceilalţi artişti ai circului nu pleacă: aşteaptă veşti de la spital. Pe la orele două noaptea revine de acolo mama.

— Cum e? Cum e? Ce face Iuri Vladimirovici? o împresoară artiştii.

— Deocamdată e bine. A fost operat. De-abia mîine situaţia va fi mai clară.

Mama şi cu mine nu ne mai ducem la hotel. Noaptea o petrecem la circ. O noapte grea. Pentru prima oară o văd pe mama plîngînd: ochii parcă i-ar fi uscaţi, dar pe obraji lacrimile îi şiroiesc întruna. Buze strînse, o respiraţie scurtă, şuierătoare. Mă prefac că dorm, şi mama iese cu băgare de seamă din garderobă.

Mă furişez după ea, încercînd să nu fac zgomot. O văd intrînd de una singură la menajerie. Ridică paiele căzute din cîte o cuşcă, aruncă priviri cercetătoare prin boxele animalelor, stinge becul puternic ce arde în grajdul elefanţilor, lăsîndu-le aprinsă doar o lămpiţă albastră, apoi, oprindu-se lîngă cuşca leilor-de-mare, îi priveşte lung, fără să-şi şteargă lacrimile, pentru ca, în cele din urmă, să acopere grijulie cuşca cu o prelată. De astă dată nu mă mai pot reţine şi, dînd fuga la cuşcă, încerc să dau prelata jos.

— N-au decît să răcească! Paşka l-a sfîşiat pe tata. Nu pot să-l mai sufăr!

Mama aşază tăcută prelata la loc.

— Tu vrei ca tata să-şi piardă leii-de-mare, să fie necăjit?

— Nu! Nu!!!

— Atunci învaţă să înţelegi nişte lucruri. Paşka nu-i decît un animal. E lipsit de simţul datoriei.

Tata ştia că trebuie să-şi prezinte numerele de cîte cinci ori pe zi. Trebuie, pentru că e război, pentru că astăzi datoria fiecăruia e să facă totul, să facă pînă şi imposibilul, pentru victorie. Lui Paşka însă nu-i putea explica toate astea. Paşka obosea şi devenea nervos. Simţise soarele primăverii şi voia să lîncezească în cuşca lui, iar tata îl obliga să „joace" şi a cincea oară tot atît de bine ca şi prima oară.

— Bine, mamă, totuşi cum de-a putut să...

— Să-l sfîşie pe tata? Păi s-a înfuriat şi l-a muşcat de picior. Pe urmă i-a dat drumul, dar tata i-a poruncit să repete exerciţiul. Şi, de ciudă, Paşka l-a muşcat de cîteva ori, încît i-a sfîrtecat întreg piciorul.

— Şi e grav?

— Foarte grav. S-ar putea isca o cangrenă. Şi-apoi, tata a pierdut şi mult sînge.

— De ce nu l-ai trimis imediat la spital? De ce a stat să-şi prezinte numerele pînă la sfîrşit?

— De ce mă învinuieşti, Nataşa? Gîndeşte-te: spectatorul a venit la circ să se destindă, să-şi mai alunge gîndurile negre. Şi deodată asistă la un accident. În loc să plece odihnit, relaxat, va pleca abătut şi speriat. Tocmai de aceea tata a făcut să nu se simtă gravitatea celor petrecute. Şi a rămas la datorie. Iar datoria celor de la circ este acum una singură: să-i îmbărbăteze pe spectatori.

Într-adevăr, tata rămăsese la datorie. Mama l-a susţinut, iar acum toată noaptea o petrece la circ, în preajma animalelor, găsind în grija pe care le-o poartă forţe noi şi împăcare sufletească. Cît despre muşcătura leului-de-mare, aceasta e foarte gravă. Poţi să faci un abces chiar şi de la un os de peşte, dacă te înţepi atunci cînd îl cureţi de solzi. Pe cînd piciorul lui tata a fost de-a dreptul sfîrtecat de colţii lui Paşka. Tocmai de aceea se tem medicii să nu facă vreo cangrenă.

De cinci zile lucrez împreună cu Isaak Matveevici Babutin, asistentul lui tata. Tata e încă la spital. Mama abia izbuteşte să facă faţă repetiţiilor, reprezentaţiilor, orelor de hrînire a animalelor. Ba în fiecare zi se duce şi pe la tata. Tata merge spre vindecare.

Acum mă întîlnesc mai des cu Natalia Petrovna. Am îndrăgit-o şi aş vrea tare mult s-o văd zîmbind. Tata se simte din ce în ce mai bine, iar eu, de bucurie, încerc să-l dresez cît mai repede pe Kay, ghepardul. A şi devenit extrem de blînd. Le dă voie copiilor să se joace cu el, îi linge cu tandreţe mîinile Nataliei Petrovna, iar pe mine mă lasă să fac cu el tot ce vreau. Jucîndu-mă cu Kay, am născocit un exerciţiu: săritul „caprei". Mai întîi sar eu peste ghepard, apoi rămîn locului şi sare el peste mine, ca după aceea să rostogolească, urcat pe ea, o enormă sferă argintie. În cele din urmă sărind într-un cărucior, dă ocol, cu un aer voinicesc, întregii arene. Căruciorul este tras de Emu, un struţ australian. Cît despre costumul pe care îl port în timpul acestei reprezentaţii, pe acesta mi l-a născocit tot Natalia Petrovna. Arăt ca un mic dresor, purtînd o vestimentaţie adecvată: cizmuliţe negre, o jachetă de catifea şi o pelerină purpurie. Nu-mi lipseşte decît biciul sau cravaşa. Îmi scot mînuşile, şi Kay îşi execută salturile doar la comanda pe care i-o fac cu mîinile. Cît de mulţumit va fi tata cînd îmi va vedea noul număr din program! Deocamdată, pînă şi Natalia Petrovna mă aplaudă la repetiţii.

Şi iată că o nouă primăvară însoţeşte trenul cu care am pornit iar în călătorie, stîrnind mici vîrtejuri de zăpadă pe lîngă roţile garniturii. Luna mai o vom petrece la Moscova. Curînd, mama şi cu mine stăm din nou în preajma circului de pe bulevardul Ţvetnoi. În piaţa de alături e puhoi de lume, pretutindeni e voie bună şi zîmbete, zîmbete. Încerc impresia că toată lumea dansează sau că fiecare cetăţean îşi serbează ziua de naştere. Da, astăzi e 9 Mai — ziua de naştere a celei dintîi dimineţi de pace.

La circ va avea loc o premieră. Acum, la amiază, e repetiţia generală cu public.

Tata îşi va prezenta numărul îmbrăcat în costum popular rusesc, de aceea costumul tradiţional al familiei Durov, cu jaboul lui îngălbenit de ani şi semănînd cu o crizantemă ofilită, atîrnă liniştit de un cui în garderoba noastră. Mama l-a agăţat acolo pentru bunica, pentru ca ea, venind la noi, să se poată odihni în voie,

stînd în dreptul mescioarei de machiaj şi amintindu-şi de propria ei viaţă legată de cea a circului.

Dincolo de uşa garderobei se aud glume şi rîsete. Apoi, din pîlnia difuzorului răsună basul poruncitor al lui Aleksandr Borisovici Boucher:

— Iuri Vladimirovici, totul e gata. Pauza e pe sfîrşite. Poţi coborî.

Tata o însoţeşte pe bunica, ţinînd-o de umeri:

— Zina, asistă, rogu-te, şi tu, împreună cu mama, în sala de spectacole, la reprezentaţia asta. Măcar o dată în toţi aceşti ani. Dăruieşte-ţi repetiţia asta generală. Tata priveşte cu atîta recunoştinţă în ochii dragi ai mamei, în care joacă astăzi mii de luminiţe vesele, încît mă lipesc şi eu de braţul ei şi îi sărut apăsat mîna.

— Nu, dragul meu, se aude glasul bunicii. Eu cu Zina vom sta astăzi lîngă draperie. Oferă-mi şi mie bucuria acestei premiere. Bunica rîde şi plînge în acelaşi timp, îl mîngîie pe tata, apoi oftează adînc şi adaugă: E bine că măcar Nataşa poartă astăzi costumul Durovilor. Cînd va reveni din arenă, am s-o întîmpin, am s-o strîng la piept şi totul are să reînvie, totul...

— Iuri Durov! Poftiţi în arenă! se aude o voce. Îndată, din spatele draperiei, tata se năpusteşte în arenă, mînînd o troică — bidiviii sînt negri ca pana corbului — şi stîrnind un vîrtej de rumeguş. Troica se opreşte brusc. Tata sare sus, pe capră. Caftanul lui scînteiază în toate culorile curcubeului. Şi încep să răsune cuvintele monologului:

Cu gluma, bunicul meu ani mulţi, şirag,
Şi hazul stîrni, dar şi crunt biciuise,
Iar Rusia, ce-o sluji cu atît crezămînt,
Pe clovnul ei nespus îl iubise.

Pe drumul lui greu, dar slăvit, el muri.
Îmi spuseră toţi: Tu să-i semeni!
O inimă-n piept îi bătuse, de rus.
Îmi bate şi mie — asemeni.

Eu patria mea o slujesc credincios.
Poporu-mi dă aripi, tot el mă-mpresoară.
La luptă şi muncă sînt numai al lui,
Iar el mă aplaudă seară de seară.

Trecînd pe lîngă noi, troica revine în goană din arenă. Cîteva clipe mai tîrziu, bunica îi scutură lui tata firele de rumeguș de pe caftan și îi netezește părul răvășit. Apoi mama îi întinde *șambarier*-ul și reprezentația continuă, uimind publicul prin diversitatea animalelor care participă la ea. Prin stalurile dimprejurul arenei sînt numai zîmbete.

Deschizătura de la marginea draperiei, prin care mă uit la spectacol, dispare. Draperia se dă la o parte: mama îi întîmpină pe elefanții ce revin și ei din arenă. Bunica îl ajută pe tata să-și scoată caftanul. Sosesc și cuștile cu leii-de-mare. Apoi, din difuzor, răsună aceeași voce de pînă atunci:

— Natalia Durova! Poftiți în arenă!

Glasul lui Boucher mi se pare că-l aud numai cu inima. Inima mi se oprește o clipă, iar după aceea, cînd pornesc împreună cu Kay spre arenă, începe să-mi bată sacadat: „Poftiți în arenă! Poftiți în arenă!"

Sînt atît de emoționată, încît nici nu văd publicul dimprejurul meu. Iată însă că ajung din nou în brațele bunicii și-mi îngrop obrazul în cutele halatului ei de atlaz, care împrăștie o fină mireasmă de parfum. Oare mi-am prezentat numărul? Sigur că da! Nu-mi dau seama de asta decît în clipa cînd îl zăresc pe Kay, care e dus spre menajerie.

Apoi repetiția generală ia sfîrșit. Boris Aleksandrovici Șahet, regizorul, ne pune, lui tata și mie, nota maximă.

Răsună felicitări. Ziua cea mare abia a început, și în toiul ei se va schimba subit cursul vieții mele. Împreună cu alte costume care nu mai sînt de trebuință, tata predă și costumul meu.

— Cum? Natașa nu va mai lucra în arenă? se miră bunica.

Mama oftează:

— Nu! Natașa va merge la școală. Circul are nevoie de oameni instruiți. După ce va absolvi școala, își va alege ea singură meseria.

— Iuri Vladimirovici! Numărul ei cu ghepardul e un număr de calitate. Lăsați-o să-l prezinte în continuare, încearcă Șahet să-l convingă pe tata. Dar tata e de neînduplecat.

Bunica mă consolează: chiar dacă tata va pleca, animale există și la „Colțul Durov". Iar eu o voi putea vizita pe bunica mereu. În ciuda consolărilor însă, îmi întorc cu îndărătnicie obrazul și, în cele din urmă, ies valvîrtej din garderoba noastră și alerg spre

menajerie, la Lily. Îmbrăţişată de trompa ei caldă, îmi dau seama că nici un animal de la „Colţul Durov“ nu mi-i va putea înlocui pe Malîşka, pe Lily, pe Kay... Căci de ele nu mă leagă nimic. Pe cînd dincoace — e toată munca mea, întreaga mea viaţă!

— Lily! Lilycika!... Îmi vine să plîng, dar mă stăpînesc. Şi tot repet în gînd cuvintele unui jurămînt solemn faţă de mine însămi: Voi rămîne pentru totdeauna la circ! Voi face totul, ca în inima mea să răsune din nou, cît de curînd, tulburătorul îndemn:

„Natalia Durova!
Poftiţi în arenă!“

Dragii mei cititori,

V-am istorisit adevărul despre copilăria mea. La circ există şi astăzi copii — artişti din tată-n fiu. Tocmai despre copilăria unui asemenea băieţel vreau să vă vorbesc în paginile care urmează. Citiţi, aşadar, povestea lui Kolka-protagonistul. Iar apoi, v-aş ruga să luaţi cunoştinţă şi despre copilăria unui alt băiat, pe care însă n-am avut cum să-l cunosc, întrucît faptele s-au petrecut cu mulţi-mulţi ani în urmă, dar despre care — ca şi despre elefantul Yambo, bunul său prieten — mi-a fost dat să aud de la toţi artiştii vîrstnici care au activat în circul rusesc încă înainte de revoluţie.

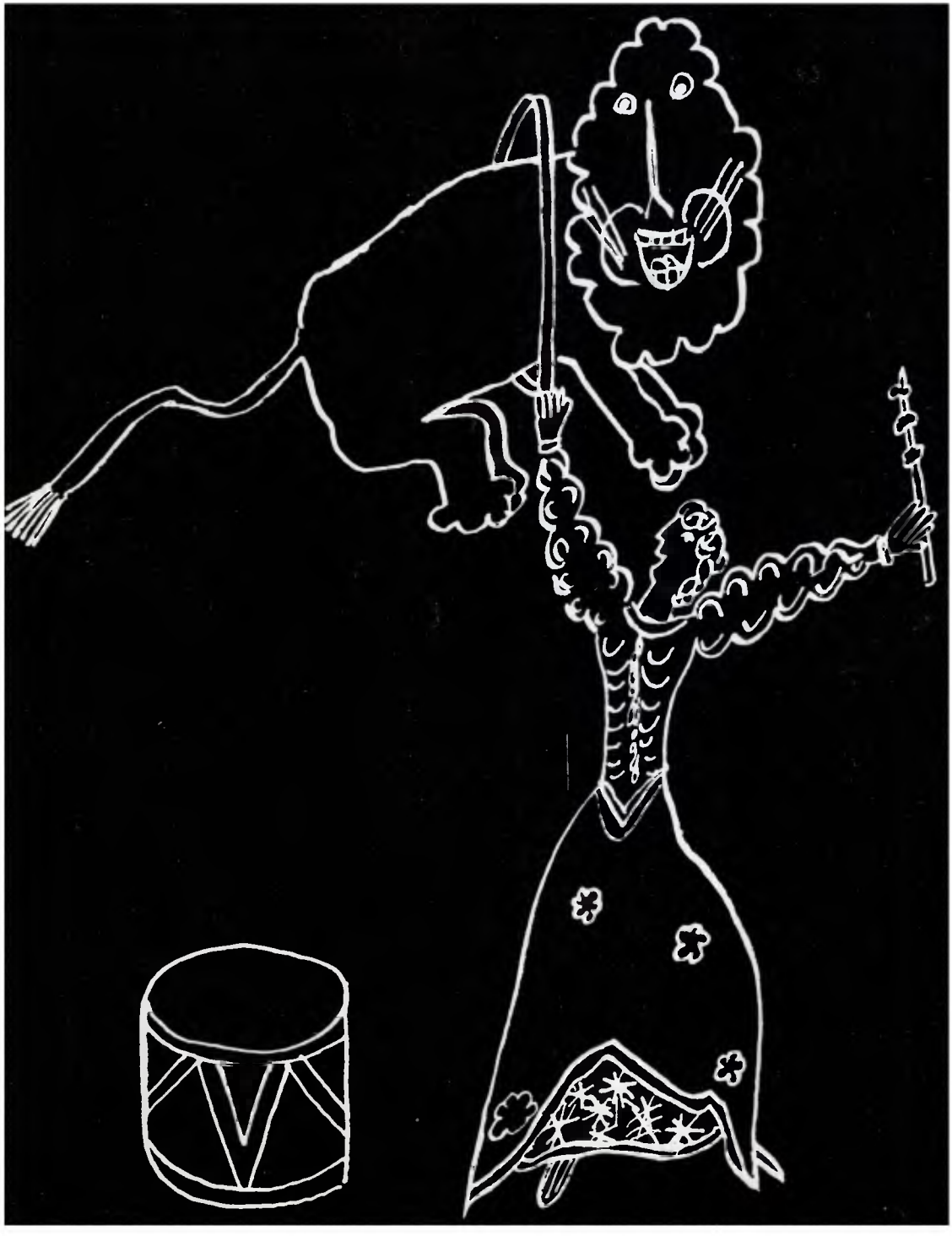

POVESTIRI

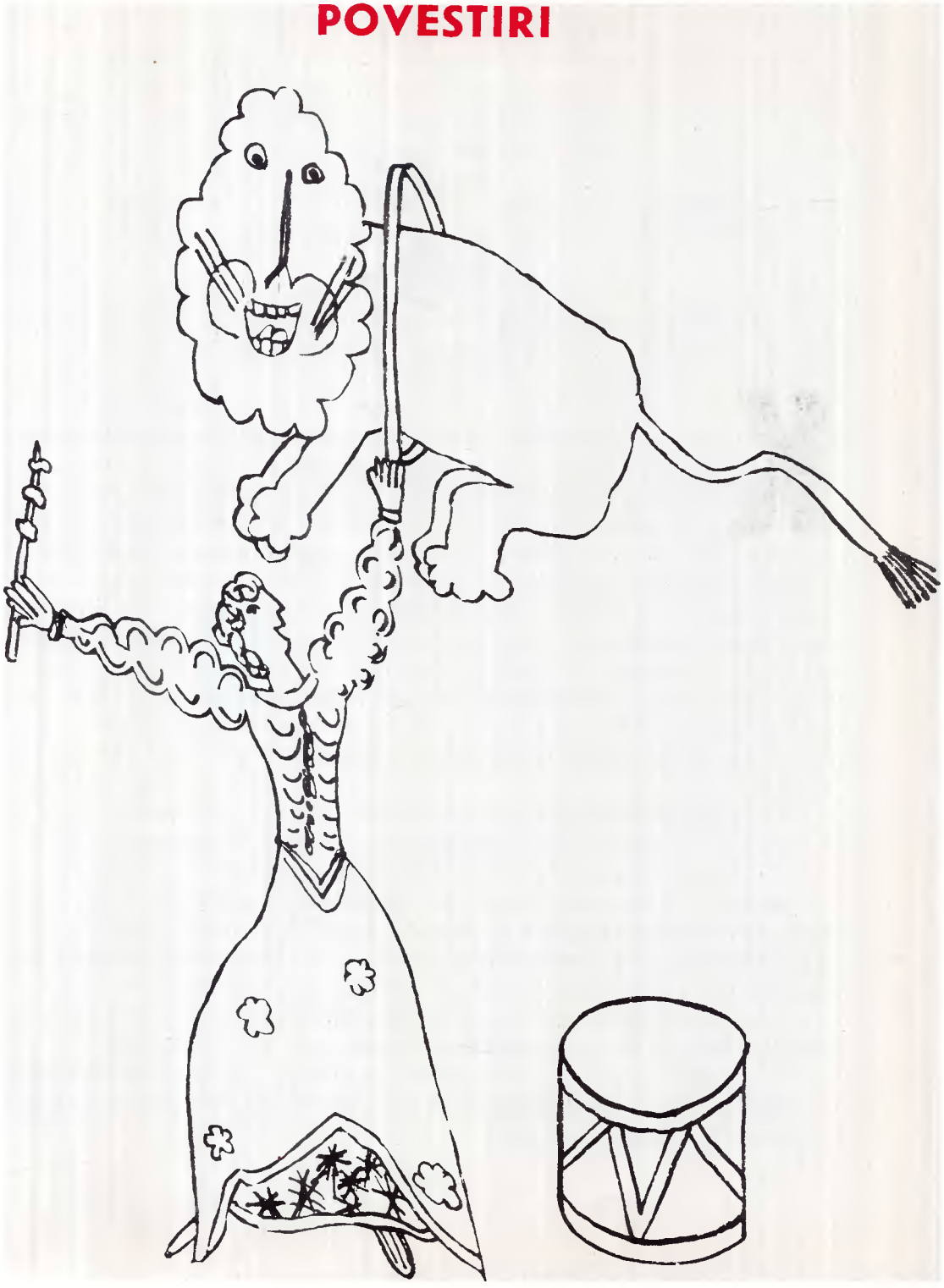

Kolka-protagonistul

Victima artei

Kolka se plictiseşte. Stă la fereastra vagonului şi priveşte afară. Trenul o ţine tot într-o goană.

Pe dinaintea băiatului se perindă nume de oraşe, de gări. Iată, trecîndu-i prin faţă, şi un grup de băieţi şi fete cu chipurile arse de soare. Zărindu-i, îngîndurarea lui Kolka se curmă. El se pleacă iute pe fereastră şi strigă: „Salutare, saluta-are!“ Apoi stă multă vreme de unul singur pe culoar şi se freacă la ochiul în care i-a intrat ceva. Cînd şi cînd, în pauza dintre două înfruntări la jocul de domino, îl bagă în seamă şi cei mari.

— Tovarăşi, cred că i-am putea permite băiatului să dea drumul la radio!

Kolka se şi repede la difuzor. Se aude un fîşîit, apoi vocea crainicului:

— Totul se dezvoltă, ia amploare...

Din compartimentul vecin ţîşneşte o femeie corpolentă.

— Asta-i culmea! Iar aţi dat drumul la radio!

Kolka o petrece cu o privire înciudată. Zărindu-şi apoi silueta în luciul uşii, se întunecă la faţă. Chiar că-i culmea! Oare de ce se dezvoltă totul şi ia amploare? Cînd el, de pildă, era mic, nimeni nu-i reproşa că se dezvoltă în lăţime, pe cînd acum...

E suficient să se gîndească la asta, că i se şi usucă beregata, iar foamea începe să-l chinuiască din nou.

— Mămico, mîine, cînd sosim acolo, ai să faci de mîncare?

Mama se uită cu nehotărîre la tata, iar acesta, fulgerîndu-l cu privirea pe Kolka, îi zice mamei:

— Dumnealui i se cuvine un sandviş abia peste două ore. Să nu te-apuci cumva să mi-l îndopi. Apoi, adresîndu-i-se lui Kolka, adăugă: iar tu fă bine, te rog, şi n-o mai sîcîi pe mama.

— Da! eu nu i-am cerut nimic, tăticule, răspunse Kolka, lăsînd capul în jos.

— Cînd plecăm la drum, nu face decît să se îndoape. Ei, ce zici de una ca asta? i se adresează, stingherit, tata vecinului de compartiment.

Omul se uită mirat la această familie ciudată, apoi, cînd tatăl iese afară, pe culoar, nu se mai poate stăpîni şi îi zice mamei:

— Chiar atît de zgîrcit vă e soţul? Îi pare rău pentru o bucăţică în plus pe care o vrea copilul? Ce oameni... Urît, foarte urît! Spune-mi, puiule, n-ai vrea să mănînci nişte crabi?

Kolka ar pofti aşa ceva, dar maică-sa e vădit descumpănită, iar băiatului îi pare rău şi pentru taică-său.

— Tata nu-i zgîrcit. Pur şi simplu îi este milă de mama.

— Ce fel de milă o mai fi şi asta? Mamei tale cred că i se rupe inima cînd te vede flămînd.

— Nu, nu, vă rog! Vă rog foarte mult să nu-i daţi nimic băiatului meu. El chiar că n-are voie să mănînce. Ştiţi, noi sîntem artişti.

— Artiştii sînt nişte oameni cumsecade. Pe cînd soţul dumneavoastră, scuzaţi-mă...

— Noi sîntem artişti de circ. Dacă băiatul ar creşte în greutate, mi-ar veni greu să-l ridic în braţe, ba să-l mai şi arunc în sus. Soţul meu e un om bun, doar că privim în mod diferit faptul că băiatul nostru creşte mereu.

— Mama e bucuroasă, tata se supără, iar numărul nostru se cam dă întruna peste cap, îi sfîrşeşte vorba Kolka.

Chipul vecinului se luminează.

— Păi asta înseamnă că tu eşti o victimă a artei! Formidabil!

— Bineînţeles că sînt o victimă! Kolka îşi aduce aminte de sandviş. Cuvîntul cel hain, „artă", l-a lipsit şi de astă dată de mîncare.

Kolka are unsprezece ani, iar în ultimii şase ani a tot auzit acest cuvînt. Tatăl său îl ameninţă mereu:

— N-am să-ţi mai dau voie să lucrezi. Arta n-are nevoie de unul ca tine.

N-are să-i mai dea voie!... Ca şi cînd taică-său a fost cel care l-a angajat! Păi dacă în urmă cu şase ani Kolka nu s-ar fi rugat chiar

el să joace rolul Anului Nou la serbarea pomului de iarnă, poate că n-ar mai fi fost astăzi artist.

Kolka îşi aminteşte limpede cum se petrecuse atunci totul. Era un An Nou foarte arătos! Purta un costumaş alb, împodobit cu cifre roşii, sclipitoare: „1951".

La cea dintîi reprezentaţie, un clovn ridică în sus un glob argintiu şi strigă către spectatori:

— Copii! Veţi participa la un joc nou şi interesant. Vă rog să rostiţi denumirile unor obiecte de uz casnic, care încep cu litera „p". Cine o va face ultimul va primi acest premiu.

Din toate părţile răsunară strigăte:

— Pahar, plită, perie...

Cîteva minute mai tîrziu păru că toate denumirile au fost epuizate, şi clovnul începu să numere:

— Unu! Mai găseşte cineva o denumire? Doi!

Şi atunci păşi înainte Anul Nou. Ocolind publicul cu o privire triumfătoare, strigă:

— Ploşniţă!

Globul argintiu fireşte că-i fu înmînat lui. După ce spectacolul luă sfîrşit însă, regizorul îl mustră cu blîndeţe şi îl rugă ca pe viitor să nu-i mai ofere asemenea surprize.

În zilele următoare, Kolka se comportă în arenă atît de bine, încît tatăl său hotărî să-l includă în numărul pe care îl prezenta. Kolka stătea în poziţie de drepţi în palma lui, trecea apoi la maică-sa, pentru ca în cele din urmă să sară jos, în arenă, şi să facă acolo, cu mult entuziasm, „roata". Pe urmă, tatăl îşi punea pe cap o tichie neagră, de fetru, iar Kolka, frecîndu-şi cu sacîz tălpile papuceilor, i se urca pe cap şi stătea acolo neclintit, cît timp celălalt executa tot soiul de figuri. Băiatului nu-i venea uşor să stea astfel, nemişcat: putea să cadă în fiece clipă. Cu timpul însă, se obişnui. Apoi învăţă să facă salturi mortale şi de atunci îşi sfîrşea numai astfel numărul, în aplauzele generoase ale publicului.

Pe atunci, noţiunea de artă se rezuma pentru el la funda cea apretată de pe costumaşul pe care îl purta şi la zîmbetele unanime ale spectatorilor. Un an mai tîrziu, numărul pe care îl prezenta fu înlocuit cu un altul. Arta începu să-i pară lui Kolka a fi doar un şir lung de repetiţii. E drept, n-avea de ce să se teamă de ele, căci puteau fi asemuite prea bine cu nişte exerciţii ale gimnasticii de dimineaţă.

Totuşi, în loc să vadă zîmbetele publicului, vedea acum, mai tot timpul, chipul grav, cîteodată chiar supărat, al tatălui său.

Şi astfel, Kolka începuse să-şi dea seama din ce în ce mai bine că noţiunea de artă este foarte cuprinzătoare şi deci, dacă n-ar fi la mijloc repetiţiile, zîmbetele publicului s-ar transforma în tot atîtea grimase acre...

Îl smulse din gînduri glasul vecinului de compartiment:

— Măi, victimă a artei ce eşti, ia priveşte niţeluş pe fereastră...

Kolka se înfricoşă:

— Sînt valurile mării? exclamă el, zărind şuvoaiele ploii, care porniseră să se reverse asupra trenului.

— Nu, băiatule. Ăsta se cheamă taifun. Cînd om ajunge la Vladivostok, o să ne ude pînă la piele. Taifunul e cea mai straşnică ploaie de pe pămînt!

Kolka fu primul care sări din vagon. Pînă ce ajunse în fugă la clădirea gării, costumaşul i se făcu leoarcă de apă, ca şi cînd ar fi stat în bătaia unui furtun al pompierilor.

Ploaia cînd cădea în şiroaie drepte, năvalnice, cînd pornea să se rotească în vîrtejuri, alcătuind uriaşe jerbe de apă care se abăteau peste ferestrele gării.

Kolka, însoţit de mama şi de tatăl său, intră în incinta gării.

— Este cineva de la circ aici? îl întrebă tata pe un feroviar de serviciu.

Acesta clătină din cap.

— Foarte urît! Pe o ploaie ca asta, nu s-a gîndit nimeni să ne întîmpine. Copilul poate să răcească: hăinuţa îi este udă leoarcă, zise mama cu necaz.

— Să mai aşteptăm, poate o să vină cineva.

Aşteptară un ceas, apoi încă unul. În cele din urmă, tatăl se ridică în picioare:

— Mă duc să aflu despre ce-i vorba. Circul nu-i departe de gară.

Mai trecu un ceas. Kolka se plictisise. Scoase un creion şi un afiş vechi. Pe afiş nu era trecut nici numele lui, nici acela al mamei sale. Era unul vechi, de pe vremea cînd ei încă nu ajunseseră artişti. Tata lucra numai cu tatăl său, gimnast la bară fixă. Kolka se cam temuse de bunicu-său. Pe atunci, mama plîngea deseori. Venise de curînd la circ, de aceea bunicul îi cam căuta nod în papură şi bombănea mereu:

— Fiecare trebuie să-şi vadă de treaba lui. De vreme ce este

economistă, să troncăne la abacul dumneaei. Eu nu vreau să-mi stric numărul. Şi de asemenea artişti n-am nevoie.

Tata a fost nevoit să se despartă de bunic. A pregătit împreună cu mama şi cu Kolka un număr nou, denumit „3 acrobaţi", şi au plecat cu toţii la un alt circ.

Kolka stătu gînditor, apoi se apucă să-i deseneze bunicului, înfăţişat pe afişul cel vechi, o pereche de mustăţi. Curînd, bunicul începu să semene cu o altă aia, iar tatăl lui Kolka nici gînd să mai vină. Afară, ploaia continua să se reverse.

— Hai să mergem. Bagajele o să le lăsăm aici, la păstrare, şi-o să pornim spre circ, zise în cele din urmă mama, cu glas ostenit.

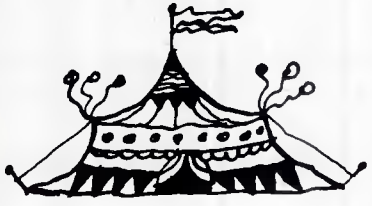

Reprezentaţia se contramandează

Oamenii fugeau pe stradă aplecaţi, ca sub o povară. Ploaia îi biciuia pe spate şi îi mîna înainte. Împrejur, totul se întrezărea ca pe o veche peliculă de film. Nimic nu vedeai distinct, totul îţi juca pe dinaintea ochilor.

— Mai repede! Să fugim! Să le dăm ajutor! răcni undeva, în preajmă, un marinar.

— Spuneţi-ne unde e circul? Mai e departe pînă acolo?

— Veniţi fuga după mine, făcu marinarul, dînd din mînă. Cei de acolo sînt gata să piară. Să le dăm ajutor!

Mama şi Kolka alergară în urma marinarului. Ploaia le smulgea paltoanele pe care şi le puseseră pe cap. Apoi, pe neaşteptate, lumea se opri în loc. Dînd unii peste alţii, oamenii se înghesuiră în jurul unui scuar. Cineva îl împinse pe marinar într-o parte:

— Nu vezi? Au sosit pompierii. O să-i salveze şi fără dumneata.

— Pompierii? Ehei, frăţioare, aici nu-i ca la un incendiu, iar unul ca mine e mai obişnuit să aibă de-a face cu apa. Aici e o groapă,

un gropan mai mare, şi circul poate să fie inundat. Eu am mai trecut prin cazuri dintr-astea! vorbi agitat marinarul.

Apa curgea şuvoi pe scări spre scuarul aflat jos, în vale. Mulţimea îl împiedica pe Kolka să vadă limpede ce se petrece acolo, dar zgomotul iscat şi agitaţia celor din jur îl făcură să înţeleagă că cineva e ameninţat de primejdie. Deodată, Kolka simţi că mama îl strînge cu putere de umăr.

— Daţi-ne voie, daţi-ne voie! Circul! Circul! E soţul meu acolo...

Marinarul veni în grabă la mama şi, făcîndu-i loc prin mulţime, o ajută să ajungă la scări.

Ploaia biciuia cu furie crescîndă tot ce întîlnea în cale.

În preajma circului mişunau pompieri, artişti, marinari. Scoteau dinăuntru cuştile, duceau cu ei animalele.

Cupola de pînză a circului se încovoiase sub greutatea apei. Apa se adunase în dreptul stîlpilor care susţineau prelata şi ameninţa să-i frîngă, năruind astfel întreg circul. Kolka îl zări pe tată-său căţărat sus, pe cupolă. Tata sărea în adînciturile pline cu apă şi tăia cu un cuţit pînza. Prin despicături, apa pornea să se scurgă în şuvoaie groase, dar fără să năvălească cu putere.

— Tăticule! Sîntem aici! strigă Kolka, dar în clipa următoare o rafală de vînt aproape că-l luă pe sus şi îl duse spre circ. Mama rămase undeva, departe.

Kolka îşi cam pierdu cumpătul.

Arena circului părea o mlaştină. Firele de rumeguş se umflaseră şi pluteau pe apă ca nişte icre de broască. Uşile intrării principale şi cele ale culiselor, aflate faţă în faţă, se deschideau şi se închideau întruna, cu zgomot. Scîrţîitul lor ţinea isonul răcnetelor speriate ale elefanţilor. Doi mici canguri australieni se agitau prin volieră. Cînd apa le nimerea pe bot, pufneau pe nări, se scuturau şi, iritaţi, se repezeau unul la celălalt, boxînd sub şuvoaiele de ploaie.

Kolka încercă să dea o mînă de ajutor pompierilor. Aceştia mutau cu neîndemînare animale din voliere în cuşti. Apoi, băiatul o zări pe Maria Nikolaevna Kustova, o dresoare vîrstnică, ce alerga prin menajerie, abordînd pe oricine îi ieşea în cale:

— Vă implor! Căţeluşii mei... Au rămas acolo. Ajutaţi-mă!

Căţeluşii însă treziră la pompieri mai puţină compasiune decît maimuţele. Kustova îi rugă din nou:

— Căţeluşii mei sînt acolo! Vă implor...

— Maria Nikolaevna, vă ajut eu, se oferi Kolka.

Chiar atunci, văzură venind spre ei un bărbat.

— Unde-s căţeii? Du-mă la ei, flăcăule.

— Sînt acolo, îi zise Kolka, dar, deodată, căscă gura, uimit: bărbatul nu era altcineva decît fostul lor vecin de compartiment. Aţi venit şi dumneavoastră aici?

— După cum vezi. Am ajuns şi eu o victimă a artei. Haidem. Vorba multă — sărăcia omului. Arată-mi unde sînt cîinii.

— Mai repede, îi grăbi Kustova. Să-i ducem mai repede sus, în stradă. Cui i-o fi venit în minte să instaleze circul într-o groapă?

Însoţiţi de lătratul căţeilor, trecură în curte, unde se aflau mai multe maşini. Cuştile erau urcate în camioane şi acoperite cu prelate.

Maria Nikolaevna înălţă capul. Vîntul îi smulse gluga şi îi lipi de obraz şuviţele rare ale părului. Kolka o privi şi, deodată, i se făcu milă de ea.

— Maria Nikolaevna! Sînteţi... Ar fi vrut să-i spună că-i o femeie bună, inimoasă, şi că o s-o ajute întotdeauna. Nu făcu însă decît să-şi scoată hăinuţa şi să i-o întindă.

— Ce-i, copilaşule? Ea nu-i pricepu gestul, îi luă hăinuţa, o stoarse de apă, dar, în loc să şi-o pună pe umeri, i-o puse tot lui Kolka.

Cîteva ceasuri mai tîrziu, cerul se mai lumină, iar ploaia nu mai răscolea, ca pînă atunci, pămîntul. Turna acum în aşa fel, de parcă ar fi vrut să spele bine totul. Iar după ce se ivi soarele, ploaia ajunse străvezie ca un abur. Soarele privi cu blîndeţe printre nori şi se apucă să usuce cupola circului, oamenii şi animalele.

A doua zi, cînd o maşină le aduse de la gară bagajele, Kolka nici nu-şi mai aminti de taifun, de cea mai straşnică ploaie din lume. Se tot învîrti prin menajerie. După aceea, cînd în scuar, în faţa casei de bilete a circului, începu să se adune lume, el o porni către intrarea principală. Acolo se şi afla lipit un afiş multicolor. Kolka îl parcurse la repezeală:

„NIKITIN — dresură de cai,

HROMOV — jonglerie,

3-BIRIUKOV-3 — acrobaţi la sol“

Rămase aici mai multă vreme. Îi făcu plăcere să-şi vadă numele tipărit pe afiş. Aici, la Vladivostok, venea pentru prima oară să-şi prezinte numărul.

Încuind vestiarul, tatăl său se duse la directorul circului ca să afle unde avea să locuiască împreună cu familia sa, iar Kolka rămase în scuar.

În nici unul din oraşele vizitate nu mai văzuse în preajma circului lume atît de felurită ca aici, la Vladivostok. Fluturîndu-şi pantalonii largi, treceau marinari, pe băncile de lemn, netezindu-şi fustele sau ţinîndu-şi lîngă ei coşurile, dormitau ori luau cîte o gustare colhoznicele şi colhoznicii veniţi la piaţă. Dinspre imensa clădire cenuşie a magazinului universal aflat în faţa scuarului veneau cumpărători şi, stînd acolo, în preajma circului, îşi cercetau îndelung şi fără sfială cumpărăturile făcute.

Kolka se plimba agale şi cu un aer important prin dreptul afişelor. Ar fi vrut să dea fuga către un grup de marinari ce se opriseră în apropiere, dar n-o făcu, deoarece o mulţime de şcolari se tot învîrteau şi ei aici, în dreptul intrării. Din păcate, copiii nu-l băgau în seamă şi nici el n-avea cum să le atragă atenţia că-l au în faţă pe însuşi artistul Nikolai Biriukov.

Chiar atunci, din curtea circului ieşi în goană, cu o trotinetă, Lionka Gradov.

— Salutare, Biriukov!

— Te salut. Lucraţi demult la circul ăsta?

— De vreo săptămînă. Eu de patru zile umblu şi la şcoală. Dar voi cînd începeţi reprezentaţiile?

Kolka trase cu coada ochiului la copiii din preajmă, apoi întinse mîna spre afiş şi, lovind cu degetul cifra „3“, dincolo de care îi era tipărit numele de familie, spuse cu glas răsunător:

— Vezi, aici stă scris că începem mîine. Fără repetiţii. Dar nu ştiu...

— De cîte ori trebuie să-ţi spun că n-ai ce căuta în preajma afişelor?! Tatăl lui Kolka arăta supărat.

Dacă l-ar fi zărit mai înainte, Kolka s-ar fi depărtat, firește, de afişele acelea, însă Biriukov-senior apăruse pe neaşteptate.

— Bună ziua, nene Biriukov, îi zîmbi Lionka Gradov.

— Îmi pare bine că te întîlnesc! zise tatăl lui Kolka. Chipul continua să-i fie mohorît.

Lionka rămase locului, speriat, stînd cu un picior pe tăblia trotinetei.

— Tăticule, n-am făcut decît să-i arăt cînd ne începem reprezentaţiile. Eu...

— Bine, bine! Ne lămurim noi mai tîrziu. Acum ai să vii cu mine, să te înscriu la şcoală. De mîine te-apuci de învăţătură. Tu la care şcoală te-ai înscris? îl întrebă apoi tatăl pe Lionka, ce încă mai stătea acolo, descumpănit.

Cît despre Kolka, acesta continuă să tragă cu ochiul la grupul de copii de la intrare. Acum, copiii îl priveau cu curiozitate şi compasiune.

Pe uşa circului apăru şi mama lui Kolka.

— La care şcoală zici că înveţi? îşi repetă tatăl întrebarea.

— La aceea care se vede colo, pe deal. La şcoala numărul unu.

— Hai să mergem!

Şi cu toţii, în afara mamei lui Kolka, porniră într-acolo.

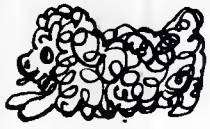

„Mai am timp să ajung la şcoală...“

Era o dimineaţă răcoroasă. Kolka îmbrăcă o hăinuţă gri, vîrî în servietă sandvişul pe care maică-sa îl învelise cu grijă într-un şerveţel de hîrtie, apoi ieşi în fugă pe stradă. Tramvaiele treceau zgomotos de-a lungul străzilor în pantă repede, care brăzdau dealul. Acest zgomot îi aminti lui Kolka şuieratul cuţitelor care se ascuţeau dimineaţa la menajerie şi cu care era tăiată apoi hrana destinată animalelor. Băiatul se agăţă mai întîi de scara tramvaiului, pe urmă sări pe caldarîm şi se decise să meargă la şcoală pe jos: pînă la prima oră mai erau încă douăzeci şi şapte de minute.

Traversînd strada, Kolka o porni de-a lungul scuarurilor, spre viaductul pe sub care trecea o cale ferată. Dacă ai fi stat acolo o vreme, ai fi putut să vezi trecînd o locomotivă, ba poate chiar şi un tren.

Înainte de a ajunge la pod, Kolka se opri la vitrina unei ceasornicării. Ceasurile expuse acolo arătau ore diferite, iar înăuntru, în prăvălie, mînuind nişte pensete din acelea cu care artiştii de circ îşi smulg de obicei perişorii din sprîncene, mai mulţi ceasornicari „smulgeau" diferite piese din pîntecul unor ceasornice. Kolka stătu un timp, urmărindu-i cum lucrează, pe urmă o porni mai departe.

În curtea circului se înşirau mai multe vagoane pe roţi. Dincolo de ele, semănînd cu o cutie lungă şi îngustă, uşor turtită, se afla căminul circarilor.

Kolka se opri în dreptul unuia dintre vagoane. De după perdeluţa de voal apăru chipul Mariei Nikolaevna Kustova.

— Bună dimineaţa, Maria Nikolaevna! o salută băiatul.

— Bună dimineaţa, copilaşule! îi răspunse Kustova.

Kolka nu se supără că-i zice astfel, întrucît ştia că la fel le zice tuturor, pînă şi propriului lui tată.

— Ştiţi, noi ne-am instalat la hotel. Dar mamei nu-i place. Cei de acolo nu-i dau voie să gătească. Cînd intră în cameră vreo femeie de serviciu, vîrîm îndată reşoul în sertar... Numai că reşoul nostru e pentru un curent de două sute douăzeci de waţi, pe cînd curentul de aici e de o sută douăzeci. Ce bine ar fi să locuim şi noi într-un vagon dintr-ăsta! zise Kolka, privind cu invidie înăuntru.

— Dacă o să plece careva, o să vă mutaţi şi voi aici. Nu bei o cafea? Kustova dispăru în spatele perdeluţei, unde începuse să sfîrîie pe reşou cafeaua dată în clocot.

Kolka intră fără grabă în vagon şi, lăsîndu-şi servieta la uşă, se aşeză în dreptul mesei.

— Ai plecat la şcoală?

— Nu-u. Eu învăţ după-masă, minţi Kolka şi, întinzînd mîna, luă din farfurie o clătită pufoasă. Îşi zise că va ajunge la şcoală la ora următoare. Spuneţi-mi, căţeilor dumneavoastră încă nu li s-a dat drumul?

— După ce ne luăm micul dejun, am să spun să li se dea drumul. După ploaia de ieri, afară e noroi şi au să se mînjească toţi, de-o să trebuiască să le fac şi baie înainte de spectacol. Aici, cu cîinii e foarte greu! Trec pe sub gard şi dau fuga jos, în port.

— Vreţi să vi-i păzesc eu? Vai, ce clătite gustoase!

Kustova zîmbi mulţumită şi îi mai oferi lui Kolka două. Ispră-

vind cu masa, băiatul dădu fuga spre celălalt capăt al curţii, unde aburea, pus pe foc, un cazan cu supă pentru cîini. Curînd, din incinta circului ieşi în goană, lătrînd şi schelălăind, o haită întreagă de căţei zburdalnici. Unul, mai isteţ, se strecură la iuţeală printr-o deschizătură din gardul vechi, aflat în preajmă. Kolka îşi făcu şi el loc prin deschizătură şi se pomeni în port. Cîte nu se aflau acolo! Traulere, şalupe, mici bărcuţe cu motor vopsite în culori deschise! Dar mai ales — apă. O apă tulbure, aproape ca păcura. Nu te-ai fi putut scălda în ea, dar dacă aruncai un bolovan sau izbeai cu piciorul într-însa, porneau îndată împrejur cercuri întinse, înfăţişînd toate culorile curcubeului. Scînteia astfel, ca nişte paiete pe un costum de circ, ca să se prefacă apoi din nou într-o apă întunecată şi tulbure.

Kolka se descălţă şi începu să bată apa cu mîinile şi cu picioarele, înălţînd o jerbă de stropi. Apoi, ud leoarcă, cu ghetele azvîrlite peste umăr, stătu multă vreme pe chei, privind în largul mării. Iubea tare mult apa. Pînă şi la circ îi plăcea să aibă de a face cu ea. Căci dacă dizolvi, de pildă, în apă nişte permanganat de potasiu, obţii o „limonadă“ pe care, chipurile, o beau clovnii. Iar dacă amesteci în apă nişte albăstreală şi clăteşti cu apa asta cămaşa cu plastron de la fracul de gală al lui tata sau guleraşele de la uniforma şcolară a lui Kolka, ele prind o culoare albăstrie şi par încă mai curate de cum sînt. De acolo, de pe mal însă, apa mării părea a fi de toate culorile: în dreptul ţărmului era întunecată, ceva mai încolo — de un albastru-verzui, iar şi mai departe, spre zare, unde părea că se uneşte cu pîcla norilor, prindea culoarea oţelului. Dincoace, în golf, în dreptul micilor insuliţe ce se conturau pe luciul mării ca nişte negi ruginii pe care se zăreau arbori înveşmîntaţi în purpura toamnei, apa era de un galben-aprins. Kolka privi atîta vreme micile ostroave, încît i se păru la un moment dat că au pornit cu toate în larg, poleite de auriul soare al amiezii.

Pe navele ancorate în port bătură clopotele de cart, şi Kolka, amintindu-şi că trebuie să se ducă la şcoală, porni în goană prin incinta portului, spre oraş. Abia cînd ajunse în dreptul şcolii, îşi dădu seama că-i lipseşte servieta. Era însă prea tîrziu să se mai întoarcă din drum. Se aşeză pe treptele de la intrare, îşi trase ghetele în picioarele murdare de glod şi porni în căutarea clasei a patra „D“.

Suferinţele lui Kolka

Orele de curs erau pe sfîrşite. Kolka deschise uşa. În dreptul tablei sta învăţătoarea, o femeie tînără, cam cîrnă şi cu ochelari.

— Ce doreşti, băiete? îl întrebă ea, uitîndu-se la părul zburlit şi la hainele lui stropite de apă.

— Sînt elevul cel nou. Mă numesc Biriukov Nikolai.

— Tu nu ştii că n-ai voie să intri în clasă în timpul orei? Şi de ce ai venit aşa de tîrziu?

— Pentru că, pentru că... Kolka îşi plecă ochii, căutînd un motiv mai plauzibil. Zărindu-şi ghetele murdare de păcură, îşi sfîrşi vorba cu multă îndrăzneală: Pentru că am stat să ne desfacem bagajele.

Învăţătoarea nu-i mai zise nimic şi, însoţită de şoaptele copiilor, îl duse pe Kolka să-l aşeze într-o bancă din fundul clasei.

Kolka se aşeză şi îşi plimbă ochii peste cefele elevilor din faţa lui. Pe băiatul cu sprîncenele bălaie, ce-şi întoarse capul spre el, îl recunoscu pe dată. Împreună cu alte două fetiţe, care, acum, şedeau amîndouă în aceeaşi bancă, fusese cu o zi înainte în grupul de copii de la porţile circului.

Apoi se auzi clopoţelul, copiii ieşiră în fugă din clasă, iar învăţătoarea mai stătu multă vreme să-l întrebe pe Kolka ce anume învăţase la şcolile prin care trecuse pînă atunci. Kolka se uita plictisit la obrazul ei plin cu pistrui şi se gîndea cu amărăciune că şcolarii plecaseră, pesemne, acasă.

— Mîine să nu întîrzii şi să vii cu hainele mai curate. Manuale ai?

— Am, afirmă Kolka şi îşi zise îndată că învăţătoarea trebuie să fie o femeie rea.

La circ reveni tăcut şi posomorît. Cînd tatăl său, înainte să în-

ceapă repetiţia, îl întrebă: „Ei, cum a fost?“, nu făcu decît să înalţe din umeri.

— Unde te-ai murdărit în halul ăsta? exclamă maică-sa, văzîndu-l.

— La ora de educaţie fizică, nu-şi pierdu nici acum cumpătul Kolka şi, dîndu-şi seama că nu aflase ce anume trebuie să înveţe pentru a doua zi, hotărî să pună de pe acum capăt anevoioasei zile de şcoală.

— Pentru mîine nu ne-au dat nimic de învăţat, îi zise maică-si şi se duse la repetiţie.

În arenă însă fu neatent, încît tatăl său îi făcu întruna observaţii:

— Stai mai drept. Stai mai drept. Fii atent cum ţii mîinile.

— Nu-l mai sîcîi atîta. Copilul a venit obosit de la şcoală, îi zise, în locul lui Kolka, maică-sa, iar Kolka rămase tăcut, gîndind la viaţa lui.

Într-adevăr, în ceea ce priveşte învăţătura, n-a prea avut noroc. Păi, gîndiţi-vă şi voi, copii: era oare el de vină că pe parcursul cîte unui singur an şcolar schimba şase sau chiar şapte şcoli? Dacă într-o şcoală cutare lecţie încă nu era predată, la cea următoare, unde ajungea Kolka în timpul turneului, se dovedea că ea fusese predată de mult. Tocmai în asemenea cazuri se trezea băiatul că începe să plouă peste el cu note de „doi“ şi, mai ales, cu mustrări:

— Dacă nu-ţi bagi minţile în cap, n-ai să mai lucrezi cu mine, îi zicea tată-său cu fermitate, astfel că lui Kolka nu-i mai rămînea decît să se ducă pe la noii săi colegi, spre a le cere ajutorul.

De trei ani se chinuia astfel. Profesorii îl priveau cu neîncredere, zicîndu-şi pesemne cam aşa: „În cele douăzeci sau treizeci de zile, cît rămîne băiatul ăsta la fiecare şcoală, nu prea poate căpăta cunoştinţe serioase“, totuşi le era milă de Kolka şi nu toţi îl înzestrau cu note de „doi“. Cît despre notele maxime, Kolka nici nu putea să aspire la ele.

Pretutindeni, colegii ţineau mult la el. Mai ales că era vorba de un băiat care, ziua, şedea împreună cu ei în clasă, iar seara îl vedeai în arena circului în calitate de artist, căruia lumea îi striga „bravo“ şi „bis“, iar vara, probabil, îi arunca şi flori.

La orele de educaţie fizică, se bucura de-o autoritate unanim recunoscută, iar dacă ţinem seama că era în general un băiat capabil

şi că, uneori, la cîte o şcoală, avea norocul să capete şi note maxime, tatăl său avea tot dreptul să-i zică:

— Dacă ai fi locuit într-un singur loc şi n-ai fi făcut turnee prin atîtea şcoli, poate că ai fi ajuns într-o zi fruntaş la învăţătură.

Kolka însă nu simţea nevoia deloc de a sta permanent într-un loc. Cînd vreun copil îi spunea: „Ştii, la mine acasă...", Kolka îl asculta cu luare-aminte, însă cuvîntul „acasă" îl aprecia într-un mod cu totul personal: pentru el acest cuvînt reprezenta un cufăraş de fier în care se afla abajurul cel portocaliu, pernele brodate de mama în timpul călătoriilor, dar mai ales costumele de circ şi o mulţime de afişe şi fotografii. Cînd toate acestea erau scoase din cufăr şi rînduite în oricare dintre localităţile vizitate, Kolka se simţea din nou „acasă". Şi i se părea că e mult mai plăcut s-o duci astfel, decît să te afli mereu într-un singur loc. Mai fuseseră, de fapt, şi pe aici, pe la Vladivostok, numai că atunci Kolka mai era încă „preşcolar" şi copiii mai măricei îl luau în derîdere, zicîndu-i „băieţelul lui mămica", iar funcţionarul de la circ care se ocupa de problema transportului nici nu-i lua biletul separat pentru călătoriile cu trenul. Dar dacă chiar şi atunci Kolka putea fi considerat artist, apoi acum...

„Oare cum m-oi descurca pe-aici cu şcoala?" se întrebă cu tristeţe Kolka, rememorîndu-şi convorbirea avută în ziua aceea cu învăţătoarea.

Atenţie, pericol!

Kolka crescuse în greutate. Se îngrăşa atît de repede, încît tată-său, văzîndu-l că abia mai poate să-şi încheie costumul de spectacol, îi zicea mamei:

— Văd că nu ţii seama de ceea ce-ţi spun şi doar e în detrimentul tău. De ce nu vrei să înţelegi? În arenă, îţi vine acum mult mai greu să lucrezi cu el!

Mama însă îndura totul în tăcere. Cînd făceau „piramida" şi ea se urca pe capul tatălui, iar Kolka încremenea, la rîndul lui, în poziţie de drepţi pe capul ei, apăsînd-o cu toată greutatea celor patruzeci de kilograme ale sale, mama nu făcea decît să tresară uşor, continuînd să adreseze publicului zîmbetul ei dintotdeauna. Acasă, pe-ascuns de tatăl lui Kolka, nu înceta să-l ospăteze pe acesta cu supă de pasăre şi cu fructe, bucurîndu-se cînd îl vedea cum i se rotunjesc obrajii. Tatăl însă se supăra, ceea ce îl făcea pe Kolka să zică despre el:

— Tăticul nostru se supără pentru că e un circar adevărat. Bunicul a fost echilibrist, lucra la perş, şi străbunicul a fost echilibrist. Echilibrist a fost şi tăticu, ba încă unul mai bun chiar decît bunicul. De-abia mai tîrziu s-a făcut acrobat. De fapt, poate să facă orice vrei...

Cam aşa îşi sfîrşea vorba Kolka, apoi cădea îndelung pe gînduri, zicîndu-şi că dacă tatăl său n-ar fi întîlnit-o la Leningrad pe maică-sa şi nu s-ar fi căsătorit cu ea, o fată care nu avea nici o legătură cu circul, Kolka ar fi fost astăzi şi el echilibrist. Dar aşa, lucrurile se petrecuseră cam în felul următor: mai întîi, mama n-a lucrat deloc, bunicul începuse să se cam supere, iar tata îi răspundea totdeauna la fel:

— V-am rugat de-atîtea ori pe toţi: lăsaţi-o pe soţia mea în pace. Să ştiţi că ea o să lucreze. Cînd o să vrea, o să lucreze negreşit.

— Dar nu cu mine. Treaba asta să-ţi fie foarte clară. Îmi ajunge că-i am pe-ai mei, se răstea din nou bunicul şi îi ocolea cu privirea pe cei cu care lucra. Era vorba de-o fiică de-a lui, echilibristă şi ea, precum şi de nevastă-sa, bunica lui Kolka, aceasta nefiindu-i decît asistentă.

Situaţia a durat multă vreme. Pînă în ziua cînd Kolka a fost dat la şcoală. Atunci tata şi mama au plecat de la bunicul cel morocănos, mama a devenit şi ea acrobată, iar mai tîrziu Kolka i-a urmat exemplul. Şi iată că acum sînt artişti tustrei. La fiecare din circurile prin care se abat în timpul turneelor, li se dă cîte o garderobă, de care să se folosească numai ei, şi-atunci mama prinde de fiecare dată în perete, deasupra cutiilor cu farduri, mereu aceeaşi carte poştală ilustrată, cu inscripţia: Leningrad, Podul Anicikov.

Kolka nu fusese niciodată la Leningrad şi nu-l cunoştea decît din poza aceea, însă copiilor le spunea totdeauna la fel: „Ştiţi, noi sîntem leningrădeni". Apoi îi aducea să vadă ilustrata şi adăuga: „Vă place, nu-i aşa? Ei bine, tot atît de frumos e şi-ntreg oraşul."

Ar fi vrut, desigur, tare mult să ajungă şi la Leningrad, dar pentru aşa ceva era nevoie de multă muncă, or, el nu prea se omora cu munca, zicîndu-i deseori lui tată-său chiar în timpul repetiţiei:

— Ştii, tăticule, eu încă nu mi-am făcut lecţiile...

Şi îl privea în ochi cu atîta tristeţe, încît tată-său îşi dădea seama că de nu l-ar lăsa să plece de la repetiţie, n-ar mai avea după aceea dreptul să-l certe că ia note proaste. Cînd însă îi dădea drumul să se ducă la hotel, Kolka nici nu se gîndea să se apuce de lecţii: doar pe lumea asta mai există şi fotbalul, şi filatelia! Iar şcoala... De fapt, la oricare şcoală ar fi ajuns, se simţea totdeauna de parcă s-ar fi aflat şi acolo tot în arena circului. Dar tată-său îl avertiza deseori şi în legătură cu treaba asta:

— Tu eşti artist numai în arenă. La şcoală trebuie să fii şcolar ca toţi ceilalţi. Pricepi?

Kolka dădea din cap, dar de comportat se comporta la şcoală ca şi pînă atunci. Iată şi aici, la Vladivostok, ajunsese într-un timp scurt eroul zilei. În recreaţii, copiii se adunau in jurul băncii sale, iar el nu mai contenea povestindu-le despre circ.

— Să ştiţi că-mi vine foarte greu: trebuie să învăţ şi în acelaşi timp să lucrez mult pentru noul nostru număr. Altădată, eram *draiman,* iar acum am ajuns *mitelman,* ceea ce-i şi mai greu, ofta Kolka, trăgînd cu coada ochiului la copiii care îl ascultau cu gura căscată.

— Ce înseamnă *draiman?* îl întrebă într-o zi o fetiţă durdulie, cu două codiţe zburlite.

Kolka îşi dădu seama că în fata asta poţi să ai toată încrederea. O chema Liusia Şustikova şi era şefa grupei din care făcea şi el parte.

— Înţelegi, numărul nostru îl execută trei persoane: tata, mama şi eu. Eu sînt *draimanul,* adică trebuie să fac un

salt mortal, precum şi diferite alte figuri, stînd pe capul şi pe braţele mamei, iar după ce mama sare jos, să nimeresc, fără să-mi schimb poziţia, drept pe umerii tatei.

— Dar *mitelman?*

Kolka stătu pe gînduri o clipă, apoi îl prinse de mînă pe un băiat înalt şi deşirat, care de mai multe zile îl tot privea cu admiraţie, şi spuse:

— Vă arăt îndată. Spune-mi, Kadkin, care ţi-e numele mic?

— Vitea, răspunse băiatul, privindu-l binevoitor, dar neînţelegînd unde vrea să ajungă.

— Fiţi atenţi! Vitea, îndoaie-ţi genunchii şi ţine-te bine. După ce ai să mă vezi că stau în mîini, să mă prinzi de picioare. Bine?

— Bine.

— Lasă-te păgubaş. El n-o să te poată ţine! ţipară fetele.

Dar Kolka se şi prinse, curajos, de genunchii colţuroşi ai lui Vitea şi, o clipă mai tîrziu, ochii copiilor se îndreptară spre picioarele lui înălţate în aer.

— Aşa. Foarte bine. Alle...

Vitea îl ţinea atît de strîns, încît Kolka simţi că-l doare. Vrînd să stea însă cît mai mult în mîini, îşi înfrînse durerea şi vorbi cu limba împleticită:

— Vedeţi? Eu sînt *draimanul,* iar el e *mitelmanul.* Sînt nişte termeni de circ. Lui îi vine cel mai greu: trebuie să se ţină bine, şi nici pe mine să nu mă scape din mîini.

Cam aşa se petreceau lucrurile în timpul recreaţiilor. Cît despre orele de curs, acestea i se păreau lui Kolka nespus de lungi. Odată, şedea în bancă şi o privea încordat pe învăţătoare, aşteptîndu-se să fie scos la tablă.

„Uite-acum, uite-acum mă scoate", îşi zicea în gînd.

Şi-ntr-adevăr, ochii învăţătoarei se opriră asupra lui, pe urmă, lovind uşurel cu creionul în catalog, ea spuse:

— Biriukov, pofteşte la tablă.

Kolka se ridică făcînd să scîrţîie pupitrul băncii. Scoase apoi un picior în afara ei şi se opri.

— Ce faci? Haide, vino la tablă.

Kolka îşi suci încruntat capătul cravatei de pionier, continuînd să rămînă locului.

— Nu ţi-ai învăţat lecţia?

Tăcere.

— Atunci, ca de prima dată, va trebui să-ţi pun în catalog un semn de întrebare.

Kolka se aşeză. Semnul întrebării, deşi seamănă cu cifra „doi", nu este, totuşi, o notă şi nu-i va fi trecut în carnet. Ca atare, Kolka poate să rămînă liniştit şi să-şi invite colegii la circ.

Era într-o sîmbătă, şi la circ urma să fie un matineu după-amiază.

În clipa cînd copiii, văzîndu-l în arenă, îmbrăcat cu costumaşul lui de catifea cu paiete şi cu o imensă fundă albă la gît, începură să aplaude, Kolka se simţi încîntat. Aplecîndu-se peste şirul scaunelor dinaintea lui, Kadkin striga din răsputeri:

— Bravo Biriukov! Bravo Kolka!

Şi Kolka îşi propuse să fie la înălţime. Nicicînd altcîndva nu se înclinase cu atîta mîndrie în faţa publicului. Le va arăta el, chiar acum, colegilor săi, ce înseamnă să fii un acrobat sută la sută. Iată-l că a şi ajuns în braţele mamei sale, iată-l că se aşază în poziţie de drepţi. În clipa următoare va face un salt şi va ajunge drept în mîinile tatei.

Deodată însă, mama scoase un geamăt scurt. Lunecînd din braţele ei, Kolka se pomeni jos, pe covor. Se uită speriat cînd la mama, cînd la tata. Mama îşi scutura într-un fel ciudat braţul şi zîmbea descumpănită.

Curînd, izbucniră aplauzele. Kolka se uită spre Liusia şi spre ceilalţi colegi ai săi şi se înclină numai în direcţia aceea.

În culise, veni la mama doctorul de la cabinetul medical al circului.

— Să-ţi vedem braţul, zise tulburat tatăl lui Kolka.

Apoi ieşiră din nou în arenă, să salute publicul. Dar numai ei doi. Mama rămase în culise.

Faptul că ea îşi fracturase braţul Kolka îl pricepu numai în clipa cînd mama, împreună cu tata, se urcară în maşina Salvării şi tata îi spuse lui:

— Du-te acasă şi aşteaptă-ne acolo.

Liusia şi Vitea, tulburaţi şi ei, îl conduseră pe Kolka pînă la hotel.

— Să nu fii necăjit. Braţul o să i se vindece repede. Mai păţeşte şi tata treburi dintr-astea, cînd încarcă, în port, tot felul de mărfuri. Dar îi trece şi lui foarte repede, încercă să-l consoleze Liusia.

Cei doi copii rămaseră şi ei la hotel, aşteptîndu-i pe părinţii lui Kolka şi se străduiră să-l distreze în fel şi chip. Fără să vrea însă, reveneau cu discuţia la cele întîmplate.

— Şi totuşi e foarte greu să fii artistă, nu-i aşa? îl întrebă Liusia, privindu-l cu respect.

— Ba nu-i chiar aşa de greu. Dacă vrei, poţi să ajungi şi tu artistă.

Liusia se îmbujoră, iar Kolka, dîndu-şi seama la ce se gîndeşte, se grăbi s-o liniştească:

— De slăbit, să ştii că omul slăbeşte repede. Trebuie doar să alerge mai mult. Te asigur că poţi să ajungi artistă. Uite, cît timp o să mai stăm la Vladivostok, am să te antrenez chiar eu. Da, da, ai să vezi...

Vitea şedea tăcut. O invidia pe Liusia şi nu putea să înţeleagă de ce Kolka nu-i mai acordă atenţie. Brusc, li se adresă celor doi:

— Ia spuneţi-mi, care fabrică nu stă pe pămînt?

Copiii întoarseră capetele spre el, şi-atunci Vitea zise:

— Cea de prelucrare a crabilor.

Liusia şi Kolka rămaseră descumpăniţi, iar Vitea continuă să vorbească încruntat, tăind aerul cu mîinile:

— Cred că nu ştiţi nici ce anume stă scris pe cutiile de conserve. Probabil că citiţi acolo: „snatka“[1], pe cînd cuvîntul ăsta nu-i decît a doua jumătate a cuvîntului „Kamciatka“, scris în englezeşte. Adică, „...chatka“. Asta e. Şi-acum, plec. Îşi sfîrşi vorba tot atît de brusc cum o şi începuse, apoi se ridică şi se duse spre uşă.

— Stai, de ce pleci? încercă să-l oprească Liusia.

Dar el nici măcar nu întoarse capul.

---

[1] Literele S şi N ale alfabetului rusesc sint identice cu literele C şi H ale alfabetului latin. Literele A, T, K se notează la fel în ambele alfabete.

Viaţă grea

Repetiţiile erau acum din ce în ce mai puţine. Kolka aproape că nu mai venea la circ, iar tatăl său era foarte necăjit şi rămînea acolo zile întregi, cercetînd vechile lui perşuri cu care lucrase — împreună cu mama — pe cînd Kolka era încă un copilaş de-o şchioapă. Acele bare subţiri şi rotunde erau făcute din aluminiu, ca să poată fi ţinute cu mai multă uşurinţă pe umeri sau pe frunte. Mama se căţăra pe ele pînă aproape de cupola circului şi executa acolo tot felul de figuri acrobatice. Mai întîi, îşi agăţa piciorul de un laţ fixat în vîrf şi, stînd prinsă de el cu capul în jos, cu mîinile atîrnînd, amintea o pasăre doborîtă. Asta dura cîteva clipe. Pe urmă, pasărea pornea să se înalţe, îşi desfăcea larg mîinile-aripi şi, legănîndu-se astfel în văzduh, îi privea, mîndră şi curajoasă, pe spectatori. După aceea, fără să-şi scoată piciorul din laţ, se proptea cu celălalt picior în bara de aluminiu. Căpătai îndată impresia că stătuse pînă atunci pe scîndura unei duşumele, iar apoi venise cineva şi aşezase această scîndură în poziţie verticală. Stînd astfel pe acel perş uşor îndoit sub greutatea sa, mama părea un fanion fluturînd pe o corabie.

Kolka ar fi vrut să înceapă a lucra acum el, în locul mamei, la perş. În acest caz mamei i s-ar fi dat voie să şadă în rîndul întîi de fotolii — doar n-ar mai fi avut calitatea de artistă — şi să privească la acrobaţiile lui Kolka, iar apoi să se odihnească, spre a se însănătoşi pe deplin.

Braţul mamei se vindeca anevoie. Acum, de gospodăria lor se ocupa Maria Nikolaevna Kustova. Dimineaţa venea de la piaţă, toată ziua îşi făcea de lucru pe lîngă reşouri şi nu pleca decît seara.

Mama începuse să urmărească îndeaproape felul în care Kolka

îşi făcea lecţiile. Lui însă îi venea greu să şi le pregătească, mai ales în mod sistematic, zi de zi, şi îşi zicea deseori că-i o treabă fără rost.

— Altă dată nu-mi făceam lecţiile şi primeam note de „trei". Astăzi mi le fac şi tot note de „trei" am în catalog! exclamă într-una din zile, iritat, zvîrlind deoparte cartea cu probleme de aritmetică.

Maică-sa schiţă un surîs trist şi, cu mîna cea sănătoasă, îi netezi cîrlionţii.

— În schimb, ca să le iei pe cele de acum, ai învăţat temeinic. Ele nu sînt nişte note întîmplătoare, după cum n-au fost, de fapt, nici notele acelea de „doi". Notele de astăzi sînt un fel de „patru minus", iar dacă ai să înveţi şi mai bine, ai să ajungi, aproape fără să-ţi dai seama, un elev fruntaş. Ai să poţi, oare?

— Am să pot... „Printr-o conductă curg într-un bazin patruzeci de litri de apă pe oră, iar printr-o altă conductă se scurg de acolo, tot într-o oră, douăzeci şi şapte de litri. În cîte ore se va umple bazinul, ştiindu-se că..." Vezi, mămico, iar este vorba de conductele astea! La ce bun să învăţ aşa ceva, dacă nu vreau cîtuşi de puţin să ajung matematician? Spune-mi, la ce bun? Doar eu am şi ajuns artist. Uite, întreab-o pe Maria Nikolaevna... Maria Nikolaevna, dumneavoastră aţi învăţat sistemul metric?

Luată pe neaşteptate, Kustova se uită întrebător la mama lui Kolka, apoi clătină din cap, în semn că nu învăţase.

— Vezi, mămico. Mie însă, din cauza sistemului ăstuia, învăţătoarea mi-a pus astăzi „doi" în catalog.

— Da' de ce nu l-ai învăţat?

— Pentru ce, mămico, să-l învăţ? Pentru ce? Uite, nici Maria Nikolaevna nu-l ştie şi totuşi a ajuns o artistă de frunte. Şi-am să ajung şi eu. Am să ajung şi fără să învăţ aritmetică.

— Ţi-ai găsit de la cine să iei exemplu! Maria Nikolaevna se îmbujoră şi începu să vorbească repede, încruntîndu-se: Da' poate că artista asta a ta, Kustova, se simte şi astăzi ruşinată că, pînă se iscăleşte, trec zece minute, şi fiecare literă o scrie ca o elevă de clasa întîi! Ia auzi la el: Maria Nikolaevna!..

Kolka o privi neîncrezător.

— Nu mă crezi? Ia dă-ncoace un condei şi-o hîrtie...

Luă foaia albă pe care i-o întinse Kolka şi continuă să

bombăne: În felul ăsta n-ai să ajungi artist, ci un biet circar. Ţi-ar place? Ce înseamnă, de fapt, cuvîntul „circar"? Altcîndva, aşa li se zicea numai celor care, în afară de mîini şi picioare rupte, nu mai dispuneau de nimic. Pe cînd tu trebuie să fii un adevărat artist de circ, şi nu un amărît de circar.

Îi întinse lui Kolka foaia de hîrtie, pe care, cu un scris lătăreţ, notase un nume: Kustoni.

— Aţi greşit! făcu Kolka.

— Ei vezi? Nu pot nici să mă iscălesc fără să fac greşeli... Unde am greşit? Haide, corectează...

— Aici, la sfîrşit. În loc de „va", aţi scris „ni". Kolka încercă să corecteze greşeala, dar maică-sa îl opri.

— Lasă-l să corecteze! îi zise Maria Nikolaevna. Doar el nu ştie că la circurile de odinioară nu se admitea ca artiştii să poarte nume ruseşti. Lasă-l să corecteze, iar după aceea o să-şi facă şi problemele de aritmetică. Căci după ce-o să afle cîtă apă pot să cuprindă bazinele alea... Rămase pe gînduri o clipă, apoi îşi sfîrşi vorba: Of, prostuţule, prostuţule. Poate că, rezolvînd acum problema asta, ai să poţi născoci în viitor o figură cu un bazin, pe care să n-o mai fi făcut nimeni pînă la tine...

Şi Kolka se apucă să rezolve problemele.

Dacă i se întîmpla vreodată să nu le poată rezolva, dădea fuga la Liusia acasă. Aruncîndu-şi ochii pe caietul ei, îi zicea cu un aer îngăduitor:

— Încă nu le-ai rezolvat?

— Dar tu?

— Eu? M-am aşezat pe scaun... pac!... şi le-am făcut pe toate. Mare scofală!

Lauda asta de sine îl făcea însă să se ruşineze. Simţea că e cazul să plece. Şi-atunci se ducea la Vitea. Dar dacă acesta încerca să-i explice problema, îl întrerupea supărat:

— Gata! Nu faceţi decît să umblaţi cu explicaţii. Mai bine dă-mi caietul, c-am să mă lămuresc şi singur.

Vitka îi dădea caietul, iar Kolka, ajuns acasă, copia tacticos toate problemele, încercînd să-şi astîmpere mustrările de conştiinţă: „Nu-i nimic, mai trece o săptămînă şi-am să plec de aici, iar ce-o să fie la cealaltă şcoală, om vedea".

În felul acesta însă lucrurile nu s-au petrecut decît o vreme.

Căci mai tîrziu, cînd deveni limpede faptul că el n-avea să mai apară seară de seară în faţa publicului purtîndu-şi costumaşul cel de catifea cu fundă apretată, cînd de pe afişele circului dispărură cuvintele: „3-Biriukov-3 — acrobaţi la sol", iar în dreptul numelui lui Kolka din catalogul de la şcoală notele de „doi" începură să se cam înmulţească, copiii l-au chemat la o adunare a grupei lor de pionieri.

— Doar acum nu mai lucrezi. Ce te împiedică să înveţi? Poate că vrei să te ajutăm? Căci din cauza ta grupa noastră a ajuns codaşă, îi zise Liusia Şustikova.

— Ce-aveţi cu el? se răsti, supărat, Kadkin. Omul trăieşte, ca să zic aşa, în condiţii grele. Voi habar n-aveţi ce-nseamnă viaţa de circ. Ia spuneţi-mi: aţi citit „Pudelul alb"[1]? Dar despre băiatul de cauciuc? [2] Şi-apoi, în ziua aceea, cînd abia sosise aici, n-aţi văzut cum l-a certat tatăl lui? Băiatul o duce greu, iar voi... Of, of! Kadkin dădu din mînă a pagubă şi se aşeză alături de Kolka.

Acesta îi strînse, recunoscător, mîna pe sub bancă, apoi făcu o mină tristă, spre a arăta astfel că e foarte ostenit şi că atacurile împotriva lui n-au nici un rost, ba, dimpotrivă, îi pot face viaţa şi mai amară.

Cîteva zile mai tîrziu, după ce citiră amîndouă povestirile: atît cea despre pudelul alb, cît şi cea despre băiatul de cauciuc, care, de fapt, se numea „băiatul de gutapercă", toţi copiii din clasă, fără excepţie, începură să-l compătimească pe Kolka şi să-l invidieze pe Kadkin, care era bun prieten cu el. Şi fiecare dorea s-l ajute cu cîte ceva.

— Ascultă, poate vrei s-o rugăm pe Liudmila Nikolaevna să stea de vorbă cu părinţii tăi? Ţi-ar veni şi ţie mai uşor.

— Nu, lăsaţi, nu-i nevoie, oftă Kolka auzind o asemenea propunere, ba chiar se înfricoşă, zicînd în sinea lui: „Ar fi o nenorocire să dea ochii Liudmila Nikolaevna cu mama!"

Îi împărtăşi acest gînd şi lui Vitka şi luă hotărîrea ca de-aci încolo, venind de la şcoală, să nu mai plece nicăieri de la hotel.

Dar lucrurile luară o cu totul altă întorsătură.

---

[1] Titlul unei nuvele de A. Kuprin, cu subiect din viaţa circarilor. (N. t.)

[2] Referire la „Băiatul de gutapercă" — titlul unei ample nuvele de D. Grigorovici, în care este evocată soarta tragică a unui mic artist de circ. (N. t.)

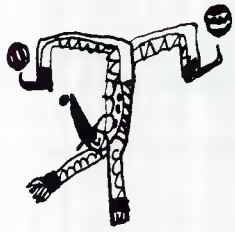

Kolka s-a pedepsit singur

Dacă ai şti ce am auzit! E de rău! Vitka îşi azvîrli într-o parte servieta şi căzu gîfîind pe un scaun. Kolka îl scutură de umeri, dar el, sufocat de emoţie şi de cît alergase, nu izbutea să scoată nici o vorbă.

— La vestiarul de la şcoală... Mi-am uitat acolo galoşii... Nişte galoşi noi, abia mi i-a cumpărat bunica...

— Asta era toată nenorocirea? făcu dezamăgit Kolka. Lasă că ţi-i dau pe-ai mei. Numai să nu-ţi fie mici. Cît te-au costat?

— Nu ştiu. Cred că vreo treizeci de ruble.

— Cumpărăm alţii. Mare scofală...

— Cum adică?

— Uite-aşa. Iau bani de la mama. Doar sînt şi eu salariat.

— Nu trebuie. Galoşii i-am găsit. Dar ce-a fost acolo, ce-a fost acolo!... M-am întors la şcoală să mi-i iau, cînd, deodată, îi aud ţipînd la vestiar pe Liusia Şustikova şi pe alţii: „Trebuie să ne ducem acolo şi să vedem!“ „Sigur că-i vine greu: are necazuri, iar noi nu-l ajutăm deloc!“ Pe urmă a început Liudmila Nikolaevna să le zică ceva despre circ, dar n-am înţeles prea bine ce anume. Şi nici n-am vrut să mă vadă, căci m-ar fi oprit la şcoală, să fac ore suplimentare. Copiii au început iar să ţipe, iar dînsa le-a spus: „O să ne ducem, nu vă mai faceţi griji, o să ne ducem fără doar şi poate. Cred că la mijloc e o neînţelegere. Mîine am să discut şi cu Kolea. Am impresia că l-aţi înţeles greşit.“ Or, asta înseamnă că vrea să stea de vorbă cu maică-ta.

— Nu zău?

— Păi dacă-ţi spun! Doar am auzit-o cu urechile mele.

— Atunci, mîine am să stau acasă. Şi nici tu să nu te duci la şcoală.

— Aoleu! Dar dacă află bunică-mea?

— O să zicem că la şcoală se face dezinfecţie.

Nu avură timp să ajungă la o înţelegere, căci tocmai atunci mama lui Kolka reveni de la spital, unde se dusese să-şi schimbe pansamentul: Aţi şi sosit? Uite-acuşi ne aşezăm la masă. Tata mai are treabă la circ.

— Mămico, mîine nu avem cursuri.

— De ce?

— Se face dezinfecţie la şcoală.

— S-a îmbolnăvit cineva?

— Da, o colegă. A făcut... congestie pulmonară, zise, hodoronc-tronc, Vitka.

— Nu mai spune? Mama îl privi mirată.

— Ba chiar într-o formă gravă. Tuşeşte întruna... Ia tot soiul de doctorii, interveni Kolka.

— Bine, dar în cazul unei boli cum este asta nu se face dezinfecţie!

— S-ar putea, mămico, să n-aibă congestie pulmonară, ci una dintr-alea, molipsitoare. O congestie... gripală, de exemplu.

Mama păru convinsă.

— Bine, bine. Şi ca să nu vă îmbolnăviţi şi voi, luaţi şi mîncaţi chiar acum. V-am făcut şi o plăcintă cu mere. Pînă ce apare tata, să înfulecaţi totul.

Dar în clipa cînd mama puse plăcinta pe masă — o plăcintă pufoasă şi rumenă, împrăştiind mireasmă de mere şi de vanilie — intră şi tatăl pe uşă.

— O-o! Elevii noştri s-au şi aşezat la masă? Eu stau să le cumpăr banane, iar dumnealor nici gînd să mă aştepte!

— Le-am făcut o plăcintă, zise mama.

— În cinstea cărui eveniment?

— Vai, nu ţi-e ruşine? Astăzi s-au împlinit şase ani de cînd feciorul tău a apărut pentru prima dată în arenă.

— Aoleu! Îmi pare rău. Recunosc: sînt vinovat... Acum însă, preastimate artist Nikolai Biriukov, primeşte, rogu-te, felicitările mele, precum şi acest mic cadou. Şi tatăl începu să desfacă pachetul pe care îl adusese cu el.

— Un joc de ping-pong! Vai, tăticule! Kolka se repezi să-l îmbrăţişeze.

— De fapt, prietenii sărbătoritului trebuie să primească şi ei un dar. Ia ghiceşte, prietene, în care mînă mi se află darul: în cea dreaptă sau în cea stîngă? i se adresă tatăl şi lui Vitka. Haide, ghiceşte.

— Acolo, făcu Vitka un gest la întîmplare.

— Ai perfectă dreptate! Şi tatăl, dînd la iveală o ţeavă scurtă şi îngustă, şi-o duse la ochi.

— Un caleidoscop! exclamă Vitka.

— Iar tu, dragul meu, pune felia de plăcintă la loc, rosti tatăl, fără să se uite la Kolka. Doar ai mai mîncat o felie. Învaţă, rogu-te, să îmbini teoria cu practica.

Kolka oftă şi puse felia de plăcintă înapoi în farfurie. În aceeaşi seară însă, după ce Vitka plecă să-i arate bunicii sale caleidoscopul, după ce tatăl plecă la circ, iar mama aţipi în fotoliu, el deschise uşa bufetului şi, curînd, din plăcintă nu mai rămaseră decît vreo cîteva firimituri mirosind slab a vanilie, precum şi un sîmbure de măr, rătăcit din întîmplare pe acolo. Necazul însă nu-l pîndea acasă pe Kolka. Necazul se abătu peste el abia a doua zi, cînd, în timpul repetiţiei, o văzu intrînd în incinta circului, împreună cu toţi copiii din clasă, pe Liudmila Nikolaevna, învăţătoarea.

„Oare ce-or fi căutînd aici?“ se înfurie în sinea lui Kolka, aflat, împreună cu tatăl său, în arenă.

Liudmila Nikolaevna îi zîmbi, apoi, adresîndu-se celorlalţi artişti, care îşi repetau tot aici numerele ce aveau să le prezinte ulterior, le spuse:

— Direcţiunea circului ne-a permis să vă facem o vizită acum, ziua. Sper, tovarăşi, că n-aveţi nimic împotrivă.

Artiştii le urară bun venit pionierilor, aceştia le răspunseră în cor: „Bună ziua“ şi se împrăştiară prin rîndul întîi de fotolii.

Repetiţia fu reluată.

Kolka simţea că-i înţepenesc mîinile şi picioarele. Îl privea rugător pe tată-său şi-i zicea în gînd: „Haide, trage-mi o palmă, trage-mi o palmă, tăticule...“

Copiii urmăreau repetiţia cu o vie curiozitate. Acum, în arenă, puteau vedea mai multe numere de circ deodată. Nu departe de Kolka şi de tatăl acestuia, îşi repeta numărul un jongler, aruncînd în aer mai multe bulave. Îşi mişca mîinile cam încet, de aceea

trebuia să se aplece deseori, ca să ridice bulave căzute pe covor. Ceva mai încolo, în dreptul unei mescioare pe care se aflau aşezate tot felul de obiecte, se agita un iluzionist. Căţeluşii Mariei Nikolaevna Kustova executau figurile pe care îi îndemna ea să le facă, apoi îi dădeau tîrcoale, aşteptînd să le ofere şi cîte o bucăţică de zahăr. Pe căţeluşii care nu participau la repetiţie ea încerca să-i alunge din arenă, dar ei nu plecau şi, dînd din coadă, îi lingeau mîinile.

— Nu vă faceţi griji, copii. Ei se simt acum mai în voia lor. În timpul spectacolului însă îşi dau toată silinţa, zise Kustova, mîngîindu-i cu blîndeţe.

Kolka înţepenise de tot. Mîinile şi picioarele nu-l mai ascultau. În cele din urmă, îi dădură lacrimile şi începu să hohotească, frecîndu-se la ochi cu pumnul.

În clipa următoare, Liusia Şustikova sări peste barieră, veni în fugă la tatăl lui Kolka şi-i strigă, mînioasă:

— N-aveţi dreptul să-l chinuiţi pe Kolea! De ce îl bateţi şi îl puneţi la muncă? Din cauza dumneavoastră el învaţă prost!

Se repeziră în arenă şi ceilalţi copii, împresurîndu-l pe Kolka. Obrajii acestuia se făcură mai roşii decît propria lui cravată de pionier. Artiştii care mai erau în arenă lăsară totul baltă şi veniră la rîndul lor în preajma pionierilor.

Tatăl lui Kolka înălţa nedumerit din umeri:

— Ce tot vorbiţi, copii? Să ştiţi că n-aveţi dreptate. Cine v-a spus aşa ceva? Cred că la mijloc e o neînţelegere.

— Am şi eu impresia asta, zise Liudmila Nikolaevna.

— Ba ne-a spus Kolea cum stau lucrurile. Şi-am citit şi povestea băiatului de gutapercă...

Tatăl nu făcu decît să-i arunce lui Kolka o privire, dar nu-i zise nimic. Kolka însă îşi dădu seama prea bine cît este el de necăjit. Nu mai izbuti nici să-şi ridice privirea. Copiii dimprejur tăcură şi ei. Pînă şi căţeluşii aflaţi în arenă încetară să latre, iar Kolka îşi zise că toată lumea aude, pesemne, cît de tare îi bate inima.

Şi-atunci se auzi glasul Mariei Nikolaevna.

— Staţi, copii. Kolka al nostru a încurcat niţeluş lucrurile. El v-a vorbit, de fapt, despre copilăria mea. Să nu vă supăraţi pe el, căci este un adevărat artist şi, jucîndu-şi rolul, a uitat că bătaie

n-a luat el, ci eu, Maria Nikolaevna Kustova, în urmă cu peste o jumătate de veac. I-am povestit toate astea într-o zi, iar el v-a povestit vouă. Să nu ne mai gîndim însă la ceea ce a fost altcîndva. Uite, curînd, animalelor de la menajerie li se va da de mîncare. Duceţi-vă acolo, împreună cu Kolea. El o să vă arate totul.

Kolka încercă faţă de Maria Nikolaevna un sentiment de vie recunoştinţă. Apoi, deşi îşi dădu seama că şcolarii începuseră să-l privească cu dispreţ, se grăbi să-i ducă la menajerie şi să le spună tot ce ştia despre animalele vizitate.

— Elefantul mănîncă foarte mult şi de toate: cartofi, morcovi, sfeclă, varză şi pîine. Cîte o sută douăzeci de kilograme pe zi. Uite-acum am să-i dau nişte pîine.

Luă din mîna îngrijitorului una din cele opt pîini pe care le adusese acesta şi i-o întinse elefantului. Elefantul o prinse cu trompa, apoi o puse sub picior, o rupse şi începu să mestece o bucată.

— De ce nu muşcă din pîine?

— Are nişte dinţi care nu pot decît să mestece. Sînt un fel de plăcuţe cu suprafaţa ondulată. Un dinte de-al lui cîntăreşte peste o jumătate de kilogram.

Tocmai atunci, în dreptul lui Kolka apăru şi Vitea Kadkin. Nimeni nu ştia unde fusese pînă atunci. Fu întîmpinat cu răceală, iar una dintre fetiţe chiar îi spuse:

— Ai venit şi tu, periuţă...

— Ia mai zi o dată! Tu nu ştii că aici trebuie să vorbeşti frumos? Uite, în legătură cu asta chiar a avut loc o întîmplare... Spune-le, Kolea, ce-a păţit odată papagalul ăsta, al vostru, izbuti Vitka să iasă din încurcătură.

Pe un mic trapez, se legăna un papagal cu penele albastre. Era un papagal vorbitor. Şi, după cum spusese Vitka, trecuse, într-adevăr, printr-o păţanie.

Cînd un papagal este învăţat să vorbească, în jurul lui trebuie să fie întuneric beznă. Numai aşa capătă el trebuinciosul reflex condiţionat. Poate pentru că i se face frică. În orice caz, învaţă atunci să vorbească foarte clar. Trebuie spus, de asemenea, că, în momentul în care circul pleacă în turneu prin diferite oraşe, colivia cu papagalul în ea este totdeauna bine învelită, pentru ca el să nu

răcească pe drum. Ştiut este însă că cei care încarcă vagoanele obişnuiesc să cam înjure. Şi uite că în felul ăsta a învăţat să înjure şi papagalul în cauză. Iar într-o seară, la spectacol, în loc să spună ceea ce îl învăţase dresorul, s-a apucat să suduie...

— Haide, spune: „Periuţă", îl tot îndemnau copiii pe papagal.

Dar papagalul continua să se legene, nepăsător, strigînd în răstimpuri:

— Arraa-arra! Sună la uşă! Arraa! Deschide mai repede!

Şi n-a vrut deloc să suduie.

— Ce staţi să-l ascultaţi pe Kolka! Pesemne că joacă un rol nou: îşi închipuie că-i papagal, rîseră copiii. Nu ştie nimic nici despre animalele astea, artistul...

— Dar ceea ce ne-a spus despre elefant? Aţi uitat? îi luă apărarea Liudmila Nikolaevna.

Kolka însă nu-i mai auzi vorbele. Îşi lăsase capul în jos şi pornise spre ieşire. În urma lui fugi şi Vitea Kadkin.

Hipnotizatorii

Kolka şi Viktor hotărîră să-şi recîştige autoritatea în faţa colegilor.

Şi iată că într-o zi, întreaga clasă fu cuprinsă de agitaţie.

— Ţine-o! Prinde-o! Prinde-o!

— Mai cu băgare de seamă!

De pe o bancă pe alta, scuturînd cu zgomot din aripi, trecea în zbor o găină.

Copiii, în frunte cu Vitea, erau gata-gata s-o ajungă din urmă, dar ea, cotcodăcind speriată, le tot scăpa din mîini.

În cele din urmă, ajunse la banca Liusiei Şustikova.

— Pune mîna pe ea! strigă Vitea.

Dar Liusia nici n-apucă să întindă mîna, că găina zbură pe-o altă bancă.

— Fricoaso! Te-ai speriat de-o găină! făcu Kolka.

— Ascultă, Biriukov! se aprinse Liusia la obraz. Să ştii că o să vorbim iar despre isprăvile tale la adunarea grupei. Ţi-o promit! Auzi la el: hipnotizator! Mai bine te-ai hipnotiza pe tine însuţi, să nu mai iei note proaste!

Chiar atunci însă, Vitea, izbutind să apuce de picior găina care cotcodăcea asurzitor, i se adresă cu un aer solemn lui Kolka:

— Să-ncepem.

Copiii se adunară buluc lîngă masa învăţătoarei. Kolka luă găina într-o mînă, iar cu cealalta îi netezi încet creasta şi-i zise într-o şoaptă şuierătoare!

— S-să adormi... S-să adormi numaidecît...

— Face pase[1], îi lămuri Vitea pe copiii care tăcuseră, impresionaţi.

Kolka continua să şuiere aprig, de răsuna întreaga clasă:

— Pas-se peste pas-se, pas-se peste pas-se, dormi, găină, aţipeşte odată!

O răsturnă pe spate, în aşa fel, încît capul să-i spînzure peste marginea mesei, apoi, cu o mînă, îi apăsă guşa jumulită, şi ea rămase brusc nemişcată. Copiii o priviră cu ochii holbaţi. Pînă şi Liusia Şustikova se uită mirată la pasărea ce încremenise, încordată.

Trecu un minut, două, apoi Kolka suflă peste găină, iar aceasta tresări şi se săltă pe picioare. Vitea puse îndată mîna pe ea şi şi-o vîrî în servietă.

— Stra-aşnică treabă!

— Cum ai făcut, mă, de-ai hipnotizat-o?

— Poţi să-i hipnotizezi şi pe oameni?

— Bineînţeles că poate, răspunse Vitea în locul amicului său.

— Ia să te văd! Haide, arată-mi ce poţi! se postă deodată Liusia în faţa lui Kolka. De ce stai? Hipnotizează-mă. Şi îl privi provocător şi cu ciudă.

Kolka rămase descumpănit, îi aruncă lui Vitea o privire speriată, vru să spună ceva, dar celălalt îi veni din nou în ajutor:

---

[1] Pasă — operaţiune de trecere la executarea unui tur de iluzionism.

— De ce nu-i dai pace? Doar v-am spus că poate. M-a hipnotizat şi pe mine.

— Va să zică, ai adormit şi tu ca o găină? Liusia îşi miji ochii a ironie.

— Mă rog, am adormit, făcu zăpăcit Vitea. Şi ce-i cu asta?

— Păi văd că nu te mai trezeşti deloc: ai început să capeţi numai note de „trei".

Elevii se împărţiră în două tabere. Unii o ţineau sus şi tare că Kolka Biriukov nu-i decît un lăudăros:

— O face pe artistul! Lionka Gradov a venit şi el cu circul, ba chiar îşi prezintă şi acum numărul. Şi totuşi nu se laudă. Asta e!

Ceilalţi, adunaţi în jurul lui Kolka şi al lui Vitea, continuau să le pună întrebări despre găina hipnotizată, ba unul dintre şcolari spuse chiar că va desena un afiş corespunzător pentru o viitoare reprezentaţie.

Ieşind, în sfîrşit, pe poarta şcolii, Kolka se uită în urma Liusiei care se depărta de-a lungul străzii, şi se simţi stînjenit.

— Vitea!

— Poftim?

— Am cam făcut-o de oaie...

— N-o mai lua în seamă pe Liuska. E o fetişcană ca toate celelalte. Îi pare rău că băieţii ne ţin parte.

Kolka însă ar fi vrut să stea de vorbă cu Vitea despre altceva. Desigur, îi părea rău că Liusia avusese faţă de el o asemenea atitudine. Dar de supărat, era supărat acum pe el însuşi. Cum de i-o fi trăsnit prin minte să născocească povestea asta cu hipnoza! Căci după ce le vorbise copiilor despre viaţa lui grea, de circar, veniseră pentru el, într-adevăr, nişte zile grele. Colegii nu mai credeau nimic din ce le spunea, deşi se străduia să nu-i mai mintă. E drept însă că, o dată, stînd de vorbă cu Liusia... Fata îl întrebase atunci în ce localitate fusese el primit în rîndurile pionierilor. Lui nu i se păruse îndeajuns să-i spună că asta s-a întîmplat la o şcoală din oraşul Tiumen, unde, deşi nu stătuse decît douăzeci de zile, avusese, totuşi, răgazul să organizeze şi un recital. Privind-o cu îndrăzneală pe Liusia, îi spuse:

— Crezi că poţi să devii pionier numai în cadrul unei şcoli? Să ştii că la noi, la circ, există cîte un detaşament pe lîngă

fiecare colectiv. Căci sînt acolo elevi de la clasa întîi pînă la a zecea [1]. În colectivul nostru mă cunoaşte toată lumea. Cînd Lionka Gradov, de exemplu, era în clasa întîi, eu am fost cel care l-a învăţat să scrie. Pe urmă tot noi am amenajat nişte spaţii verzi la o şcoală şi-am adus acolo cea mai multă verdeaţă. Şi să-ţi mai dau un exemplu. Cred că ştii cum sînt amenajate la circ locurile pentru spectatori. Direct pe pămînt nu stau decît scaunele din rîndul întîi. Celelalte rînduri urcă în trepte, aşa încît pe cel mai de sus îl sprijină stîlpii de susţinere ai cupolei. Sub acest amfiteatru e loc gol, iar jos de tot e pămînt. Mulţi spectatori ronţăie seminţe de floarea-soarelui, unele cad printre scînduri pe pămînt şi încolţesc. De aceea, plante dintr-astea cresc acolo cu nemiluita. Numai că sînt cam palide. Şi uite, odată, în timpul războiului, noi am...

Aici însă Liusia izbucni în rîs:

— Nu ţi se pare că exagerezi? Tu şi în timpul războiului?!...

— Eu nu vorbesc chiar de mine, ci de pionierii de atunci. Nu mă crezi?

Nici nu era cazul s-o mai întrebe. Căci în realitate asemenea detaşamente nu existau. Era o născocire de-a lui, în care crezu pînă şi el însuşi. Într-adevăr, unele minciuni pe care le ticluia păreau a fi lucruri adevărate. Asta se întîmpla însă numai atunci cînd Kolka începea să viseze la cîte ceva ori îşi dorea cu tot dinadinsul un lucru. Acum, păşind alături de Vitea de-a lungul ulicioarelor care coborau spre mare, nu încerca decît o singură dorinţă: ca Liusia să capete din nou încredere în el.

Cît despre Vitea, acesta se gîndea la altceva. El îşi imagina o mulţime de oameni adunaţi — poate chiar a doua zi — în faţa unui afiş mare, unde, cu litere albastre şi roşii, va sta scris:

„HIPNOZA"

Execută artistul N. Biriukov. Asistent: Viktor Kadkin

Se uită la colegul său care mergea concentrat alături de el şi zîmbi. I se părea că în ziua aceea i se împlinise, într-adevăr, visul pe care îl nutrea de atîta vreme. Voia de mult să facă o ispravă despre care să vorbească întreaga şcoală. Pînă acum nu izbutise. În primul trimestru, de pildă, cînd fusese întocmit albumul detaşamentului cu tema „Ce vreau să fiu?", îşi schimbase de trei

[1] În U.R.S.S. învăţămîntul elementar şi cel mediu numără în total zece clase. (N. t.)

ori planurile în legătură cu viitoarea lui meserie, pînă cînd îşi plictisise în aşa hal colegii, încît aceştia nu-i mai dădură voie să se atingă de album. De astă dată însă...

Spre deosebire de el, Kolka se simţi pentru prima oară şcolar. Iar acum acest şcolar îl sîcîia întruna pe Kolka-artistul.

Se văzu deodată stînd la tablă, în faţa colegilor. Aceştia îl privesc ţintă, iar Liusia, întinzînd mîna spre el, aidoma desenului de pe afişul aflat la şcoală şi pe care stă scris: „Ce ai făcut tu pentru aniversarea a patruzeci de ani de la înfiinţarea organizaţiei de pionieri?", i se adresează cu glas sever: „Ascultă, Biriukov! Tu nu eşti pionier. Eşti o ruşine! O ruşine pentru grupa noastră. Uite aici, în catalog, o notă de «doi». Încă una. Şi încă una!"

„Staţi! Staţi! Vă promit că am să mă corectez! Iată, am să vă vorbesc despre apă. Apa... apa se găseşte peste tot unde plouă şi unde sînt băltoace."

„Băltoace!!!" răsună ca un tunet corul de glasuri al colegilor. Apoi, împreună cu Liusia, ei strigă: „Să fie exclus!!!"

Kolka îşi vîrî capul între umeri. Toate acestea nu se petrecuseră decît în imaginaţia lui. Dar dacă aveau să se petreacă şi în realitate?

A doua zi dimineaţa veni la şcoală plin de nelinişte. Zărind însă în dreptul avizierului figura satisfăcută a lui Kadkin, îşi veni în fire. Intră în clasă şi, fără să se uite la colegii săi, se aşeză tăcut în bancă. Liudmila Nikolaevna se plecă peste catalog şi începu să-i scoată pe copii la tablă.

Deodată, Vitea, care şedea în dreptul ferestrei, spuse într-o şoaptă şuierătoare:

— Kolka! Priveşte!

Şi arătă spre banca Liusiei Şustikova.

Pe pupitrul dinaintea ei se afla afişul ce stătuse pînă atunci agăţat la avizier, şi acum fata începuse să acopere cu tuş albastru cuvîntul scris acolo cu litere roşii: „HIPNOZĂ".

Kolka se suci, se învîrti, suportă două observaţii pe care i le făcu Liudmila Nikolaevna şi, în cele din urmă, începu, aproape cu glas tare, să schimbe replici cu Vitea.

— Biriukov, dă-mi carnetul tău de note, i se adresă, încruntîndu-se, Liudmila Nikolaevna. Biriukov, n-auzi?

În timp ce Kolka merse spre masa învăţătoarei, în clasă se iscă gălăgie.

— Mă hipnotizatorule!
— Ia lăsaţi-l în pace!
— Înfumuratule!

Liudmila Nikolaevna notă ceva în carnetul lui Kolka şi puse tocul deoparte. Cîteva clipe mai tîrziu, cînd zgomotul se mai potoli, spuse:

— Copii. Eu ştiu totul. Şi aş vrea să discutăm niţel în legătură cu asta. Spuneţi-mi, nu vi s-a întîmplat niciodată să vă intre un fir de praf în ochi? Uneori, chiar dacă firul de praf e scos, durerea persistă.

Copiii se uitară miraţi unul la celălalt.

— Să ştiţi că la fel se explică şi povestea cu găina, continuă învăţătoarea.

„Acuşi o să spună că sînt şi eu un fir de praf în ochii clasei", gîndi Kolka şi oftă cu amărăciune.

— La fel se explică şi povestea cu găina. Atunci cînd Biriukov a aşezat-o în aşa fel ca să-i atîrne capul de pe masă, el i-a apăsat guşa cu o mînă, iar pe cealaltă, cu care o ţinea, a dat-o la o parte. Găinii i s-a părut că Biriukov continuă s-o ţină. Şi, de spaimă, a stat cîteva minute nemişcată. Acest fenomen se numeşte catalepsie. Şi-acum, copii, Liudmila Nikolaevna schiţă un zîmbet vesel şi se uită la Kolka şi la Vitea, acum cred că fiecare dintre voi va putea să fie un „hipnotizator" tot atît de bun. Nu-i aşa?

„Liusia, hai să fim prieteni"

Pentru Kolka începură din nou zile pline de plictiseală. Cu înţepături la adresa lui, cu priviri vădind compasiune, cu neîncredere şi chiar cu cîte o încăierare.

La un moment dat, se decise să lichideze această situaţie învăţînd foarte bine. Şi, într-una din zile, cînd îşi spuse că ştie perfect lecţia la literatură, ceru să fie ascultat. Se petrecu însă un

lucru ciudat: el, care n-avea niciodată trac în arenă, unde îl urmăreau sute de ochi, ajuns acum la tablă, se simţi intimidat şi abia de izbuti să capete un „patru".

În altă zi, propunîndu-şi să-şi uimească colegii la ora de educaţie fizică, el şi cu Vitea executară un veritabil număr de acrobaţie. Ţinîndu-se ca şi altcîndva de genunchii lui Vitea, Kolka se aşeză cu picioarele în sus, apoi, coborînd pe parchet, făcu „şpagatul". Vitea îl secondă în mod impecabil. Îi sluji, adică, drept „fundal", ridicînd şi coborînd alternativ mîinile şi rămînînd apoi nemişcat.

Pentru ca triumful să-i fie deplin, lui Kolka nu-i lipsi decît costumul de spectacol, precum şi arena inundată de lumini a circului. Ar fi vrut nespus de mult să-şi ducă colegii la un spectacol, dar acum acest lucru era cu neputinţă. De cînd i se îmbolnăvise mama, lui însuşi nu i s-a mai permis accesul în circ decît însoţit de tatăl său. Ca atare, nu-i mai rămase altceva de făcut decît să-şi pregătească zi de zi lecţiile, frunzărindu-şi amărît manualele de şcoală. În ceea ce o priveşte pe Liusia Şustikova, ea continua să nu-i acorde nici o atenţie.

— Spune-mi, Viktor, îl întrebă el la un moment dat pe Kadkin, tu ai mai fost prieten cu cineva din clasa noastră?

— Bineînţeles. Cum să nu? zise acesta. Anul trecut am fost prieten cu Tolik Savin.

— Dar cu vreo fată?

— Nu, că n-am avut timp.

— Auzi vorbă la el! În patru ani de zile nu te-ai putut împrieteni cu nici o fată?

— N-am găsit un moment potrivit. Întîi le băteam noi pe ele şi le trăgeam de coade, pe urmă au început ele să ne bată pe noi. Fetişcanele astea ale noastre sînt cam ciudate.

— Cum adică?

— Uite-aşa. Numai numele-i de ele şi faptul că poartă şorţuri. Că dacă te iei cu dînsele la bătaie, te altoiesc de zici că-s băieţoi sadea. Mai au şi o metodă specială: te zgîrie... Văd însă că tu cam umbli cu fofîrlica. Mai bine zi-mi direct: gata, Kadkin, de-aci încolo vreau să fiu prieten c-o fată.

Kolka se îmbujoră, dar tăcu din gură.

— Care va să zică, mă schimbi pe Liuska Şustikova? Şi mai ziceai că-mi eşti prieten!

— Ce-ţi veni în minte? Ascultă, nu vrei să-ţi dau briceagul meu?

— N-am eu nevoie de briceagul tău...

„Mă rog, o fi Liuska o fetişcană, în schimb e un om pe cinste! Asta e! Dar şi Vitea e băiat bun... Uite-l că s-a supărat, tace...“ gîndi Kolka. Şi făcîndu-i-se milă de Vitea, zise:

— Ştii ceva? Hai la circ!

Îndată porniră în goană într-acolo.

Izbutind cu viclenie să treacă de portar, dădură fuga la menajerie. Toate animalele erau la locurile lor.

Kolka îl duse pe Vitea spre cuşca în care îşi avea sălaşul un vulpoi bătrîn, cu blană roşcată.

— Îţi aminteşti? Cînd am venit noi aici, bîntuia un taifun...

— Acela nu era taifun. Era o ploaie puternică.

— Mă rog. Însă circul a fost atunci la un pas de pieire. După aceea lucrurile au reintrat în normal, un singur pui de vulpe a fost de negăsit. Şi ce l-am mai căutat! Acum cîteva zile însă, l-am văzut pe vulpoiul ăsta dîndu-i de mîncare. Stai să vezi şi tu.

Kolka aruncă în cuşcă o chiflă. Vulpoiul începu îndată să mîrîie tandru şi rugător, întocmai ca o vulpe care îşi cheamă puii. Apucînd apoi chifla, fugi cu ea într-un ungher al cuştii.

— Asta ce-o mai fi? Cine v-a dat voie să-l hrăniţi? Dresorul îi privea mînios pe cei doi.

— Nu-l hrănim. L-am găsit pe puiul acela dispărut.

— Ia te uită ce eroi! Aţi găsit puiul! Noi îl căutăm de două luni de zile, iar voi pac! şi l-aţi găsit. Las' că te spun eu, băieţaş, lui taică-tău. Ţi-o arăta el pui de vulpe!

— Să ştiţi că nu vă mint. Uitaţi-l colo.

Şi, într-adevăr, cîteva minute mai tîrziu, puiul de vulpe fu scos la iveală. Vulpoiului, care, pînă atunci, nu văzuse pui din neamul său decît printre zăbrele, i se trezise, pesemne, instinctul patern. Tot încercase să tragă puiul de sub cuşcă — unde se pitise — dar nu izbutea: crăpătura era îngustă, iar puiul crescuse măricel. Pînă la urmă, acesta se rănise la una din lăbuţe şi rămăsese tot sub cuşcă. De hrănit însă vulpoiul continua să-l hrănească şi acolo, ducîndu-i de mîncare la ore fixe.

Kolka şi Viktor îl ajutară pe dresor să scoată puiul din ascunzătoarea lui.

Sărmanul! Stînd sub cuşcă, nu făcuse mişcare deloc. Labele îi erau

slabe şi nevolnice, iar privirea plină de răutate.

— Va trebui, băieţi, să vă ocupaţi voi de puiul ăsta, zise dresorul. Voi l-aţi găsit, voi să-i faceţi şi educaţie. El încă mai poate să se înzdrăvenească şi să ajungă artist. Aşadar, tovarăşi dresori, luaţi-l în primire. Sînteţi de acord?

— Sîntem! răspunseră într-un glas băieţii.

Erau în culmea fericirii: auzi dumneata, să ajungă dresori! La un moment dat, Kolka spuse:

— S-o luăm şi pe Liusia Şustikova să ne ajute.

— Iar aduci vorbă de Liusia!

— Eşti împotrivă? Atunci nu te mai aduc la circ.

Vitea tăcu cîteva clipe, apoi zise cam fără chef:

— Scrie-i un bilet.

— Nu vreau să i-l duc eu.

— Ţi-e frică? Doar tu ai pomenit de ea.

— Bine, am să-i scriu.

Kolka rupse o foaie dintr-un caiet şi scrise: „Liusia, hai să fim prieteni. Am făcut rost de un pui de vulpe. Vrem să-l dresăm împreună cu tine. Kolea şi Vitea."

Porniră apoi împreună spre casa unde locuia Liusia. Ajunşi acolo, Kolka îndoi biletul şi făcu din el un mic avion, dar acesta nu ajunse pînă la fereastra fetei.

— N-am încotro. Am să i-l duc eu.

Kolka rămase în stradă, iar Vitea urcă la etajul al doilea.

Trecură cinci minute. Fereastra era deschisă, dar din stradă nu se vedea nimic. Prin dreptul ferestrei trecea un burlan. Kolka nu mai stătu pe gînduri şi se căţără pe burlan ca pe un perş. Ajuns lîngă fereastră, auzi glasul Liusiei:

— Cu dulceaţă e mai gustos. Ia nişte dulceaţă.

— Mulţumesc, m-am săturat, răspunse glasul lui Vitea.

Furios, Kolka strigă:

— Vitka! Pleacă imediat de acolo!

Liusia scoase capul pe fereastră, dar, văzîndu-l pe Kolka, rămase cu gura căscată, fără să poată scoate o vorbă. Kolka se uită în jos. În dreptul burlanului se adunase lume. Privind în sus, oamenii discutau alarmaţi.

— Coboară cu băgare de seamă, îi strigă cineva. Să nu-ţi fie frică.

— Vai, vai! Atît izbuti să spună Liusia. Zărind-o, Kolka zîmbi bucuros şi într-o clipă fu jos, pe pămînt. De fapt, nu chiar pe pămînt, ci într-o mulţime de braţe întinse.

— Altă ocupaţie nu ţi-ai găsit? Vrei să-ţi rupi gîtul?

— Lăsaţi-l în pace. Îşi dă şi el seama ce prostie a făcut.

Cît timp cei mari continuară să discute şi să se certe pe seama educaţiei copiilor, Kolka îşi făcu loc prin mulţime şi, curînd, şedea vesel şi mulţumit în faţa Liusiei.

Liusia se apucase să-i cîrpească hăinuţa pe care el şi-o agăţa de burlan. Vitea mînca dulceaţă şi bea ceai. Apoi Kolka începu să citească cu glas tare o carte. După ce Liusia îi dădu haina, el îi mulţumi şi, zărind nişte găleţi goale, se oferi să-i aducă apă.

— Parcă eşti altul, te văd schimbat, îi zise Liusia.

Lui Kolka îi veni mai întîi să se supere, pe urmă îşi zise că poate nu-i rău să înceapă a fi, într-adevăr, altul.

Plecarea

Un astfel de sentiment Kolka încă nu mai încercase niciodată. Pînă acum, faţă de colegii cu care învăţase în decursul peregrinărilor sale vădise o atitudine pe care o manifeşti vizionînd nişte filme: îi vedea în preajma lui timp de douăzeci sau treizeci de zile, cît rămînea la şcoala respectivă, apoi, plecînd de acolo, îi uita sau, dacă era vorba de nişte copii simpatici, încerca un timp să le imite comportarea. De asemenea, ceea ce se întîmpla pe la şcolile prin care se afla în trecere nu-l interesa cîtuşi de puţin, ba chiar ajungea să-l plictisească, aşa cum îl plictiseau, de pildă, mustrările pe care le tot auzea la repetiţii de la tatăl său. Ce-i drept, îi producea totdeauna satisfacţie „să placă“ tuturor celor din jurul său. Printr-un zîmbet sau printr-un bilet gratuit de intrare la circ, îşi atingea acest scop şi în rîndul colegilor. Nu încerca

însă să se apropie de nici unul şi rămînea faţă de ei cu totul indiferent. Îşi zicea că aceşti copii îi sînt „străini".

Acum însă — ciudat lucru! — se gîndea întruna atît la viaţa lui de şcolar, cît şi la colegii săi cei noi. Poate pentru că avea să împlinească în anul acela doisprezece ani, ori poate că petrecuse mai multă vreme ca de obicei în acest oraş mare şi atît de neobişnuit, de unde pornesc căi maritime spre toate colţurile lumii şi unde el începuse să se maturizeze?

Am mai aminti şi faptul că, între timp, ajunsese să-i placă tare mult felul în care lumea de aici îi întîmpina sau îi petrecea pe marinarii care soseau în port sau plecau de acolo în largul mării. Lumea îi întîmpina şi îi petrecea altfel decît pe el, Kolka, şi pe părinţii lui. Cu totul altfel.

Îi vorbise de cîteva ori, cu necaz, despre treaba asta, şi maică-si. Deşi se simţea necăjit, nu-şi dădea seama ce anume îl necăjeşte.

— Pe noi lumea nu ne întîmpină aşa niciodată, îi zicea, întristat, mamei.

— Asta se întîmplă pentru că sosim şi plecăm foarte des: doar sîntem nişte artişti, îi răspundea mama. Şi-apoi, gîndeşte-te şi tu: marinarii sînt întîmpinaţi de familiile lor... Ei nu şi-au văzut de mult Patria. Sînt fericiţi că s-au întors acasă.

„Acasă"... Încă nu demult casa nu era altceva pentru Kolka decît cufărul lor cu obiectele atît de cunoscute, familiare. Acum însă, îşi dădea seama că acest cuvînt înseamnă mult mai mult. Casa este un oraş mare, cu străzi, cu marea ce se întinde în faţa lui, cu oamenii care par acum atît de cunoscuţi, cu Liusia şi Vitea, cu şcoala la care învaţă el, Kolka Biriukov... Casa este oraşul acesta, Vladivostokul...

Într-adevăr, Kolka chiar că devenise altul. Dar abia începuse pentru el viaţa asta nouă, cînd a venit din nou vorba de plecare.

Să plece?! Tocmai acum, cînd totul a început să fie atît de interesant, cînd el, Kolka, nu mai stă cu gîndul să-şi corecteze la nesfîrşit notele de „doi" şi „trei"! Cînd toată lumea se pregăteşte să serbeze aniversarea a patruzeci de ani de la înfiinţarea organizaţiei de pionieri! Şi nici măcar nu va fi o singură serbare. Mai întîi, va avea loc cea din cadrul şcolii, apoi cea organizată la nivel orăşenesc şi aşa mai departe, pînă cînd va avea loc serbarea cea mai fru-

moasă, cea mai impresionantă, şi anume, cea de la Moscova. O, de-ar putea să participe şi el la ea!

Moscova! Kolka o văzuse deseori, dar numai în trecere, fără să rămînă acolo pentru mai multă vreme. Tatăl lui îi spunea că pentru a ajunge pe arena circului din capitală trebuie să munceşti foarte mult. Şi de fiecare dată adăuga cu tristeţe:

— Da' parcă se poate realiza ceva cu un leneş ca tine!

„Of, tăticule, tăticule! Păi de-aş rămîne mai multă vreme aici, la Vladivostok, aş ajunge fără doar şi poate şi la Moscova. Ştii tu ce clasă este clasa noastră?! Sînt convins că va fi trimisă să participe la serbările din capitală: nimeni aproape că nu mai are note de „trei", iar fier vechi am adunat mai mult decît toţi ceilalţi elevi din şcoală. Vom avea şi florile cele mai frumoase, căci bunica lui Viktor este grădinăreasă, cît despre porumbei, ne-om strădui să rezolvăm cumva şi problema asta... Cînd am să iau banii de salariu, am să-i dau pe toţi colegilor. O să cumpărăm porumbei şi-o să-i şi dresăm."

Într-adevăr, Kolka nu mai voia să plece din Vladivostok. Cînd se gîndea la plecare, îl chema pe Viktor şi se ducea cu el în cîte un colţişor mai depărtat al oraşului, ca să-i împărtăşească acolo, sincer şi cinstit, aşa cum o fac deseori şi alţi băieţi, toate frămîntările sale. De cele mai multe ori, colţişorul acela era cel aflat la vărsarea în mare a pîrîului Lenciha. De aceea, cînd îi zicea lui Vitea: „Hai cu mine la Lenciha", însemna că are să-i spună ceva foarte important. Şedeau îndelung pe malul pîrîului, zvîrlind în apă cîte o pietricică. De pescuit nu mai pescuia nimeni, era linişte, arboretul se pregătea să ierneze, şi frunzele răzleţe ce mai rămăseseră prin copaci aminteau nişte rufe uitate pe frînghie pe vreme de ploaie.

— Cînd am să vin data viitoare la Vladivostok, o să ne facem aici un bordei şi-o să stăm în el, vrei? îi zise Kolka prietenului său cu prilejul uneia dintre vizitele lor la Lenciha.

— „Cînd am să vin data viitoare..." Mai bine nu pleca deloc. Vara, aici e peşte cu nemiluita. Şi numai aici, unde ne aflăm acum.

— Păi de ce?

— Nu-ţi dai seama? Vitea coborî malul şi, luînd în căuşul palmei puţină apă, i-o aduse lui Kolka. Ia de gustă.

Kolka sorbi cîţiva stropi.

— Ei, ce zici?

Kolka se strîmbă.

— Ce să zic? Că miroase a peşte? dădu el din umeri.

— Nu-i vorba de asta. E apă dulce. Pe cînd apa mării —dimpotrivă... Deşi nici acolo apa nu-i foarte sărată, iar peştii au hrană din belşug. Într-un ceas poţi să pescuieşti de să-ţi umpli un sac întreg. Rămîi aici, Kolka. O să izbutim noi să facem rost şi de mîncare. Sau poate că nu-ţi place şcoala noastră?

— Ba îmi place, zise Kolka cu multă convingere. Ştia că spune adevărul.

Şi avea dreptate: la şcoală toate îi mergeau acum în plin. Doar o dată mai avu prilejul să fie pătruns de ciudă: la una din ultimele ore de ştiinţe ale naturii Liudmila Nikolaevna îi puse „patru“ la purtare şi scrise în carnetul lui de note: „A mîncat la oră toate exponatele“. Kolka se înfurie. Mergînd spre casă, îi zise cu necaz lui Vitea:

— Auzi vorbă: „a mîncat exponatele“! Ne-a dat să ne uităm la zece boabe de grîu, iar eu stau în ultima bancă. Ce vină am avut, dacă n-au ajuns pînă la mine decît trei din ele?

— Păi cam aşa se întîmplă: cînd nu eşti vinovat, tocmai atunci o păţeşti, îi ţinu isonul Vitea.

Erau necăjiţi amîndoi.

— Spune-mi, Kolka, aşa-i că n-o să mai vii aici prea curînd?

— Cam peste trei ani. Da' poate că ai să vii tu la noi, să-ţi petreci vacanţa? Că doar ne-am hotărît să ne înscriem amîndoi la studioul artiştilor de circ. N-aş vrea să mai fii necăjit, Vitea.

— Ne-am hotărît, e adevărat, dar ai să fii plecat tare multă vreme, şopti cu tristeţe Vitea. Hai colo, pe malul mării, făcu el deodată şi, fără să-l mai aştepte pe Kolka, fugi spre ţărm.

Kolka îşi dădea seama că Viktor e întristat. Mai ales că-i venea şi lui greu să se despartă de el. Cînd maică-sa aproape că sfîrşise de împachetat lucrurile, el alese una din cele mai izbutite fotografii ale lui, unde era înfăţişat purtîndu-şi costumul de spectacol, şi scrise pe verso: „Lui Vitea, spre bună amintire de la Nikolai Biriukov“.

Stînd pe gînduri o clipă, vru să mai adauge cîteva cuvinte: „Prietenii nu ţi-i cunoşti în discuţii deşarte...“, dar îşi zise că aşa ceva ar putea să scrie doar o fetişcană, de aceea caligrafie cu grijă: „Să-mi scrii cît mai des, dragă Viktor!“

La gară veni să-l conducă întreaga clasă. Liudmila Nikolaevna şi Vitea îi aduseră flori, precum şi un album pe coperta căruia

sta scris: „Să-ţi aminteşti de Şcoala Nr. l".

Kolka îşi lipise obrazul de geam şi nu se mai sătura privindu-şi colegii. Liudmila Nikolaevna flutura din mînă şi îi făcea nişte semne de neînţeles. El nu pricepu ce anume voia să-i spună, însă dădu din cap în semn că a înţeles şi, continuînd să-i privească pe copii, păru că nu-l vede decît pe Vitea — cel dintîi prieten adevărat al său.

Bara metalică de care era agăţată draperia de la fereastră căzuse de cîteva ori. Un funcţionar al circului venise să le dea biletele de călătorie. Kolka însă părea că nu bagă nimic în seamă. Îşi zicea că, într-adevăr, n-avea să mai revină la Vladivostok decît peste vreo trei ani, iar între timp colegii lui cei noi aveau să-l uite.

Niciodată nu mai privise pe fereastra vagonului cu atîta tristeţe, dar şi cu atîta vie preocupare. Voia să-şi întipărească în memorie totul: şi golful din preajma oraşului, şi fîşia de pietriş de pe ţărm, şi peticele cele sure — meduzele.

Trenul se urni din loc. Prin culoarul îngust trecu spre vagonul-restaurant o bufetieră ţinînd în mînă un coş cît toate zilele. În urma ei veni un poştaş.

— Timbre, plicuri, formulare pentru telegrame! glăsuia el cu o voce de bas, agitînd mai multe plicuri făcute evantai.

— Daţi-mi şi mie douăzeci de bucăţi, îi ceru Kolka şi, luînd plicurile, se depărtă de fereastră.

În compartiment, mama tocmai aşeza pe măsuţă un termos şi nişte sticle cu apă minerală.

Kolka intră cu o mină nepăsătoare, ba chiar vru să-şi vîre mîinile în buzunare, dar nu izbuti, căci îi erau pline ochi cu scoici şi cu pietricele adunate pe ţărmul mării.

— Ţi-e foame? îl întrebă mama.

El nu făcu decît să clatine din cap.

— Te văd cam necăjit.

— Nu sînt necăjit, zise Kolka şi se gîndi că, la serbarea ce avea să aibă loc la şcoală, versurile pe care le scriseseră cu toţii şi pe care el le învăţase pe de rost timp de două săptămîni avea să le recite de bună seamă Vitea.

Şi poate pentru prima oară în viaţa lui îl încercă dorinţa de a fi un băiat ca toţi ceilalţi, care să meargă zilnic la aceeaşi şcoală, să nu se mai despartă nici de Vitea şi nici de Liusia, să se pregătească

pentru serbare împreună cu toţi ceilalţi colegi ai săi. Căci chiar dacă ei nu vor fi trimişi la Moscova, vor expedia totuşi acolo un cîrd de porumbei. Cîţiva dintre aceştia poate că se vor întoarce acasă. Copiii o să-i aştepte cu nerăbdare, punînd zilnic grăunţe la fereastra clasei.

Numai el, Kolka Biriukov, n-o să-i aştepte. Păi cum să-i aştepte? Doar fereastra vagonului nu e fereastra clasei lui. Porumbeii se vor întoarce la Vladivostok. La ei acasă!

Cînd tatăl lui Kolka se ridică spre a o ajuta pe mama să desfacă pachetul cu mîncare, băiatul nu se mai uita pe fereastră.

„Nu-i nimic. Chiar dacă e vorba de călătorii, de peregrinări, totuşi fac şi eu treabă. Şi-am să ajung negreşit un artist adevărat!“ îşi zise fără veste Kolka şi întinse mîna să ia un sandviş.

Avea să-l mai însoţească multă vreme necontenitul zgomot al roţilor de tren: cînd vesel, cînd, ca în clipele acelea, sunînd a tristeţe.

Moartea bătrînului Yambo

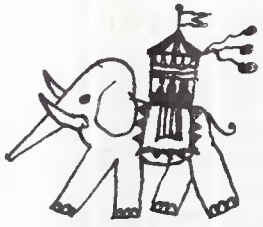

Bătrînul elefant Yambo se trezise.

Păsările aflate prin coliviile din jur încă mai dormitau, şi numai jderul îşi reîncepuse umbletul monoton, ca de pendul, de la un perete la altul al cuştii.

Yambo nu prea avea chef să se scoale. De obicei, noaptea, sta culcat pe-o parte, sub un strat de paie şi rumeguş, pe care le presăra el însuşi cu trompa. Ochii lui blînzi, de un albastru profund, nu se închideau decît atunci cînd el se simţea încălzit sub această plapumă improvizată. Micul acrobat Tony, bunul prieten al elefantului, se afla de fiecare dată în preajma lui şi nu se simţea liniştit decît atunci cînd elefantul dormea astfel, culcat, iar genele lui negre, tot atît de ţepoase şi elastice ca şi părul de cal din surtucul lui Ketzke, patronul circului, se uneau strîns între ele.

Cu o seară înainte însă, elefantul se trezise, nemaiavînd în preajmă nici paie şi nici rumeguş. Flămînd şi ostenit, stătea în picioare, zăngănind din lanţul cu care era priponit de duşumeaua murdară, şi nu voia cu nici un chip să se culce.

Tony ştia însă că dacă Yambo va sta toată noaptea în picioare şi nu va dormi, a doua zi va fi iritat şi tocmai de aceea Ketzke va veni să-l culce cu de-a sila. Fiindu-i milă de bătrînul elefant, Tony începu să-l mîngîie şi să-i zică în şoaptă:

— Haide, culcă-te, Yambo! Culcă-te! Doar ştii prea bine: dacă o să vină Ketzke şi-o să te vadă că stai noaptea în picioare, o să te suduie şi-o să te bată cu cravaşa. Culcă-te, Yambo!

Dar elefantul se legăna, îndărătnic, într-o parte şi în alta şi nu-i da ascultare băiatului care îi îmbrăţişa piciorul uriaş, asemă-

nător cu o buturugă poroasă, acoperită cu muşchi, şi îl tot ruga să se culce. În cele din urmă, Yambo se trînti pe duşumea. Toată noaptea însă se foi neliniştit şi îl urmări cu ochiul lui neadormit pe Tony.

Dimineaţă, băiatul se trezi la zgomotul unei ţesale. Venise grăjdarul să-i facă toaleta calului cu care îşi executa numărul Marie, călăreaţa.

Tony sări în picioare şi fugi în arenă, la repetiţie. Toţi ceilalţi se şi adunaseră. Lipsea doar Ketzke, patronul trupei. Impresarul sta de vorbă cu Hanty, clovnul, iar Marie dezlega lonja, o frînghie lungă şi roasă, menită să-i susţină pe acrobaţi în timpul salturilor pe care le execută. Curînd veni şi Ketzke. Se aşeză pe pista manejului, îşi prinse capul în palme, apoi, chemîndu-l la el pe Tony, îi strigă răguşit:

— Adă-mi nişte apă de băut. Mai repede!

— Iar te-ai aşezat pe bordură, Ketzke. Nu e bine. Doar ştii ce zice lumea: dacă cineva se aşază pe bordura arenei, circul rămîne fără parale... zise Hanty, clovnul, şi îşi privi întristat vîrfurile scîlciate ale ghetelor.

— Ia lasă-mă-n pace! Şi-aşa mi-e rău! i-o tăie Ketzke.

Chipul bătrînului clovn se lăţi pe dată într-un surîs viclean.

Tony îi întinse patronului o cană cu apă, apoi se uită la Hanty. Ştia prea bine că bătrînul n-a fost încă dat afară numai datorită faptului că-i greu de găsit un alt clovn în locul lui. Băiatul îl auzise deseori pe impresar zicîndu-i lui Ketzke:

— Ar trebui să ne gîndim mai bine... Ce-ar fi să-l invităm pe cutare, şi rostea numele cîte unui clovn mai cunoscut, dar apoi, privindu-l atent pe Ketzke, adăuga tot el: Deşi, vorba dumitale: alţi bani, altă distracţie. Mai ales că de-alde ăştia o fac şi pe ambiţioşii!

Tony nu ştia ce înseamnă cuvîntul „ambiţie", dar era convins că Hanty al lor nu-i în stare „s-o facă pe ambiţiosul". Căci e bătrîn şi bolnav, abia îşi mai mişcă picioarele şi tocmai de aceea se fereşte de tot ce ar putea să reprezinte pentru el o primejdie.

Înecîndu-se, Ketzke bău apa din cană, apoi, aruncîndu-i lui Tony o privire mohorîtă, se duse spre scara de frînghie. Albul ochilor îi era acoperit cu o reţea de vinişoare stacojii. Uneori, ochii stăpînului i se păreau lui Tony a fi două bile sîngerii, gata să se rostogolească din orbite.

Băiatul oftă şi se urcă pe cealaltă scară de frînghie, ca să dezlege, sus, trapezul.

Marie privea, gînditoare, spre arenă. Frînghia care îi tresălta în mîini o făcea să fie mereu atentă la mişcările lui Tony. Iată-l că s-a agăţat cu mînuţele de trapez şi şi-a făcut vînt, zburînd spre Ketzke. Frînghia se încordă, şi Marie, aproape fără să vrea, fugi înainte.

„Stai, ce fac eu oare?“ îşi zise ea, dar fu prea tîrziu: Tony se prăbuşi în plasă.

Sus, chiar sub cupola circului, acolo unde se împleteau în dezordine tot soiul de frînghii şi erau înfipte cîrlige ruginite de care se prind diversele aparate, simple de altfel, pentru numerele de acrobaţie, se legăna încet Ketzke.

— Hai mai repede! îl grăbi el pe Tony.

Băiatul se căţără din nou pe scară, ajunse sus, pe postamentul de plecare şi împinse trapezul. Brusc, Ketzke îşi făcu vînt într-acolo şi ajunse lîngă Tony.

— Au! Lasă-mă! Un ţipăt disperat izbucni pe sub cupolă.

Postamentul se cutremură. Tony ţipa, zbătîndu-se în mîinile uscăţive ale acrobatului.

— Ce s-a întîmplat?

— Ketzke îl bate iar pe ăla micu'. Ciudat mai e şi omul ăsta. O zi nu poate să stea fără să-l bată, zise Marie.

— Las' că-l învaţă minte. Parcă n-o încasam şi noi odinioară, rosti cu nepăsare Hanty, clovnul. N-are decît să-l bată: băiatul o să fie mai iute în mişcări.

Repetiţia se întrerupse. Marie aduse frînghia în dreptul postamentului. Făcînd un ultim efort, Tony îi scăpă lui Ketzke din mîini şi zbură ca un bolovan în jos. Simţind rumeguşul sub picioare, deschise ochii şi se repezi îndată spre grajdul elefanţilor.

— O, Yambo! gemu el, lipindu-se de pielea aspră, cenuşie a animalului.

Urmăritorul său însă era aproape de tot. La urechile lui Tony ajunse tropăitul greu al lui Ketzke şi bocănitul saboţilor cu care era încălţată Marie.

— Să nu pui mîna pe băieţel! răcnea tînăra.

— Da' de ce, mă rog, „să nu pui mîna“? Tony e şi el un artist vagabond ca mine şi ca tine, drăguţo, o luă în zeflemea

Hanty, clovnul. Apoi, bătrînul cel buhăit se dădu deoparte, aşteptînd rezultatul acestei întîmplări amuzante.

Tony se lipea tot mai tare de elefant, de parcă ar fi căutat la el apărare, şi plîngea cu hohote. Simţind că nu-i a bună, elefantul începu să dea din urechi, îşi înălţă trompa şi răcni supărat.

Speriat, Ketzke se dădu înapoi. Yambo răcnea tot mai tare şi mai ameninţător. Sorbind apoi cu trompa noroiul rece de pe jos, îl trimise în jet asupra oaspeţilor nepoftiţi. Aceştia fugiră care încotro. Oprindu-se la o oarecare depărtare, Ketzke privi cu o furie neputincioasă spre elefant şi spre băieţelul de lîngă el.

Nu îndrăznea să intre în boxă.

Yambo căpătase o înfăţişare fioroasă. Ochii lui mici erau injectaţi cu sînge, trompa i se mişca continuu. Cînd şi cînd şi-o lăsa în jos, şi-atunci un jet de salivă caldă, vîscoasă, se abătea peste băiat.

— Dracu' să vă ia! îi înjură Ketzke şi plecă de acolo.

— Ce mai Sfînt Nicolae a fost astăzi! şopti Tony, lăsîndu-se ostenit pe duşumeaua de scînduri murdare...

Clopotele băteau prelung, pe mai multe glasuri. Dangătul lor monoton, ce răzbătea din stradă, făcea să vuiască hardughia mohorîtă a circului, trezind în mintea lui Tony amintirea vagă a unor locuri dragi.

Poate că era vorba chiar de căscioara lor dărăpănată, cu acoperişul din paie putrede, înnegrite?...

Tony păru s-o vadă ca prin vis: lumina slabă a candelei abătîndu-se peste icoana din colţ şi ochii mari, trişti, ai mamei, aţintiţi spre icoană. „Doamne, îi şoptesc buzele. Ajută-mi fecioraşul, apără-l de năpastă şi de oameni răi."

Bat clopotele. Mama se ridică în picioare şi vine la el, la Anton, care n-avea pe atunci decît cinci ani. Tony mai simte şi astăzi mireasma aspră a veşmintelor ei şi mîngîierea plină de tandreţe a unor mîini muncite, cu bătături în palmă.

Apoi mama aduce un codru de pîine şi îl rupe în două. Felia mai mare o vîră într-o traistă. Stînd o clipă pe gînduri, o vîră acolo şi pe cealaltă. Bunicul, bătrîn şi orb, îşi face de lucru cu straiţa lui, apoi îi întinde mîna lui Anton şi Anton îl duce după el. Ies amîndoi din izbă. Clopotele vuiesc înfundat. Mama începe să bocească. Boceşte şi bunica. Ceilalţi copilaşi izbucnesc în plîns.

Iar împrejur e linişte adîncă. Satul pare lipsit de viaţă. Şi Anton

îl conduce îndelung pe bunicul de-a lungul şleahurilor.

Dar într-o zi... da, da, asta s-a întîmplat în urmă cu exact şase ani, tot în ziua de Sfîntul Nicolae... Anton sta cu bunicul în piaţa unui oraş. Era frig. Băiatul îngheţase, dar continua să zică jalnicul său „Faceţi-vă milă şi pomană!"

La un moment dat, în preajma lor se opri un domn şi-l cercetă atent cu privirea pe băieţel. Apoi îi făcu semn să vină la el. Anton, bucuros, dădu fuga.

Deodată, omul îl înşfăcă în braţe şi îl duse cu el. Băiatul începu să ţipe. Bunicul îşi ridică toiagul şi îl agită, neputincios. Asta a fost totul. Curînd, Anton deveni „Tony", iar domnul cu pricina se dovedi să fie Ketzke.

Apoi începu viaţa la circ a băiatului. Imaginile noi, pline de sunete şi culori îl copleşiră pe Tony, ba chiar îl făcură o vreme să uite de bunicul său şi de mamă. Şi totuşi, oare unde să fie ei astăzi? Unde o fi satul acela? Tony nu ştia nici cum se numeşte şi nici în ce regiune se află. Pierduse demult socoteala numeroaselor lor peregrinări prin ţară. Mamei sale pesemne că-i secase şi izvorul lacrimilor, plîngîndu-l...

Amintindu-şi toate acestea, băiatul plînse la rîndul lui şi mai amarnic. Suferinţa i se înteţi, deşi nici el nu-şi dădea seama din ce pricină. Căci totul în jur era la fel ca şi pînă atunci. Acelaşi culcuş de paie, acelaşi grajd murdar, care de şase ani încheiaţi îi slujea drept adăpost. De flămînd era flămînd şi astăzi ca totdeauna. Căci Ketzke nu-i mai dădea de cîteva zile nici un ban pentru mîncare, iar precupeţele din piaţă aveau nişte ochi foarte ageri. Îl luau de urechi cît ai clipi. Cît despre morcovii din ieslea lui Yambo, aceştia erau putrezi, de-ţi era greaţă să şi pui mîna pe ei. Şi totuşi n-avea ce face: era nevoit să-i mănînce laolaltă cu elefantul. Ar fi greu de spus cînd şi cum s-a întîmplat ca micul acrobat Tony şi uriaşul elefant Yambo să devină nişte prieteni de nedespărţit. Se prea poate ca acest lucru să se fi petrecut în zilele cînd elefantul căzuse bolnav, nu mai voia să mănînce şi gemea din greu.

Nimeni n-avu atunci curajul să acorde elefantului ajutorul trebuincios. Numai micul Tony, căruia începuseră să-i cadă dinţii de lapte, îşi zise: „Poate că şi pe Yambo îl dor dinţii?"

Cu multă greutate izbuti băiatul să ridice trompa elefantului

şi să-i scoată din rădăcină dintele care, într-adevăr, îl durea. Dintele căzu. Curînd, în locul lui crescu un altul. Tony se miră, dar îşi spuse că, pesemne, aşa trebuie să fie.

Yambo îl privea pe băiat cu devotament. Dacă ar fi ştiut să vorbească, i-ar fi spus, desigur, că nu trebuie să se mire, căci la fiecare cinci ani elefanţilor le cresc dinţi noi.

Ori poate că prietenia dintre cei doi a început în ziua cînd în grajd a apărut un şoarece. Zărind năpîrstocul acela chiţăitor, Yambo se agită şi începu să răcnească, alarmat. Tony îi veni şi de astă dată în ajutor, izgonindu-l pe şoricel din grajd. Rămase însă nedumerit. Unui elefant cît toate zilele să-i fie frică de un biet şoricel! De unde să fi ştiut băiatul că dacă un asemenea şoarece ar fi pătruns în trompa elefantului, ar fi putut să roadă cu uşurinţă osul craniului şi astfel Tony ar fi rămas fără bunul său prieten.

Băiatul îl îndrăgi din toată inima pe Yambo. Tot astfel îndrăgise şi circul, casa lui ambulantă. Îi făceau plăcere şi peregrinările. Fiecare oraş nou era pentru el aidoma cutiei fermecate a unui scamator, care păstrează în ea o sumedenie de lucruri neaşteptate.

Şi, în general, Tony era un băieţandru vesel şi un adevărat circar. Deşi Ketzke se răstea deseori la el: „Mă os de vagabond ce eşti!“, el ştia prea bine că stăpînul său se laudă cîteodată în faţa lui Hanty, clovnul: „Ştii, puştiul ăsta mi-a confirmat ideea. Pe cuvînt! Numai un vagabond e bun pentru a fi circar. E rezistent — una la mînă, e ager — două şi e şmecher — trei la mînă. Or, dacă e şmecher, ştie să se şi scălîmbăie. Iar în afară de asta, e şi băiat drăguţ. Hei, Tony, ia vino-ncoace!“

Servil, clovnul îl iscodea pe Tony cu privirea, ca şi cînd l-ar fi văzut pentru prima oară. Părul lăţos, colbăit al băiatului e bălai, ochii săi verzi sînt foarte expresivi, pieliţa albă, mată, îi împrumută o mişcătoare aparenţă de fragilitate.

„M-da! M-da! Te pricepi să alegi materialul, îi zicea clovnul, pe un ton insinuant, lui Ketzke. Şi-apoi, bagă de seamă, că nu-i încăpăţînat şi face tot ce-i spui. Nu-i deloc de lepădat flăcăul.“

Într-adevăr, atunci cînd era sătul, Tony îndeplinea cu conştiinciozitate orice poruncă. Ba chiar se pricepea să imite pe oricine ar fi întîlnit.

Numai pe Marie n-a izbutit niciodată s-o imite. Căci chipul ei era totdeauna altul.

Şi atitudinea lui Tony faţă de Marie era mereu alta. Uneori simţea că o îndrăgeşte tare mult. Asta se întîmpla atunci cînd Marie îl mîngîia sau îi lua apărarea în faţa lui Ketzke cel mereu turmentat.

Marie locuia chiar în preajma circului. Avea o odăiţă minusculă, care, prin felul în care era mobilată, nu se deosebea deloc de ceea ce vedea Tony prin garderobele circului. Erau azvîrlite şi aici afişe rupte şi mucuri de ţigară pătate cu ruj de buze. Numai încăperea de la intrare, unde locuia o bătrînă arţăgoasă, proprietăreasa căscioarei, părea o altă lume. Bătrîna suduia întruna şi o ameninţa pe Marie:

— Ascultă, Maşka! Tu să nu-ţi faci de cap, că te dau afară. Numai ruşine păţesc din cauza ta, saltimbanco! Zău că te dau afară!

Marie însă nu sta s-o asculte, înălţa din umeri, iritată, şi-l ducea pe Tony în odăiţa ei. Acolo îl îndemna să mănînce din ce-i rămînea ei de la cină şi îi dădea coji de pîine uscată şi mucegăită, pentru Yambo, elefantul.

În cele din urmă, se apuca să-i povestească tot felul de istorii. Vorbea grăbită, totdeauna în şoaptă, şi îndrepta spre Tony o privire ciudată, imploratoare. În asemenea clipe, Tony se simţea neobişnuit de puternic. Îi mîngîia cu mult curaj mîinile fierbinţi, umede, şi, cu toate că multe din istoriile ei îi rămîneau de neînţeles, acestea îi trezeau un profund sentiment de milă pentru Marie, şi el îşi zicea că va veni o zi cînd o va răzbuna negreşit. Ba chiar îşi şi imagina cum le va veni de hac lui Ketzke, clovnului şi impresarului. Pe tustrei îi vedea răi şi laşi, aidoma unor fiare înfricoşate de biciul dresorului.

Marie vorbea îndelung. Ostenind, rămînea cu ochii în gol. Atunci Tony se apuca să-i pună întrebări, dar Marie, întorcîndu-şi spre el chipul ca de ceară, îl privea parcă fără să-l audă şi nu-i răspundea nimic.

În asemenea clipe, Tony se simţea din nou mititel şi neajutorat. Şi nu dorea decît să mai rămînă o vreme în odăiţa ei. Tiptil, se ducea la fereastra aflată chiar la nivelul pămîntului. Oamenilor care treceau prin faţa ei nu li se vedeau decît picioarele. Pe de-a-ntregul nu puteau fi văzuţi decît cei care mergeau pe trotuarul de vizavi. Dar pe aceştia Tony îi vedea mici de tot, ca şi cînd nu s-ar fi uitat la ei pe fereastră, ci de pe trapezul său aflat sub cupola circului.

Ce-i drept, exista aici şi o deosebire: de acolo, de sus, oamenii păreau turtiţi, pe cînd de aici se vedeau aşa cum erau în realitate. Dar şi aceştia îi făceau lui Tony impresia că n-ar fi decît nişte mici jucării. Săturîndu-se să-i privească, băiatul pleca cu paşi neauziţi. Şi Marie nu-l oprea din drum.

De aceea băiatul îşi promitea de fiecare dată să nu mai vină pe acolo. Marie, îşi zicea el, e o fată tot atît de rea ca şi toţi ceilalţi. Era de ajuns însă ca ea să-l cheme, pentru ca Tony să vină din nou. Venea să găsească la ea părticica de tandreţe de care îl lipsise pentru totdeauna Ketzke, răpindu-l în ziua aceea de pomină din braţele sărmanului său bunic. Într-adevăr, în afară de Yambo, pe Tony nu-l mîngîia nimeni. Tocmai de aceea cînd se simţea necăjit, se ducea la bătrînul şi bunul Yambo şi, înconjurîndu-i cu braţele trompa, i se plîngea de tot ce suferise. Trompa aspră a lui Yambo înlocuia de fiecare dată căldura şi moliciunea braţelor materne.

În ziua respectivă, după ce plînse amarnic în preajma lui Yambo, băiatul simţi nevoia să se ducă la Marie şi să-i vorbească despre un sentiment straniu, care, ca şi senzaţia de foame, nu mai voia să-l părăsească. Dar acesteia nu-i ardea, pesemne, de necazurile lui Tony. Stînd tristă, cu ochii aţintiţi pe fereastră, nici nu observă ghetele scîlciate ale băiatului, care se opriseră cu timiditate în loc.

Apoi Tony plecă de acolo. La un moment dat auzi în spatele său glasurile răsunătoare, sacadate ale unor mici vînzători de ziare:

— Eveniment senzaţional! Circul-menajerie Lorberbaum! Eveniment senzaţional! Elefantul Yambo a turbat şi va fi împuşcat.

Tony însă nici nu întoarse capul. Ştia prea bine că nimic din ceea ce strigă aceşti băieţi nu este adevărat. Oare n-au strigat ei şi anul trecut, de lăsata-secului, cît i-a ţinut gura:

— Grăbiţi-vă cu mic cu mare! A sosit un circ-menajerie. Vreţi, nu vreţi, veţi rîde cu hohote!

Publicul a dat năvală la circ, dar de rîs n-a rîs aproape deloc. Nici măcar bătrînul clovn n-a fost de prea mare folos. Iar impresarul a trebuit să se ferească după aceea multă vreme de furia spectatorilor.

— Escrocilor! răcneau aceştia. Dacă vă dăm bani, vrem în schimb să rîdem, nicidecum să ne plictisim. Mincinoşilor! Escrocilor!

Aşa se făcu că în ultimele cîteva zile a fost născocită ideea

cum că Yambo ar fi turbat. Lucrurile s-au petrecut cam aşa: La circ a venit un ins cu pantaloni cadrilaţi şi i-a spus lui Ketzke că dacă s-ar lansa în oraş zvonul că elefantul a turbat, el, Ketzke, ar scăpa pentru totdeauna de sărăcie. S-ar îmbogăţi. Apoi insul care născocise această idee l-a îndemnat pe Ketzke să-i arate cum îi ia elefantul apărarea lui Tony, iar după aceea a publicat în gazeta locală un articol în care spunea că Yambo a turbat şi că trebuie să fie împuşcat.

Aflînd aceasta, mica trupă de artişti a circului a fost cuprinsă de îngrijorare. Impresarul însă începu să-l tot frecventeze pe guvernator [1]. Iar mai tîrziu, cînd în ziarul local apărură şi alte relatări despre elefantul care „turbase", la circ prinseră a sosi de pretutindeni o mulţime de scrisori. Unele din ele erau împodobite cu cîte un antet cuprinzînd numele tipărit al expeditorului, dar cele mai multe, roase şi pătate, arătau tare sărăcăcios.

Ketzke nu ştia carte. Lui Marie îi plăcea mai mult să asculte, decît să descifreze mîzgăliturile altora. De aceea scrisorile le citea mai ales impresarul. Ele îl înveseleau, căci unii dintre cei care le expediaseră scriau tare hazliu. Aşa, de pildă, un negustor îl ruga să-i trimită elefantul pentru crearea unei noi rase de porci. Şi totuşi nu aceste scrisori îl interesau cel mai tare pe impresar, ci acelea în care lumea îşi vîra ultimii bănuţi, ca să contribuie la salvarea preţiosului animal.

Dînd la iveală banii din plicuri, impresarul se freca pe mîini şi rîdea cu hohote:

— Tîmpiţii! Nu zău că-s tîmpiţi! Povestea asta cu Yambo o să ne facă milionari. Să trăiască ticălosul ăla de gazetar care ne-a dat ideea...

Apoi împărţea banii, îi da un ghiont lui Ketzke şi pleca.

Micul Tony ştia că Ketzke nu-i iubeşte pe oameni, ba chiar că se teme de ei. Era din firea lui un laş. Şi faptul ieşea în evidenţă mai ales în zilele cînd, fiind treaz, se dovedea morocănos şi rău. E drept, asta se întîmpla cam rar, dar tocmai în aceste zile Tony încasa de la el cele mai multe scatoalce. Obişnuit însă cu ele, le acorda tot atît de puţină atenţie ca şi strigătelor micilor vînzători de ziare:

— Veniţi cu toţii! Mîine, la poligon, va fi împuşcat Yambo, elefantul care a turbat!

---

[1] Şeful unei gubernii, înainte de Revoluţia din Octombrie. (N. t.)

Spre seară, piaţa oraşului, unde se înălţa sărăcăcioasa clădire a circului, devenea pustie. Doar ici colo se mai zărea silueta cîte unui trecător singuratic. Dar şi acesta se grăbea să dispară curînd într-una din ulicioarele lăturalnice. Ziarul local nu mai publica decît arareori cîte o ştire despre elefantul care „turbase". Lumea se obişnuise cu treaba asta, şi bani nu mai trimitea aproape nimeni. Nu mai erau de folos nici afişele pestriţe, nici alte încercări ale escrocului de impresar. Circul ducea din nou lipsă de public.

Clădirea igrasioasă sta neîncălzită. Dimineaţa, dinspre menajerie răsunau răgetele animalelor înfometate. Către seară veneau la circ artiştii. Furioşi, tremurînd de frig, săreau şi se scălîmbăiau în faţa celor cîţiva gură-cască pripăşiţi întîmplător pe-acolo, iar după aceea înjurau multă vreme şi blestemau pe toată lumea.

Micul Tony ştia că tocmai în asemenea zile se poate petrece la circ cîte un lucru îngrozitor. Cîte un lucru care te îndeamnă să închizi ochii, să nu mai vezi arena puternic luminată, chipurile machiate ale artiştilor şi să nu mai auzi muzica stridentă şi exclamaţiile poruncitoare: „alle-hap".

Primele două acte ale spectacolului, la care luau parte acrobaţii, echilibriştii şi jonglerii, nu-i plăceau lui Tony. El însuşi se întîmpla să-şi prezinte atunci numărul, zburînd pe sub cupola circului. Dar în clipa cînd în arenă îşi făceau apariţia animalele, băiatul le urmărea, încîntat, fiece mişcare.

Şi, într-adevăr, cum puteai să nu-i admiri pe uriaşii elefanţi care dansau vals, ori făceau gimnastică aşezîndu-se în arenă cu capul în jos şi ridicîndu-şi spre cupolă picioarele dinapoi.

Micii ursuleţi tăiau cu hărnicie lemne sau se plimbau călare în jurul arenei. Vajnicele cămile băteau cu picioarele în tamburine. Maimuţele le ţineau isonul, învîrtind de zor manivelele flaşnetelor. Acompaniat de ele, solistul îşi cînta cu emfază mişcătoarea serenadă.

Şi totuşi, cel mai bine se prezenta în faţa publicului Yambo, elefantul. Ştia să socotească, ridicînd la întrebarea dresorului numărul cuvenit de beţişoare de pe covor. Purtînd apoi, calm, pe cap, o graţioasă balerină, păşea cu uşurinţă pe înaltele postamente aşezate în arenă. Executa, de asemenea, cîte un dans vesel, sunînd din imensele mărgele ce-i erau agăţate de gît. Acest din urmă număr stîrnea de fiecare dată entuziasmul spectatorilor. Ei îl întîm-

pinau de fiecare dată chiuind, tropăind din picioare, ba chiar aruncînd în arenă tot soiul de dulciuri ieftine.

Tony se bucura totdeauna de succesele prietenului său. Astfel că şi în ziua aceea, mergînd prin oraş, se opri în dreptul fiecărui gard unde se aflau lipite afişe de pe care, ridicîndu-şi trompa vesel, se uita la el bunul Yambo.

Băiatul nu ştia carte. Într-adevăr, cine să-l fi învăţat? Yambo nu era totuşi decît un blînd şi devotat elefant.

Tony ar fi vrut să afle şi acum ce vor să spună despre prietenul lui semnele acestea multicolore — literele de pe afişe — dar se sfia să întrebe lumea din jur. Vedea doar că, ajungînd în dreptul afişelor, oamenii devin curioşi, clatină din cap, se miră, apoi se duc grăbiţi spre casele de bilete ale circului. Faptul chiar avu darul să-l bucure. Doar ştia prea bine că, de la o vreme, încasările erau foarte slabe.

Ajuns la o răscruce, Tony privi în jurul său şi, văzînd că strada e pustie, smulse din perete un afiş, îl pături, îl vîrî cu grijă în sîn, apoi, fluierînd vesel, o zbughi mai departe, spre clădirea circului.

— Pe unde umbli! auzi un glas venind de sub cupolă. M-da, de fapt astăzi nici nu mai facem repetiţie... adăugă acelaşi glas.

Ketzke — căci el era — vru să mai spună ceva, ridică semnificativ din sprîncene, dar nu făcu decît să sughită cu zgomot.

— Marş la garderobă! Să nu te prind pe-aici! răcni el la Tony, închipuindu-şi că din cauza lui l-a apucat sughiţul.

Ketzke era beat turtă. N-apucă Tony să se urnească din loc, că celălalt îl opri:

— Vezi? se bătu el peste buzunare. Buzunarele îmi sînt doldora de bani! Eu zic că ţi-o fi foame, aşa-i? Na, ticălosule! He-he-he! Ketzke îţi dă! Ketzke îi om bun. Ţine...

Tony simţi în palmă răceala unei monede şi se strecură în culise. Gîfîind, ajunse la garderobă.

Acolo se şi desfăşurau din plin pregătirile de plecare. Pe duşumea zăcea un maldăr de costume ale artiştilor. Tricourile erau murdare şi arătau urît... Jabourile apretate se înnegriseră şi se şifonaseră. Lăzile în care aveau să fie încărcate toate aceste boarfe stăteau larg deschise.

De pe pereţii garderobei fuseseră date jos toate afişele şi foto-

grafiile, iar aceşti pereţi goi îi amintiră lui Tony chipul incolor, nemachiat, al lui Hanty, clovnul.

Pe nişte scînduri care slujiseră de masă, sta deschisă o cutie cu bomboane. Mai încolo se rînduise un şir de sticle.

— De unde-s toate astea? făcu o mină îngreţoşată Tony.

Îl irită şi rîsul zgomotos, nenatural, pe care-l avea Marie, aflată şi ea acolo. Strîngea în mînă un pahar plin cu lichior şi, ciocnind cu clovnul, rîdea în hohote.

— O-o-o! Ai apărut şi tu, Anton! se răsuci tînăra spre băiat. Ia de mănîncă bomboane.

— Cîtă cucernicie! „Anton"! zîmbi ironic clovnul. De ce „Anton"? Numele de Tony se pronunţă mai repede, e mai modern şi e şi-un nume de căţel. Ha-ha! Nu-i aşa, Maşenko-rusomanco!

— Rusoman eşti dumneata! se supără Marie. Ascultă, italian de Tver ce eşti. Discuţiile savante mie nu-mi plac. Şi nici nu eşti bun de aşa ceva. Mai bine mi-ai povesti în ce fel o să fie omorît elefantul.

— S-s-t! Of, ce-ţi e şi cu femeile astea! Bine spune zicala că vorbăria e mama tuturor viciilor. Clovnul se uită cu frică la Tony, apoi schiţă din nou un surîs ironic. Ei bine, dacă oamenii sînt de obicei pocniţi peste obraz, pe elefanţi ei îi pocnesc după urechi, adică drept în cap... Hei, Tony, bea şi tu un pahar în cinstea lui Yambo... O, Yambo, tu eşti salvatorul nostru!

— Slavă Domnului, măcar o să scăpăm din mizeria asta de oraş, oftă Marie, întinzîndu-i lui Tony cutia cu bomboane.

Toate bomboanele erau muşcate la cîte unul din capete. Tony luă cu un gest mecanic o bomboană mare, de ciocolată, şi bău dintr-o răsuflare paharul care îi fusese întins.

Cîteva minute mai tîrziu simţi că ameţeşte şi că picioarele i se fac ca de plumb. O privi pe Marie, dar o văzu ca prin ceaţă. Curînd nu mai auzi nimic din cele ce i se întîmplau în preajmă.

În schimb avu un vis. Se făcea că învăţase limba elefanţilor şi că Yambo se apucase să-i povestească despre viaţa sa în libertate, despre ierburile dulci şi mustoase din adîncul junglei, despre turma din care făcuse parte şi pe care o îndrăgea.

De un singur lucru trebuia să te temi acolo, în junglă, şi anume, de vînători. Căci aceştia cunoşteau prea bine că locul cel mai vulnerabil din trupul elefanţilor îl constituie cel de după ureche,

apărat doar de o pieliță subțire. Tocmai de aceea se și tem elefanții de gloanțele vînătorilor. Se tem mult, mai mult decît chiar de mușcăturile șerpilor sau de sulițele băștinașilor.

...Și Tony stă astfel multă vreme de vorbă cu Yambo. Pe urmă, oftînd din greu, se duc amîndoi cu gîndul la viața lor de acum, în grajdul cel murdar. Yambo se plînge lui Tony de răutatea oamenilor. Știind, de pildă, că, pentru elefanți, loviturile lor sînt aidoma unor pișcături de țînțar, ei au inventat bastonul prevăzut la capăt cu un cui ascuțit. O, de-ar ști Tony cît de rău îl doare pe Yambo cînd un cui ca acesta i se înfige în piele!

— Ascultă, Yambo, îi propune fără veste Tony, hai să fugim! Departe-departe, fie și în junglă... Ba nu... Undeva unde nu sînt nici vînători și nici circuri.

— Nu-i cu putință, băiatule. Ia te uită. Și Yambo, clătinînd cu amărăciune din cap, își ridică unul din picioarele de dinapoi. Piciorul îi e legat de dușumea cu un masiv lanț de oțel.

— Ba nu, Yambo, e și asta o născocire a unor oameni răi. Ei au făcut-o pentru ca tu să-ți zici: „Oamenii sînt mai puternici decît mine. M-au legat de lanț și nu mă mai pot mișca de aici". Dar ia încearcă să-ți încordezi puterile... Uite-așa. Încă o dată. Gata! Să fugim, să fugim...

Tony îl prinde pe Yambo de trompă, dar în clipa aceea visul cel minunat se curmă. Tony se întoarce pe spate. Din sîn îi cade un afiș păturit.

„Veniți cu toții. Mîine, la poligon, va fi împușcat elefantul Yambo, care a turbat. Veniți cu toții", citește Hanty, clovnul, rîndurile tipărite, apoi, ciocnind din nou cu Marie, își bea lichiorul din pahar...

Tony se trezi. Pe ferestruica prăfuită abia izbuteau să pătrundă cîteva raze de soare. Căzînd peste poleiala bomboanelor de pe masă, împrăștiau licăre vesele prin toată garderoba.

Tony luă cîteva bomboane și o zbughi spre ușă.

— Ce faci? Yambo nu mai are nevoie de bomboanele tale, îi zise, suspinînd, Marie.

Tony o apucă de mînă. Rosti în șoaptă:

— Da' unde-i Yambo?

— Nemernicii! Ticăloșii! începu deodată să strige Marie. Ah, Anton, Anton! Își frînse mîinile și gemu: Dacă ai ști ce infamie pun ei la cale!

— Unde-i Yambo? Unde-i Yambo? repeta întruna Tony.

— Nu mai ţipa. Lui Yambo al tău acum îi este mai bine decît ne e nouă. Cred că a şi ajuns pe lumea cealaltă. Şi Marie izbucni în plîns.

— L-au omorît? Nu se poate! ţipă Tony.

— Nu se poate? Ba ei pot totul. Uite, s-au apucat şi l-au declarat pe elefantul tău animal turbat. Publicului nu-i pasă. Cînd mai poate el să vadă cum se împuşcă un elefant? A dat năvală... Ce de bani s-or fi scos la poligon şi cîţi or să se mai scoată încă! Ho-ho! Cretinul ăsta de impresar nici n-a visat să strîngă atîţia! zise Marie. Umerii începură să-i tresară şi ea izbucni din nou în plîns. Or, noi n-avem nevoie de banii ăştia. Sînt nişte bani cu păcat...

— L-au omorît pe Yambo?

— Nu. Cred că abia acum îl duc spre poligon...

Mulţimea adunată în jurul poligonului se frămînta şi făcea larmă. Tony se cufundă în mijlocul ei şi, grăbit, începu să-şi facă loc cu coatele. Nu, era cu neputinţă să răzbată pe acolo. Îi venea din ce în ce mai greu să se strecoare prin cercul strîns al celor veniţi să caşte gura. În stînga băiatului stătea o femeie legată la cap cu o broboadă înflorată. Îl trăgea de mînecă pe un ins aflat în dreptul ei şi toca iute din gură:

— Cînd le-or pune în vînzare, să te şi repezi.

— Chiar aşa tontălău mă crezi? i-o tăie omul, un muncitor uscăţiv. Să-mi arunc banii munciţi pe asemenea scîrnăvenii!

— Dar ce se pune în vînzare, vă rog? îl întrebă un funcţionar aflat şi el acolo.

— Cum, n-aţi auzit? Părul şi pielea elefantului. Lumea zice c-ar aduce noroc. Orice boală ai avea, cică, ţi-o ia cu mîna, îl lămuri, grăbită, femeia.

— Dar nu prezintă pericol dacă elefantul e turbat? Şi ce preţuri au pus oare? nu se potoli funcţionarul.

— Ian te uită, soro, vin cătanele! răcni mai într-o parte un glas de babă.

Pe poligon apăru, într-adevăr, un pluton de soldaţi. Ofiţerul, tînăr şi elegant, schimbă cîteva cuvinte cu impresarul. Hanty, clovnul, venit şi el între timp, se apucă să le explice ceva soldaţilor. Mulţimea se agită, se îmbulzi mai în faţă.

Cel care declanşase toate aceste emoţii sta legat cu lanţurile de patru pari şi mesteca liniştit nişte foi de varză. Lui nu-i păsa cîtuşi de puţin de mulţimea adunată în jur. Elefantul era obişnuit să apară în faţa publicului şi în afara arenei. Aştepta acum să-i vină dresorul, dar acesta nu se mai arăta. Din nu se ştie ce pricină, nu cînta nici orchestra.

Deodată, Yambo ciuli urechile şi rămase nemişcat. De undeva, de foarte aproape, auzi un glas cunoscut, care îl strigă pe nume. Elefantul scoase un răcnet de bucurie. Pe poligon ţîşni Tony.

Abia trăgîndu-şi sufletul, băiatul privi iute în jurul său şi, zărind gropanul în care fusese coborît elefantul, strigă din răsputeri:

— N-aveţi dreptul, n-aveţi dreptul să-l omorîţi pe Yambo! El e bun şi deştept! N-aveţi dreptul! El nu-i turbat...

Glasul i se frînse, răguşit, dar Tony nu-şi curmă strigătele. Ar fi vrut ca fiecare din cei adunaţi să le audă şi să priceapă că el, Tony, nu poate trăi fără Yambo. Şi să-l vadă apoi toată lumea repezindu-se fără teamă la Yambo şi prinzîndu-l de trompă. În felul acesta avea să se vadă limpede că elefantul e perfect sănătos. Doar nici lui, unui copil, Yambo nu-i face nici un rău!

Lanţurile ţineau elefantul în loc. Lăsîndu-se cînd pe un picior, cînd pe altul, Yambo întindea trompa spre Tony.

— Asta ne mai lipsea! Ce tot tărăgănează soldaţii ăştia! şuieră printre dinţi impresarul.

— Atenţiune! Zîmbind cu satisfacţie, ofiţerul ridică mîna vîrîtă într-o mănuşă albă.

— Înălţimea voastră... băiatul... făcu zăpăcit plutonierul.

— Ce-am ordonat eu?! răcni ofiţerul.

— Pe unde o fi Ketzke? se foia, nervos, impresarul.

— Ketzke s-a şi apucat să bea de dimineaţă pentru veşnica odihnă a lui Yambo, salvatorul nostru, rînji Hanty, clovnul. Liniştindu-l apoi cu un gest servil pe impresar, se duse grăbit spre Tony.

Cînd îl prinse în braţe, băiatul se zbătu, îl muşcă, ţipă în gura mare. Cîţiva oameni se desprinseră din mulţime.

— Ajutaţi-mă! Băiatul a înnebunit! gîfîi clovnul. Mai repede! Mai repede!

Tony fu tras deoparte. Chiar atunci răsună o salvă neuniformă. Şi totul se învălmăşi: hîrîitul lui Yambo, alte împuşcături, vuietul mul-

ţimii. Tony rămase inert în braţele unuia dintre cei care îl ţinuseră locului.

— O mai fi răsuflînd? Încotro să-l ducem? întrebă un zdrahon de flăcău.

— Duce-ţi-l la circ, dădu din mînă a lehamite clovnul şi, vîrînd în palma flăcăului o monedă de cincisprezece copeici, se pierdu în mulţime.

* * *

A doua zi, trupa de circari părăsi oraşul. Nu se mai aflau însă acolo nici bunul Yambo, nici micul acrobat Tony. De cel dintîi circarii îşi mai amintiră o vreme, atît cît mai dispuse impresarul de banii cîştigaţi, iar de cel de-al doilea îşi aducea aminte cînd şi cînd Marie. Mai ales atunci cînd se apuca să cîrpească costumele tăiate de Tony în chip de răzbunare pentru moartea bunului său prieten Yambo.

Toată această poveste ar fi fost uitată demult dacă n-ar fi ajuns pînă în zilele noastre o foaie îngălbenită a unui ziar din Odessa, pe care se poate vedea, cules cu litere mari, următorul anunţ:

„Grăbiţi cu mic, cu mare! Mîine, la poligon, va fi împuşcat elefantul Yambo, care a turbat."

Dragi cititori,

Aş dori ca întristarea care v-a cuprins cînd aţi citit istorisirea despre elefantul Yambo să vi se mai risipească niţeluş la lectura hazliilor povestiri referitoare la prietenii patrupezi şi înaripaţi care mă înconjoară în permanenţă, oriunde aş fi şi orice aş face.

Aşadar...

Marele teatru „Malîșka“

Ştiţi oare, prieteni, ce-i acela un microraion? El poate să fie, desigur, şi o porţiune de pădure, unde razele soarelui se strecoară spre pălăriuţele ciupercilor şi spre boabele de fragi, poate să fie şi o pajişte ocolită de un rîu mai mic sau mai mare, sau chiar strada unui oraş, zgomotoasă şi animată. Toate acestea pot să alcătuiască un microraion! Aici, în carte însă, aş vrea să vă povestesc despre microraionul în care locuiesc eu şi unde a apărut „Marele teatru «Malîşka»“, cel atît de scump inimii mele. Teatrul acesta a fost creat în curtea unei clădiri uriaşe, noi, înălţate în sud-vestul Moscovei.

Dar înainte de toate să vă spun cîteva cuvinte şi despre această clădire. De văzut, am văzut-o îndată ce au fost demontate schelele care o împrejmuiseră. Ştiam că în curînd aveam să locuim într-însa, de aceea ne-am apropiat de ea cu multă emoţie.

Blocul cel cu şapte etaje, cufundat încă în tăcere, ne privea mîndru cu toate ferestrele lui curate, ca şi cînd ar fi încercat să ne cunoască. Doar nu-i o glumă să ai în jur şase mii de suflete — un adevărat microraion al vieţii! Pe toţi aceşti oameni, diferiţi între ei, trebuie să-i întîmpini cu ospitalitate, să ţi-l faci vecini şi prieteni.

Priveam spre clădire cu respect şi cu admiraţie, iar porumbeii, primii locatari ai blocului, se şi îmbulzeau, cu voie bună, gospodăreşte, pe balcoane şi pe pervazuri.

Începuse să se însereze, dar noi, stînd acolo, nici nu ne-am dat seama de acest lucru. Cînd însă amurgul purpuriu, ţinînd isonul reclamelor de neon şi luminii semafoarelor, îşi revărsă reflexele asupra ferestrelor clădirii, fetiţa de-o şchioapă aflată lîngă noi strigă nerăbdătoare, întinzînd mînuţele:

— Hai, bunico! Vreau să mă duc şi eu la pomul de iarnă! Nu vezi: toată lumea şi-a împodobit astăzi cîte un pom de iarnă!

Aşa s-a întîmplat că în ziua aceea din pragul primăverii fiecare dintre noi, viitorii locatari ai blocului, am sărbătorit „Anul nou“.

N. Durova

Cheia însufleţită

— Iertaţi-mă, nu aveţi cumva un pisoi... în plus? mă întrebă un cetăţean ce se tot foia în dreptul unei maşini încărcată cu mobilă.

— Ce să am? l-am întrebat mirată.

— Imaginaţi-vă, am ratat două ocazii de a-mi procura un pisoi! De sub nas mi-au suflat cheia, exclamă el indignat, agitînd în mînă un inel de metal de care erau totuşi prinse nişte chei la fel cu cele pe care le aveam şi eu; de bună seamă, cheile de la viitorul său apartament.

— Vasea, explică-i mai clar tovarăşei despre ce-i vorba! Nu vezi că nu te-a înţeles? se auzi un glas din cabina maşinii. Pe urmă portiera se deschise şi apăru mai întîi un şoşon bărbătesc, apoi o fustă pusă peste altă fustă şi, în cele din urmă, poala unui pardesiu gros. Îndată văzurăm în faţa noastră o bătrînă cu un aer din cele mai autoritare.

— E soacră-mea, oftă cetăţeanul, apoi începu să-mi explice, bîlbîindu-se: Vedeţi, dumneaei spune cum că pragul unei case noi trebuie să-l treacă întîi şi-ntîi o pisică, întrucît, chipurile, ar aduce noroc.

— Păi, aşa şi este, rosti soacra. E o treabă care se ştie din bătrîni. Pisica este o cheie însufleţită pentru orice casă nouă.

— Ei poftim: nu vrea să treacă pragul apartamentului pînă ce nu-i fac rost de-o pisică. Pînă şi un acvariu i-am cumpărat. Degeaba!

— Da' parcă numai eu spun treaba asta, Vasenka? Ian te uită: fiece locatar ţine în braţe cîte-o pisică. Pesemne că nimeni nu s-a împotrivit şi n-a zis: „aşa cum parchetul nu-i duşumea, nici pisica nu-i cheie", bombăni bătrîna, privind triumfătoare spre noii locatari care soseau întruna.

Curtea din faţa blocului semăna cu un tîrg de animale domestice. Viitorii locatari duceau în braţe cîini şi pisici nervoase, de culori di-

ferite, dar toate cam de aceeaşi rasă: nişte mîţe din cele mai obişnuite. Motanul meu de angora, pe nume Flius, părea în această ambianţă şi mai încrezut, şi mai mîndru.

— Văd că aveţi multe vietăţi: doi cîini, un papagal şi-un motan. De ultimul n-aţi prea avea nevoie. Mai ales că-i aveţi pe dulăii ăştia. Zău, gîndiţi-vă şi dumneavoastră, încercă să mă convingă cetăţeanul.

— Toate aceste animale reprezintă munca mea. Eu sînt dresoare. Flius, Hvostik şi Jaquot sînt actorii cu care lucrez.

— Poate ne-aţi împrumuta măcar pentru o vreme motanul? Numai pentru un ceas, două. O să vi-l restituim viu şi nevătămat.

— De acord, am acceptat eu. Spre seară însă, voi veni să-l iau. Mîine trebuie să participe la un spectacol.

— Vă sîntem foarte recunoscători, se înclină în faţa mea bătrîna, strîngînd motanul la piept, după care porniră cu toţii spre intrarea în bloc.

...Seara, am plecat să-mi aduc artistul acasă. Iată şi etajul cinci, apartamentul 20. Totul corespunde, sun la uşă.

— Bună seara! Aţi venit după actorul dumneavoastră? Imediat, imediat. Maşa, eu am plecat la alde Stepanov, la scara patru. Nu, nu vă faceţi griji, îl veţi avea îndată. Eu l-am dat Stepanovilor. Un picuţ mai devreme, s-au ţinut scai de mine. Băiatul le este înscris la cercul tinerilor naturalişti. Vroiau să admire şi ei un artist. Şi chiar că-i artist! Mai bine de patru ceasuri a stat în apartamentul meu, dar să-şi fi lăsat pe undeva cartea de vizită — nici vorbă!

Am plecat, împreună cu vecinul meu, mai departe.

Motanul nu se afla nici la familia Stepanov. Cei de acolo mi-au spus zîmbind:

— Aveţi un motan de aur. Care mai de care să pună mîna pe el. Au venit nişte locatari tocmai de la scara şapte. Şi-au alungat oamenii pisica, fiindcă, deh, se mută într-o casă nouă şi nu vor să le facă murdărie. Motanul dumneavoastră nu l-au cerut decît pentru un ceas. E un animal tare inteligent, adăugă cu respect locatara.

A trebuit deci să mergem la scara şapte. Apoi şi la scara doisprezece. Aici, pe una din uşi, se afla prins un bileţel:

„Am plecat la serviciu. Pentru motan să nu vă faceţi griji. Îl voi aduce la administraţia blocului mîine la ora nouă fix!“

Vasili Stepanovici, aşa îl chema pe noul meu vecin, căuta să mă convingă că a doua zi dimineaţa Flius se va afla la mine acasă.

— E vina mea, dar totul va fi în ordine. O să vedeţi.

Dis-de-dimineaţă am văzut, într-adevăr... întîi şi întîi figura administratorului. Omul mă privi cu severitate pe sub sprîncenele sale stufoase şi mă întrebă laconic:

— Numele, prenumele, instituţia la care lucraţi?

— Lucrez la teatrul de animale, i-am răspuns, încercînd o sfială pe care nici eu nu mi-am putut-o explica.

— Aha, aha. Uite care-i treaba, tovarăşă. Dacă o să vă mai împrăştiaţi teatrul prin tot blocul, va trebui să stăm de vorbă la miliţie.

— Nu vă înţeleg, am dat eu glas.

— Pe omul nostru de serviciu o să-l înţelegeţi! Artemiev, restituie, rogu-te, tovarăşei ceea ce-i aparţine şi arată-i cum stai cu mîinile...

Administratorul se dădu la o parte. În faţa mea apăru omul de serviciu. Aşeză pe pardoseală un sac uriaş în care se mişca ceva. Arătîndu-mi mîinile împestriţate de zgîrieturi şi tinctură de iod, spuse:

— Am fost molestat în timpul serviciului. M-au făcut ferfeniţă. Credeţi că mi-a venit uşor să bag într-un sac toate semnalmentele comunicate? Iacătă-l. Vă rog să-l luaţi în primire.

Dezlegă cu îndemînare sacul, şi îndată se petrecu ceva fantastic: dinăuntru ţîşni un torent viu, alcătuit din nenumărate pisici. Una, două, trei... zece! Cîte erau oare?

M-am dat înapoi.

— Astea nu-s pisicile mele! Nu, nu, la mijloc e o neînţelegere.

— Nu vă eschivaţi, tovarăşă. Locatarii susţin că ieri le-aţi împrumutat chiar dumneavoastră toate aceste pisici. Apropo, după restul de mîţe, vă rog să treceţi pe la administraţie. Artemiev, cîte au mai rămas acolo?

— Vreo şase bucăţi, tovarăşe administrator.

Nici n-am apucat să scot o vorbă, că uşa se deschise brusc şi în prag apăru, cu un aer marţial, Vasili Stepanovici. În braţele lui se afla Flius, hrănit, se vede, pe săturate, de-a lungul neobişnuitului său turneu.

— Tovarăşă Durova! Închirierea pisoiului a luat sfîrşit. Luaţi-vă actorul în primire. Ehei, dar aveţi aici un întreg ansamblu de mîţe...

Cuvintele lui avură efectul unei explozii.

— Vă amendăm! urlă administratorul.

— Ei poftim! Dumneaei şi-a organizat teatru la domiciliu, îi ţinu isonul omul de serviciu. Afară, pe treptele scării, se îmbulzeau alţi locatari:

— Vă rog să lichidaţi numaidecît dispeceratul ăsta, al pisicilor! făcu administratorul şi, urmat de omul de serviciu, se îndepărtă.

— Vasili Stepanovici, nu vreţi să vă luaţi o pisicuţă sau un pisoi? Acum puteţi să alegeţi. Am pisici în plus la discreţie, m-am adresat eu, pe un ton caustic, vecinului meu. Acesta lăsă capul în jos şi, cu un aer vinovat, se retrase spre uşă.

Fericirea porumbeilor sau motanul infractor

Pînă acum aveam impresia că a sta la rînd e atunci cînd ţi se spune:

— Sînteţi ultima? Vedeţi că sînt în urma dumneavoastră.

Dar m-am înşelat.

Un rînd în toată puterea cuvîntului mi-a fost dat să văd la uşa biroului administraţiei, exact la o săptămînă după ce ne-am mutat în blocul cel nou. Un şir întreg de posesori ai unor mici patrupede îşi aştepta rîndul la punctul volant de vaccinare.

Cei care stăteau la rînd erau chemaţi în ordinea numerelor de la apartamente:

— Apartamentul unsprezece: motanul Ceremşanski.

Injecţia e gata. Motanul, încremenit de groază, revine în braţele stăpînului.

— Apartamentul doisprezece: şpiţul Gai.

„M-da, m-am gîndit eu, motanul are un nume sonor, însă pentru dresaj e mult mai bun un nume mai scurt. Într-adevăr, numele joacă

pentru noi, dresorii, un rol foarte important. Cum ar fi numele spițului: sună frumos și îl rostești repede."

În timp ce analizam problema asta, îmi veni și mie rîndul.

— Apartamentul cincisprezece: cîinele Durov.

— Poftim? am întrebat, ofensată.

— Chiar așa, vă rog. Pe listă sînt trecuți motanul Durov și cîinele Durov.

— Dar animalele astea au numele lor, am ripostat cu indignare.

— La punctul volant de vaccinare numele animalelor nu prezintă interes. Asta n-ar face decît să ne complice munca. Certificatul de vaccinare se întocmește pe numele celui care posedă animalul. Cred că v-am explicat omenește... Și-acum, să vină următorii! Apartamentul șaptesprezece: cîinele ciobănesc Meerson și prepelicarul Ohrimenko.

Poate că spiritele posesorilor de animale jigniți s-ar fi încălzit, dacă din curtea blocului n-ar fi răsunat chiar atunci niște strigăte:

— Aha, l-am prins... nu-mi mai scapă! Să-l omor și tot ar fi prea puțin!

La scurtă vreme după aceea intrară în fugă pe ușa biroului mai mulți băieți și fetițe, în urma lor pășind cu importanță un bărbat impunător. Omul ținea de grumaz un motan vărgat, ce se zbătea amarnic, încercînd să scape.

— Dați-mi voie... vă rog să mă scuzați... permiteți să trec... murmură omul, făcîndu-și loc; copiii se ținură droaie după el.

— Vi-l prezint! rosti cetățeanul, așezînd cu vădită silă cotoiul pe masă. Săltîndu-și pălăria în semn de salut, adăugă cu voce tragică: Motan de pripas!

— O clipă. Vom nota imediat, răspunse automat șeful punctului de vaccinare.

— Fiți atenți: îi e frică de cerneală, șopti o femeie, vîrîndu-și sub jachetă un cîine minuscul ce tremura de spaimă.

— A făcut și vărsare de sînge. Spuneți și dumneavoastră: o fi întîmplare sau o premeditare? L-am prins pe criminal cu al treilea porumbel în gheare. Omul se lăsă pe scaun, sleit de puteri. Eu zic că-i turbare curată! Și cer ca motanul să fie lichidat fără întîrziere. Iar ceilalți să fie izgoniți din bloc.

Cuvintele cetățeanului făcură ca numărul persoanelor aflate la rînd să scadă vizibil.

— Aşa ceva nu e de competenţa noastră, zise şeful punctului de vaccinare.

— Dar atunci ce-i de făcut, oameni buni? Doar există nişte legi! În legătură cu protecţia naturii! Iar porumbeii — chipul cetăţeanului căpătă pe dată o expresie de duioşie, ca şi cînd omul l-ar fi avut în faţă pe propriul său copil — porumbeii sînt nişte păsări de toată splendoarea! Simboluri ale păcii! Îndată ridică tonul şi se uită furios la motan: Trebuie să apărăm cu toţii fericirea porumbeilor!

— Nene! Daţi-ne nouă motanul. O să fie inamicul nostru cînd ne-om juca de-a războiul! îi strigă cu însufleţire unul dintre băieţi.

— Deci nu veţi lua nici o măsură? vorbi din nou cetăţeanul, adresîndu-se veterinarului.

— Doar v-am explicat omeneşte! răspunse acesta cu oboseală în glas. Vedeţi prea bine, am făcut oamenilor un serviciu: am venit să le vaccinăm animalele la domiciliu. De ce nu ne lăsaţi să ne vedem de treabă?

— Bine, bine. Copii, luaţi-l de aici pe braconier. Este demn de o moarte lentă şi chinuitoare.

Moleşit după masa lui copioasă, motanul trecu în mîinile copiilor, iar aceştia, scoţînd strigăte de luptă, se repeziră să iasă din birou.

— Staţi, staţi, cum se poate? n-am mai putut rezista eu.

— Precum vedeţi! zise răspicat cetăţeanul.

— E şi feciorul dumitale printre ei? l-am întrebat, tăindu-le copiilor calea.

— Nepoţelul, preastimato! Innokenti, ia vino încoace. De cîte ori ţi-am spus să nu mai iei parte la ostilităţi.

— Bine, bunicule, dar eu am fost cel care l-a urmărit pe motan! începu să scîncească nepotul.

— Să fie pentru ultima oară! Ian te uită unde era cercetaşul! Iar dumneata, preastimato, ar fi bine să nu te mai amesteci în problemele altora, mi se adresă apoi şi mie.

— Stai niţel! Astăzi nepotul dumitale o să se poarte brutal cu un motan, mîine o să chinuiască un cîine, poimîine o să-i spargă ochelarii unui bătrîn şi o să se simtă erou: o să-şi sape iniţialele pe toţi pomii din curte. Aşa flăcău vrei să creşti dumneata? intră în discuţie o femeie voinică, cu părul cărunt.

— O iei şi dumneata pe linia asta?

— De fapt, pe care linie? replică femeia.

— Păi văd că iei apărarea pisicilor, unor fiinţe care fac degeaba umbră pămîntului. Ce folos aduc ele, în afara murdăriei de pe scări? Pisicile, preastimato, nici nu sînt trimise în Cosmos. Pisica e cu totul altceva decît un cîine! Şi, în afară de asta, e vorba de porumbeii. Porumbeii sînt în pericol!

— Ba pe porumbei eu i-aş ţine în crescătorii, ca pe un simbol. Nicidecum nu i-aş lăsa de capul lor pe străzi! i se alătură o altă voce.

— Păi atunci să supunem problema opiniei publice. Aveţi nevoie de dovezi? Innokenti, ia adă încoace cele şase lăbuţe de porumbel şi toate penele! nu se dădu bătut cetăţeanul.

— Lăsaţi-o moartă, reluă vocea. Soţia mea vă poate aduce dovezi şi mai şi. De trei zile se chinuie sărmana să cureţe o pălărie, şi tot degeaba. I-am cumpărat alta, nouă, dar s-a împodobit şi asta cu mesaje picate din cer de la dumnealor, porumbeii. Nici nu poţi să mai ieşi din casă. Dar pervazurile, dar cariatidele de pe toată Petrovka, cu nasurile pline de găinaţ! Sînteţi de acord cu treaba asta?

Auzind cuvîntul de neînţeles pentru ei: „cariatidele", mai ales că acestea ajunseseră, cică, într-o situaţie deosebit de pitorească, puştimea care pînă atunci tăcuse, intimidată, se însufleţi brusc şi se pregăti să asculte. Chipurile curioase şi pline de încîntare ale copiilor, mîinile lor neastîmpărate, care îl ţineau locului pe motanul înfractor, mi-au sugerat următoarea idee: ce ar fi să organizez în curtea blocului un teatru de animale?

Marele teatru „Malîşka"

Fiecare teatru are, firește, o istorie a sa. Iar fiecare istorie are un început. Deşi e de dată foarte recentă, teatrul nostru „Malîşka" are şi el o istorie. Problema e ce să considerăm drept începutul acesteia. În orice caz, nu sînt de acord cu administratorul blocului, înclinat să considere drept început o întîmplare neplăcută, căreia i-a urmat şi o amendă, plătită după cea dintîi

repetiţie a meciului de fotbal dintre echipele „4-Pudel-4“ şi „Selecţionata căţeilor de curte“.

Şi-atunci, care să fi fost sus-amintitul început? Doar noi n-am săpat nici gropi pentru fundaţie, nici n-am manevrat macarale deşirate, ca să aşezăm acolo lespezi grele. Şi-apoi, chiar dacă teatrul nostru ar fi avut o clădire proprie, deasupra intrării lui nu s-ar fi aflat nicidecum patru bidivii de bronz, ci un atelaj alcătuit dintr-un pudel, un buldog, un foxterier şi doi dulăi de curte.

Totul a început odată cu dispariţia treptată a băltoacelor de pe asfaltul din curte, cu ciripitul zgomotos al vrăbiilor, care se încăierau pentru cei dintîi viermişori, într-un cuvînt, cu ziua cînd şoşonii cu boturi rotunde ai copiilor au cedat locul unor pantofiori sprinteni, cînd fundiţele au pornit să salte în tact cu rotitul coardelor, iar cuvîntul „pîrîiaş“ n-a mai definit şuvoaiele provenite din topirea zăpezii şi repezite de-a lungul străzilor, ci un joc zgomotos, pe care îl cunosc copiii din orice curte şi din oricare oraş.

— Ia ascultă, Pif-Paf, m-am adresat într-una din acele zile amicului meu cu blană aspră, un foxterier vesel, ce arunca priviri şăgalnice către copiii din curte. N-ai vrea să-ţi demonstrezi şi dumneata priceperea?

— Mîr-r-r! Ham, ham! se auzi o notă veselă în lătratul care suna ca un răspuns al foxterierului. Coada lui, semănînd cu un deget ridicat în sus, începu mai întîi să se agite de mama focului, apoi rămase nemişcată, în aşteptare. Funduliţele se răsuciră spre noi, coardele căzură pe asfalt.

— Nu, nu, nu aruncaţi coarda, le-am strigat fetiţelor. S-o învîrtim puţin şi pentru dumnealui. Pif-Paf, te rog.

— Un, doi, trei, patru, cinci, şase, numărară fetiţele în cor, iar băieţii, uitînd de mingea de cîrpă a hocheiului lor „pedestru“ (fără patine), veniră în fugă să-l urmărească şi ei pe sprintenul Pif-Paf.

— Iar acum, Pif-Paf, fii bun: mai întîi valsul, apoi săritura!

— Asta în loc să salte ca noi, într-un picior, nu-i aşa? întrebară fundiţele.

Apoi o altă numărătoare, şi tot în cor:

— Un, doi, trei!..

— Şi-acum, copii, să ne răspundă Pif-Paf de cîte ori a sărit el peste coardă.

— Ham-ham, ham-ham, ham-ham!

— Dar de greşit, de cîte ori ai greşit?

— Ham!

— O dată? Numai o dată? M-am uitat la el cu reproş, apoi mi-am întors privirea spre copii: Ca să vedeţi ce mincinos! Haide, Pif-Paf, recunoaşte în mod cinstit.

— Ham, ham-ham!

— Vai, ce grozav ştie să numere! exclamă o fetiţă.

— Pentru că n-are trei la aritmetică, aşa cum ai tu, remarcă îndată, pe un ton caustic, unul dintre băieţi.

— Cum a învăţat să numere? Cunoaşte toată aritmetica? mă întrebară pe întrecute copiii.

M-am prefăcut că rămîn pe gînduri.

— M-da, s-ar putea spune că a învăţat la perfecţie toate cele patru operaţiuni. Ca atare, puteţi să-i puneţi întrebări. Îndată m-am adresat lui Pif-Paf: După gimnastica de dimineaţă, stimabile, n-ar strica să te apuci şi de o activitate intelectuală. Ia să vedem, cine o să-i propună un exerciţiu de înmulţire?

— Eu!

— Ba eu!

— Nu, mai bine eu! Mie îmi place foarte mult înmulţirea! exclamă, trecîndu-şi limba peste buze, o fetiţă dolofană.

„Ei, Pif-Paf, acuşi vom avea amîndoi de furcă!“ mi-am zis eu. Întrebările plouară din toate părţile. Chiar am obosit tot calculînd în minte înmulţiri, împărţiri şi adunări.

— Ei, v-aţi convins că Pif-Paf ştie bine aritmetica?

— Ne-am convins! strigară în cor copiii, iar fetiţa căreia îi plăceau înmulţirile adăugă:

— Merită nota maximă!

— Dar ia spuneţi-mi, copii, n-o să vă supăraţi pe mine dacă am să vă spun că v-am tras o păcăleală?

— Îmi daţi voie, tovarăşă? Eu am ştiut-o de la început. Am mai văzut aşa ceva şi la „Colţul Durov“, spuse în grabă un băieţandru cu faţa rotundă.

— Atunci explică-le copiilor cum te-ai dumirit, i-am propus eu.

— E foarte simplu! Acum, pînă şi Burian, căţelul meu, ştie cît face doi ori doi. Dacă trebuie să latre de patru ori, atunci, după patru lătraturi, pocnesc uşor din degete şi el tace. Dacă e nevoie să latre de două ori, atunci pocnesc din degete după două lătrături.

Asta-i toată şmecheria.

— Bravo! l-am lăudat eu şi i-am întins mîna.

Îndată el îşi pocni călcîiele şi se prezentă:

— Mihail Agafin.

Am rămas descumpănită în faţa unei asemenea comportări, de-o politeţe rafinată. Mă şi pregăteam să mă recomand la rîndul meu, cînd mă întrerupse un băieţel pistruiat şi cu părul roşu:

— Mişka al nostru e fruntaş la toate. E înscris pînă şi la cercul de croşetat al fetelor!

— De două ori bravo! l-am încurajat pe Mihail Agafin. Aşadar, copii, Mişa aproape că ne-a explicat pe de-a întregul secretul acestei aritmetici. Mie nu-mi rămîne decît să adaug cîteva amănunte. După cum v-aţi dat seama, cîinii nu ştiu să numere...

— Sînt proşti, zise, subţiindu-şi buzele, una dintre fetiţe.

— Nu-i chiar aşa. Bineînţeles, cîinele n-are o minte ca a noastră, totuşi nu se poate spune că ar fi prost.

— Pif-Paf s-o fi simţit ofensat, remarcă unul dintre copii.

— Nu cred, am obiectat eu. Pif-Paf nu înţelege despre ce discutăm. El nu cunoaşte decît vreo cîteva cuvinte, cum ar fi: „vino la mine", „stai jos", „stai lîngă mine", „la plimbare", „culcat".

Bietul Pif-Paf, auzind toate aceste ordine rostite deodată, a început să alerge de colo pînă colo şi să mă privească în ochi, ca şi cînd m-ar fi întrebat de care ordin trebuie să asculte mai întîi.

— În schimb cîinele are foarte bine dezvoltate simţurile auzului, văzului şi mirosului, am continuat eu. Cîinele este un animal neobişnuit de sensibil. Aşa că îl pot face foarte uşor pe Pif-Paf să execute orice acţiune la semnalul meu. Ia spuneţi-mi, toate astea vi se par interesante? i-am întrebat apoi pe copii. De fapt, nici nu era nevoie să le pun această întrebare. Era evident că ceea ce le spusesem îi captivase, de aceea am hotărît să trec la problema principală.

— Ce-aţi zice, prieteni, dacă am organiza chiar aici, în curte, un teatru de animale?

— Oare am putea? rosti tărăgănat, cu o notă de neîncredere şi bucurie în glas, fetiţa căreia îi plăceau operaţiunile de înmulţire.

— Cum să nu! Se înţelege că la teatrul nostru nu vor fi nici tigri, nici lei, nici elefanţi, totuşi sîntem înconjuraţi de foarte multe alte animale şi păsări. Actori am găsi destui.

— Păcat că n-avem şi un tigru. Ar fi grozav să avem unul, zise

visător Roşcatul.

— Ştiţi, noi avem un pudel, şi bunica îl tunde în fiecare vară în aşa fel, ca să semene a leu. Numai că are blană neagră. Nu prea seamănă cu blana leilor... spuse cu sfială una dintre fetiţe.

— Deci, ne-am înţeles. Mîine la ora şase vă adunaţi la mine acasă şi-o să punem totul la cale, le-am spus copiilor, despărţindu-mă de ei. Doar în curînd luaţi vacanţă. Să ştiţi că locuiesc în apartamentul cincisprezece.

Am urcat la mine, am deschis fereastra şi am mai urmărit multă vreme cu privirea grupul de copii, care se oprise în preajma unui excavator. Cu cîtă admiraţie priveau ei uriaşul pumn de fier, în care un metru cub de pămînt părea o nimica toată! Iar mai încolo, un cal înhămat la o căruţă îşi mesteca tacticos ovăzul. Calul intra în cîmpul vizual al copiilor doar pentru faptul că se afla pe stradă, acolo unde treceau cu zgomot camioanele grele, ce nu aveau ochi atît de expresivi şi trişti ca ai calului, în schimb dispuneau de sute de cai putere. Eu nu deplîng faptul că cei mici admiră metalul care înmagazinează în el forţa şi voinţa fiinţei vii. Dimpotrivă, pe mine mă încîntă emoţia preşcolarilor, a adolescenţilor şi a oamenilor maturi, care aşteaptă reîntoarcerea din zboruri cosmice a unor cîini renumiţi nu prin arborele lor genealogic, ci prin serviciile aduse ştiinţei, a şoarecilor cenuşii şi albi, a muştelor sau a delicatelor frunze de tradescanţia; toate acestea sînt fărîme de viaţă, trimise de om pentru a confirma existenţa vieţii însăşi în univers.

Simt însă o vie durere sufletească atunci cînd aceiaşi adolescenţi nu observă aceste fărîme de viaţă în imediata lor apropiere, atunci cînd unul trage cu praştia în vrăbii, iar altul culege pietre, ca să dea cu ele în pisici sau în cîte un cîine pripăşit în curte. Cine să ia apărarea acestor necuvîntătoare, cine să înfrîngă cruzimea copiilor, ce nu se datorează deocamdată unei inimi împietrite, ci excesului de energie? Iată care ar fi cea dintîi îndatorire a unui teatru de animale! El ar trebui să ia fiinţă în curtea fiecărei case în care locuiesc preşcolari şi pionieri. O, tu, teatru de animale din curtea blocului nostru, aprinde la rîndul tău în sufletele copiilor flacăra iubirii faţă de animale şi păsări, căci şi ele au o inimă fragilă, ce bate în ritmul minutelor care se duc, se duc!... Aprinde focul iubirii şi faţă de arbori, faţă de toate firicelele de iarbă ce-şi au rădăcinile înfipte adînc în pămîntul care ne dă viaţă nouă, tuturor...

Cum am devenit directoarea „pseudoteatrului“ de animale

— Dumneata eşti? Foarte bine. Tocmai de dumneata aveam nevoie.

În faţa mea sta o femeie corpolentă, sufocîndu-se de furie şi de urcatul scărilor. Tonul cu care mi se adresa nu prevestea nimic bun.

— Întrucît dumneata eşti directoarea acestui pseudoteatru de cîini, pisici, şobolani şi alte lighioane, presupun că pagubele ai să le plăteşti tot dumneata?

— Dă-mi voie...

— Nu-ţi dau voie! Te rog să mă urmezi!

Mi-am aruncat paltonul pe umeri şi am urmat-o supusă. Traversînd curtea blocului, care mi se păru acum nesfîrşit de lungă, intrarăm pe una din ultimele uşi ale clădirii. Merserăm în tăcere, urcarăm cu liftul tot în tăcere. Această apăsătoare muţenie luă sfîrşit îndată ce pătrunserăm în apartamentul în care mă duse femeia. Chiar de la intrare ne asurzi plînsul zgomotos al unui băieţel şi lătratul răguşit, sacadat al unui cîine.

Tabloul care ni se înfăţişă avu darul să mă lase încremenită. Un buldog, vopsit în dungi negre, ca de tigru, lătra la mine, desigur din obişnuinţa de a lătra la o persoană străină, străduindu-se însă în acelaşi timp să-şi elibereze labele, care îi erau legate de picioarele mesei. Parchetul de culoare deschisă şi faţa de masă scumpă, stropite cu acelaşi tuş negru, aminteau prin coloritul lor nu de un tigru, ci de un jaguar.

Pe băiat îl cunoşteam. Deşi ochii înlăcrimaţi şi nasul umflat de plîns făcuseră să nu i se mai vadă prea limpede pistruii, băiatul era, fără îndoială, Roşcatul.

— Lucruri distruse, rosti femeia împungînd cu degetul faţa de masă, un animal desfigurat, un parchet care va trebui raşchetat. Răspunde-mi, Leonid, cine te-a învăţat să faci toate astea? Şi mama băiatului îmi aruncă o privire plină de semnificaţii.

— Nimeni. Am făcut-o din capul meu... scînci Roşcatul.

— Stai, stai, de ce vorbeşti aşa?... am încercat să intervin.

— Ei bine, asta o să te coste, tovarăşă! se înfierbîntă din nou femeia.

Abia în clipa aceea m-am simţit cu adevărat îmblînzitor de fiare într-o sală de spectacol arhiplină. Spectatori erau, într-adevăr, destui. O mulţime de locatari începuseră să se înghesuie pe palier, stăteau pe scări, iar uşa de la intrare anunţa sosirea altora şi altora. „Spre a-i calma furia, trebuie să abaţi atenţia subiectului în altă parte", mi-am amintit eu una din regulile dresajului. Buldogul se smucea în continuare, femeia acum nu mai striga, ci urla de-a binelea, iar autorul tuturor relelor, Roşcatul, suspina, înfricoşat.

Pentru a abate atenţia femeii, m-am îndreptat cu neînfricare spre buldog.

— Ce faci! Cîinele muşcă! sări femeia.

— O clipă, am întrerupt-o. Cum îl cheamă?

— Grom [1]! izbucni din spatele meu glasul disperat al Roşcatului.

Repetînd cu severitate: Grom! Grom! am păşit mai departe spre buldog, străduindu-mă să păstrez o ţinută gravă şi impunătoare. Cîinele se opri din lătrat şi începu să se tragă înapoi, atît cît îi permitea sfoara cu care era legat. Venind şi mai aproape spre buldog, am întins mîna.

— Stai! Te implor! Asta ne mai lipsea!

— Lăsaţi-o. Să vedem ce-o să facă, interveni cineva dintre cei adunaţi la uşă.

În timp ce-i desfăceam cu iuţeală sforile, eliberîndu-i labele din strînsoare, buldogul se şi potolise.

— Vai, te-a muşcat! Ai sînge pe mînă!

— Nu-i sînge, mămico. E nişte tuş roşu!

— Ia mai tacă-ţi gura!

— Nu te alarma, e tuş, într-adevăr, am confirmat eu. Iar acum spune-mi, te rog, băiatule, ce-ai vrut să faci cu buldogul? I-am

[1] Tunet (rus.).

întrebat pe Roşcovan.

— Am vrut să fac din el un tigru şi să-l aduc la teatrul dumneavoastră gata dresat şi nu ca pe un semifabricat oarecare.

— Zău? Şi ce-ar fi trebuit să facă la teatru?

— Păi, ceea ce fac toţi tigrii: să sară printr-un cerc în flăcări.

— Ia auzi la el! Putea să-mi dea foc la casă!

— Mă rog... Vezi dumneata, băiatul încă nu ştie că dresajul se bazează pe trăsăturile naturale, specifice ale animalelor. Modul în care a procedat el, ca să facă dintr-un buldog un tigru, nu are nimic comun cu teatrul nostru, mai ales că acesta încă nici nu există: abia ne-am propus să-l înfiinţăm aici, în curtea blocului.

Şi îndată, pentru ca mai tîrziu nici una dintre mame să nu se mai supere pe noi şi să nu folosească prefixul „pseudo", le-am vorbit celor adunaţi, pe scurt, bineînţeles, despre activitatea viitorului nostru teatru. După aceea, am ţinut o prelegere despre dresaj. Buldogul, de pildă, am spus eu, nu-i nicidecum o jucărie, cum sînt cele de Kostroma, să zicem un cîntăreţ la balalaică, făcut din placaj. Pe acela, oricum l-ai vopsi, va continua să se mişte netulburat, dacă îl tragi de sforicică. Este posibil oare să te porţi astfel şi cu un animal? Probabil că da, în cazul cînd dresorul îl priveşte şi pe acesta ca pe un obiect din placaj. Noi însă nu ne înfiinţăm cu acest scop teatrul din curtea blocului, iar metodele noastre de dresaj sînt şi ele cu totul altele. Şi-am început să le povestesc celor de faţă despre bunicul meu, Durov. Dacă eu îl ţin minte? Bineînţeles că nu. Cînd a murit el, nu împlinisem decît trei luni. Mi s-a pus numele de Nataşa, după numele primei lui fiice, iar drept moştenire, am căpătat o adîncă pasiune pentru munca mea. Această muncă are, ca să zic aşa, labe, cozi şi, mai ales, ochi care vorbesc.

Am vorbit despre bunicul meu aşa cum îl vedeam în imaginaţia mea. Om obişnuit, devenea în preajma a tot ce era viu în jurul său un adevărat vrăjitor. Dintr-o căţeluşă de casă a reuşit să facă o stea de cinema, a inaugurat calea lui ferată, de basm, pe care o cunosc şi astăzi toţi copiii din ţară. A demonstrat că instinctul agresiv al animalelor poate fi înfrînt, astfel încît un lup şi o capră, un şobolan şi o pisică, o vulpe şi un cocoş să poată convieţui într-un mod din cele mai paşnice.

De la istorisire a trebuit apoi să trec la demonstraţie, aşa încît bietul buldog, singurul patruped aflat la îndemîna mea pentru acest

spectacol neprevăzut, a fost nevoit să se supună unui exerciţiu de dresaj — acela de a se aşeza pe duşumea — realizat după metoda tradiţională. Luam de pe masă un pişcot şi ridicam mîna în aşa fel, încît ea să se afle deasupra botului său, dar nu chiar la nivelul ochilor. Pişcotul îi făcea poftă şi cîinele îl urmărea cu privirea. Dar îi era incomod să ţină capul în sus şi astfel era nevoit să se aşeze pe parchet. În timp ce se aşeza, eu repetam întruna: „stai jos, Grom, stai jos!" şi îi dădeam pişcotul cel atît de gustos.

Dar iată că toate pişcoturile au fost mîncate, pentru ziua aceea dresura ia sfîrşit, iar eu mă văd din nou nevoită să povestesc. Cei de faţă mi-o cer cu insistenţă. De astă dată, îmi evoc copilăria pe care mi-am petrecut-o la circ, evoc anul nouă sute patruzeci şi unu.

Oraşul Smolensk. Ne aflăm în plin război, dar circul funcţionează, căci artiştii săi, la fel ca toţi ceilalţi cetăţeni ai ţării, sînt la posturile lor. Nu departe de circ se afla grădiniţa de copii. Veneam deseori acolo împreună cu papagalul meu. Celor mici le plăcea să-l audă pe papagal strigînd: „Bună dimineaţa!" Mai ştia să latre şi să miaune, iar dacă cineva bătea la uşă, striga: „Cine-i acolo?" Cam acesta era tot bagajul lui de cuvinte, dacă nu punem la socoteală şi un cîntecel, dar despre acesta voi vorbi mai încolo. Oraşul era plin de bubuitul exploziilor ce răsunau în apropiere, de oroarea primelor bombardamente şi de încordarea sufletească a oamenilor. Simţind primejdia, papagalul, ca şi toate celelalte animale ale circului, îşi uită, de frică, toată rezerva de cuvinte omeneşti, în afară de două, strigînd, înnebunit, o mereu aceeaşi propoziţie: „Cine-i acolo?" La un moment dat însă, tot el deveni eroul zilei.

Biografia papagalului nu ne era cunoscută. Îi fusese dăruit lui tata de nişte marinari. Pe atunci nu vorbea deloc şi sta ore întregi zgribulit în colivie, reacţionînd doar la prezenţa pisicii. Oricît s-au străduit cei de la circ să-l înveţe să vorbească, papagalul nu pronunţa nici un cuvînt rusesc. Într-o zi însă, am intrat împreună cu el în curtea circului, unde un elefant tocmai îşi făcea duşul. Dînd porunci elefantului, tata strigă la un moment dat: „Lily, *komm zurück*!" — ceea ce însemna în traducere: „Dă-te înapoi!" Urmînd o veche tradiţie, dresorii folosesc uneori în munca lor şi cuvinte nemţeşti. Auzindu-le atunci pe cele rostite de tata, papagalul se învioră fără veste şi începu să cînte un cîntec vesel, nemţesc. Mai tîrziu, acasă, de astă dată doar aşa, ca să se amuze, tata îl salută pe papagal

tot în nemţeşte, iar acesta îşi cîntă din nou cîntecul. Trecu un an; papagalul, „amintindu-şi" cîntecul nemţesc, păru că şi-a recăpătat darul vorbirii: a învăţat cu uşurinţă cuvinte şi propoziţii ruseşti, iar pe cele nemţeşti nu le-a mai repetat deloc. Curînd, nu ne-am mai amintit de acea întîmplare nostimă, iar supărările războiului ne-au şters-o cu totul din memorie.

Într-o zi, la Smolensk, fu primit ordinul de evacuare din oraş a instituţiilor şi a tuturor bunurilor de stat: frontul era tot mai aproape. Avu loc ultimul spectacol al circului, apoi în spatele cortinei începu împachetarea. Deodată, apăru un om care îl căuta urgent pe tatăl meu. A fost condus la garderobă:

— Mă bucur, Iuri Vladimirovici, îi spuse el, că v-am găsit încă în oraş. Sînt împuternicit să vă transmit că ordinul se anulează. Deocamdată, circul va mai rămîne aici.

— Deci am primit permisiunea să dăm spectacole în unităţile armatei combatante? În sfîrşit! se bucură tata.

În clipa aceea, asupra unuia din grajduri căzu o „brichetă" (aşa le ziceam pe scurt bombelor incendiare). Tata se repezi într-acolo. Necunoscutul rămase singur în garderobă, privind cu teamă spre ghepardul iritat de vuietul bombardamentului. Revenind, tata a surprins o scenă curioasă: papagalul zicea din răsputeri cîntecul cel vesel, nemţesc, ghepardul îşi arăta colţii spre vizitator, iar acesta, înghesuit între măsuţa pentru machiaj şi perete, nici nu îndrăznea să se mişte.

— Cunoaşteţi limba germană? îl întrebă tata în treacăt, dîndu-l la o parte pe ghepard.

— Regret! În afară de limba rusă maternă, nu vorbesc nici o altă limbă, poate doar o încurc niţel în ucraineană. Acum însă este vorba despre altceva. Rămîn aici din dispoziţia comitetului, să conduc o brigadă culturală din zona frontului.

— Foarte bine. În cazul ăsta îngăduiţi-mi să dau dispoziţii pentru sistarea împachetării. Vă cer scuze că o să vă mai las cîteva minute în această companie veselă, încheie tata, arătînd spre ghepard şi spre papagalul ce-şi cînta de zor cîntecul.

— Dar, vă rog, nu pentru multă vreme! făcu, iritat, vizitatorul.

Într-adevăr, nu a trebuit să aştepte prea mult. După numai cîteva minute, doi ostaşi ai Armatei Roşii îl conduseră afară din garderobă.

S-ar putea spune că, în istoria practicii penale, acesta a fost primul caz cînd la demascarea unui diversionist a contribuit un papagal de circ. Tata pricepuse pe loc că papagalul a fost provocat să cînte de nişte cuvinte rostite în preajma lui în limba germană.

Au mai avut loc atunci şi o serie de veritabile fapte de eroism ale patrupedelor noastre. Astfel, de pildă, locuitorii Smolenskului îşi mai amintesc şi astăzi expresia „Lily-bum". Elefănţica Lily împlinea în anul acela treizeci de ani şi cîntărea 240 de puduri [1]. De muncit, muncea atunci şi în timpul zilei, şi seara: ziua — pe străzile oraşului, făcînd parte dintr-o echipă de salvare, iar seara — ca artistă de circ. După cîte un raid al aviaţiei inamice, pornea grabnic, însoţită de dresorul ei, înspre locul unde vreo bombă explozivă făcea o groapă sau năruia o casă. Locuitorii se obişnuiseră cu ea şi nu le mai era frică. În clipa cînd răsuna comanda „Lily-bum!", pahidermul se transforma într-un veritabil tractor sau într-o macara: scotea din groapă cîte o maşină ajunsă acolo, desfăcea bîrnele vreunei case dărîmate. De cîtă dragoste şi recunoştinţă s-a bucurat ea, Lily, în acel răstimp! În ziua cînd, împreună cu întregul personal al circului, era dusă la gară, ochii încruntaţi ai orăşenilor se luminau, petrecînd-o cu privirea ca pe un adevărat ostaş. Lily călca cu greu, piciorul stîng, străpuns de un glonte, îi era bandajat.

În vagon, ea s-a simţit foarte bine, dar bombardamentul care, între timp, a avut drept obiectiv clădirea gării, a determinat-o să facă „pe fond nervos" singurul ei gest necugetat din viaţă. În vagon nu se afla nimeni, toată lumea era ocupată cu încărcarea cuştilor pe vagoanele platformă. Zărind un cufăr încărcat cu alimente, a deschis fără dificultate capacul şi a început să mestece tacticos întreaga rezervă de hrană adunată acolo pentru două săptămîni, cît avea să dureze călătoria, împărţind-o cu dărnicie şi celor doi nedespărţiţi prieteni ai săi: cămila Baiadera şi măgăruşul pitic pe nume Piccolo. Dacă n-ar fi fost rănită la picior în timp ce-şi executa misiunea, Lily ar fi dat, desigur, socoteală pentru ceea ce făcuse, căci, după „truda" ei, în cufăr nu avea să mai rămînă decît o rezervă de hrană pentru două zile de drum.

Eram în stare să mai vorbesc multă vreme despre circul meu drag şi despre actorii lui patrupezi, dar se făcuse tîrziu. Grom, buldogul,

[1] Cca 3800 kg. (N. t.)

adormise la picioarele stăpînei sale şi sforăia atît de tare, încît, vorba ceea, doar fulgerele mai lipseau. Mi-am întrerupt „scurta“ cuvîntare ce durase, după cum s-a constatat mai tîrziu, trei ore încheiate şi adusese în tabăra noastră mulţi sprijinitori ai viitorului teatru de animale... Iar a doua zi mi-am savurat victoria, privind cum se plimbă prin curte Grom, buldogul transformat „pe cale chimică“ — cu tuş negru — din cîine în tigru.

Şeful recuziter sau Ivan Grigorievici nu-i cîtuşi de puţin un „ghimpe“

Din categoria unor asemenea „ghimpi“ făceau parte două persoane ce nu aveau încredere în teatrul nostru. Aceştia erau mai-marii blocului: administratorul şi omul de serviciu. Administratorul păstra o tăcere prudentă, lăsînd teatrul nostru în grija comitetului de părinţi. Omul de serviciu însă îşi exprima opiniile cu glas tare. Aproape fiecare repetiţie a noastră era însoţită de „îndrumările“ sale.

— La ce le-o mai fi trebuind oamenilor aşa ceva? Curtea ne e amenajată pentru toate vîrstele: cine vrea, se joacă pe nisip, cine vrea, se dă în leagăn, cei mai răsăriţi pot juca fotbal, tenis, ori altceva, pe săturate. Ei bine, dumnealor tot nu le e de-ajuns. Ofta din greu, venea la cuşca unde se aflau nu mai puţin de cinci şobolani, îi număra cu voce scăzută, apoi continua: Dacă găsesc într-o zi unul lipsă, să ştiţi că fac reclamaţie. N-am să dau voie nimănui să împrăştie şobolanii prin tot blocul. Ăştia nu aduc decît pagube, nu fac decît murdărie.

Pe zi ce trecea însă, atitudinea îi devenea tot mai îngăduitoare. Se oprea tot mai adeseori în dreptul cuştii cu şobolani, ba într-o zi făcu şi o plăcută descoperire.

— Ian te uită! zise cu mirare în glas. Îs nişte jivine scîrnave, da'

le place şi lor curăţenia! Îşi freacă botul cu lăbuţele, de parcă s-ar spăla. Iar blana şi-o netezesc cu limba, fir cu fir. M-da, e cazul să luaţi exemplu, ni se adresa el nouă. E un lucru bun să-ţi placă curăţenia, da-i şi mai bun să ştii s-o păstrezi. Uite, ca dumnealor...

Curînd, printr-un singur gest, omul îşi lepădă pentru totdeauna porecla de „Ghimpe", pe care copiii se învăţaseră s-o rostească pe şoptite în urma lui. Venind într-o zi la repetiţia noastră, scoase din buzunare trei pungi cu seminţe de floarea-soarelui şi ne zise:

— Le-am confiscat de la nişte contravenienţi, în folosul teatrului. Daţi-le şobolanilor să le ronţăie. Văz că le merită.

Din ziua aceea, deveni pentru noi toţi preastimatul Ivan Grigorievici. Nici una din repetiţii nu se mai desfăşura fără să fie şi el prezent printre noi. Aşa, de pildă, urmări personal instalarea în curte a unui reflector şi a unei machete a globului pămîntesc. În ultimul act al spectacolului pe care îl pregăteam, un stol de porumbei trebuia să se aşeze din zbor pe acest glob luminat de raza reflectorului. Simbolul era minunat de frumos, în schimb repetiţiile erau grele şi se soldau cu insuccese. Componenţa ansamblului de porumbei, unde toţi o făceau pe soliştii, se schimba necontenit, se adunau la noi, în căutare de hrană, atîţia porumbei, încît nu mai aveau loc cu toţii pe acel glob instalat în mijlocul rondului central de flori. Ne mai încurcau şi vrăbiile. Simţind hrana, se ţineau scai după porumbei şi ne stricau tot tabloul. Eu mă întristam, copiii se enervau, însă Ivan Grigorievici ne încuraja mereu:

— Ei, haide, nu vă mai pierdeţi cu firea! Pe vrăbiile astea trebuie să le privim ca pe un soi de artişti amatori. Dacă le interesează ceea ce faceţi aici, e foarte bine. Ba chiar trebuie să ne bucurăm că se aţin pe lîngă teatru. Căci asta le împiedică să facă stricăciuni. Altcîndva, pe la începutul primăverii, ciuguleau pe aici toţi mugurii de liliac. Acum nu mai au timp, căci vin şi ele la repetiţie. Deci teatrul vostru este o treabă folositoare. Pricepeţi cam cum stau lucrurile?

Într-o zi, tot el ne-a adus la repetiţie un grup de băieţi dintr-o curte vecină.

— Consideraţi-i ca pe o delegaţie, ni-i recomandă pe băieţandrii care cam arătau a ştrengari. Să vină şi ei aici, să mai prindă la căpătînă. Căci, în afară de război, nu sînt în stare să născocească în curtea lor nici un fel de altă joacă, încheie supărat.

— Ba nu ne jucam de-a războiul...

— Da' de-a ce?

— Urmăream un spion.

— Şi-atunci de ce v-aţi bătut?

— Nu voia nimeni s-o facă pe spionul. Pe urmă, la numărătoare, a ieşit Mişka, şi de necaz, ne-a jignit pe toţi. Atunci i-am tras o mamă de bătaie mai întîi pentru asta, şi-apoi pentru că era spion. A început să miorlăie şi s-a dus acasă să se plîngă. Spuneţi şi dumneavoastră: poate unul ca ăsta să fie erou ori cosmonaut? Uite, Kolka poate, da' Mişka nu, că-i pîrîcios.

Şi atunci ieşi în faţa băieţilor visătorul nostru, Roşcatul cel pistruiat, pe nume Lionea Tiutkin.

— Hai să-l facem pe buldogul meu spion zburător. Să apară şi el în spectacol.

— Nu se poate, răspunse meditativ Mişa Agafin. În primul rînd, spionul zburător e un spion-pilot, iar buldogul tău nu ştie să zboare cu avionul. În al doilea rînd, buldogul tău o face şi pe arbitrul de fotbal, e distribuit şi în echipa de pompieri...

— Tu nu înţelegi niciodată nimic, se burzului Lionea şi mă privi întrebător: Oare n-am putea să facem rost de un vultur?

— Vulturul nu-i potrivit pentru un rol ca ăsta, zise din nou Mişa Agafin. Deşi e o pasăre de pradă, totuşi nu se cade să vorbeşti despre el în felul ăsta. Ia adu-ţi aminte: „Vultur, vulturaş..." cîntă el şi adăugă: Vultur înseamnă libertate şi forţă. Iar spionul... nu-i decît un porc şi-atît!

— Ai dreptate, Mişa. Dacă am fi avut la îndemînă un porc, am fi făcut negreşit şi un asemenea episod cu spionul.

Cu multă ardoare participară la prima lor repetiţie micii dresori, poate cei mai tineri din cîţi se află. La dispoziţia lor se aflau animale puţine şi din cele mai obişnuite, însă dragostea şi inspiraţia de care dădeau dovadă copiii aveau darul să preschimbe pe loc o pisică într-o făptură ciudată, iar un cobai într-un animal fabulos, care a prins viaţă.

Zîmbeam împreună cu Ivan Grigorievici privindu-i pe băieţandrii noştri şi fiecare dintre noi se ducea cu gîndul la propriile lui amintiri. Doar şi eu altcîndva, călare pe un beţişor, îi urmăream vitejeşte pe fascişti şi mă simţeam ofensată că nu-s decît un ostaş de rînd, întrucît comandant al batalionului nostru de cavalerie era un băieţan-

dru de nouă ani. Copilăria însă, care pentru mine ajunsese să fie o amintire scumpă, era pentru puştii de acum însăşi viaţa pe care o trăiau din plin. Parcă răspunzînd gîndurilor mele, Ivan Grigorievici zise, clătinînd din cap:

— Să ştiţi că şi mie — să nu rîdeţi, doar n-am fost totdeauna bătrîn — mi-a fost dat să mă joc de-a roşiii şi albii. Acum e cu totul altă treabă! Ştrengarii ăştia cunosc nişte lucruri pe care noi nici nu le puteam visa. Despre navele cosmice, de pildă, vorbesc în aşa fel, de parcă ar fi călătorit cu ele cum ar călători cu troleibuzul...

Două zile mai tîrziu, într-o odăiţă din dreptul ascensorului, mai apăru un actor. Pe uşa încăperii se putea citi un aviz scris de mîna lui Ivan Grigorievici: „Accesul persoanelor străine — strict interzis". Mai jos se afla o tăbliţă cu inscripţia: „Încăpere auxiliară a teatrului de animale din blocul nostru".

Ce bucurie ne-a cuprins pe toţi: nu era vorba numai de-o încăpere, dar şi... de un purcel într-însa. Un purcel în carne şi oase, care grohăia de zor!

— Mi l-au trimis de sărbători nişte rude. Să-l fac friptură. Vi-l dăruiesc vouă. Treaba voastră cum vă descurcaţi cu el. Să ştiţi însă un lucru: deşi va fi artist... spaţiu locativ pentru unul ca dumnealui nu este prevăzut în raza oraşului. Iar în al doilea rînd — ceea ce e şi mai important — cînd va creşte mai mare, un alt spaţiu locativ pentru el n-avem unde să găsim aici, în bloc. La punctul unu, administratorul a făcut pentru dumnealui o excepţie. Pe cînd la punctul doi...

Aceste probleme însă nu ne-au descumpănit. Important era că aveam un purcel. Începusem şi cu el repetiţiile de rigoare. Copiii îi aduceau de mîncare şi i-au confecţionat întreg echipamentul. Purcelul guiţa şi se împotrivea din răsputeri cînd i se făceau probele la costum.

Ivan Grigorievici era tare mîndru de virtuala lui friptură. Rîdea împreună cu noi atunci cînd purcelul refuza să coboare cu paraşuta de pe balcon şi se bucură din toată inima în ziua cînd paraşutistul izbuti s-o facă. Şi totuşi, prin ochii lui, ai bunului Ivan Grigorievici, trecea cînd şi cînd cîte-o umbră de tristeţe: paraşutistul creştea văzînd cu ochii!

— Nu vă faceţi griji, zău aşa. După ce vom închide stagiunea, îl vom trimite la „Colţul Durov". Acolo i se va lua în consideraţie

timpul cît a jucat aici, va mai munci şi acolo cît va mai munci, apoi va ieşi cu cinste la pensie, îl consolam eu pe Ivan Grigorievici, care devenise între timp şeful-recuziter al teatrului nostru.

Primul spectator: Romka „purtătorul de rachete“

dată cu înfiinţarea teatrului „Malîşka“, tuturor pionierilor din blocul nostru le-a venit să se facă dresori şi au cam uitat îndatorirea de a-i supraveghea pe fraţiorii lor mai mici. Grupuri de copilaşi între doi şi cinci ani, precum şi alţii, între cinci şi şapte ani, săvîrşeau încursiuni asupra rondurilor de flori din curte, construiau castele de nisip pe partea carosabilă a străzii, se băteau pentru lopăţelele lor şi făceau să răsune curtea de plînsete agresive, îndărătnice. Toate acestea (dacă ar fi să ne exprimăm cu cuvintele preşedintelui comitetului de părinţi) aminteau zilnic de faptul că „cei mici au nevoie de supraveghere şi atenţie“.

— Haideţi să discutăm cu ei, propuse într-o zi Mişa Agafin.

— Încearcă, zise pe un ton ironic Keta, cea mai îndemînatică dresoare a teatrului nostru. Un copil mai rău decît fratele meu nu cred că există pe lume. Tata susţinea că, pe măsură ce-o să crească, defectele o să-i dispară. Dar uite, e gata să împlinească şase ani şi totuşi nu s-a schimbat nici un pic.

— Daţi-mi voie să le ţin eu celor mici o prelegere pe tema... Lionea Tiutkin îşi scutură ciuful şi tăcu, căutînd în minte o temă potrivită.

— Foarte bine, foarte bine. Ţine-le o prelegere despre existenţa vieţii pe planeta Marte, rîse Keta. Numai că ăştia micii au să te întrebe pe dată ce-i aia viaţă şi ce-i aia planeta Marte. Şi în locul tău

o să le răspundă frate-meu cum că Marte ăsta a fost un cîine pe care îl aveam acasă la ţară. Marte era plin de purici şi bunică-mea avea obiceiul să spună: „Cu ochelarii ăştia ai mei pot deslueşi mai uşor o ciupercă într-un fund de pădure decît un purice pe Marte..."

— Ia vezi, Keta, poate o încasezi, dacă mai rîzi de mine! se supără Lionea. Eu vreau să dau o mînă de ajutor teatrului, şi tu! Uf!...

— Crezi că numai tu vrei să dai o mînă de ajutor? Şi eu vreau! Dar cum s-o fac, dacă mama mi l-a pus pe Romka în braţe şi el se ţine acum scai după mine? Mîhnită, Keta clătină din cap şi adăugă: Foarte greu izbutesc să scap de el.

— Ei, nu-i chiar aşa, făcu Mişa Agafin. Văd că aici, la repetiţii, vii zburînd ca o rachetă. Măi Keto-racheto!...

— Nu mă enerva! se înfierbîntă fata.

— Da, trebuie să ne gîndim bine la treaba asta, am curmat eu sfada copiilor.

Timp de gîndire însă n-am prea avut. Spre seară, cineva a sunat încetişor la uşa mea, a sunat cu întreruperi şi abia auzit. Cîinele meu, care sta culcat lîngă uşă, deveni atent. Curînd se auzi un tîrşîit de beţişor pe perete şi încă un zbîrnîit de sonerie, tot atît de discret. Am deschis uşa. În prag stătea un băieţel de vreo patru-cinci anişori, în mînă cu o riglă mare, cu care apăsase pesemne pe sonerie.

— Ai venit după nişte hîrtie? l-am întrebat eu, amintindu-mi despre recenta campanie a copiilor pentru colectarea deşeurilor.

— Nu.

— Atunci după niscaiva dopuri şi sticluţe?

— Ba nu. Am venit în vizită.

— Cum adică? nu l-am înţeles eu.

— Tovarăşa Durova locuieşte aici? Că eu sînt Romka. Keta vine la dumneaei în vizită, ca să dreseze animale. Şi pe mine nu mă ia. Mie îmi zice „purtătorul de rachete". Aşa m-a poreclit tata. Acum am venit şi eu. De unul singur. Şi gata, oftă puştiul şi, fără să mai zică ceva, intră foarte calm în odaie.

— Prin urmare, tu eşti Romka, zis şi „purtătorul de rachete"? Încîntată de cunoştinţă. Vrei să te faci dresor? am rostit eu cuvintele pe care acum mă obişnuisem să le spun fiecărui copil din blocul nostru.

— Nu-u. Mai bine mă fac aspirator de praf.

— Poftim?! am exclamat uimită.

— Păi da. Aspiratorul şi bîzîie, se umple şi de praf, da de certat nu-l ceartă nimeni. Poate doar atunci cînd se strică.

— Aha. Acum pricep despre ce-i vorba. Numai că-n problema asta nu pot să te ajut cu nimic.

— Păi atunci arătaţi-mi teatrul dumneavoastră. De aceea am şi venit. Să-l văd.

— Eşti un spectator, care va să zică?

— Ba nu. Eu sînt Romka. Frate cu Keta. Numai că lumea îmi zice încă „mezinul".

— Cel care vine la teatru şi vrea să vadă totul se numeşte spectator. Am rostit aceste cuvinte mai mult pentru mine, căci mi-am dat seama limpede cît de preţios era, într-adevăr, ajutorul despre care îmi vorbise Lionea.

Activitatea pe care intenţiona Roşcatul nostru s-o desfăşoare printre micii spectatori avea să aibă, desigur, mare însemnătate. În clipa următoare mi se şi născu în minte un plan de acţiune, dar lîngă mine se afla unul din aceşti viitori spectatori mititei şi cerea insistent să-i arăt teatrul.

— Bine, să mergem, Romka. Teatrul nostru se află chiar în curtea blocului.

Ieşirăm împreună pe uşa principală. Văzînd curtea pe care o cunoştea atît de bine şi în care nu se zărea nici o schimbare, Romka mă măsură cu o privire critică şi mă întrebă:

— Unde e teatrul?

— Aici, i-am răspuns şi, pentru mai multă convingere, am bătut cu piciorul în pămînt.

— Nu-l văd nicăieri.

— Pe porumbeii de acolo îi vezi? Sînt şi ei artişti de-ai noştri.

— Au şi costume?

— De costume porumbeii nu au nevoie.

— Aşa e. Bunica spune că n-au nevoie nici de fular. Ei nu răcesc niciodată, căci le-a pus curcubeul la gît un fular de-al lui, pe care să-l poarte mereu.

— Şi tu ai ţinut minte ce-a spus bunica. Bravo!

Cîteva clipe mai tîrziu, i-am arătat pisica noastră, care avea să zboare cu o rachetă. El însă a ţinut să vadă racheta: pisica era ca toate pisicile, pe cînd racheta!...

— Pot să zbor şi eu cu racheta? mă întrebă îndată.

Se prinse cu mîinile de un volan imaginar şi, închipuindu-se cosmonaut, strigă din răsputeri:

— Pam-pam-pam, feriţi din calea mea!

— Cui îi spui să se ferească? l-am întrebat.

— Pam-pam, e claxonul. Sus, în cer, doar este voie să claxonezi: acolo nu sînt oameni şi nu vreau să dea vreo altă rachetă peste mine. Pam-pam-pam!

Şi Romka o luă la fugă sau, în închipuirea lui, porni în zbor prin curte, fără să se mai uite la mîţa noastră, care, speriată, o zbughi pe scara blocului.

Din ziua aceea Lionea Tiutkin organiză o brigadă care purta denumirea de „B.S.T.A.M.S.". Se înţelege că n-am putut să descifrez din capul locului o denumire atît de complicată. Important a fost însă că brigada a acţionat cu mult tact şi cu multă pricepere. Membrii brigăzii au recurs mai întîi la diferite jocuri, apoi la cîntece. Numai în ceea ce priveşte dansurile a fost mai complicat. Dansatorii între doi şi patru ani nu învăţau paşii necesari şi preferau deseori să umble în patru labe şi să mîrîie fioros. Numai „purtătorul de rachete" se încăpăţîna să nu se supună lui Lionea. Ore în şir şedea în dreptul unui burlan şi, bătînd cu rigla în tabla acestuia, îi striga surorii sale că se plictiseşte. Keta se supăra, dar încerca să se stăpînească şi, aruncînd priviri piezişe pe fereastră, urmărea ce-i face frăţiorul.

Şi totuşi Romka izbuti să pătrundă în culisele teatrului nostru. Cea care l-a ajutat s-o facă am fost eu. Recunosc că nu i-am putut rezista. Şi astfel s-a acceptat ca „purtătorul de rachete" să-mi fie asistent.

Îi ţinea locul, ce-i drept, rigla lui, care ajunsese o unealtă pentru exerciţiile micilor noştri cobai.

De acceptat, copiii l-au acceptat cu o oarecare rezervă. A fost nevoie să găsesc în acest sens un motiv bine întemeiat. Le-am vorbit celor mici despre o discuţie pe care am purtat-o cu Romka.

Acesta mă întrebase:

— Ai o fetiţă?

— N-am, i-am răspuns eu.

— Dar un băieţel?

— N-am nici băieţel.

— N-ai deloc copii?

— N-am deloc.

— Atunci ia-mă pe mine astăzi la teatru. Cînd un copil n-are cu cine să rămînă acasă, părinţii îl iau cu ei la serviciu. Altă dată mă lua mama, acum să mă iei tu, şi gata.

Cuvintele „şi gata“ dovediră că hotărîrea îi este irevocabilă şi că ar fi cu neputinţă să-l refuz.

Romka este şi acum în mijlocul nostru, deşi Lionea Tiutkin, şeful brigăzii „B.S.T.A.M.S.“, îmi reproşează mereu că am o fire slabă şi că-i subminez autoritatea. Cred că are dreptate. Doar nu degeaba „B.S.T.A.M.S.“ înseamnă „brigada de sprijinire a teatrului în activitatea cu micii spectatori“!

Cu o zi înainte de premieră

Teatrul nostru, al cărui acoperiş era cerul, iar pardoseală — pămîntul curţii, îşi începu stagiunea la sfîrşitul lunii iunie. Bilete nu existau, prin urmare, nici spectatori care să intre fără bilet. Pentru a invita publicul la spectacol, am recurs la o metodă astăzi interzisă, şi anume, la reclama vie. Dis-de-dimineaţă, cînd prin toate curţile se iscă animaţie, oamenii grăbind spre locurile lor de muncă, ne-am împărţit în trei grupe. În fruntea celei dîntîi se afla Keta împreună cu frăţiorul său. Reclama pe care o purtau nu era altceva decît un cocoş, pe nume Creastă Roşie. Acesta trebuia să-i salute pe trecători printr-un cîntat răsunător, atrăgîndu-le atenţia spre următorul afiş:

ATENŢIUNE! MÎINE VA AVEA LOC INAUGURAREA TEATRULUI DE ANIMALE DIN BLOCUL NOSTRU

Cocoşul strigă, într-adevăr, de două ori „cucurigu", cîntă o dată la guzlă, dar apoi îl cuprinse moleşeala şi începu să sufle greu, îngrijorîndu-l pe Romka. După aceea, de plictiseală, frăţiorul ceru apă şi, întrucît Keta nu putea să-şi părăsească postul, o ameninţă că va cînta chiar el cocoşeşte. Într-adevăr, se apucă îndată să cînte „cucurigu". Obosind, scînci din nou:

— Mi-e se-ete. Dă-mi a-apă! Mi-e se-ete!

Îşi zise acest „mi-e se-ete" tînguitor atît de multă vreme, încît acum, chiar că fiecare trecător începu să-i bage în seamă.

— Ia ascultă, fetiţo! De ce îl necăjeşti pe bietul copilaş? se răstea la Keta cîte un ins mai milos.

Simţindu-se apărat, Romka prinse a se tîngui mai abitir:

— A-apă!

Undeva prin preajmă, la etajul întîi, se deschise cu zgomot o fereastră şi un glas se auzi bombănind:

— Ce neobrăzare! Ăştia îşi lasă copiii să-şi facă de cap. Nici dimineaţa nu ai tihnă!

Romka tăcu din gură, în schimb se învioră cocoşul şi un triplu „cucurigu" stîrni ecouri prin curte.

— Iar aţi început? Staţi că vă arăt eu!

Fereastra de la etaj se trînti cu putere, iar cîteva clipe mai tîrziu, pe uşa blocului ieşi glonţ o mătuşă furioasă. Keta, cu cocoşul la subsoară şi cu Romka la remorcă, o luă la sănătoasa spre blocul nostru.

Cel de-al doilea grup zăbovi mai mult. Mişa Agafin avu succes, purcelul cel dresat dovedindu-se a fi o reclamă deosebit de izbutită. Dansa vals, desfăşura cu botul un afiş, bătea cu picioarele într-o tobă.

Mai rămăsese să revină din misiunea lui cel de-al treilea grup. Începusem să ne neliniştim. Trecuse demult ora prînzului, dar Lionea Tiutkin încă nu se întorsese acasă. În recunoaştere prin curţile vecine plecă Mişa. Cercetaşul reveni curînd. Aduse cu el cîteva pene de cioară şi un afiş făcut ferfeniţă, pe care nu se mai putea desluşi decît un singur cuvînt: „Atenţiune!" Lionea fusese însărcinat să facă reclamă teatrului nostru, însoţit fiind de buldog şi de o cioară. Cioara trebuia să împartă programe, iar buldogul să anunţe prin lătrat ora spectacolului. Nu mai reveneau însă din misiunea lor nici Lionea şi nici artiştii săi.

„Ce li s-o fi întîmplat?" mă întrebam cu nelinişte.

— Pas de inaugurează teatrul cu ajutorul lui Lionea! bombăni Keta.

— Poate că el n-are nici o vină. Poate că i s-a întîmplat ceva, îi luă apărarea Mişa.

Plecarăm cu toţii în căutare.

— N-aţi văzut cumva un băiat roşcovan, cu un buldog după el?

— N-am văzut, ni se răspunse într-una din curţile vecine.

— N-am văzut, ni se răspunse şi în cea de-a doua curte. Abia în cea de-a treia ne spuse cineva că, într-adevăr, trecuse în fugă pe acolo un băieţel roşcovan, dar că nu era însoţit de nici un cîine şi nici nu zăbovise pe acolo.

Oare ce-o fi păţit Lionea?

Răspunsul nu s-a lăsat aşteptat. La un moment dat, de după un colţ al blocului, apăru în fugă un cîine străin, în urma lui — Grom, buldogul, iar în urma acestuia alerga Roşcatul Lionea, strigînd din răsputeri: „Puneţi mîna pe el!“

Lăsînd să treacă pe lîngă noi cîinele cel străin, ne repezirăm să-i tăiem calea buldogului.

— Uf! îşi recăpătă cu greu respiraţia Lionea.

— Ei?

— Ce s-a întîmplat?

— Unde ai fost? îl copleşirăm cu întrebările.

— Uf! îşi trase el din nou sufletul, ameninţîndu-l pe buldog cu pumnul şi mormăind: Cu Grom ăsta nu te poţi aştepta decît la neplăceri! La început, lucrurile au mers foarte bine. Totul a pornit de la cioară. Deşi aripile ei sînt scurtate, odată am văzut-o că se ridică în zbor şi se duce cît colo! Am dat fuga s-o prind. Grom s-a luat după mine. Trecătorii au crezut că vrea să mă muşte, s-au repezit să-l prindă, iar el a luat-o la goană. Cale de trei străzi am alergat după el! L-aş fi prins mai demult, căci la început alerga aşa, fără nici o ţintă. După aceea însă a văzut un cîine străin şi ţine-te, frate... s-a năpustit după el. Noroc că dulăul acela a luat-o încoace... Căci altfel... Şi, fără să-l mai bage în seamă pe păcătosul de Grom, Lionea se aşeză direct pe asfalt. Chiar în clipa următoare, din sîn îi ţîşni afară cioara buclucaşă.

— Te odihneşti, ai? Doar mai avem atîta treabă, iar la mijloc nu-i decît o singură zi, se răsti la el Keta.

— A venit sfîrşitul lumii! îşi plesni palmele Mişa, îngînînd-o.

Firește că în ziua primului nostru spectacol sau, vorbind în limbaj teatral, a „premierei", am avut emoții poate tocmai datorită faptului că spectatorii cunoșteau foarte bine atît numerele din program, cît și pe actorii înșiși.

Repetițiile doar avuseseră loc în văzul tuturor. Curînd însă m-am liniștit: după felul în care urmăriră cei prezenți desfășurarea spectacolului, comunicîndu-și pe întrecute unul altuia ce anume avea să urmeze, mi-am dat seama că îndrăgiseră cu toții teatrul nostru. Nu voi încerca să descriu mai jos toate amănuntele din ziua aceea. Mă limitez să spun că, pentru noi, ea a fost o zi mare și fericită. Le-am oferit cu dărnicie spectatorilor roadele muncii noastre și am constatat că ele au adus tuturor multă bucurie.

Iată cum fusese întocmit atunci afișul care anunța premiera:

— Inaugurarea teatrului de animale
din blocul nostru —

Vouă, dragi părinți și copii
spectacolul nostru

VI-L PREZENTĂM

Veți vedea cîini „acrobați" și „matematicieni", care vor
stinge și un incendiu în căsuța pisicii unde șoarecii și-au
făcut sălaș.
Urmează o cioară preaînvățată.
Apoi motanul și șobolanii parașutiși,
pașnici, de pe-un balcon jos, în curte trimiși.
Așijderi cobaii — niște animale ciudate,
aduse de peste mări și țări.
Un porc spion venit pe calea aerului
(Zbor rămas fără urmări).
În final: porumbeii-faimoși, artiști,
Globul pămîntesc și porumbelul păcii.

* * * * *

A t e n ț i u n e! În pauza spectacolului va avea loc pentru amatorii de fotbal un meci între echipele: „4-pudel-4" și „Selecționata cățeilor de curte". Arbitru: buldogul Grom. Microbiștii e bine să fie lăsați în pace.

* * * * *

I n t r a r e a la teatru: cu scaunele, taburetele şi paturile de campanie ale publicului (ultimele fiind foarte comode pentru spectatorii între 3 şi 5 ani).
Lumini: soarele
Muzica: cea cîntată de spectatori
Adresa teatrului: curtea blocului nostru

În legătură cu acest afiş, daţi-mi voie să aduc cîteva lămuriri. Textul lui a fost scris de poetul începător Leonid Tiutkin, în acelaşi timp dresor şi educator. Dacă veţi observa lipsa literei „t" din cuvîntul „paraşutişti", să nu vă miraţi. Lionea mi-a explicat că un poet are voie să facă aşa-zisele „licenţe poetice", mai ales că acei copii cărora au început să le cadă dinţii de lapte vor citi oricum acest cuvînt aşa cum apare el pe afişul nostru.

Aş mai vrea să vă spun, dragi prieteni, că atunci cînd pe micii mei colegi îi prindea oboseala, încercam să-i distrez cu tot felul de istorisiri. Voi fi tare bucuroasă să ştiu că ele v-au fost de folos şi vouă. Le veţi găsi şi pe acestea în cartea de faţă.

Animalele călătoare

Kotka

Mamei mele

Spuneţi-mi, garnitura cu animalele lui Durov va sosi curînd? îl întreb eu pe impiegatul din gară.

Din nou trenul are o întîrziere. Din nou umblu de colo pînă colo pe peronul gării, iar ploaia, iscată încă de dimineaţă, se cerne fără încetare. În jurul meu se aud sirene, fluierături, voci omeneşti, iar eu, tot umblînd pe peron, mă duc cu gîndul la Kotka...

Mi-o dăruiseră la Magnitogorsk nişte vînători; o aduseseră într-o cuşcă uriaşă, făcută de ei şi, pentru a-mi arăta mai bine darul cu pricina, au tot împuns animalul cu nişte beţe.

— E o pisică sălbatică. S-o aveţi ca amintire din partea noastră, îmi spuseră, oferindu-mi darul.

Din cuşcă, mîrîind şi lipindu-se speriată de zăbrele, mă privi o mîţă jigărită, jalnică la înfăţişare, semănînd leit cu o pisică domestică.

Prin împrejurimile muntelui Magnitnaia nu mai fuseseră întîlnite pînă atunci asemenea fiare, şi vînătorii erau de părere că, în iarna care trecuse, familia aceea de pisici sălbatice o fi ajuns acolo cu vreo garnitură de lemne sosită de la Sverdlovsk. Pe două dintre ele vînătorii le-au omorît, iar aceasta, mînată pesemne de foame, a ajuns pe un şantier şi a nimerit în cuşcă.

Explicaţia nu prea părea plauzibilă, însă darul l-am primit cu multă bucurie. Apoi mi-am chemat ajutorul, iar acesta, punîndu-şi o pereche de mănuşi mari şi groase, confecţionate din foaie de cort, s-a apucat să scoată mica fiară din cuşcă. Pisica s-a lipit mai tare de zăbrele, a început să mîrîie, apoi s-a repezit fără veste asupra mănuşilor care

se mişcau în preajma ei.

Pînă la urmă a fost scoasă din cuşcă. Mai greu ne-a venit cînd a trebuit să-i punem zgarda. În acest scop, am folosit un baston lung, cu un laţ la capăt. Laţul fu petrecut la iuţeală pe după gîtul pisicii şi strîns cu putere, închipuind o zgardă. Oricît de tare a început mîţa să se zvîrcolească, n-a mai izbutit să-l ajungă cu ghearele pe cel care ţinea bastonul.

Atunci a început să sară prin cuşcă, apoi, brusc, îşi arătă colţii şi, pornind să se zbată convulsiv, se înmuie şi căzu fără suflare pe pardoseala de ciment.

Fără să-mi dau seama ce fac, m-am repezit la mica fiară, am luat-o în braţe, şi-am strigat:

— Nişte apă! Mai repede!

Şi-am rămas tot aşa, cu ea în braţe, pînă cînd am simţit că îşi vine în fire.

Cei din jur au împins cuşca spre braţele mele, iar eu am vîrît la iuţeală primejdiosul animal pe uşiţă.

După ce cuşca fu luată de acolo, m-am uitat în jurul meu şi-am zărit-o pe mama. Era vădit speriată.

— Vrei s-o dresezi? mă întrebă ea.

Am dat din cap.

— Bine, dar cu rîşii n-a mai lucrat nimeni.

— Cum adică, „cu rîşii". Asta-i o pisi...

— Ba e rîs. Dacă ai să te uiţi cu atenţie, ai să vezi că ciucurii de la urechi de-abia au început să-i crească, în schimb barbetele îi sînt pe deplin vizibile. Puiul ăsta de rîs trebuie să aibă vreo opt luni. Gîndeşte-te bine! Kotka e un animal dintre cele mai fioroase.

În ciuda celor spuse de mama, am început să stau zile întregi pe lîngă cuşca rîsului. Mi-au fost confecţionate cîteva bastoane cu vîrfuri ascuţite. Înfigeam în ele felii de carne şi i le ofeream Kotkăi ca pe nişte frigărui crude. Un timp, nu se atinse de carne, doar mîrîia înfundat la vederea bastonului. În cele din urmă, însă, foamea a făcut-o să-şi schimbe gîndul. Dîndu-şi seama că nu încerc s-o bat ori s-o împung cu bastonul, începu să vină încrezătoare spre mine, ori de cîte ori mă auzea strigînd-o: „Kotka! Kotka!"

Curînd îmi îngădui s-o şi mîngîi, petrecîndu-mi mîinile printre zăbrele, ori să-i scarpin uşurel botul viu împestriţat. Cînd însă mă apropiam cu prea mult curaj de ea, ciucurii de la urechi porneau

să-i tresară, iar cel din vîrful cozii să i se agite, cu neliniște și cu un aer amenințător, dintr-o parte în alta.

A venit și timpul să încep cu ea seria de repetiții. Cușca fu scoasă în arenă, iar ușița dată la o parte.

Am luat o felie de carne și-am rostit cu voce scăzută:

— Kotka! Hai, vino!

Scoase capul din cușcă, privi în jur, apoi, călcînd cu băgare de seamă, veni cu pași neauziți spre mine. Îmi luă carnea din mîini și o mîncă. Am încercat s-o mîngîi. Îmi răspunse cu un mîrîit. Am întins cu îndărătnicie mîna spre ea. Cu o lovitură scurtă și precisă mi-o dădu la o parte. Atunci am prins-o cu o mînă de bot, iar cu cealaltă i-am strîns cu putere laba. Am ținut-o astfel pînă cînd am simțit că mușchii încordați i se moaie, iar ochii verzi, sclipitori, care alergau de colo pînă colo, îi rămîn ficși, în așteptare.

I-am dat drumul din mîini și i-am spus cu blîndețe:

— Na, Kotka, na, și i-am mai întins o felie de carne.

Kotka întinse botul spre carne, dar în clipa următoare se smuci fără veste spre stînga și, din două salturi, ajunse iar în fundul cuștii.

Zi de zi am hrănit-o astfel, în arenă, am obișnuit-o să umble legată de un lănțișor, să șadă liniștită lîngă mine, pe pista manejului, pe rumegușul de pe jos, să se culce lîngă mine pe un covor. Și toate acestea nu erau cîtuși de puțin făcute la întîmplare.

Curînd, Kotka se obișnui atît de mult cu prezența mea, încît umbla după mine ca un cățeluș. Abia atunci începură și repetițiile propriu-zise. Kotka trebuia să învețe acum măiestria artistică: să facă o piruietă și să sară de pe un postament pe altul, la o distanță, deocamdată, de doi metri, apoi să șadă pe labele dinapoi, să rostogolească o sferă de dimensiuni respectabile, dar, mai ales, să meargă, legată de lănțișor, de-a lungul pistei de manej, adică foarte aproape de spectatori.

În șase luni de zile, Kotka ajunse o adevărată artistă, dar cu o zi înainte de premieră se îmbolnăvi. Veterinarii îi prescriseră un regim sever. Întrucît trebuia să fie supravegheată, m-am hotărît s-o iau cu mine la hotel.

Am adus-o acolo, am culcat-o pe un așternut moale și, încuind camera, am plecat la circ. Ceva mai tîrziu însă una din femeile de serviciu veni să facă curat în cameră. Descuie ușa și rămase cu ochii holbați. Mîrîind supărat, venea spre ea un rîs uriaș, plictisit să tot

şadă singur într-o ambianţă necunoscută.

Am fost, bineînţeles, evacuaţi din hotel, şi mama depuse multe eforturi spre a-l convinge pe directorul acestuia să ne primească din nou, asigurîndu-l că o asemenea treabă n-o să se mai repete niciodată.

De altfel, mama a cam avut de suferit mereu de pe urma agitatei sale familii de dresori. De la acea întîmplare, a încetat să mai vină la repetiţiile mele cu Kotka. Deşi avea o inimă curajoasă, aceasta era totuşi o inimă de mamă. Îi era teamă ca nu cumva, într-un moment mai periculos, neputîndu-se stăpîni, să scoată o exclamaţie şi, în felul acesta să-mi distragă atenţia. Căci în asemenea momente, scapînd de sub controlul dresorului, animalul îi poate primejdui viaţa. Acesta era motivul pentru care mama prefera să nu vină la repetiţiile mele. Iar la premieră, a stat, plină de nelinişte pentru mine, în spatele draperiei de la intrarea artiştilor. Trecînd prin reţeaua de lumini a reflectoarelor, mi-am dat seama prea bine că, deşi mama o urăşte pe Kotka, cea care ajunsese să fie preocuparea mea principală, ameninţîndu-mi uneori şi viaţa, totuşi acum, în ziua premierei noastre, îi palpită inima şi pentru ea, şi pentru mine.

Orbite de reflectoare, noi nu-i mai distingeam pe spectatori, dar le simţeam prezenţa, auzind şi vuietul de uimire rostogolit prin staluri. După ce Kotka sări de pe pistă înapoi, în arenă, se aprinseră toate luminile. Rochia mea lungă, foşnitoare, ea n-o cunoştea şi îi veni s-o atingă cu laba. Jucîndu-se astfel, îmi atinse şi piciorul cu ghearele. Am simţit o durere arzătoare, dar am continuat reprezentaţia. Kotka îşi făcu piruieta, pe urmă se aşeză pe o măsuţă, pe urmă îmi luă din mîini o felie de carne şi, ridicîndu-se pe labele dinapoi, mi le puse pe umeri pe cele dinainte.

— Bravo, Kotka! Bravo!

Rîsul continuă să-şi execute cu precizie toate figurile: sare de pe mescioară, face din nou o piruetă...

Şi iată că numărul ia sfîrşit. Kotka primeşte aplauzele publicului cu un aer îngăduitor, căci e demult obişnuită cu ele: la repetiţii îi rugam s-o aplaude pe toţi cei ce se abăteau prin preajma noastră. Apoi în arenă zboară mănunchiuri de flori. Aşa ceva Kotka încă n-a văzut. Se dă înapoi din faţa florilor şi, trăgînd de lănţişorul al cărui capăt îl ţin strîns în mînă, mă duce după ea în culise. Ajunsă acolo, cad jos, leşinată. Din cauza rîsului care se află alături, nu se poate apropia nimeni de mine, iar ca să fie alungat cu un jet de apă e primejdios,

căci m-ar putea sfîşia. Cînd îmi vin în fire, îl văd că stă culcat lîngă mine, şi, foarte calm, mă linge pe mînă.

Cam astfel s-a desfăşurat premiera noastră, după care eu am ajuns la spital, iar Kotka, neavînd, fireşte, nici o vină, căci nu voise decît să se joace niţel cu rochia mea, a rămas tristă în cuşca ei.

Două zile mai tîrziu, cînd am început să mă simt mai bine, cîteva persoane de la conducerea circului au venit să se sfătuiască cu mine în legătură cu viitorul Kotkăi. Să fie oare dusă la o grădină zoologică, ori să-i fie trimisă blana la un muzeu de ştiinţe ale naturii? Căci să lucrezi mai departe cu un animal sălbatic care a adulmecat sîngele dresorului e o treabă foarte primejdioasă.

Mă uitam la cei veniţi în camera de spital şi mă întrebam, mirată: oare cum de nu-şi dau seama că pentru mine Kotka înseamnă un an de trudă, că e ca şi un copil al meu, de care mi-ar fi cu neputinţă să mă despart? Nu le-am răspuns la întrebare şi ei şi-au dat seama că nu mă pot despărţi de ea.

De la spital, s-au dus iar la circ, continuînd şi acolo să dezbată problema discipolului meu. Printre cei adunaţi în jurul cuştii se afla şi mama. La un moment dat, a luat unul din bastoanele cu vîrful ascuţit, cîteva felii de carne şi a încercat s-o hrănească pe Kotka.

Deşi flămînd, rîsul mîrîia, fără să se mişte din loc.

— Haide, Kotka! zise mama. Vino-ncoace! Nu se poate să stai flămîndă, că altminteri o să am de furcă cu stăpîna ta.

În felul acesta mama răspunse fără să-şi dea seama, dar cu toată limpezimea, la întrebarea pe care mi-o pusese cu puţin timp înainte conducerea circului. Kotka fu salvată şi, curînd, împreună cu alte animale, fu trimisă la Leningrad, unde, după ieşirea din spital, aveam să lucrez cu ea ca şi pînă atunci.

S-a întîmplat însă ca eu să nu mai pot vedea multă vreme înaintea ochilor arena circului, scăldată în luminile ei orbitoare. Asupra mea se abătu o nenorocire ireparabilă: se prăpădi mama. Am înţeles atunci că n-am să mă întorc la circ prea curînd, mai ales că în legătură cu asemenea situaţii există o lege nescrisă a arenei: atunci cînd dresorul încearcă fie o durere, fie o bucurie, în orice caz un sentiment extrem de puternic pe care nu-i în stare să-l ascundă de animalele cu care lucrează, el nu mai are dreptul să apară în arenă.

M-am dus să-mi iau rămas-bun de la Kotka; i-am dat drumul din cuşcă în volieră, şi ea, mîrîind veselă, a început să mi se frece de pi-

cioare. Mă uitam la ea şi n-o vedeam. Eram prea îndurerată. Atît de mult doream să aud din nou în preajmă vocea duioasă a mamei: „Gata cu repetiţia? Că e timpul să plecăm!“

Dar mama nu mai era lîngă mine. Era numai o durere imensă, ireparabilă, care m-a făcut atunci să-mi pierd pentru prima oară stăpînirea de sine. Lipind capul Kotkăi de pieptul meu, am izbucnit în plîns. În acele clipe, Kotka ar fi putut să mă sfîşie. Dar ea părea că a înţeles totul. I-am simţit limba aspră lingîndu-mi obrajii înlăcrimaţi. I-am auzit toarcerea linguşitoare şi am văzut-o că, gudurîndu-se pe lîngă mine, îşi desface şi îşi strînge din nou ghearele ascuţite.

Pe urmă, parcă ghicindu-mi gîndurile şi văzînd lipsa mea de apărare, s-a eliberat cu băgare de seamă din mîinile mele şi a reintrat în cuşcă. De acolo m-a privit lung, cu lăcomie.

Pesemne că această ciudată comportare a animalului fu o expresie a derutei sale: într-adevăr, nu mai avusese niciodată prilejul să mă vadă atît de slabă. Dar despre acest lucru îmi dau seama abia acum, stînd pe peronul gării în aşteptarea trenului cu care călătorea şi Kotka. Pornea într-un turneu în cadrul căruia lucra acum cu un alt dresor.

Pe lîngă mine se perindă lume. Din ce în ce mai multă lume. Lumea pare însufleţită de ceva.

Pesemne că a sosit garnitura cu animalele noastre.

Aşa este, într-adevăr. Şi iată-mă în dreptul uneia dintre cuşti. Văd în faţa mea un rîs mare, cu totul indiferent şi pe care am impresia că nici nu-l mai recunosc.

— Kotka! Kotka! repet de cîteva ori, încercînd să rămîn calmă şi uitîndu-mă întruna la ea.

Rîsul rămîne nemişcat.

— Kotka!

Tresare, apoi încremeneşte iar, parcă trăgînd cu urechea.

— Kotka! strig acum cu disperare, lipindu-mă de zăbrelele cuştii.

Brusc, Kotka sare în sus şi, mîrîind gros, vine spre mine...

Se apropie, îmi miroase fără grabă paltonul, apoi se duce iar în fundul cuştii.

— Kotka!

Îmi vine s-o strig mereu, să vină iar la mine. Ar fi însă inutil: Kotka nu-şi mai aminteşte decît foarte vag de vocea mea. Ce să-i faci, aşa şi trebuie să fie. Doar ea are acum un alt stăpîn...

N. Durova

Ceavka

Vina n-a fost decît a mea. Pisica se agita în preajma şănţuleţului, venea chiar la marginea apei şi, udîndu-se pe labe, le scutura spasmodic şi mieuna cu disperare. Mai deoparte, doi pisoi pufoşi se lipeau speriaţi unul de celălalt. Pisica parcă uitase de ei. Nu-şi mai lua ochii de la şănţuleţul în care, pufnind pe nări şi mişcîndu-şi iute lăbuţele, înota un mic raton.

Înţelegeam prea bine îngrijorarea pisicii. Era obişnuita îngrijorare a unei mame şi se iscase de mai demult, din ziua în care familia i se mărise pe neaşteptate prin apariţia unui fiu adoptiv: micul raton pe nume Ceavka.

De atunci, pisica-mamă n-a mai avut linişte. Ceavka se ducea cu multă plăcere să se plimbe prin curte, unde ea îşi scotea de obicei întreaga familie, însă odată ajunşi acolo, pe biata mîţă o aşteptau cele mai neînchipuite surprize.

De fiecare dată, Ceavka mergea în urma pisoilor. Dar dacă aceştia păşeau calm şi cu aplomb, scuturînd uşurel din codiţe, micul raton părea că înoată, legănîndu-se pe picioruşe.

Oricît de mult încerca mîţa ca toţi puii ei să aibă o ţinută dreaptă şi impozantă, Ceavka crea de fiecare dată o notă discordantă. Blăniţa lui deasă, de un cafeniu-închis, era numai smocuri şi, cu toate că pisica încerca s-o netezească, lingînd-o cu limbuţa ei aspră, nu izbutea să ajungă la nici un rezultat: înfăţişarea feciorului ei adoptiv lăsa mereu de dorit. Blana nu-i prindea luciu decît în momentele cînd Ceavka încerca să vîneze cîte ceva.

Dar nici atunci pisica-mamă nu era mulţumită de el. Ea îşi învăţa puii să fie îndrăzneţi şi curajoşi, pe cînd Ceavka era mai degrabă stăpînit de curiozitate. Zărind, de pildă, o gînganie care îi stîrnea

interesul, se oprea, se aşeza foarte calm pe lăbuţele dinapoi şi, prinzînd gîngania cu cele dinainte, o ţinea astfel pînă cînd pisica, mirată şi zăpăcită de-o asemenea comportare de neînţeles a feciorului, îi trăgea cîte o scatoalcă, după care micul raton o pornea iar, fără prea mult chef, înainte, umblînd gheboşat şi indiferent la ceea ce se petrecea în jur.

Mai tîrziu, cînd cei doi pisoi învăţaseră deja să-şi facă vînt şi să sară asupra vînatului, unduindu-şi frumos trupuşoarele prin aer, pisica încă se mai chinuia cu puiul de raton. De vînat învăţase şi el să vîneze, însă nu izbutea să salte cu aceeaşi uşurinţă şi ateriza, nu se ştie din ce cauză, pe toate cele patru lăbuţe deodată.

Cînd pisoii, mîndri de izbînda lor la vînătoare, se apucau, mîrîind şi mieunînd, să-şi devoreze prada, Ceavka se aşeza din nou pe lăbuţele dinapoi şi, ajutîndu-se de cele dinainte, pornea tacticos să se înfrupte din vrabia vînată. Mînca repede, clefăind cu poftă, lucru pentru care a şi fost botezat Ceavka [1].

De mieunat Ceavka nu putea să miaune. Pe mama lui adoptivă o întrista, de bună seamă, faptul că puiul nu semăna nici din acest punct de vedere cu ea, ci, mai degrabă, cu vechiul şi înverşunatul ei duşman — arţăgosul cîine de curte pe nume Juk.

De aceea, cînd Ceavka pufnea, supărat, la pisoii care i se zbenguiau în preajmă — pufnea aproape la fel cum o făcea de obicei Juk — pisica îşi încovoia, pesemne fără voie, spinarea şi, supărată, cu blana vîlvoi, se apropia încet, pieziş, de raton.

În clipa cea mai dificilă însă, Ceavka i se repezea în întîmpinare, gîndind pesemne că maică-sa îi vine în ajutor. Atunci pisica se cam ruşina şi poate tocmai din această pricină, uitînd de cei doi pisoi, îi acorda feciorului adoptiv toată atenţia şi toată grija.

Ceavka era foarte mîncăcios şi creştea, pe drept cuvînt, văzînd cu ochii. Cînd împlini cinci luni, iar cei doi pisoi mai păreau încă două ghemuleţe pufoase, el era mai înalt decît maică-sa.

Pisica nu se arăta a fi îngrijorată de acest lucru, iar eu eram foarte bucuroasă.

„Bravo, Ceavka, ziceam în sinea mea, curînd o să ne apucăm amîndoi de treabă. Tu ai să ajungi un adevărat artist. Şi la circ ai s-o faci pe spălătoreasa".

---

[1] De la *ceavkat'* — a clefăi (rus.).

De instruit era foarte uşor să-l instruieşti. Doar şi în libertate fiind, ratonul nu se apucă să-şi mănînce prada înainte de a o clăti în apă. Este o însuşire înnăscută a tuturor ratonilor, de care se folosesc în activitatea lor dresorii. Mai întîi, Ceavka va clăti în apă bucăţelele de carne pe care i le voi arunca într-o copăiţă. După aceea am să învelesc carnea într-o batistă. Simţind miros de carne, Ceavka va desface batista, dar, desfăcînd-o, o va clăti şi pe ea odată cu carnea.

Mai tîrziu, după ce se va învăţa să desfacă batistele, am să-l păcălesc, aruncînd în copaie o batistă fără carne. Ceavka n-are să observe acest lucru şi o va clăti ca şi pînă atunci, iar carnea mi-o va mînca din mînă. Aşa va ajunge curînd să joace rolul de spălătoreasă.

Îmi şi imaginam o căscioară care va fi adusă în arenă şi în care va fi amenajată „spălătoria". Ceavka va ieşi din căscioară, va răsfoi un mic „registru" aflat pe buturugă, „verificînd" cîte rufe a primit pentru spălat şi cîte le-a predat clienţilor, apoi va ridica tacticos o placardă pe care va sta scris: „Spălătoria e deschisă".

În timp ce mă gîndeam într-o zi la toate acestea, pisica despre care am vorbit mai sus veni cu întreaga ei familie la un şănţuleţ pentru scurgerea apei, aflat în apropiere. Pisoii se jucau cu Ceavka, iar pisica-mamă îi supraveghea cu grijă. Iată-i pe pisoi fugărindu-l pe Ceavka pînă spre marginea şanţului.

Deodată, acestuia îi pieri pofta de joacă. Apoi, pipăind parcă pămîntul umed, amestecat cu nisip, de la marginea şanţului, îşi mişcă iute lăbuţele dinainte şi găsi o gînganie. Încă niţel şi iată-l cufundîndu-şi lăbuţele în apă. Începu să facă tocmai acele mişcări care mi-ar fi fost necesare pentru a-l dresa. De-aş fi avut în clipa aceea o bucăţică de carne, aş fi încercat să fac cu el cea dintîi repetiţie.

Mi-am cercetat buzunarele. N-am găsit nimic în afara unei bucăţele de zahăr. Dorinţa de a verifica aptitudinile lui Ceavka îmi fu însă atît de puternică, încît, uitînd de pisica-mamă, i-am întins micului raton bucata de zahăr. O prinse cu lăbuţele, o mirosi, apoi o cufundă în apă şi începu s-o frece.

— Aşa, Ceavka! Bravo! Clăteşte-o bine de tot.

Şi Ceavka, de parcă ar fi clătit-o într-adevăr, continuă s-o frece de zor în apă.

Am fost tare bucuroasă. N-aveau să treacă, de bună seamă, nici şase luni şi în arena circului avea să mai apară încă un artist bun.

Lăbuţele ratonului se mişcă iute sub apă. Apoi şi le scoate de acolo. Nu mai au nimic în ele şi sînt lipicioase. Bineînţeles, zahărul s-a topit. Nepricepînd ce s-a întîmplat, Ceavka, se repede brusc înainte. Bîldîbîc! Şi se pomeneşte în şanţ.

Biata pisică! Fiind o mamă bună şi blîndă, dacă nu l-aş fi scos eu pe Ceavka din apă, ar fi sărit, desigur, ea să-l salveze. Văzîndu-l însă scos la mal, începu la iuţeală să-l lingă blăniţa udă. Iar după ce se mai linişti niţel, se grăbi să-şi ducă familia cît mai departe de şanţul acela.

Mergeau tuspatru la fel ca mai înainte. În faţă, păşeau cu o ţinută mîndră, pisoii. În urma lor venea, săltînd alene, Ceavka. Procesiunea o încheia, abia ţinîndu-se pe picioare, pisica-mamă. Şi cu toate că i se vedeau coastele de slabă ce era, iar mişcările îi erau ostenite, o priveam cu respect şi mă simţeam vinovată.

Dar ce să-i faci! Deşi Ceavka e acum copilul pisicii, în curînd îi va fi totuşi sortit să devină spălătoreasă.

Matriona şi Liulka

La circ Liulka a ajuns datorită firii sale nestăpînite, nervoase. Întîmplarea a avut loc la Vladivostok. Pe Liulka, o maimuţică de-o şchioapă, o adusese în dar feciorului său un vaporean, un şef de echipaj. Băiatul a fost în culmea încîntării. Într-adevăr, Liulka era nespus de amuzantă, pe cap cu tichiuţa ei de clovn, prevăzută cu un ciucure, şi îmbrăcată într-un

costumaş confecţionat de mîna grijulie a şefului de echipaj, din pînza multicoloră a fanioanelor de semnalizare aflate pe navă.

N-a trecut însă nici o oră şi în casa vaporeanului a început dezordinea. Întîi şi întîi a fost răsturnată măsuţa de toaletă şi vărsat parfumul dintr-o sticluţă, iar către seară, toate obiectele de prin odăi, fără nici o excepţie, au început să poarte urmele năzdrăvăniilor Liulkăi.

Acela a fost momentul cînd la hotelul unde trăsesem a zbîrnîit telefonul: „Avem o maimuţică foarte drăguţă, dar... N-aţi vrea s-o luaţi la circul dumneavoastră?“ Aşa a ajuns Liulka la circ. A trebuit chiar din prima zi să se obişnuiască cu cuşca ei şi cu compania tuturor celorlalte maimuţe din preajmă.

În încăperea bine încălzită, care le era destinată, se aflau trei maimuţe, şi toate trei de specii diferite. Nu semăna Liulka decît cu Matriona, o artistă vîrstnică şi bine cunoscută publicului. Avea, ca şi nou-venita, un cap aidoma capului de căţel, o coadă identică, şi numai firea flegmatică îi era cu totul alta. Poate din această pricină avea şi o ţinută falnică, maiestoasă. Era în stare să stea ceasuri întregi urmărindu-l cu privirea pe Makar, un papagal cu penele căzute, fără să-i ia în seamă bancurile răsuflate, papagaliceşti. Plictisindu-se, începea să-şi scarpine, concentrată, pieptul păros, ca şi cînd s-ar fi căutat de pureci. După ce obosea să facă şi acest lucru, scotea cîte un ţipăt prelung, tînguitor. Cea dintîi care pornea să-i ţină isonul era Liulka, apoi în volieră se isca o hărmălaie de nedescris. Abia atunci, satisfăcută, pesemne, de atenţia pe care i-o acordau celelalte maimuţe, Matriona se mai scărpina oleacă, după care se ducea să se culce.

Nu se comporta mai neobişnuit decît în zilele de duminică. Dar asta nu din vina ei, ci dintr-un motiv foarte simplu: în arenă, dresorul o făcea să joace rolul unei maimuţe foarte inteligente şi bine-crescute. Întîi şi întîi trebuia să răsfoiască paginile unei cărţi mari, printre care, fără s-o observe publicul, găsea tot felul de bunătăţi, înghiţindule-le la iuţeală. După aceea era servită, ca la restaurant, cu o porţie de soleanka [1], pe care o mînca cu multă acurateţe, slujindu-se de-o linguriţă. Întrucît însă în fiecare duminică trebuia să participe la cîte patru reprezentaţii, se îndopa atît de tare, încît noaptea se foia multă

[1] Supă deasă şi condimentată, cu felii de carne sau peşte tăiate mărunt.

vreme prin cuşcă, nelăsîndu-şi suratele să doarmă în tihnă. Cea care în asemenea momente dădea cel mai mult dovadă de nervozitate era Liulka, iar dacă cineva încerca atunci să se apropie de cuşca Matrionei, se prindea cu lăbuţele de gratiile cuştii sale şi le scutura, furioasă. Matriona însă nu-i dădea nici o atenţie şi, învelindu-se cu o cîrpă groasă, horcăia, mulţumită.

S-a întîmplat odată ca în timp ce prin cuşti se făcea curăţenie, Liulka să fie scoasă afară şi legată de clanţa uşiţei cu o sfoară. Sfoara era destul de lungă. În clipa următoare, Liulka se şi află în dreptul cuştii unde îşi avea domiciliul Matriona. Un timp, cele două maimuţe se uitară una la alta, încreţindu-şi, mirate, frunţile, iar după ce făcură astfel cunoştinţă, refuzară să se mai despartă. De atunci Liulka nu mai rămînea singură decît dimineaţa, la repetiţii. Fire foarte irascibilă, făcea din te miri ce veritabile crize de isterie. Era suficient, de pildă, s-o ameninţe cu o vărguţă, că o şi vedeau trîntindu-se pe jos şi făcînd să răsune arena de ţipete sfîşietoare. Dacă se întîmpla însă ca dresorul să fie la un moment dat mai neatent, atunci (deh, aşa păţeşte un gură-cască!) Liulka se apropia pe furiş şi haţ! îl şi muşca fără veste. Toate acestea însă n-o împiedicau să fie o artistă foarte talentată. Nu trecură nici două luni că a şi început să ia parte la cursele de cai din arenă, călărind cu graţie un mic ponei.

Aşa se făcu, deci, că, într-o seară, în locul Matrionei, să fie scoasă din cuşcă Liulka, prietena ei rămînînd în dreptul gratiilor, s-o aştepte. Cîteva clipe mai tîrziu însă, Matriona începu să se agite prin cuşcă, să ţipe, îşi azvîrli afară vasul cu mîncare, făcu bucăţi cîrpa cu care se învelea. Curînd i-am priceput cu toţii tulburarea: dincolo, sub cupola circului, pornise să răsune melodia care îi însoţise timp de douăzeci de ani exerciţiile din arenă. Apoi muzica tăcu, uşa încăperii în care se aflau maimuţele se dădu de perete şi Liulka fu readusă la cuşca ei.

Din seara aceea îi luă definitiv locul Matrionei. Bătrîna actriţă nu mai apăru în arenă decît la premiere sau în cadrul unor spectacole de gală.

N. Durova

Cum i-a salvat iepurele pe micii cobai

Era un iepure din cei mai obişnuiţi. Vara, aşa cum se şi cuvenea, blăniţa îi căpăta o culoare închisă, iar în timpul iernii i se făcea albă, numai dungile de la urechi îi rămîneau negre ca tăciunele.

Odată, iepurele cu pricina urma să-şi prezinte numărul într-un oraş aflat pe ţărmul mării. Era toamnă, iepurele trebuia să năpîrlească, totuşi, nu se ştie din ce pricină, rămase cu blăniţa cea aurie din timpul verii. Şi-atunci unii au spus că aşa se întîmplă cu iepurii dacă se află o vreme în preajma mării. La fire însă nu s-a schimbat cîtuşi de puţin. A rămas la fel de fricos, se speria de orice obiect pe care, pînă atunci, nu-l mai văzuse, iar dacă îl irita ceva, se apuca, mohorît, să bată toba cu lăbuţele dinainte. De fapt, printre celelalte animale de la circ el era toboşarul. Pentru un iepure, nici nu-i o treabă prea dificilă: iritaţi din te miri ce, ei bat toba acolo-n pădure încă de cînd sînt pui. Dar aici, la circ, trebuia s-o facă la semnalul dresorului. Mă rog, dacă trebuie, trebuie, numai să i se dea după aceea o rădăcină gustoasă şi parfumată de pătrunjel. Şi cum da cu ochii de pătrunjel, iepurele nostru se şi apuca, fără a acorda vreo atenţie publicului, să bată voios toba.

Cam astfel o ducea el la circ, fiind un artist de rînd, care nu se remarca prin nimic deosebit. Nu avea nici măcar o cuşcă a lui; locuia împreună cu o întreagă familie de cobai zglobii şi zgomotoşi. De împăcat, se împăcau bine: iepurele nu-i prea băga în seamă pe colocatarii săi, iar cobaii cei micuţi şi vioi pesemne că-i acordau mult respect, văzîndu-l atît de mare, urecheat şi capabil oricînd să sară pînă sus, la acoperişul cuştii. Cobaii îl respectau ca pe un şef al lor

şi numai cîteodată încetau să chiţăie, speriaţi, ascultînd cu cîtă măiestrie îşi repetă el exerciţiul muzical, bătînd toba pe spinarea cîte unuia dintre dînşii.

Plecau şi în turnee tot împreună. Ba cîteodată aveau de dat reprezentaţii şi în faţa unor copii la care nu se putea ajunge nici cu trenul şi nici cu vaporul. Atunci porneau într-acolo cu avionul. Într-adevăr, în asemenea cazuri artiştii mai puţin renumiţi — iepurele, vulpile, cocoşii, jderii — au prioritate. Doar nu-l poţi urca şi pe elefant în slava cerului!

Şi iată că într-o bună zi iepurele şi vecinii lui s-a întîmplat să facă un asemenea zbor cu avionul. A fost o călătorie dificilă. Cobaii tăcuseră mîlc, de parcă ar fi adormit, iar iepurele răsufla din ce în ce mai greu. După ce avionul a aterizat, cuştile au fost pe dată descărcate şi puse pe un cărucior pentru bagaje. Căruciorul, plin vîrf, porni spre camionul cu care cuştile urmau să fie transportate mai departe. Una din ele însă, chiar cea cu iepurele şi cobaii, se rostogoli printre nişte saci şi rămase acolo. Iepurele îşi vîrî nasul printre gratii, trăgînd cu nesaţ în piept aerul geros. Cobaii se înviorară şi ei, pornind să mişune prin cuşcă.

Un timp, de pe gratii se scurseră înăuntru picături mărunte şi reci, apoi un strat de zăpadă acoperi toată duşumeaua cuştii. Nu trecu mult şi cobaii îşi cam pierdură vioiciunea. Se adunaseră grămadă şi chiţăiau jalnic. Cît despre iepure, acesta se întinse pe pardoseală cît era de lung şi rămase nemişcat, de ai fi zis că nici nu mai suflă.

Curînd se ivi pe cer o puzderie de stele. Iepurele sta încremenit ca şi pînă atunci, iar cobaii, în orice chip s-ar fi vîrît unul într-altul, tot nu izbuteau să se încălzească.

La un moment dat, un cobai mic şi roşcat se lipi strîns de iepure. Curînd, îl urmară şi toţi ceilalţi. Încet-încet, iepurele se simţi ridicat în sus, pînă cînd ajunse să stea culcat pe un adevărat covor alcătuit din trupuşoarele cobailor. Atunci se aşeză mai comod, întinzîndu-se cît era cuşca de mare.

Dimineaţa, cînd circarii găsiră cuşca rătăcită şi măturară zăpada de pe ea, ce le-a fost dat să vadă? Iepurele dinăuntru sta culcat fără să se mişte, iar cobaii, vîrîţi sub el ca nişte pui sub o cloşcă, se încălziseră şi o duceau de minune.

Aşa le-a salvat iepurele viaţa micuţilor cobai din cuşcă.

Şi cu toate că în timpul reprezentaţiilor de după aceea acest iepure

bătu ca şi pînă atunci toba în ritmul unor polci săltăreţe, el deveni totuşi un adevărat erou, iar lumea din jur îşi dădu seama că pînă şi un iepure din cei mai obişnuiţi e în stare să săvîrşească o faptă demnă de toată lauda.

Comandantul

Odată, cînd animalele urmau să fie transportate dintr-un oraş într-altul, în vagonul în care se afla cuşca cu pelicani fu urcat şi un membru nou al menajeriei: o lamă. Pentru bietul Petka (acesta era numele lamei) nu se mai găsi loc în vagonul poneilor, de aceea el fu nevoit să se adapteze la regimul de viaţă al bizarilor săi colocatari. Era o sarcină cam dificilă. Fiind vara, în vagonul de marfă domnea o căldură înăbuşitoare, pe care Petka, cu blana lui pufoasă, o suporta greu. Dimineaţa îl trezeau, sîcîindu-l, muştele. Moleşit de zăduf şi iritat, se ridica în picioare şi, fixîndu-şi într-un punct privirea buimacă, sta tăcut, fără să atragă asupra sa atenţia colocatarilor.

Şi totuşi, cînd omul de serviciu aducea în vagon cîte-o găleată cu apă în care pluteau, gata spălaţi, peştii destinaţi cîrdului de pelicani, Petka tresărea şi întindea bucuros gîtul spre căldare. Speriaţi şi revoltaţi, pelicanii porneau să bată din aripile lor alb-cenuşii şi, umflîndu-şi guşile plasate sub uriaşele lor pliscuri, se repezeau asupra lui. Cîteodată încasa o chelfăneală zdravănă, dar de cele mai multe ori scandalul se sfîrşea cu bine. Pelicanii răsturnau găleata cu apă, porneau să se scalde, îşi zburleau penele, scuturau din aripi şi îl împroşcau pe Petka cu o ploaie de stropi. Petka atîta aştepta. Plecîndu-şi mai întîi capul, lăsa să se abată asupra lui acel duş răcoros, apoi începea să se bălăcească cu poftă în apa scursă din cuşca păsărilor.

Isprăvind de făcut baie, Petka înălţa cu mîndrie capul şi îi cerceta

cu privirea pe pelicani. Erau nişte păsări mari, cu pliscuri cît toate zilele. Cînd li se arunca peşte, guşile de sub pliscuri li se umflau pe dată ca nişte saci. Reacţionînd într-un asemenea mod, aceste păsări lacome şi viclene voiau, pesemne, să arate că sînt în stare să înghită peşti aproape cît ele de mari. De fapt, era adevărul adevărat. Un timp, pelicanii l-au cam înspăimîntat pe Petka, dar cu timpul ajunseseră să-l şi înfurie, făcîndu-l să tropăie din copite şi să-şi lipească strîns urechile de cap. În ciuda mîniei sale însă, aşa cum sta atunci, cu urechile lipite, semăna totuşi foarte mult cu o oiţă blîndă şi bună.

De fapt, Petka ăsta semăna cu mai multe animale deodată. Picioarele lui subţiri, îngroşate la încheieturi, aduceau a picioare de cămilă. Urechile veşnic ciulite erau mai frumoase şi mai gingaşe decît cele ale asinului. Numai coada nu-i semăna cu a nici unui alt animal, ci, mai degrabă, cu o bidinea de zugrav făcută din papură.

În continuare, pelicanii nu l-au mai prea băgat în seamă pe noul lor colocatar. Sosind la destinaţie şi adunîndu-se laolaltă pe duşumeaua nemişcată a cuştilor de la menajeria circului, nici n-au observat lipsa lui Petka. Au început să umble prin cuşcă şi au tot umblat aşa multă vreme, ca să-şi înlăture cu totul, pesemne, senzaţia de legănare continuă pe care o încercaseră în timpul călătoriei.

Cît despre Petka, acestuia i-a fost rezervată la grajd o boxă separată. Din nu se ştie ce cauză însă, n-a vrut deloc să stea acolo. Îşi rodea mereu frîul cu care era legat de iesle. Ba într-o noapte, neobservat de nimeni, ieşi din boxă şi porni să se plimbe prin menajerie. Trecu de grajduri şi deodată rămase locului, adulmecînd. Mirosea a ceva cunoscut. Porni în direcţia de unde venea mirosul şi, ajungînd degrabă la voliera în care dormitau pelicanii, se linişti. Culcîndu-se chiar acolo, adormi şi el. Toată lumea s-a mirat de cele întîmplate, dar Petka a fost lăsat în pace. Aşa a început prietenia dintre lamă şi pelicani.

Curînd, deveni limpede că Petka are o fire foarte sociabilă. Peste măsură de curios, umbla acum nestingherit de nimeni prin culisele circului şi, fără să-i uite pe pelicani, îşi făcea mereu alte şi alte cunoştinţe.

Pentru faptul că se simţea stăpîn oriunde ar fi apărut şi că avea o ţinută demnă şi sobră, fu poreclit în glumă Comandantul.

Se obişnui curînd cu noul său nume şi venea grabnic cînd era strigat astfel.

Totuşi, cînd cineva începea să-l plictisească, îl privea de sus cu ochii săi albaştri, îşi lipea, iritat, urechile de cap, şi îl scuipa cu năduf.

Într-o zi, la cei doi elefanţi, prin preajma cărora începuse de asemenea să se preumble Petka, fu invitat un frizer, ca să le cureţe unghiile înainte de premieră, iar după aceea, pregătind o soluţie de var, să le facă o pedichiură sui-generis.

Petka fu, bineînţeles, şi el de faţă. Zărind lama, frizerul rămase descumpănit şi, agitînd prin aer raşpelul cu care era înarmat, începu să strige: „Pleacă! Pleacă de aici!“ Speriat, Petka o luă la fugă, dar nu trecură nici două minute, că se întoarse şi, venind în dreptul frizerului, îi trase un scuipat. Mulţumit că-şi apărase firea independentă, rămase şi pe mai departe în preajma elefanţilor.

Raporturile lui Petka cu elefanţii luară în general un aspect interesant. Elefanţii cei mari şi buni nu se supărau cîtuşi de puţin dacă, de pildă, el găsea în ieslea lor ceva care îi era pe plac. Ca atare, curînd nu te mai puteai dumiri la cine ţine el mai mult: la pelicani sau la elefanţi.

Veni apoi vremea ca circul să plece din nou în alt oraş. Animalele au şi început să fie transportate la gară. Fiecare din ele ajungea acolo într-un anumit mod. Artiştii de rînd, cum erau pelicanii, plecau totdeauna cu nişte camioane mari, de cîte cinci tone, în timp ce artiştii de frunte — elefanţii — o porneau spre gară cu multă solemnitate, pe jos. Şi iată că în momentul în care cuşca cu pelicani fu încărcată în camion şi porni la drum, Petka se duse îndată la cei doi elefanţi şi nu se mai mişcă de lîngă ei. Elefanţii chiar i-au fost recunoscători pentru aceasta. Sfioşi şi neîndemînatici, ei se opreau totdeauna în faţa vagonului cu care urmau să călătorească şi nu se încumetau să păşească pe puntea şubredă ce-l lega de peron. Văzîndu-l însă acum pe Petka urcînd-o graţios şi cu multă uşurinţă, se urniră din loc şi îl urmară liniştiţi.

Cinci zile mai tîrziu, călătoria luă sfîrşit, iar odată cu ea, şi canicula. Petka, împreună cu prietenii săi, ajunsese într-o regiune din nordul ţării.

Anotimpul de iarnă este, firește, îndrăgit de toată lumea: şi de copii, şi de oamenii mari. Elefanţii n-au nici ei nimic împotriva acestui anotimp. Dar dacă zăpada cea albă şi pufoasă le este pe plac, frigul şi gerurile iernii nu le plac cîtuşi de puţin.

Or, la sosirea circului în oraşul cu pricina, iarna se lăsase acolo

foarte aspră: era un ger de treizeci de grade sub zero.

Să-i scoţi pe elefanţi din vagoane pe un frig ca acela, ca să-i duci pînă la circ, însemna să-i condamni la pieire. Şi-atunci s-a hotărît să fie confecţionaţi pentru ei pîslari, precum şi nişte cojoace.

A fost totuşi o mare problemă: auzi vorbă, pîslari pentru elefanţi! Numai pentru un singur pîslar de acest fel era nevoie de material cît pentru zece perechi de pîslari pentru copii!

O zi întreagă au muncit meşterii la pîslarii cu pricina. Curînd a avut loc proba. Meşterii se apropiară cu teamă de „clienţii" lor, iar aceştia nu consimţiră decît cu multă greutate să-şi ridice unul cîte unul giganticele picioare. Era şi de înţeles: cei dintîi nu mai confecţionaseră nicicînd aşa ceva, iar ceilalţi nu purtaseră în viaţa lor pîslari.

Dar iată că toţi pîslarii şi toate cojoacele au fost gata şi n-a trebuit decît ca elefanţii să fie echipaţi cu ele. Nici această operaţiune n-a fost prea lesnicioasă. Cel mai tînăr dintre elefanţi s-a încăpăţînat şi a refuzat să i se pună cojocul. Ca atare, a trebuit să fie uns din cap pînă în picioare cu un strat gros de grăsime. În schimb, cu pîslarii au acceptat să fie încălţaţi şi unul şi celălalt.

Apoi, animalele au fost scoase în stradă. Şi deodată, Petka, ce umblase pînă atunci să-şi caute ca de obicei prietenii patrupezi, se opri locului înmărmurit. Nu-i mai recunoştea pe elefanţi şi se uita la ei cu o privire îngrozită. Într-adevăr, deşi unul din pahiderme arăta cam ca şi pînă atunci, totuşi pielea îi căpătase altă culoare şi lucea. Cît despre celălalt, acesta arăta ca un cort foarte înalt, confecţionat din pînză, blană şi catarame de aramă care aduceau la rîndul lor a ferestre. Colac peste pupăză — şi ceea ce îl îngrozi cel mai tare pe Petka — cei doi elefanţi aveau cu totul alte picioare ca de obicei. Abia izbuteau să-şi mişte acei stîlpi uriaşi ce nu se mai puteau îndoi deloc, şi păreau a fi astfel nişte fotbalişti filmaţi cu încetinitorul.

Circarii se străduiră să-l aducă pe Petka în dreptul elefanţilor, dar el refuză cu încăpăţînare să se mişte din loc, bătu cu copitele dinainte pămîntul îngheţat, apoi se repezi pe neaşteptate într-o parte şi o luă la sănătoasa, fără să ţină seama de regulile de circulaţie.

Maşinile şi autobuzele frînară brusc, iar în faţa lui Petka apăru un miliţian. Infractorul însă era unul neobişnuit, şi miliţianul îşi suci în mîini carnetul pentru amenzi, neştiind cum să procedeze.

În cele din urmă, circarii au fost nevoiţi să-l ducă pe Petka

spre menajerie separat de celelalte animale. Nu se liniști însă nici ajuns în incinta circului decît după ce elefanții au fost descălțați de pîslari și au început să arate așa cum știa el că arată de obicei.

Trecu un timp și, cînd lumea de la circ începuse să uite de întîmplarea cu pîslarii elefanților și cu spaima lui Petka, acesta îi uimi din nou pe toți, de astă dată nu prin spaima, ci prin curajul său.

La începutul fiecărui spectacol, Petka — ținînd seama de faptul că nu se număra printre cei ce participau la acesta — era priponit în boxa lui. Într-o zi însă, îngrijitorii, grăbiți, uitară s-o facă. Și Petka, nestingherit de nimeni, își organiză debutul în arenă înainte de termen. Ajuns pe o cale demult cunoscută la draperia de la intrarea artiștilor, văzu deodată că ceva e în neregulă. Arena era cufundată în întuneric, iar împrejurul ei se auzeau niște foșnete ciudate. Sunetele și mirosurile noi, necunoscute, îl tulburau totdeauna, de aceea nu-și pierdu nici acum cumpătul și porni înainte. Deodată, un fascicul de lumină îl opri locului. Închise ochii, dar îndată îi deschise din nou. Chiar atunci, de sus, de sub cupolă, scoțînd niște sunete de neînțeles, veniră în zbor spre el o sumedenie de ființe nemaivăzute.

Curînd, aterizară în arenă și, spre marea lui bucurie, el își dădu seama că sînt prietenii săi, pelicanii. Înveselit, începu să țopăie. Pelicanii însă nu-i dădură nici o atenție și se îndreptară spre ieșirea din arenă. Petka îi ocoli și se postă în fața lor, pentru ca ei să-l vadă mai bine. Pelicanii își urmară drumul, netulburați. Atunci Petka nu le mai dădu voie să înainteze și începu să lovească cu copitele în pămînt, ridicînd în jurul său jerbe de rumeguș. Speriați, pelicanii zburară care încotro.

Prostuțul de Comandant! El n-avea de unde să știe că în arenă se desfășoară o reprezentație și că prietenii săi trebuie să încheie numărul traversînd cu o ținută mîndră întreaga arenă.

Mai tîrziu, după ce spectacolul luă sfîrșit, Petka fu vizitat de dresorul său. Deși Comandantul ieșise în mod nepermis în arenă, dresorul îl felicită pentru debutul său și îl ospătă cu cîteva bucățele de zahăr.

Și astfel, încetul cu încetul, Petka Comandantul începu să se obișnuiască cu viața de zi cu zi a circului.

Porcul care a ajuns trăpaş

Într-o dimineaţă se constată că micul ponei, pe nume Charlie, a început să şchioapete. Nici măcar clientul său fioros — ghepardul — pe care îl plimba prin arenă cu o trăsurică, nu i-a mai provocat obişnuita vioiciune şi încordare. La repetiţie, căluţul abia şi-a mai mişcat picioarele, astfel că plimbarea cu trăsura a ghepardului fu scoasă din program.

Mai tîrziu micuţa trăsură cu hamul ei tot atît de mic, fu adusă în arenă şi cercetată cu atenţie, dar, aşa cum se şi presupusese, fu găsită în stare perfectă.

— Iar şi-a vătămat căluţul nostru piciorul în timpul plimbării. Cred că şi l-a scrîntit, zise necăjit dresorul uitîndu-se la Charlie care sta în dreptul barierei, cu capul plecat. Lăsaţi trăsura aici şi ocupaţi-vă de celelalte animale. Cei care vor să se mai dezmorţească să fie aduşi în arenă.

Dresorul se mai uită o dată la Charlie şi se duse în cabină să se demachieze.

Charlie fu dus la grajd, iar trăsurica rămase, parcă de pripas, în arenă.

Animalele nu erau prea multe ca număr. Încăpuseră toate în numai două cuşti. Într-una din ele sta lungit un porc din cei mai obişnuiţi. Cea de-a doua era construită într-un chip deosebit: dacă te uitai la ea dintr-o parte, amintea litera „L“ răsturnată şi latura de sus era acoperită în faţă cu o plasă de sîrmă. Dincolo de plasă, alerga de colo pînă colo o fiinţă ciudată, aducînd a şarpe, şi cu un cap foarte mic.

Chiar în seara aceea, unul dintre îngrijitori, care n-o mai văzuse, întrebă speriat:

— Ce pasăre rară o mai fi şi asta?

Într-adevăr, era vorba chiar de pasăre. Pe cuşcă, deasupra uşiţei, sta prinsă o placă pe care era scris: „Teodoro — struţ din Australia de Sud".

Îngrijitorul se scărpină la ceafă şi privi lung pasărea cea cu ochii rotunzi şi bulbucaţi ce-şi sucea gîtul asemănător unui şarpe, apoi şopti:

— Chiar că-i pasăre. Ia te uită ce ochioasă e! Care va să zică, o cheamă Fiodor.

Aduse cuşca în dreptul arenei şi, deschizînd uşiţa, îi dădu drumul struţului afară. Apoi blocă pista manejului, astfel ca aceasta să alcătuiască un cerc închis.

Struţul începu să alerge agitat prin arenă, zvîrlindu-şi sus picioarele, apoi, fără veste, zărind micul colac al hamului, îşi vîrî capul printr-însul şi continuă să alerge prin arenă, de astă dată cu trăsurica după el.

— Asta-i bună! se supără îngrijitorul.

Nu ştia cum trebuie să-l deshame pe struţ, şi hotărî să-l supravegheze acolo pînă a doua zi dimineaţa. Şi iată că în zorii zilei, cînd scaunele goale dimprejurul arenei începură să se întrevadă din ce în ce mai limpede, ivindu-se parcă din ceaţă, dresorul sosit la repetiţie rămase locului uimit: struţul sta culcat pe rumeguş, înhămat şi acum la trăsurică. Iar după ce, zărindu-l pe noul venit, sări în picioare, trăsurica se rostogoli în urma lui.

Totul se potrivise cum nu se poate mai bine şi, după numai vreo două zile, ghepardul ieşea din nou să se plimbe cu trăsurica, tras de bidiviul cel cu două picioare — struţul Teodoro — care, ocolind în fel şi chip arena, îl purtă pe rapacele său client în aşa fel, încît acestuia i se părea pesemne că primprejur nu sînt decît gropi şi movile.

Nu trecu însă nici o săptămînă şi numărul acesta atît de captivant fu din nou scos din program. Struţul care se şi obişnuise cu trăsurica aşa cum se obişnuise şi cu cuşca lui, începu să se comporte cam ciudat. Se moşmondea toată ziua în volieră, săpa nişte gropi, de vasul cu mîncare nu se prea apropia, iar într-o bună zi, îngrijitorul care îi curăţa cuşca, descoperi acolo un ou uriaş, de culoare verzuie şi cam de zece ori mai mare decît ouăle de găină.

Pesemne că, nemaivoind să aibă de a face cu o fiară rapace şi neştiind cum să scape de ea, pasărea cea atît de paşnică se hotărîse să dea naştere unei întregi companii de puişori. Struţul nu ştia însă că, datorită permanentelor peregrinări ale circului, îi va fi cu neputinţă

să-şi realizeze intenţia. N-o ştia, firește, decît dresorul. El însă îi rămase recunoscător păsării măcar şi pentru faptul că mai multe şcoli din oraşele prin care se abătu după aceea circul cu menajeria lui îşi completară colecţiile de la cabinetele de zoologie cu cîte un ou de struţ. Tocmai de aceea îi îngădui lui Teodoro să uite o vreme de trăsurica pe care acesta începuse să n-o mai sufere.

Şi din nou rămase pe gînduri dresorul, uitîndu-se lung la ghepardul din cuşcă.

Îngrijitorul, care se afla şi el acolo, îi zise în glumă:

— Totuşi, faţă de ghepard, struţul ăsta a cam făcut-o pe porcul...

— Să ştii că mi-ai dat o idee! Ar fi şi asta o treabă interesantă. Ia scoate, rogu-te, porcul în arenă, zise dresorul, întorcîndu-se spre îngrijitorul care îl privea mirat.

Cîteva clipe mai tîrziu, grohăind şi păşind mărunt şi caraghios, porcul apăru în arenă. Era foarte mîndru — şi aceasta chiar din primele zile cînd sosise la circ — pentru faptul că fusese adus în faţa publicului fără repetiţii prealabile. El trebuia să desfacă un preş făcut rulou, astfel ca spectatorii să poată citi literele imprimate pe pînză: „Astăzi — dresorul Durov". De fapt, era o treabă uşoară. Desfăcînd acel covoraş cu rîtul, porcul dădea într-una de cîte o felioară de pîine. După ce desfăcea întreg preşul şi mînca toată pîinea, spectatorii îl răsplăteau cu aplauze, iar el se simţea din nou foarte mîndru. Căci devenise un fel de fruntaş în neamul lui porcesc, întrucît pîinea n-o mai mînca în cocina lui, ce de faţă cu toată lumea, ba se mai bucura şi de un asemenea succes.

În dimineaţa aceea se lăsă foarte uşor înhămat la trăsurică şi, fără să se uite măcar la fiorosul lui client, începu tacticos să desfacă preşul. După ce îl desfăcu, se opri locului, aşteptînd să fie aplaudat. De astă dată însă nu auzi decît glasul dresorului.

— Va trebui să facem un preş care să ocolească întreaga arenă. Şi pe faţa lui să fie scris aşa: „Astăzi — dresorul Durov împreună cu elevii săi patrupezi". Lectura va dura mai mult, în schimb vom reuni două numere într-unul singur, care, am impresia, nu va fi tocmai rău.

Aşa a ajuns trăpaş porcul nostru, îndeplinindu-şi îndatoririle cu multă sîrguinţă. De ghepard nu-i era teamă, întrucît gîtul gros şi hamul îl împiedicau să se uite îndărăt, şi-apoi îi era totuna pe cine ducea cu trăsura, de vreme ce putea să mestece în tihnă gustoasele felioare de pîine.

N. Durova

Paşka e din nou in arenă

Paşka, leul-de-mare, semăna foarte mult cu desenul de pe reclama: „Cumpăraţi îngheţată de vanilie!“ Semăna mai ales în clipele cînd, îndoindu-şi gîtul lucios, parcă uns cu ulei, prindea în vîrful botului vasul cu nişte mici cocoloaşe închipuind cocoloaşele de îngheţată, şi îl ţinea astfel, în echilibru, cîteva clipe. Apoi scutura uşor din cap, şi vasul ajungea din nou în mîinile dresorului. Fireşte că îi era mult mai comod să jongleze cu o minge, auzind totdeauna, la sfîrşitul numărului:

— Încă o dată!

— Bravo! Bravo-o!

— Ia te uită! E leu-de-mare, dar mingea o azvîrle ca un adevărat jongler! îşi ziceau unul altuia spectatorii, apoi strigau din nou: Bravo!

Şi totuşi, asemenea complimente îl cam jigneau pe Paşka: doar era un jongler înnăscut. Într-adevăr, l-ar fi putut invidia oricare artist care se ocupa de aşa ceva, întrucît el, leul-de-mare, nu avea nevoie să înveţe asemenea figuri. E drept, pe cînd se afla în libertate, nu ştia ce înseamnă cuvîntul „bravo“ şi nu putea să-şi închipuie că va veni o zi cînd îl va bucura pînă şi apa verzuie, tulbure, din bazinul lui de zinc, fără de care va suferi, abia trăgîndu-şi răsuflarea, în timpul călătoriilor cu vagonul de marfă, şi care nici pe departe nu semăna cu apa dătătoare de puteri a mării.

Astăzi, lui Paşka îi părea rău, probabil, că, altcîndva, stînd culcat pe nisipul încălzit de razele soarelui, întîmpinase şi petrecuse atît de indiferent cu privirea valurile înspumate ce se izbeau de ţărm.

Dar şi atunci, în libertate, Paşka jonglase ca şi acum. Faptul avea o explicaţie foarte simplă: cutia craniană a unui leu-de-mare e tot atît de gingaşă şi fragilă ca şi cea a unui nou-născut. Tocmai de aceea,

leul-de-mare se teme de orice obiect care vine de sus spre el şi caută totdeauna să-l respingă cu botul.

Desigur că acolo, pe malul mării, Paşka făcea acest lucru nu pentru că ar fi aşteptat drept răsplată un peştişor gustos. Acolo, pîndea chiar el acest soi de probă şi, în momentul cînd înhăţa astfel cîte un peşte, îl azvîrlea vesel în sus, ca să-l prindă apoi cu gura deschisă. Părea şi acest procedeu a fi un joc. În realitate însă, Paşka azvîrlea în sus peştele ca acesta să-i nimerească în gură cu capul, altminteri aripioarele ascuţite de la coada peştelui ar fi putut să-i rănească beregata. La fel proceda şi acum, în arena circului, doar că de astă dată îl avea în preajmă pe dresor şi trebuia să facă totul la comanda acestuia. Şi-apoi, totul era, desigur, mult mai complicat decît acolo, în libertate.

Însuşirile lui făcuseră ca printre celelalte animale să fie socotit unul dintre cei mai buni artişti: nu degeaba era el un leu-de-mare!

Pe neaşteptate însă se îmbolnăvi. S-a întîmplat la un matineu, la o şcoală din preajma Moscovei, unde Paşka avea să-şi prezinte numărul pe o scenă înjghebată la repezeală, din scînduri. Făcu exerciţiile cu atîta rîvnă, încît nici nu băgă de seamă că o ţeapă i se înfipsese într-una dintre înotătoare.

Fiind un adevărat artist, Paşka, deşi mişcîndu-se din ce în ce mai greu, izbuti totuşi să-şi prezinte numărul şi la reprezentaţia de seară. Două zile mai tîrziu însă nu se mai putu ridica de jos. Stînd culcat pe-o parte, gemea întruna şi nu mai întorcea capul decît atunci cînd auzea apa curgînd în bazin. Dresorul apelă la cei mai buni medici veterinari. Aceştia se adunară în faţa cuştii, îi dădură ocol, dar nu izbutiră să-i acorde lui Paşka nici un fel de ajutor.

— E un bolnav dificil! Da, da! ziceau ei într-un glas. Păi nu-i aşa? Rana n-o putem examina, căci el n-o să ne lase. Ar trebui, de asemenea, să-i injectăm nişte penicilină. Dar cum s-o facem?

Stăteau de vorbă între ei, schimbau priviri şi se uitau întrebător la dresorul tulburat şi necăjit. La un moment dat, lui Paşka i se aduse nişte peşte. El încercă să întindă gîtul spre ligheanul în care se afla acesta, dar începu iar să geamă.

— Staţi niţel! exclamă dresorul. Ce-ar fi să-i injectăm penicilina peştelui ăsta şi-apoi să i-l dăm lui Paşka? Mîncîndu-l, penicilina va pătrunde şi în organismul lui.

Medicii injectară penicilina unui pietroşel micuţ, abia decongelat,

şi Paşka îl înghiţi cu lăcomie.

— Ar fi bine să-i spălăm acum rana cu o soluţie de hipermanganat, zise unul din veterinari, dar îndată îşi curmă vorba şi se uită derutat la ceilalţi.

— Aşa ceva chiar că-i foarte simplu de făcut, dădu pe neaşteptate glas dresorul. O să dizolvăm acuş nişte hipermanganat în apa din bazin şi bolnavul nostru, deşi o să se cam încăpăţîneze la început, totuşi, obişnuindu-se cu mirosul soluţiei, va intra fără doar şi poate înăuntru, să se scalde. Iar în felul ăsta îşi va spăla cu hipermanganat şi rana.

Aşa s-a şi întîmplat. Paşka a făcut-o pe îndărătnicul, dar, văzînd că n-are ce să facă şi că altă apă nu se află prin preajmă, s-a apropiat de scară cu băgare de seamă, aproape fără să calce pe înotătoarea bolnavă, şi şi-a dat drumul în bazin. Înotînd o vreme şi pufnind pe nări, a tras apoi aer în piept şi s-a cufundat în apă. Ieşind apoi la suprafaţă şi trăgînd cu ochiul la medicii care îl priveau uimiţi, a continuat să se bălăcească în acea soluţie slabă de hipermanganat.

Cine ştie: poate că tratamentul i-o fi fost de folos, ori poate că a început el să ducă dorul aplauzelor ce se iscau la vederea lui, amintindu-i totdeauna de vuietul de valuri ale unor mări depărtate, cert este că după numai cîteva zile, Paşka şi-a făcut din nou apariţia în arena circului.

Cele două prietene

Este vorba de două mici căţeluşe: Snejka şi Bamby. Aşa cum apa nu seamănă cu piatra, nici cele două prietene nu semănau deloc una cu alta. Snejka era o nordică, avea o blană deasă şi frumoasă, iar Bamby era o mică ogarcă africană, aproape golaşă, lipsită de blană, doar pe negii de lîngă bot crescîndu-i cîţiva perişori lungi, ca nişte mustăţi.

Bamby suferea de frig chiar şi în cele mai călduroase veri pe care le cunoştea Moscova. Căuta întruna să se vîre cît mai adînc în salteluţa ei umplută cu vată, iar dacă i se întîmpla să iasă în stradă, se zgribulea şi, tropotind mărunt cu picioruşele ei subţiri, tremura ca varga.

Cînd razele soarelui se strecurau în casă şi, aidoma unor proiectoare, luminau porţiuni întregi din încăpere, Bamby se afla de fiecare dată în calea lor. Şi pe măsură ce reflexele jucăuşe ale soarelui lunecau încet prin odaie, Bamby se muta la rîndul ei din loc în loc, căutînd să nu scape nici una din razele calde, care îi făceau atît de bine. S-ar zice că acelea erau clipele cînd micuţa şi bronzata căţeluşă părea a fi pe deplin mulţumită. Dar tot atunci nu izbutea, pesemne, s-o înţeleagă defel pe Snejka, prietena ei, care, dimpotrivă, se ferea de soarele arzător, vîrîndu-se pe sub canapele, unde sta culcată răsuflînd din greu, ba mai scoţîndu-şi afară şi limba ei mică şi roşie.

Nu înţelegea Bamby nici ataşamentul Snejkăi faţă de stăpînul lor. Căci ea, Bamby, se gudura numai pe lîngă cei pe care îi socotea mai puternici decît ea, şi îi muşca pe toţi cei de care nu se temea deloc. Cînd stăpînul lor pleca din oraş, iar cele două căţeluşe rămîneau în grija unuia dintre salariaţii circului, Bamby se simţea la fel ca şi pînă atunci, în timp ce Snejka, nu se ştie din ce cauză, slăbea, iar seara era foarte tristă şi sta numai în preajma uşii.

Pe Snejka o iubea toată lumea, mai ales că era o artistă care îi uimea pe toţi prin aptitudinile ei ieşite din comun. Cît despre vicleana de Bamby, cei din preajma ei spuneau că face parte dintr-o specie de cîini rară şi pe cale de dispariţie; fiindu-le milă de ea, o răsfăţau şi îi purtau de grijă. Pentru vreme de iarnă i se confecţionau hăinuţe de lînă care trebuiau să-i ţină loc de blană, iar dacă cineva o scotea afară, în stradă, trebuia de fiecare dată să şi-o vîre sub palton, de unde ea îşi scotea botişorul, privind la trecători cu multă curiozitate, dar şi cu tot atîta condescendenţă.

Fie că era, într-adevăr, un cîine rar, de excepţie, şi nu trebuia să se producă în faţa spectatorilor ca Snejka, fie că simţea că este mîngîiată şi i se dă de mîncare doar pentru faptul că există pe lume, cert era faptul că, pe zi ce trecea, devenea tot mai ursuză şi mai nesociabilă.

Chiar şi faţă de prietenia pe care i-o acorda Snejka se comporta ca şi cînd ar fi fost ceva de la sine înţeles, iar oscioarele pe care le căpăta prietena ei la masă le socotea ca fiind bunul său personal.

Ce-i drept, Snejka avea multe panglici frumoase pentru funde, precum şi o zgardă prevăzută cu o inscripţie de argint, unde se arăta cine îi este proprietarul, în timp ce Bamby n-avea nimic din toate acestea: ei nu-i puteai lega funde, n-avea cum să i le prinzi, iar zgarda îi rodea pieliţa fină, asemănătoare cu cea a oamenilor.

Desigur, Bamby ar fi vrut să aibă şi ea cîte ceva al ei, de care să aibă grijă şi pe care să nu-l dea nimănui. Tocmai de aceea putea fi văzută deseori păzind cîte un oscior pe care îl rosese pînă atunci.

Stăpînului acest obicei al căţeluşei nu-i era pe plac. El îi lua oscioarele, dar nu le arunca în scrumieră sau în cutia de gunoi, căci ştia prea bine că Bamby le va găsi şi acolo şi, mîrîind, va sta din nou de pază în preajma lor. De aceea, aşeza oscioarele pe biroul său în aşa fel, ca Bamby să le poată vedea. Şi astfel, pe biroul său se aflau mereu două-trei oscioare dintr-astea, stînd alături de un colţ de elefant, de nişte corniţe de ren şi de un ou de struţ, ce împodobeau şi ele masa de lucru.

O puteai vedea deseori pe Bamby în preajma biroului, păzindu-şi oscioarele.

Într-o zi, stăpînul ei fu vizitat de nişte prieteni. Printre altele, le vorbi şi despre obiectele ciudate ce se găseau pe masa lui de lucru: despre colţul de elefant şi despre coarnele de ren. Cînd ajunse la „averea" lui Bamby, rămase niţel descumpănit, după aceea însă ridică solemn arătătorul şi zise în glumă:

— O, asta-i o mare raritate! Sînt nişte dinţi de şarpe-boa!

Unul dintre oaspeţi întinse mîna ca să ia de pe birou imaginarii dinţi de şarpe, dar în clipa aceea Bamby începu să mîrîie, furioasă. Stăpînul rîse şi, chemînd-o pe Snejka, o puse să facă „sluj", apoi să danseze un vals.

Snejka se execută, căci ştia, într-adevăr, să facă de toate. Cît despre Bamby, singurul lucru la care se pricepea era să călătorească fără bilet. Avea un simţ deosebit în ceea ce priveşte conductorii. Era suficient ca unul din aceştia să-şi facă apariţia, ca ea să se şi fa-

că nevăzută, doar haina stăpînului său rămînînd umflată ciudat la piept.

Snejka însă călătorea de fiecare dată în mod pe deplin legal, ca o adevărată artistă.

De bună seamă, Bamby îşi cam invidia prietena. Într-o zi însă avu şi ea prilejul să apară în arena circului. Stăpînului ei îi fu adusă o lucrare satirică. Se vorbea într-însa despre un birocrat care, aşa cum spune o cunoscută fabulă, ar fi trebuit să fie „jupuit de viu".

Stăpînul se gîndi cum să prezinte mai bine lucrarea publicului şi, în cele din urmă, găsi soluţia. Şi iată că în faţa spectatorilor se află o ladă în care urmează să fie „jupuit de viu" birocratul. Un clovn o înşfacă furios pe Snejka cea cu blana stufoasă, o vîră în ladă şi, o clipă mai tîrziu, scoate de acolo, în locul ei, o mogîldeaţă jalnică şi golaşă.

— Aha! Ai păţit-o!

— Aşa îi trebuie! Aşa îi trebuie! izbucneşte în hohote de rîs publicul.

Iar mogîldeaţa cea golaşă, care era, de bună seamă, Bamby, rămase în dreptul lăzii, tremurînd şi privind în jurul său, înspăimîntată de prezenţa mulţimii şi de lumina orbitoare a reflectoarelor.

De după draperie se auzi un glas:

— Bamby! Vino încoace!

Dar căţeluşa nu auzi vocea. Cu coada între picioare, tremurînd ca varga, în loc să vină la stăpînul ei care o chemase, începu deodată să urle prelung.

Şi în clipa aceea se petrecu ceva cu totul neprevăzut. Capacul lăzii săltă în sus şi în faţa publicului „birocratul" se dedublă. Din ladă sări Snejka, grăbind să-i vină în ajutor prietenei sale. Apoi, cele două căţeluşe dispărură în spatele draperiei. Şi cu toate că cineva din public strigă: „L-a scăpat propria lui piele!" numărul respectiv avu de suferit.

Cînd cele două căţeluşe ajunseră acasă, stăpînul o certă pe Snejka. Era supărat, de aceea, pesemne, nu-şi dădu seama că era pentru prima oară cînd talentata lui artistă îi făcea un asemenea pocinog.

Jignită şi, de fapt, neavînd nici o vină, Snejka sta culcată lîngă Bamby, încălzind-o ca de obicei cu trupul său. Privindu-le, stăpînul

încercă deodată un sentiment de aversiune faţă de căţeluşa cea răsfăţată, dar de care n-avea nimeni nevoie.

Se gîndi s-o pedepsească pe Bamby. Apoi renunţă. Oare nu făcea ea parte, şi aşa, dintr-o specie pe cale de dispariţie?

Glupînda [1]

Glupînda, Infecţia, Kara [2] — toate acestea sînt numele unei ciori pe care Nikita, prietenul meu, a găsit-o, într-o zi, în curtea unui spital. Acolo era internată maică-sa, şi el o vizita în fiece dimineaţă. Chiar în salon nu putea să pătrundă, căci secţia în care se afla mama era o secţie de boli infecţioase, aşa că nu stătea de vorbă cu bolnava decît pe fereastră.

Mama slăbise, era galbenă la faţă şi, aşa cum o vedea el — prin geamul ferestrei — cu capul înfăşurat totdeauna într-un prosop alb, semăna cu cea dintîi fotografie a bunicii, făcută încă înainte de revoluţie. Acum, fotografia fusese mărită. Bunica părea acolo întunecată la faţă, nenaturală, fundalul fiind în schimb alb, ceţos. Lui Nikita nu-i plăcea această fotografie, de aceea, văzînd-o acum pe mama la fel, se înspăimîntă.

— Mă-mi-ica! făcu el, zăpăcit.

— Ia spune-mi, cum o duceţi voi? Nu întîrzii la şcoală? Cine îţi face de mîncare: tăticu? Mama era bucuroasă să-l vadă pe Nikita, dar bucuria îi era împletită cu tristeţe.

„De fapt, tata nu se prea pricepe să gătească. Şi-a pus în gînd, de pildă, să facă o ciorbă, dar a uitat să pună cartofi în oală, turnînd, în schimb, acolo, un pumn de tăiţei. Apoi, în fiecare dimineaţă mîncăm chefir şi numai chefir. Şi pe urmă tot tata se supără că am la geografie

---

[1] De la *glupîşka* — prostănaca (rus.).

[2] Onomatopee ce imită croncănitul ciorilor.

note de 3 [1]. Or, mama zice că chefirul e prea acru şi că trebuie să mănînc mult zahăr. Tocmai de aceea, pesemne, am început acum să învăţ mai prost...“

Băiatul ar fi vrut să-i spună maicăi-si toate acestea, dar, nu se ştie din ce cauză, renunţă să se plîngă. Se uită la ea cu o privire tristă, dar de vorbit, vorbi cu un glas vioi:

— O ducem bine, mămico. Ne e dor de tine. Mai stai mult la spital?

Mama fu gata să-i răspundă, dar deodată îi făcu semn cu mîna şi plecă în grabă de la fereastră. Nikita îşi dădu seama că în salon a intrat doctorul şi că n-o să mai poată vorbi cu mamă-sa.

Chiar în seara aceea m-a sunat la telefon.

— Nataşa! Vino mai repede! Trebuie să stăm de vorbă.

„De vreme ce mi-a telefonat, ba încă la ora asta, înseamnă că i s-a întîmplat ceva grav şi trebuie să-l ajut“, mi-am zis eu. Am pornit în grabă şi, intrînd la el, i-am auzit glasul:

— N-auzi? Pui-pui-pui! Tu aia, cum îţi zice, de ce nu vrei să mănînci? Pui-pui-pui!

Cînd m-am uitat mai bine, l-am văzut că stă ghemuit, iar în faţa lui se află o cioară. Aripile păsării se pleoştiseră, iar penele îi erau zburlite, de parcă cineva ar fi încercat s-o jumulească.

— Ia te uită! Lumea îi dă de mîncare, iar dumneaei o face pe smiorcăita! Auzi, Nataşa, cioara asta e bolnavă, iar tata a ţipat la mine adineaori: „Ne aduci infecţie în casă! S-o arunci afară numaidecît! Cînd mă-ntorc, să n-o mai prind pe-aici!“ Of, nu-i mama acasă! Roagă-l tu pe tata, căci...

Nikita era necăjit, cioara la fel. De fapt, nici eu nu m-am simţit mai bine. Pe de o parte era băiatul ăsta cu cioara lui bolnavă, iar pe de alta, noi, oamenii mari, care trebuie totdeauna să fim drepţi. Mi-am cam dat seama unde a putut el s-o găsească şi l-am luat pe departe:

— Ai fost pe undeva?

— Da, la mama.

— Aşa? Şi cum se simte mama?

— Rău. Of, de-ar fi fost acum acasă... Spune-mi, cu ce se tratează o cioară bolnavă?

---

[1] În U.R.S.S. sistemul de notare e pînă la 5. (N. t.)

— Stai niţel. Întîi să aflăm de unde provine.

— Păi cum să aflăm?

— Foarte simplu: stăm de vorbă cu ea. Tu unde-ai găsit-o?

— Pe stradă, zise Nikita cam cu jumătate gură şi întoarse privirea.

— Aşa, aşa. Care va să zică, mergeai pe stradă, numărai ciorile şi una ţi-a ieşit lipsă. Bine. Mă dumiresc eu. Pe tine însă am să te rog să ieşi din odaie: vreau să stau numai eu de vorbă cu ea.

— Poţi aşa ceva? Pe cuvînt?

— Mai întrebi? Doar mi-ai văzut animalele. Să ştii că la limba păsărească şi cea a animalelor am avut totdeauna numai note bune. Haide, du-te. Cu cît mai repede am să aflu tot ce trebuie despre cioara asta, cu atît mai repede o s-o punem pe picioare.

Nikita părăsi încăperea. M-am aplecat peste cioară şi-am cercetat-o cu atenţie. Era limpede: pasărea se îmbolnăvise, dar nu se putea şti ce boală are. S-o fi lăsat acolo, ar fi fost pentru Nikita un lucru primejdios. S-ar fi putut îmbolnăvi şi el. Din spatele uşii se auziră foşnete. Băiatul trăgea, de bună seamă, cu urechea la convorbirea mea cu cioara. Ce-aş fi putut să fac? Îmi părea rău de Nikita: şi aşa îl făcea să sufere faptul că maică-sa era internată la spital, iar acum aş mai fi venit şi eu să-l lipsesc de cioară? Nu, nu puteam s-o fac. Trebuia s-o decidă chiar el.

— Nikita! Nikita!

— Poftim? Intră în odaie şi mă privi mohorît şi circumspect.

— De ce eşti supărat? Află că cioara mi-a spus tot adevărul. Nu ca tine. Şi-acum ascultă: Am să-ţi traduc toată convorbirea noastră din graiul păsăresc în cel omenesc. Să ştii că cioara asta are douăzeci şi şapte de ani. Adică e de-o seamă cu tine. Ce-i drept, tu ai nouă ani, iar ea de trei ori mai mult, dar asta n-are nici o importanţă, întrucît ciorile nu trăiesc o sută de ani, ca oamenii, ci trei sute. Poţi deci să faci socoteala. În familia ei, ea era cea mai neastîmpărată. Semăna cu taică-său. Dumnealui le cam făcea toate pe dos şi supăra pe toată lumea. Fiică-sa a luat exemplu de la el şi n-a ascultat nici ea de nimeni. Cînd i se spunea „Nu te apleca peste marginea cuibului şi nu zbura prea departe de cîrd, să n-o păţeşti ca fata aceea, Varvara, care era prea curioasă şi căreia cineva i-a rupt nasul [1]“, cioara zicea în sinea

[1] Zicală rusească.

ei că fetele au nasul moale, care poate fi rupt cu uşurinţă, pe cînd pliscul ei e tare şi nu-i în stare nimeni să i-l rupă. De aceea urmărea cu multă curiozitate toate obiectele strălucitoare pe care le întîlnea în cale şi zbura din ce în ce mai departe de cîrdul ei. Într-o zi, un băieţel a tras în ea cu o bilă de argint. Dar n-a nimerit-o. Cioara ar fi putut să zboare de acolo, dar bila i-a plăcut atît de mult, încît a prins-o cu pliscul şi s-a aşezat pe-o cracă, s-o cerceteze pe îndelete. Cînd deodată — pac! Neizbutind să scoată nici măcar un croncănit, ci doar fîlfîind cu şuier din aripi, s-a prăvălit — nimerită de astă dată — jos, la pămînt. Şi ce-a realizat cu asta? De atunci, Glupînda noastră a devenit şi mai prostuţă, iar lumea, şi mai ales băieţandrii, au început să-i strige de cum o vedeau: „ţicnito, ţicnit-o!“ Nu e frumos nici asta, nu-i aşa? Ia gîndeşte-te. Mai tîrziu, tot prostia a făcut-o pe Glupînda să nu mai bage în seamă pe nimeni care era de-o vîrstă cu ea. Nu mai lega prietenie decît cu ciorile mai mari, deşi nu putea încă să înţeleagă nimic din viaţa lor. Ca atare, îşi plictisea prietenele, iar acestea ajungeau să n-o mai bage în seamă, ciugulind numai ele firimiturile de pîine sau meiul pregătite pentru porumbei. Glupînda se făcea tot mai urîtă, de slabă ce era, penele i se zburleau şi curînd în loc să arate a cioară, începu să arate a sperietoare de ciori. Cît despre învăţătură, de aşa ceva n-a vrut să audă.

„Nu vreau să învăţ. Nu vreau nici să scriu, nici să citesc. Deşi sînt cea mai nevolnică dintre ciori, totuşi de zburat zbor cel mai iute, iar cel care se pricepe să zboare iute din loc în loc nu are nevoie de învăţătură“.

Ducîndu-se într-o zi să zboare astfel deasupra oraşului, Glupînda zări o clădire mare. Clădirea era zugrăvită într-o culoare deschisă şi arăta frumos. Pînă şi oamenii care umblau printr-însa purtau cu toţii halate albe. Asta îi plăcu ciorii, dar şi mai multă plăcere îi facu faptul că în preajma clădirii se înşirau mai multe pahare metalice şi foarte înalte, aproape cît un stat de om. Capacele le erau date la o parte şi purtau toate o denumire frumoasă, mai ales că-i păru Glupîndei foarte cunoscută: „Pomoika“ [1].

---

[1] Cutie sau loc pentru gunoacie şi lături. Cuvînt aproape omonim cu imperativul verbului *mît'sea* — a se spăla (rus.). De aici, jocul de cuvinte care urmează. (N. t.)

„Foarte adevărat! Înainte de a lua masa, trebuie să te speli bine. Asta îmi spunea şi bunica. Am să mă spăl şi eu, am să mă spăl negreşit", îşi zise Glupînda şi, fără a mai sta mult pe gînduri, făcu o baie zdravănă în lăturile care încă mai abureau. Apoi începu să înfulece din ce găsi acolo. După ce se ghiftui în lege, îşi zise că s-a făcut frumoasă. Într-adevăr, guşa plină i se umflase, iar penele i se neteziseră. Poate chiar aflîndu-se printre suratele ei, ar fi ieşit în evidenţă şi ar fi umblat plină de înfumurare precum Dutîş, porumbelul. Revenind în cele din urmă la cîrdul său, a tăcut mîlc, privindu-le cu viclenie pe celelalte ciori.

„N-am să le spun nici în ruptul capului ce-am găsit acolo. Am să mănînc numai eu totul".

A tăcut astfel pînă seara tîrziu şi, bineînţeles, n-a mai avut timp să zboare la cantina sa. A doua zi dimineaţa însă, ciorile au urmat-o toate, croncănind cu lăcomie.

Au ajuns astfel în zbor la casa cea frumoasă, dar de rămas să mănînce n-a rămas acolo decît Glupînda. Celelalte ciori erau mai vîrstnice şi apucaseră să citească prin cărţi ce este acela „spital" şi care sînt bolile provocate de ceea ce poartă un nume frumos, dar înspăimîntător: „infecţie". Aşa a căpătat Glupînda un nume nou, însă de-atunci chiar că a rămas singură, căci restul cîrdului n-a mai vrut să zboare împreună cu ea, cu Infecţia.

În dimineaţa următoare, oamenii au văzut-o pe Glupînda tot în dreptul cutiilor de gunoi. Ei au adus acolo multă mîncare şi cioara s-a înveselit. A vrut să zboare mai aproape de noua sa cantină, dar mai era ghiftuită din ziua precedentă, ba o lăsaseră şi puterile. Au trecut aşa vreo două ceasuri, dar Glupînda nici că a mai putut să mai mănînce. S-a îndreptat apoi cu multă greutate spre burlanul pentru scurgerea apei. Ar fi vrut să facă o baie, şi-a răsfirat aripile, dar n-a mai putut să şi le strîngă: a rămas să stea aşa, cu aripile pleoştite, în dreptul burlanului. Tocmai aici a şi găsit-o prietenul meu Nikita. Ei, Nikita, vezi că ştiu totul? Nu-i aşa că ai dat de Glupînda lîngă salonul unde îţi este internată mama? Ia spune.

— Îhî! mormăi Nikita, apoi îndreptă spre mine o privire rugătoare: Nataşa, doar n-o s-o lăsăm să moară, nu-i aşa? Aş vrea tare mult s-o vindeci. Îţi dau cuvîntul meu că am să iau note bune la geografie!

— Bine, Nikita. Am să încerc să-ţi vindec şi să-ţi dresez cioara,

dar bagă de seamă: trebuie să înveţi bine de tot la geografie şi nu numai la geografie, dar şi la ştiinţele naturale şi la toate celelalte obiecte care vi se predau la şcoală. Căci s-ar putea, de pildă, ca ceilalţi copii să te întrebe: „Ia spune, Nikita, pe unde zboară cioara asta, a ta, ce ţări vizitează? Ori poate că nici nu este pasăre migratoare?“ Şi tu ce ai să le răspunzi?

Nikita tăcu mîlc.

Chiar de-a doua zi cioara îşi făcu sălaş pe pervazul uneia dintre ferestrele locuinţei mele. În primele cîteva zile stătu acolo nemişcată, fără să atragă atenţia asupra sa. Şi nici ea nu băgă în seamă pe nimeni, nici măcar pe căţeii mei. Curînd însă se făcu bine. Cît despre Nikita, acesta mă sîcîia mereu:

— Nataşa, mi-ai promis că ai să-mi dresezi cioara.

— Ştiu, Nikita, îi răspundeam eu. Dar nu e un lucru pe care să-l faci cît ai bate din palme. Întîi şi întîi pasărea trebuie obişnuită să nu zboare nicăieri, să-mi stea liniştită pe braţ sau pe măsuţa pe care îşi va face exerciţiile.

Nikita însă nu mai avea răbdare. Şi iată că într-o zi m-am dus cu el la „Detski mir“ [1] şi-am cumpărat de acolo o numărătoare, adică un abac mititel, apoi două sunători, din cele cu care se joacă sugarii, precum şi o piramidă alcătuită din inele multicolore, ce se pot desface unul cîte unul.

— Poftim, Nikita. Acum poţi să dresezi chiar tu cioara.

— Cum s-o dresez? se miră Nikita.

— Foarte bine. Pentru ca cioara să înveţe a socoti la numărătoare, adică să mute bilele cu ciocul, o să-i punem mai întîi jucăria asta pe pervaz şi-o s-o lăsăm acolo vreo două zile, ca să se obişnuiască cu ea.

După aceea...

Trecură două zile. M-am pomenit iar cu Nikita.

— Nataşa, acum pot s-o dresez?

Am zîmbit:

— Încearcă. Pune sub numărătoare nişte viermişori-morari, mîncarea preferată a Glupîndei. Şi să fii atent la ceea ce o să facă cioara.

Nikita puse viermişorii sub numărătoare. Glupînda nu izbuti să-i scoată de acolo, ori dincotro a încercat s-o facă. În cele din urmă,

---

[1] „Lumea copiilor“ — magazin cu articole pentru cei mici.

mută o bilă şi înhăţă unul. Se propti bine cu lăbuţele, ciocăni supărată cu pliscul şi îndată săriră într-o parte două bile. Glupînda mai înhăţă un viermişor. În continuare totul merse ca pe roate. Cioara mîncă pe săturate şi învăţă totodată să mute bilele.

— Acum, Nikita, ascultă-mă cu atenţie. Timp de cîteva zile s-o laşi pe Glupînda să scoată viermişorii aşa cum ţi-am arătat. După ce se va învăţa cu treaba asta, păcăleşte-o. Cînd va începe să mişte bilele, dă-i de mîncare din mîna ta. Ba chiar pentru fiece mişcare corectă dublează-i porţia. Cînd o să înveţe bine de tot figura cu numărătoarea, treceţi la piramidă. Sub fiecare inel să-i pui fărîme dintr-un gălbenuş de ou fiert. Ca să aibă parte de un ospăţ în lege, Glupînda va trebui să desfacă toată piramida. Pe urmă nu-i mai pune gălbenuşul acolo, ci, pentru fiecare inel scos, ospăteaz-o tot tu.

Trecură vreo şase luni. Veni vara. Nikita plecă în tabără, iar într-una din duminicile următoare maică-sa şi cu mine luarăm hotărîrea să plecăm şi noi acolo pentru cîteva zile. Cînd sosirăm la tabără, Nikita nu ne ieşi în întîmpinare.

— Nikita are treabă, ne spuse instructorul de pionieri. Să ştiţi că vă aşteptam. Curînd trebuie să înceapă concertul.

Ne aşezarăm amîndouă în rîndul din faţă.

— Ştii, Nataşa, Nikita ţi-a pregătit o surpriză, îmi spuse rîzînd maică-sa.

M-am uitat spre scenă. Acolo se afla un pian.

„Pesemne că la concertul ăsta, m-am gîndit eu, Nikita o să cînte la pian «Cîntecul de toamnă» de Ceaikovski, care îmi place atît de mult".

Fu anunţat numărul lui Nikita. Apoi cineva aduse pe scenă o măsuţă. În urma lui ieşi Nikita, ţinînd pe braţ — pe cine credeţi? — pe Glupînda. Priveam spre scenă în culmea mirării. L-am văzut că procedează întocmai cum procedez eu cînd lucrez cu cîte un animal.

— Spuneţi-mi, copii, ce se aude la şcoală înainte să înceapă lecţiile? îi întrebă el pe spectatori.

— Clopoţelul! răspunseră în cor copiii.

Cioara veni la clopoţelul aflat pe masă, trase de o sforicică şi făcu să se audă un clinchet melodios.

— Prima lecţie — citirea, anunţă Nikita.

Şi cioara începu să răsfoiască tacticos o cărticică cu paginile făcute din placaj.

— Iar acum să facem socoteli la numărătoare. Nu-i aşa, copii, că cioara mea socoteşte ca un adevărat contabil? o lăuda Nikita. După cum ştiţi, continuă el, ciocul le slujeşte păsărilor pentru apărare şi tot cu ciocul ele îşi procură hrana. Acum, Kara mea o să vă prezinte un exerciţiu de educaţie fizică. O să vedeţi ce face ea ca să-şi întărească mereu ciocul.

Pe masă se afla o stinghie de lemn asemănătoare cu litera „T", avînd agăţate de-o parte şi alta cîte o sunătoare. Cioara veni la ele şi le răsuci cu multă dexteritate.

— Bravo, Nikita, eşti un adevărat dresor! l-am aplaudat eu, împreună cu maică-sa.

După ce reprezentaţia luă sfîrşit, Nikita veni în fugă la mine.

— Vrei, Nataşa, s-o iei pe Kara la dumneata? I-o fi de ajuns cît a făcut-o pe artista amatoare. Instructorul nostru mi-a spus că ar putea să fie prezentată şi pe o scenă de teatru, căci a devenit o artistă adevărată.

— Stai niţel, Nikita. Cioara asta nu e cumva Glupînda?

— Bineînţeles. Dar gîndeşte-te şi dumneata: nu-i păcat să-i zici unei păsări atît de inteligente Glupînda? De aceea i-am pus numele de Kara.

— Kara?

— Da, pentru că croncăne la fel cu ciorile sălbatice, care zboară aici, pe cîmp. Aude croncănitul lor şi le răspunde. Într-o zi i-am dat drumul, crezînd că o să zboare şi ea pe cîmp. Dar n-a zburat, ci s-a ţinut după mine şi a tot croncănit, de parcă s-ar fi supărat că vreau să mă despart de ea. Of, Kara, Karuşka!

În clipa cînd Nikita i-a rostit numele cel nou, cioara a croncănit răsunător şi a început să-şi cureţe tacticos pliscul de hăinuţa lui.

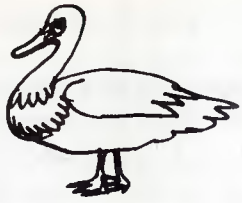

Raţa sălbatică

La menajeria circului o raţă sălbatică a iernat odată în acelaşi bazin cu nişte pescăruşi. Cele trei păsări mari şi bătăioase o fugăreau deseori pînă la capătul bazinului, o ciuguleau cu pliscurile lor ce păreau făcute din ceară colorată, apoi, satisfăcute şi vesele, porneau să înoate numai ele prin apă.

Răţuşca sălbatică, micuţă încît aproape n-o băgai în seamă, nu apărea în mijlocul bazinului decît auzind glasurile copiilor care veneau să viziteze menajeria. Vizitatorii însă plecau degrabă, şi-atunci pescăruşii o goneau din nou într-unul din ungherele bazinului.

Uneori raţa era scoasă de acolo spre a participa la spectacolul-poveste „Căsuţa animalelor". În cadrul acestui spectacol se sărbătorea ziua unei căţeluşe pe nume Muşka. Mai multe animale sălbatice şi domestice veneau s-o felicite. Printre ele se afla şi raţa sălbatică. Copiii priveau desfăşurarea poveştii, iar răţuşca o trăia cu adevărat. Şi cu toate că pădurea dimprejurul ei nu era o pădure adevărată, căci dacă atingea cu ciocul o crenguţă, aceasta nu se mişca şi nu foşnea din frunzele ei, pădurea fiind doar desenată pe o fîşie de pînză, totuşi altă pădure răţuşca nu avea în preajmă şi tocmai de aceea îndrăgise tare mult povestea care îi îngăduia, ca şi altcîndva, cînd se afla în libertate, să se preumble în voie, fără să tragă, speriată, cu ochiul la pescăruşi.

Cînd revenea de la spectacol, aceştia o întîmpinau din nou cu mult arţag:

„U-a-ma-ma-ma!" o ameninţau cu toţii, pe întrecute. Erau şi pescăruşii nişte păsări sălbatice aduse tocmai din Extremul Nord, dar dacă raţa ajunsese aproape să se domesticească, ei mai rămăseseră încă sălbatici şi răi.

Raţa îi privea îndelung şi, în asemenea clipe, i se părea, pesemne, că bazinul dinaintea ei e o copcă mare, căscată în gheaţă, iar pescăruşii ce se agită pe acolo nu sînt decît nişte alb-cenuşii bulgări de zăpadă. Visa în fiecare zi să revină pe tărîmul de poveste, iar după ce se întorcea de acolo şi cuşca pentru transportarea animalelor ajungea la marginea bazinului, se arunca fulgerător în apă. În clipa următoare pescăruşii se şi repezeau, ţipînd, asupra ei, ca şi cînd n-ar fi fost vorba de o raţă, ci de o bucată de peşte care le-a fost azvîrlită în bazin şi pe care nu mai ştiau cum s-o împartă între ei.

Raţa însă continua să plutească neînfricată către tărîmul de poveste...

Pe urmă a sosit iarna şi, curînd, razele soarelui ce se abăteau peste apa tulbure din bazin se făcură tot mai palide şi mai piezişe. Pescăruşii începuseră să se agite. Ţipetele lor însă continuau să semene cu şuieratul viforniţei şi, auzindu-le, pe răţuşcă o treceau fiorii. Mai ales că, de curînd, pescăruşii cei răi i-au răpit şi povestea. Cu o aripă lovită, slabă şi deseori nemîncată, ea începuse să şontîcăie şi pe tărîmul acela de poveste, aşa cum şontîcăia în cuşcă. Povestea însă trebuia să rămînă poveste! De aceea raţa sălbatică nu mai avu acces la ea. De atunci renunţă să mai aştepte sosirea verii.

În schimb, pescăruşii se făceau tot mai falnici, iar penele lor albe stăteau lipite atît de strîns una de alta încît nici nu-ţi venea să crezi că au pe cap pene şi nu coifuri făcute dintr-o piele întinsă şi moale. Acum, ei îşi desfăşurau şi îşi fluturau tot mai des aripile. Pînă şi în amurg, cînd în încăperea menajeriei se cuibăreau umbrele, răţuştii i se părea că razele soarelui continuă să se abată asupra pescăruşilor. Erau, într-adevăr, orbitor de albi. Culoarea capului şi pieptului le era nenatural de albă, în timp ce spatele şi aripile băteau într-un cenuşiu deschis şi uniform. Trupul cu forme aerodinamice le era susţinut de nişte picioare subţiri ca nişte vărguţe şi cu lăbuţele palmate. Atît de uşoare le erau mişcările, încît şi atunci cînd alergau pe jos aveai impresia că zboară.

Săptămîni în şir stătu raţa în dreptul apei, dar nu mai deslușea decît mireasma ei, iar atunci cînd pescăruşii porneau să înoate şi să se scalde în bazin, abăteau şi peste ea jerbe de stropi. Raţa însă nu le băga în seamă. La ce bun? Renunţase de mult să lupte pentru apă

şi pentru hrană. Tăcea mohorîtă şi nu mai aştepta nici sosirea verii.

Dar într-o zi pescăruşii fură scoşi din bazin şi cineva veni să le scurteze aripile. Apoi, împreună cu raţa sălbatică, li se dădu drumul într-un bazin de vară. La marginea acestuia creşteau nişte tufe. Tufele erau verzi, cerul senin şi albastru, iar apa străvezie. Pescăruşii începură să înoate, mişcînd iute din lăbuţe.

Şi-atunci răţuştii îi sclipiră ochii. Porni cu paşi nesiguri spre poteca scînteietoare pe care o aşternuse în bazin o rază de soare. În clipa următoare însă pescăruşii se repeziră din nou asupra ei. Raţa se piti sub o tufă, pe urmă întinse pliscul spre o frunză. Voia să-şi dea seama dacă e pictată pe pînză. Dar frunza era vie, adevărată, şi răspîndea o mireasmă plăcută. Raţa se mai uită cîteva clipe cu o privire fixă la cerul albastru, la tufele verzi şi la apa străvezie dinaintea ei. Apoi îşi vîrî capul sub o aripă şi aţipi. O treziră nişte ţipete şi zări intrînd în bazin două gîşte mari, din cele domestice. Tăind apa, pescăruşii se şi repeziră la ele, dar gîştele plutiră calm, apoi, fără măcar să-şi schimbe poziţia, ci doar îndoindu-şi gîturile lungi şi frumoase, puseră pescăruşii pe fugă. Curînd nu mai rămaseră acolo decît ele, gîştele, iar în dreptul lor nişte puf din aripile pescăruşilor. Cele trei păsări bătăuşe se înghesuiau acum în dreptul grilajului şi îngînau cu glasuri plîngătoare vechiul lor: „U-a-ma-ma-ma-ma-ma-ma-ma!“

Raţa privi lung gîştele. Acestea pluteau pe apă ca două mari vapoare. Mai urmărindu-le o vreme cu privirea, raţa veni deodată la marginea apei, îşi dădu drumul în bazin şi începu să se legene ca o bărcuţă pe valurile stîrnite de gîştele-vapoare.

Raţa sălbatică nu se temea de ele cîtuşi de puţin. Căci se domesticise şi ea de multă vreme.

Povestea micului Fomka

Alb, cu pete negre şi cenuşii, se deosebea mult de ceilalţi şobolani din colonia lor. Aceştia erau cu toţii cenuşii din cap pînă în picioare, se temeau toţi de muzică şi lumină, dar se socoteau a fi nişte şobolani ieşiţi din comun, deoarece colonia li se afla într-un circ adevărat. Pista circulară care împrejmuia arena acoperită cu rumeguş pufos era pentru ei o locuinţă destul de confortabilă. Aici şi-au amenajat culcuşurile, şi-au săpat pivniţele, iar noaptea organizau jocuri sportive chiar în arenă. Căci în timpul nopţii imensa arenă era cu totul la dispoziţia lor. Uneori se întîmpla chiar să-şi execute aici prizonierii. Aceştia erau şobolanii albi, evadaţi din cuşca dresorului. Desigur, evadînd de acolo, nici nu s-ar fi gîndit că şobolanii din colonie vor adopta faţă de ei o asemenea atitudine. „Ce importanţă are culoarea blăniţei noastre? şi-or fi spus ei. Fie albi, fie cenuşii, ne bate tuturor în piept aceeaşi inimă de şobolan".

În colonie însă domneau nişte legi foarte severe. Aici nu puteau să trăiască decît şobolanii cenuşii. Doar nu degeaba se zice despre ei: „Suriii pistei de manej".

— Sîntem şi noi de-ai circului, aveţi milă! hohoteau prizonierii.

Zadarnic însă. Privind în ochii roşii ai şobolanilor albi, călăul nu făcea decît să se înfurie şi mai tare.

— Ia te uită la ei! zise cu acest prilej şi bătrîna Bormociha [1], şefa întregii colonii. Cică sînt şi ei ai circului! continuă ea să chiţăie. La circ numai cupola ne este comună. Pe cînd viaţa, cu totul deosebită. Parcă n-au şi oamenii un acelaşi cer pentru toţi? Voi, ticăloşilor, încercaţi să le creaţi oamenilor cîte o clipă de odihnă, în timp ce noi îi

[1] De la *bormotat'* — a murmura, a mormăi (rus.).

facem să muncească: umblă după noi să ne prindă şi caută tot soiul de prafuri ca să scape de colonia noastră. Da, da, noi îi facem să muncească.

Prizonierii cei osîndiţi ripostară, zicîndu-i că oamenii n-au nevoie de-o asemenea muncă, dar nu-i mai ascultă nimeni. Doar aveau de a face cu „suriii pistei de manej"!

Altcîndva, Fomka strigase şi el laolaltă cu ceilalţi: „Să fie executaţi!" Pe atunci era încă mititel, şi petele albe de pe blană încă nu i se vedeau. După ce împlini un an, petele i se făcură mai mari şi şobolanul deveni tărcat. Poate tocmai de aceea, semănînd acum şi cu şobolanii albi, şi cu cei suri, se străduia să tacă. Bormociha îşi urmărea cu privirea nepotul, şi acesta trebuia să i se supună. Gura însă şi-o deschidea fără să mai strige: doar aşa, de formă.

Iar cînd venea seara şi auzea sunetele orchestrei, se furişa de fiecare dată în cîte o crăpătură iscată în lemnul piste de manej şi urmărea spectacolul. Printre alte animale, evoluau şi o seamă de şobolani aidoma celor care fuseseră altcîndva luaţi prizonieri. Şobolanii ăştia făceau nişte lucruri de neînchipuit. Zburau, de pildă, cu avionul pe sub cupolă, laolaltă cu un motan mare şi mustăcios.

Fomka nu izbutea să-şi ascundă admiraţia nici măcar faţă de Bormociha, deşi ştia că bunică-sa se teme cel mai mult de pisici şi de îngrijitoare.

— Mare scofală! Un motan ca toţi motanii. În schimb, însuşi elefantul are frică de noi, zicea bunica. Pe urmă însă se supăra pe Fomka şi li se plîngea vecinelor sale: Am cam lăsat-o pe fiică-mea de capul ei. Şi uite că mi l-a născut pe Fomka. Tatăl lui a fost un şobolan alb. Vă daţi seama! Of, păcatele mele! Totuşi îl instruia şi acum, cu multă răbdare, pe nepotu-său să umble prin circ cu multă băgare de seamă: Vezi, să nu pleci în căutare de hrană decît atunci cînd în arenă e linişte şi întuneric, iar scaunele stau în poziţie de drepţi, cu tăbliile lipite de spătare. Repetă ce ţi-am spus...

Fomka repeta cuvintele bunicii, însă, ieşind să-şi caute de mîncare, se ghiftuia cu îngheţată topită, iar din paharele goale îşi făcea nişte postamente şi oferea puilor din preajmă cîte o veselă reprezentaţie.

Dar într-o zi...

În arena circului, pe nişte postamente înalte, fuseseră rînduite şaisprezece sticluţe. Păşind de pe un gît de sticlă pe altul, motanul pe

care îl mai văzuse Fomka parcurse şi acum întreg şirul, în timp ce jos, printre sticluţe, se furişau mai mulţi şobolani albi. Apoi sticlele fură înlăturate şi deasupra arenei rămase întinsă o frînghie. Şobolanii lunecară unul după altul de-a lungul ei. Motanul îi însoţi şi el călcîndu-i pe lăbuţe.

— Vai ce frumos e! exclamă Fomka. Şi, nemaiputîndu-se stăpîni, ţîşni din crăpătura prin care privise pînă atunci.

— De ce nu repeţi şi tu numărul, leneşule? Ba te-ai mai şi pătat pe blană, auzi un glas în preajma lui.

„M-a văzut bunica", gîndi Fomka şi ridică privirea vrînd să-i spună bătrînei: „iartă-mă, n-am să mai fac".

În locul bunicii însă, îl văzu în dreptul lui pe dresor. Se înfricoşă atît de tare, încît nici n-apucă să-l muşte. Dresorul îl luă în mîini şi îl urcă pe postament. Ajuns acolo, Fomka îşi pierdu de tot cumpătul. Şobolanii din jurul lui începură să chiţăie. Se auzi însă comanda „Înainte marş!" şi ei, uitînd de Fomka, porniră de-a lungul frînghiei. Fomka se grăbi să-i urmeze. Mergînd pe frînghie se gîndi să facă ceva ieşit din comun. „Şobolanii ăştia albi trebuie să mă primească printre ei. Căci sînt şi eu curajos, nici mie nu mi-e frică de motan".

Şi, zărind deasupra sa o labă a acestuia, îşi înfipse în ea colţii ascuţiţi.

Motanul chirăi şi o luă la fugă. Frînghia se legănă cu putere, dar şobolanii, aidoma boabelor dintr-un spic necopt, se ţinură bine şi nu căzură.

— Daţi-mi voie, tovarăşi! De ce să fiu muşcat? Cer judecată. Asta-i o jignire la adresa mea! răcnea motanul.

— Trebuie să ne lămurim, prietene motan. Pesemne că cel care te-a muşcat e unul nou, zise un şobolan alb, mai vîrstnic.

— Asta-i bună! Dacă mai vin trei dintr-ăştia, rămîn fără labe!

Repetiţia fu oprită. Cineva aduse o cuşcă mică. În cuşcă intră mai întîi, şchiopătînd, motanul, apoi şi toţi şobolanii albi.

— Haide, haide, nu te mai opri în loc, îl împinse unul dintre ei pe Fomka. Astfel ajunse şi el în cuşcă.

Curînd după aceea, fură mutaţi cu toţii în altă cuşcă, mai mare. Aici se afla o frumoasă casă de odihnă a şobolanilor. Lui Fomka totul i se păru aici nemaipomenit. Nişte băiţe speciale pentru scăldat. Vase pentru mîncare. Terenuri de joacă. Nu lipseau decît pivniţele. Oare pe unde să fi fost?

— La ce ne trebuie pivniţe? Doar în fiecare dimineaţă şi seară ni se aduce mîncare proaspătă, îi spuseră nişte şobolani albi, în timp ce alţii îl cam priviră chiorîş. Lui Fomka însă aceşti şobolani i se păreau a fi fără excepţie buni şi simpatici. Nu-l necăjea decît prezenţa motanului. Acesta locuia în aceeaşi cuşcă, dar nu-şi petrecea noaptea în căsuţa şobolanilor. Era prea mare ca să încapă într-însa, de aceea dormea pe o pernă în dreptul căscioarei, iar înfiorătorul lui „sfîr-r-miau" răsuna ziua şi noaptea ca un vîjîit de ventilator.

Motanul nu era însă un aparat de făcut răcoare. Dimpotrivă, în timpul iernii el se afla aici pe post de sobă.

— Şi nu-l îndeamnă nimeni să pună gheara pe voi? întrebă, mirat, Fomka.

— Ce tot spui acolo! Doar lucrăm împreună cu el în folosul oamenilor.

Auzind cuvîntul „oameni", Fomka se uită cu teamă primprejur. Zărind o îngrijitoare, rămase din nou mirat. La lumina zilei, îngrijitoarea arăta cu totul într-altfel. Nu părea deloc a fi o umbră neagră, imensă. Dimpotrivă, avea nişte ochi albaştri şi obraji rumeni.

„Hm! Pesemne că tot din cauza întunericului am ajuns noi să avem blană sură", îşi zise Fomka.

— Treci de te odihneşte, căci diseară avem spectacol, îi ziseră şobolanii albi.

Fomka încercă să aţipească şi, ciudat lucru, acel „sfîr-r-miau" al motanului i se păru acum o adevărată muzică.

Iar mai tîrziu, seara, la spectacol, aproape că-şi pierdu răsuflarea de încîntat ce rămase. Arena, aidoma unui diamant, juca în toate culorile curcubeului. Fomka avu chiar impresia că reprezintă şi el o mică faţetă a acestui diamant, contribuind astfel la strălucirea lui. Lăbuţele şobolanului se mişcau vioaie în ritmul valsului. El se dovedi să nu fie cu nimic mai prejos de artiştii şobolani cu merite considerabile, ba în curînd se pomeni şi printre primii cinci din această categorie. Tocmai de aceea ajunse să facă echilibristică pe frînghie înaintea altor confraţi. La un moment dat însă zări iar deasupra sa o labă a motanului. Simţi că ameţeşte, lăbuţele îi alunecară de pe frînghie şi căzu pe rumeguşul din arenă. Dresorul se făcu că nu observă cele întîmplate, iar Fomka o rupse la fugă. Apoi îşi dădu seama că-l orbeşte lumina. Într-adevăr, razele reflectoarelor îi băteau drept în ochi. Nemaivăzînd nimic din cauza luminii, a amărăciunii şi a ru-

şinii suferite, împunse disperat pista de manej cu botul, căutînd crăpătura salvatoare.

Bătrîna Bormociha îşi urmărea cu atenţie nepotul. Ar fi vrut să chiţăie: „Aici, aici e crăpătura!", dar se abţinu. Nu putea să pericliteze din cauza lui Fomka soarta întregii colonii. Şi totuşi, zărind la un moment dat coada nepotului chiar în dreptul crăpăturii, n-o mai răbdă inima. Scoase capul afară, îl apucă pe Fomka de coadă şi îl trase în interiorul pistei de manej. În comparaţie cu arena inundată de lumini, văgăuna în care se afla colonia i se păru acum şobolanului şi mai urîtă: umedă, întunecoasă, cu pămîntul lunecînd sub picioare. Abia desluşind drumul pe întuneric, o urmă pe Bormociha, călăuzindu-se după fîşîitul monoton al cozii sale.

Bormociha nu-şi certă nepotul. Merse fără grabă, fornăind pe nări şi mişcîndu-şi maxilarele. Fomka se simţi şi mai vinovat. Fornăitul bunicii i se păru în primele clipe un plîns reţinut. De aceea nu-i spuse ca altă dată „n-am să mai fac", ci aplecîndu-se spre lăbuţa ei uscăţivă, o linse cu timiditate, apoi şopti:

— Iartă-mă. N-am putut să mă stăpînesc. Acolo e aşa de frumos! Iartă-mă.

Bormociha nu-i răspunse. Intrară în căsuţa lor tăcuţi, ca şi cînd ar fi avut în faţă o cursă pentru şobolani.

— Zici că-i frumos acolo? Prostuţ eşti, Fomka! Tare prostuţ. Văd că nu te-am învăţat minte îndeajuns. Păi acolo şobolanii o duc chiar mai rău decît cei care trăiesc pe corăbii. Pricepi? Dacă o corabie e pe cale să se ducă la fund, şobolanii o părăsesc, fug de pe ea. În timp ce noi, cît avem pămînt sub picioare, rămînem în viaţă. Trăim, pricepi tu? De aceea şi sîntem şobolani cenuşii!

Fomka se repezi spre bunică-sa. Dar nimeri peste un bolovan plin de mîzgă, se împiedică şi căzu greoi la pămînt.

— Te-ai dezvăţat să şi umbli. De vină sînt tot ei: oamenii, luminile, şobolanii cei albi, chiţăi înciudată Bormociha. Haidem!

Fomka aproape că nu mai putu să înainteze. Se poticnea mereu, de sub lăbuţe i se rostogoleau pietricele mărunte. Cînd şi cînd se lovea de bunică-sa. Îl împiedicau să alerge bolovanii lunecoşi, precum şi propriii lui ochi în care mai stăruia şi acum imaginea zilei atît de pline şi trăite într-un chip atît de neobişnuit. Şi micul Fomka îşi zise:

„E mai bine să fii un bolovan rostogolit pe un drum, decît mîzga de pe el, care te împiedică să mergi înainte. Nu, n-am să mai rămîn

aici. N-am să mai rămîn în colonia «suriilor pistei de manej»!"

Nu vorbi nimănui despre hotărîrea pe care o luase. A doua zi însă se înfiinţă la ora fixată în arenă, ca să ia parte din nou la repetiţie.

Asta-i toată povestea lui Fomka.

Singurul lucru pe care vreau să vi-l mai spun, copii, este următorul: cînd o să vedeţi la circ o reprezentaţie dată de nişte şobolani albi, să căutaţi printre ei şi unul tărcat. Îl cheamă, într-adevăr, Fomka şi a ajuns cu adevărat în cuşcă, din sălaşul său aflat pînă atunci în pista dimprejurul arenei.

Ariciul Timka şi şoricelul Nevidimka [1]

Furtuna se stîrni de dimineaţă. Cerul senin se făcu pe dată ca cel de la ceasul amurgului. Fulgerul săltă printre norii negri, despicîndu-i pentru o clipă şi revărsînd peste ei pîraie înflăcărate. Tunetul izbea arborii drept în creştet. Arborii scîrţîiau, pîrîiau, se aplecau, dar îşi cunoşteau prea bine puterile. Pentru un trunchi rezistent nu-i de temut nici o furtună. În schimb, frunzele tresăltau speriate, pornind de spaimă să alerge pe loc, iar vîntul le spăla fără milă în şuvoaiele oblice ale ploii.

Totul părea marcat de furtună; pînă şi obiectele din odaie arătau mai întunecate, mai mohorîte. Numai pendula din perete continua netulburată să măsoare timpul: „tic-tac, tic-tac". Ştia prea bine că furtuna nu-i decît un fenomen trecător: „tic-tac, tic-tac".

Aştept ca furtuna să ia sfîrşit şi privesc ghemul de aţă aflat pe duşumea, într-un ungher al odăii. Cînd bubuie cîte un tunet, ghemul începe deodată să mişte, să se facă mai mare şi, dacă ai veni mai aproa-

[1] Cel care nu se vede, invizibilul (rus.).

pe de el, l-ai auzi respirînd iute, neliniştit. Într-adevăr, numai de departe ai putea lua o mogîldeaţă cu ace zburlite drept un ghem de aţă. Căci de fapt, înaintea mea se află doi prieteni: Timka şi Nevidimka. Timka este un arici, Nevidimka — un şoricel.

Vă miraţi? Aveţi dreptate. Doar se ştie că ariciul şi şoarecele sînt duşmani de neîmpăcat. Dar cîte nu se pot întîmpla pe timp de furtună! Să vă povestesc. Ascultaţi.

S-a întîmplat o dată să vin la o tabără de pionieri. Curînd a izbucnit o furtună. O furtună puternică. A vîjîit însă cît a vîjîit şi a luat sfîrşit. Iar eu am plecat cu copiii la pădure. La un moment dat, am văzut un arbore înalt prăvălit la pămînt şi care strivise în căderea lui mai mulţi pomişori tineri. Cu vîrful său, unde crenguţele erau atît de subţiri, încît ai fi zis că e de-ajuns să sufli peste ele ca să înceapă a foşni, arborele omorîse o aricioaică. Sta întinsă acolo, aşa, cum o surprinsese copacul. Iar lîngă ea, puiul ei mititel o tot împingea cu botul şi, înţepîndu-se în ace, sărea într-o parte.

Copiii l-au cules de jos şi mi-au spus:

— Luaţi-l dumneavoastră. Noi avem multe animale. Cînd o creşte, îl faceţi artist. Luaţi-l. Vă rugăm.

Am înălţat din umeri, dar l-am luat cu mine, zicîndu-mi cam aşa: artist puiul de arici poate că n-o să devină, în schimb, o să-mi dea o mînă de ajutor. Într-un bufet vechi pe care îl aveam acasă se oploşise un şoarece, şi mie, deşi am mereu de-a face cu animalele, mi-e frică de şoareci, iar cursele care se folosesc pentru a-i prinde nu le pot suferi. De aceea, ori de cîte ori treceam pe lîngă bufet, mi se făcea inima cît un purice. Ca atare, mi-am spus că, după ce avea să mai crească niţel, puiul de arici avea să mă scape el de şoarecele cu pricina.

Nici n-am ajuns însă bine acasă, că cei de acolo m-au şi informat:

— Acum poţi să treci liniştită pe lîngă bufet. A fost pe-aici o furtună puternică, şoarecele s-a speriat, a ieşit afară şi dulăii noştri i-au venit de hac.

— Ce putem face, ariciule, i-am zis eu. Rămîi la noi şi aşa, în calitate de şomer.

Aşa s-a aciuat ariciul pe lîngă casa noastră. Ziua se ascundea cît mai departe, să nu dea cîinii peste el, iar noaptea se lua la întrecere cu pendula, măsurînd timpul cu tropăitul său mărunţel. Într-adevăr, trezindu-mă noaptea din somn, ajungeam să nu-mi dau seama: îşi zice

oare pendula „tic-tac"-ul, ori aleargă ariciul prin odaie — unde, pe jos, în loc de iarbă verde, aveam parchet — şi tropăie distinct: „trop-trop-trop"?

Trecură două zile. În cea de-a treia zi, dimineaţa, am vrut să-i dau ariciului de mîncare, dar am rămas locului, uimită. Puiul de arici venea tropăind spre farfurioara cu lapte, iar după el se aţinea un şoricel mic cît un degetar şi căruia abia dacă-i crescuse blăniţa. Pesemne că stătuse timp de două zile în bufet, aşteptîndu-şi mama, dar mama n-a mai venit. Şi-atunci şoricelul a ieşit afară şi s-a zăpăcit. Înaintea lui se oprise ariciul. Iar şoricelul l-a luat drept maică-sa. Mama cea nouă era aproape la fel cu cealaltă, doar că n-avea coadă şi înţepa rău, încît nu se mai putea încălzi lipindu-se de ea. Totuşi nu se lăsa păgubaş şi îl urma pe arici pas cu pas.

Ivirea noilor colocatari îi umplu de nelinişte pe toţi prietenii mei patrupezi. Cei mai revoltaţi însă au fost cîinii. Ridicîndu-şi în sus cozile, se repeziră îndată asupra celor doi puişori. Dar numai după cîteva clipe se vîrîră schelălăind sub o canapea şi în mijlocul odăii nu mai rămase decît un ghem mititel cu ţepi zburliţi.

Dar unde era şoricelul? Am scotocit prin toate ungherele, însă n-am izbutit să-l găsesc. Şi totuşi, spre seară, cei doi prieteni străbăteau din nou în lung şi în lat odaia. Curînd, am observat că îndată ce unul dintre ei era ameninţat de-o primejdie, pe parchet nu rămînea decît ghemul acela ţepos — ariciul — iar şoricelul dispărea. Tocmai de aceea i-am si dat numele de Nevidimka.

Trecu un timp şi cei doi prieteni se făcură mai măricei. Acum ştiam unde se ascunde Nevidimka. Era suficient ca vreunul din căţei să le dea tîrcoale celor doi, pentru ca Timka să se facă îndată ghem, iar din ghemul acesta să spînzure codiţa lui Nevidimka.

Într-o zi, a venit pe la mine o prietenă. Aflînd că am un arici, îmi spuse:

— Am acasă o mulţime de şoareci! N-ai vrea să-mi împrumuţi ariciul? Măcar pentru o zi.

— Cu plăcere, i-am răspuns eu.

L-am înfăşurat pe Timka într-o batistă şi i l-am dat.

Micul Nevidimka începu să se agite prin odaie căutîndu-şi prietenul şi, mînat de disperare, îi înfruntă chiar şi pe cîini, iar aceştia, nişte dulăi cît toate zilele, au dat înapoi, cu coada între picioare.

Mai tîrziu, cînd Nevidimka, ostenit de atîta căutare, se potoli

ducîndu-se la farfurioara lui cu lapte, se auzi sunînd soneria de la intrare.

Am deschis uşa şi m-am pomenit cu prietena mea.

— Ce mi-ai dat tu mie? Prietena era supărată.

— Cum adică? Ţi-am dat un arici.

— Ce arici e ăsta? Mai că n-a început să joace gorelki [1] cu şoarecii mei! Ia-ţi-l înapoi.

Văzînd însă felul în care se întîlniră Timka cu Nevidimka, îşi dădu şi ea seama că ariciul meu îi luase şi pe şoarecii ei drept Nevidimka. Datorită amicului său, Timka „se descalificase". Vina acestui fapt a purtat-o, desigur, numai furtuna aceea de mai demult. Ea le răpise mama şi unuia, şi celuilalt, şi nimeni n-ar mai fi putut după aceea să-l înveţe pe Timka să-l vîneze pe Nevidimka, iar pe Nevidimka să se teamă de Timka.

Da, multe se mai întîmplă pe timp de furtună.

Şi să vă mai spun ceva: cît am stat să vă povestesc despre cei doi prieteni, furtuna de astăzi s-a potolit. Într-adevăr, s-a potolit de tot, căci iată, Timka, urmat de Nevidimka, au şi pornit să mi se plimbe prin odaie...

[1] Joc în aer liber, asemănător cu „piua" (rus.).

ALBUMUL DE FOTOGRAFII AL FAMILIEI DUROV

VLADIMIR DURCV

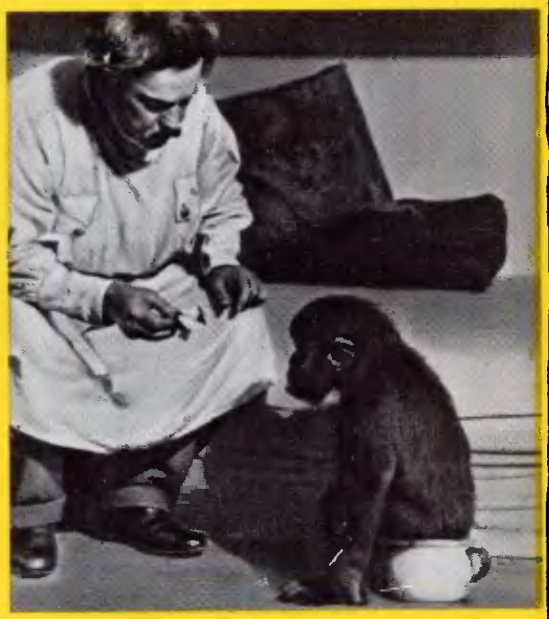

VLADIMIR DUROV CU ANIMALELE SALE DRESATE

IURI DUROV

NATALIA DUROVA CU „ZVIOZDOCIKA“

NATALIA DUROVA ȘI TATĂL EI

NATALIA DUROVA CU GHEPARDUL

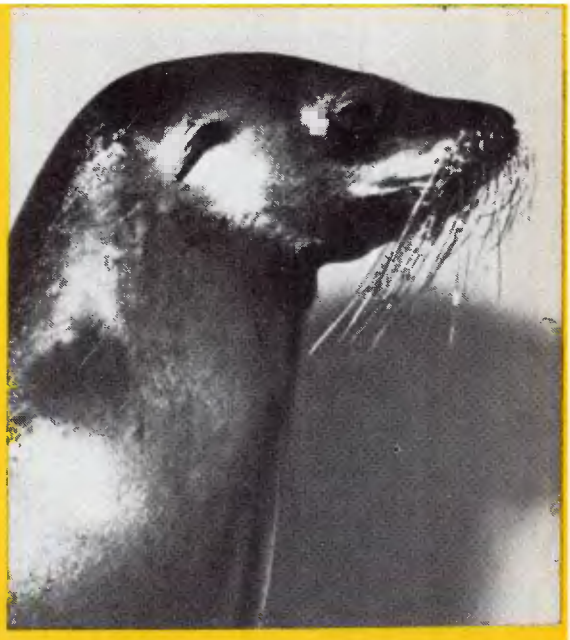

NATALIA DUROVA CU ANIMALELE SALE DRESATE

NATALIA DUROVA CU LEUL-DE-MARE, LA EA ACASĂ

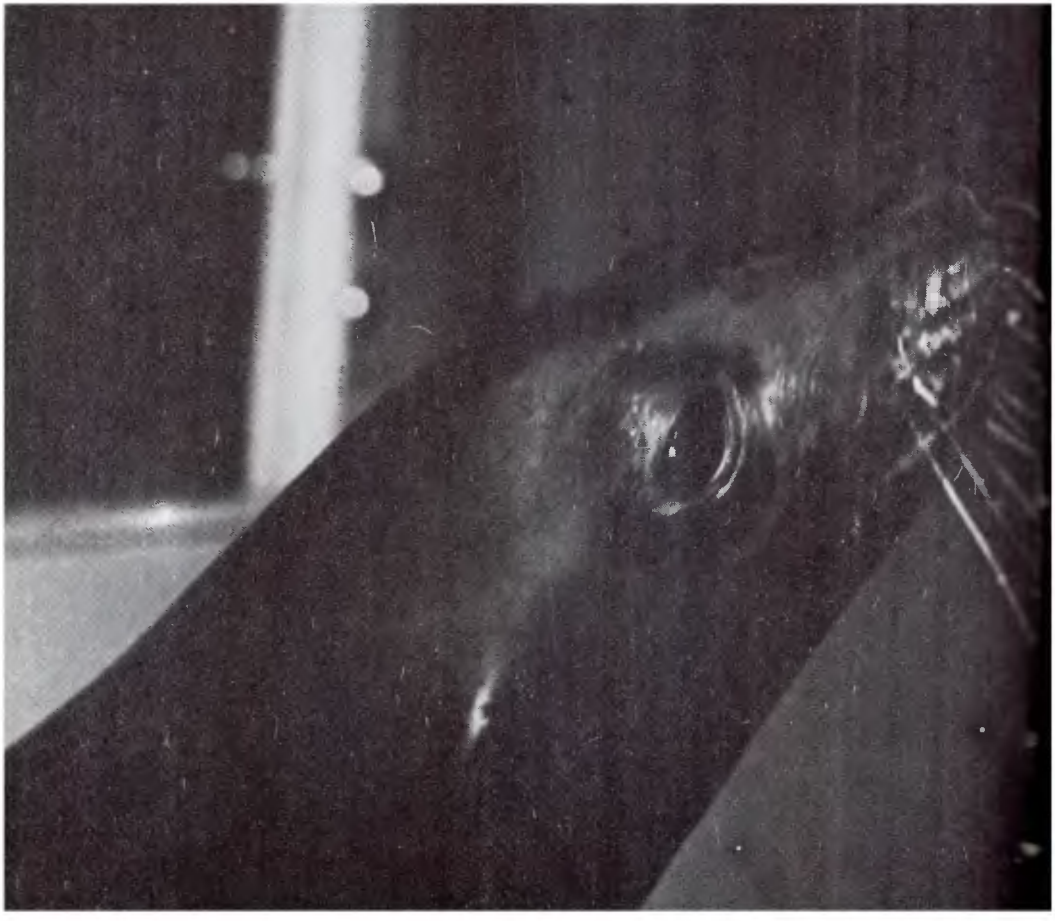

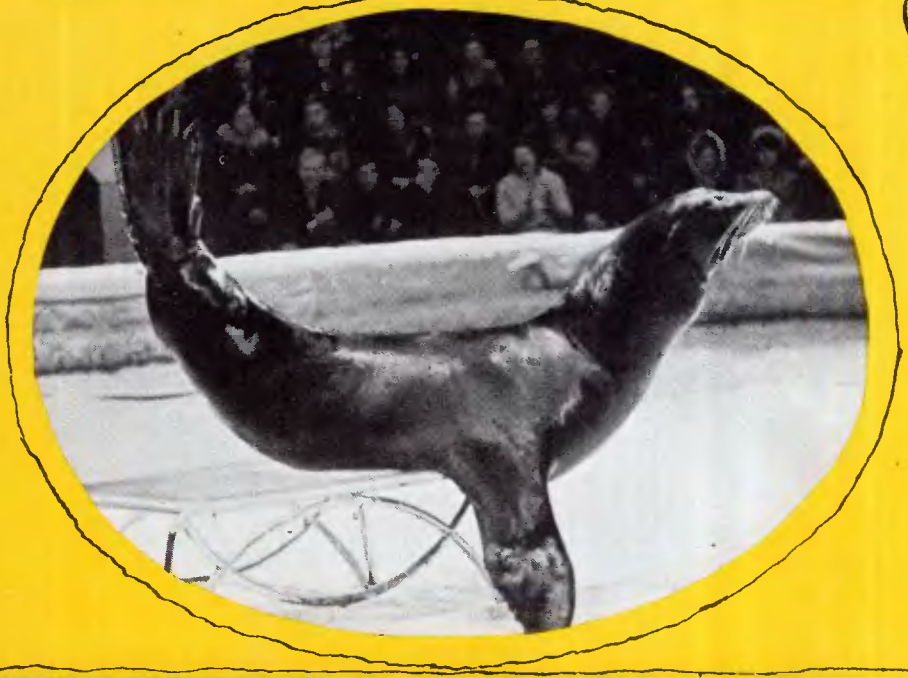

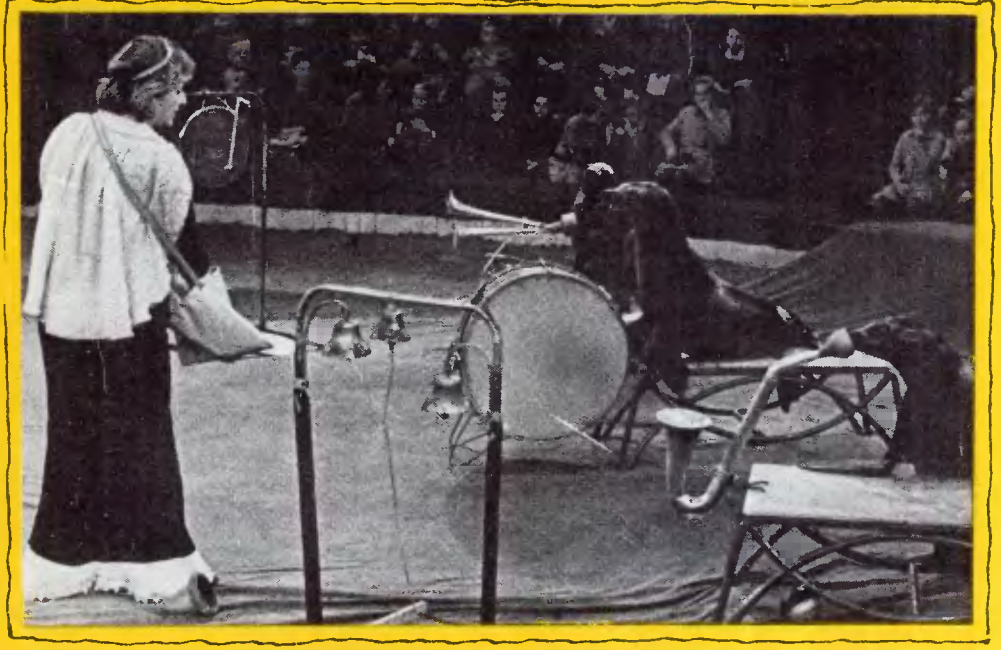

NATALIA DUROVA CU LEUL-DE-MARE
ÎN ARENA CIRCULUI

MORSA - FUMĂTOARE

NATALIA DUROVA
CU MORSELE

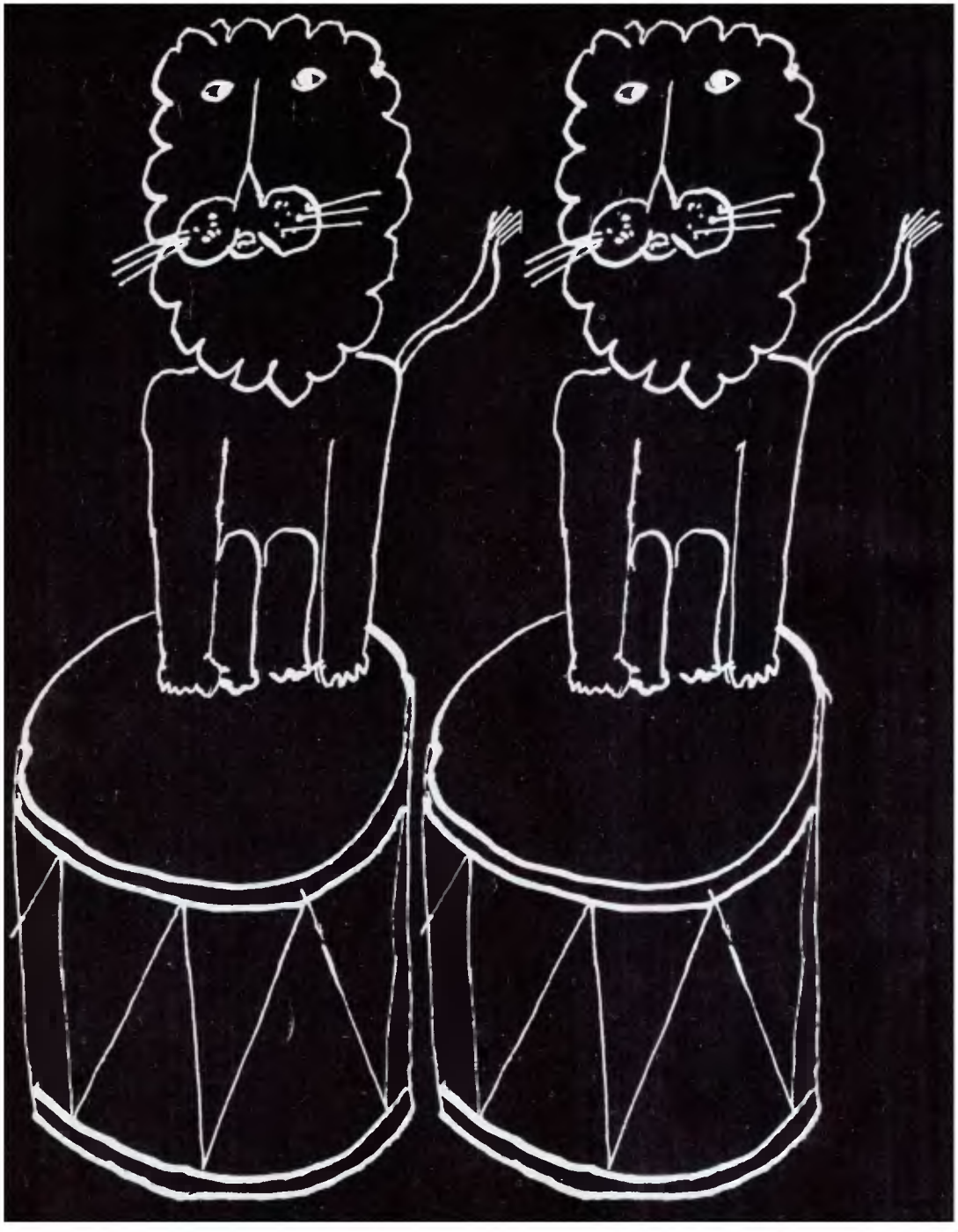

DESPRE NATALIA DUROVA, VIAȚA ȘI CĂRȚILE EI

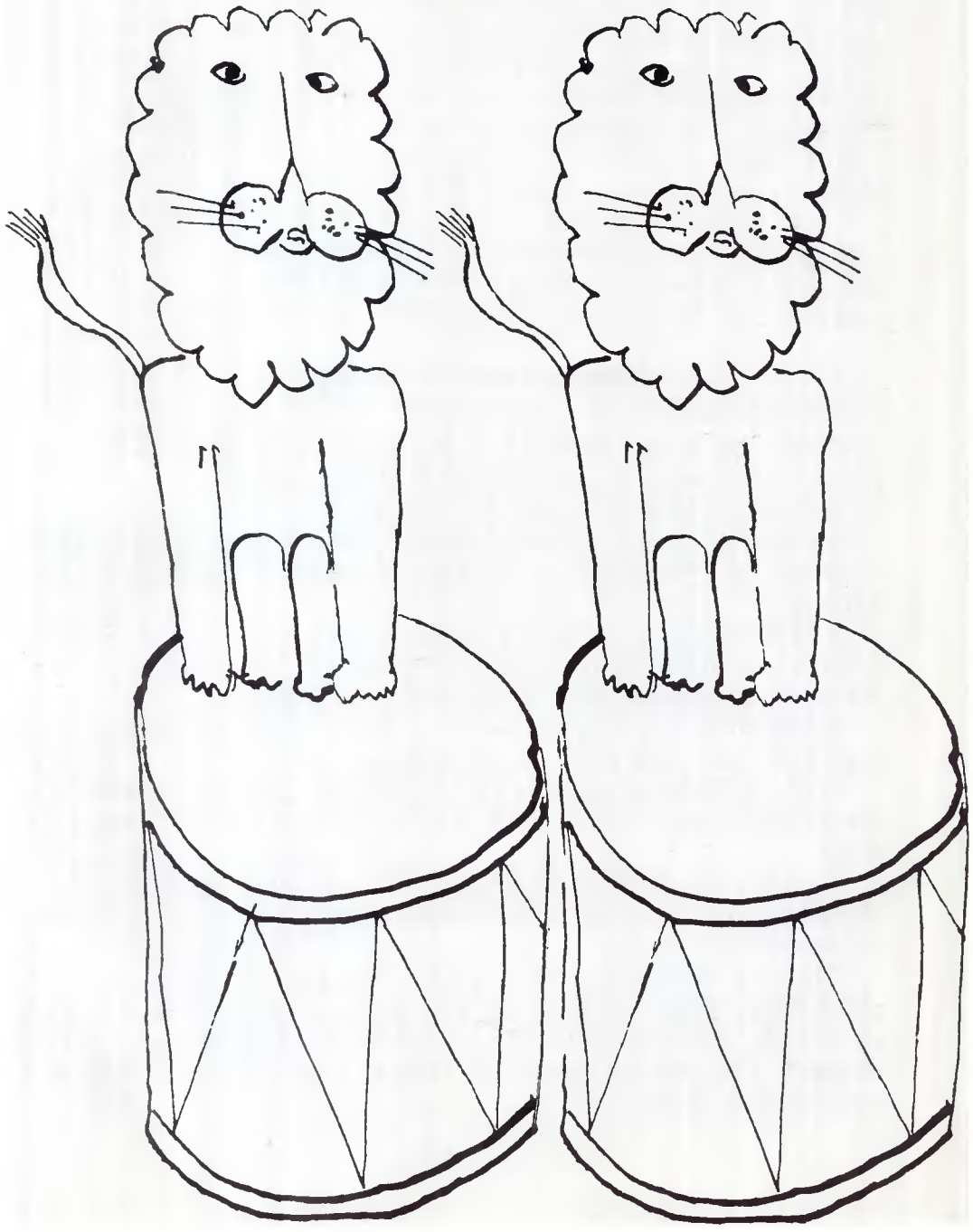

„Neamul nostru neobişnuit..."

Tatăl visa să aibă un băiat. Avea nevoie de un băiat, de un bărbat, de un continuator al activităţii sale, al numelui său.

De născut însă i s-a născut o fetiţă...

Ce era de făcut? Neavînd încotro, atunci cînd fetiţa a împlinit cinci ani, a îmbrăcat-o în costum de băiat şi a adus-o în arena circului.

Fetiţa mergea ţinîndu-l de mînă pe tatăl ei şi purtînd tradiţional costum al familiei Durov (jabou înfoiat de jur împrejurul gîtului, pantaloni de mătase pînă la genunchi) şi zîmbea.

Spectatorii i-au întîmpinat cu aplauze. Neamul cunoscut pe tot globul al Durovilor avea un nou urmaş.

Astfel a început viaţa la circ a Nataliei Durova. O viaţă uimitoare: viaţa unei fetiţe care a fost nevoită să ţină locul unui băiat.

Îl ajuta pe tatăl ei să dreseze diferite animale. Chiar şi fiare sălbatice dintre cele mai primejdioase. Pregătea şi propriile ei numere de dresaj.

Nu era întrebată dacă îi place s-o facă. De fapt, nici nu se putea altfel. Copiii artiştilor de circ şi-au ajutat întotdeauna părinţii, au învăţat din experienţa lor, devenind şi ei artişti încă din adolescenţă. Din punctul acesta de vedere, totul era, prin urmare, aşa cum trebuia să fie.

În neamul Durovilor însă, s-a întîmplat să fie şi altcumva. Sînt mulţi-mulţi ani de-atunci, o sută şi mai bine de ani înainte de a se naşte Natalia. O tînără fată, pe nume Nadejda Durova, îmbrăcînd un costum bărbătesc, şi-a părăsit în taină casa părintească şi, dîndu-se drept june, s-a înrolat în armata rusă operativă. Remarcîndu-se în luptele purtate împotriva oştilor lui Napoleon care invadaseră Rusia, a fost decorată de însuşi mareşalul Kutuzov. După război, i s-a dus din nou faima, de astă dată ca scriitoare. Talentul ei literar n-a fost salutat numai de cititori. Marele poet rus A. S. Puşkin, ca şi marele critic rus V. G. Belinski i-au consacrat rînduri emoţionante.

Masa de lucru a „Fetei-cavalerist" şi portretul ei pictat în acuarelă se mai păstrează şi azi cu sfinţenie în locuinţa de la Moscova a Nataliei Durova.

„Neamul nostru e neobişnuit", spunea adesea, cu încîntare, Leonid Dmitrievici Durov, amintindu-şi de eroina Războiului pentru Apărarea Patriei din anul 1812. O, de-ar fi ştiut ce-i aşteaptă pe propriii săi feciori, Anatoli şi Leonid!...

Fiind încă nişte copilandri, au fugit la rîndul lor (tot în taină) de-acasă, captivaţi de arta circului. Au făcut de toate: au fost gornişti, chemînd lumea la bîlciuri, apoi acrobaţi, scamatori. Au desenat caricaturi, au scris versuri politice. În cele din urmă, au devenit cei mai renumiţi, cunoscuţi în întreaga lume, clovni-dresori de animale, întemeind una din cele mai strălucite dinastii de artişti din istoria circului. Iar Vladimir Leonidovici (bunicul Nataliei Durova) a ajuns totodată şi un eminent savant, specialist în psihologia animalelor.

Aşadar, micuţa Natalia, singurul copil al strălucitului Iuri Durov, a trebuit, vrînd-nevrînd, să continue cu cinste gloria neamului ei neobişnuit.

Astăzi, Natalia Iurievna Durova este Artistă al poporului din R.S.F.S.R. şi scriitoare pe care o îndrăgesc multe milioane de tineri cititori din Uniunea Sovietică.

Arta ei neîntrecută a fost apreciată în numeroase ţări ale lumii (în biblioteca ei se află recenzii elogioase, publicate în zeci de ziare din străinătate). Tot mai multe cărţi ale ei se editează pentru cititorii de peste hotare.

„Am venit să-mi iau rămas-bun..."

Aşadar — circul. Din primele zile de viaţă. Circul, circul, circul... Nenumărate peregrinări din oraş în oraş. Pretutindeni, un succes răsunător. Flori, zîmbete, aplauze.

Şi ţăcănitul roţilor de tren. Transportarea extrem de anevoioasă a animalelor. Împachetarea şi despachetarea voluminoasei recuzite. Împachetarea şi despachetarea obiectelor „casnice", absolut necesare. Necesare tatălui, mamei şi micuţei lor fiice.

Permanente întîlniri şi despărţiri. Nu izbuteşti să te împrieteneşti bine cu cineva, că a şi sosit timpul să pleci. Şi cine ştie cînd vă veţi mai întîlni. Şi oare vă veţi mai întîlni vreodată?

Ne putem doar închipui cîte lacrimi au fost vărsate în toţi aceşti ani, cîte cuvinte tandre au fost rostite, cîte promisiuni au fost făcute.

Cîte scrisori fierbinţi au fost scrise...

Pe urmă, timp de cîţiva ani, Nataşa a trebuit să urmeze cursurile unei şcoli de la Moscova, fiind dată în grija unei mătuşi, soră a mamei sale. Părinţii hotărîseră ca Nataşa să fie un om bine instruit. Şi în toată această perioadă ei aproape că nu şi-au văzut fiica la faţă. Poate doar în timpul vacanţelor de vară. Firește, a fost în viaţa Nataşei cea mai grea despărţire, pe care n-o putea face uitată nici un fel de notă maximă căpătată la şcoală.

Aici însă i-a fost descoperit talentul literar. Compunerile fetei erau deosebit de originale. Impuneau idei şi consideraţii interesante. Pe lîngă aceasta, avea dar oratoric: ştia să povestească foarte frumos. Mai ales că o făcea imitînd vocile celor despre care era vorba. Lumea care o asculta se prăpădea de rîs, recunoscînd glasurile unor prieteni comuni. Numai prin două-trei cuvinte sau prin cîteva expresii specifice, Nataşa izbutea să reproducă cu fidelitate imaginea cutărei sau cutărei persoane. Cît despre umorul de care dădea dovadă, prin acesta putea stîrni invidia chiar a unor profesionişti.

În anul 1951, Natalia Durova a fost primită la Institutul de literatură „A. M. Gorki" din Moscova. Este un institut unde studiază tinerii scriitori. Ca să fii primit la acest institut, trebuie să ai talent literar şi un stagiu în producţie. Durova dispunea şi de una, şi de alta.

La institut, fiecare student scrie, de regulă, despre ceea ce

cunoaşte mai bine. Natalia Durova cunoştea cel mai bine viaţa circului. Şi a început să scrie despre animalele dresate. Îi mai cunoştea bine şi pe cei mici, pe copii. Şi a început să scrie pentru ei. În primul rînd pentru ei! Povestirile îi erau şi vesele, şi triste. În acelaşi timp! Dincolo de strălucirea sărbătorească a circului, cititorul izbutea să întrevadă truda zilnică, plină de încordare a artiştilor de circ. O încordare aflată la limita puterilor omeneşti. Tonul istorisirilor a fost găsit de la bun început...

Şi iată că anii de institut au rămas în urmă. Tinerei scriitoare îi apar una după alta un şir întreg de cărţi: „Moartea bătrînului Yambo“ (1957), „Kotka“ (1959), „Despre Nikita şi veveriţa lui“ (1960), „Marele teatru «Malîşka»“ (1962), „Poftiţi în arenă!“ (1962), „Arena“ (1965).

Şase cărţi în opt ani! Şi ce cărţi! Cărţi care i-au adus autoarei lor cea mai largă recunoaştere şi apreciere. Cărţi care au aşezat-o alături de cei mai buni scriitori pentru copii.

În cărţile ei nu-i nimic născocit. Poate doar să fie schimbate unele nume. Dar nici acest lucru în mod obligatoriu. Scriitoarea nu-şi ascunde faţă de cititori nici dragostea ei pentru circ şi nici groaza pe care i-o inspiră acesta. Nu-şi ascunde nici profundele zguduiri sufleteşti de care a avut parte acolo. Să recitim, de pildă, povestirea intitulată „Kotka“: „... S-a întîmplat însă ca eu să nu mai pot vedea multă vreme înaintea ochilor arena circului, scăldată în luminile ei orbitoare. Asupra mea se abătu o nenorocire ireparabilă: se prăpădi mama. Am înţeles atunci că n-am să mă întorc la circ prea curînd... M-am dus să-mi iau rămas-bun de la Kotka.“

În fiecare din cărţile Durovei se simte — într-un fel sau altul — tristeţea unei despărţiri. A despărţirii de cei apropiaţi, de prieteni, de circ, de copilărie.

Zilele îşi urmează cursul. Vor mai fi alte întîlniri, alte bucurii. Şi amărăciunea altor despărţiri. Asta e viaţa.

„Reprezentaţia a luat sfîrşit...“

Literatura pretinde ca omul să-i închine întreaga lui viaţă. Şi circul pretinde ca omul să-i închine întreaga lui viaţă. Însă viaţa pe care o trăieşte omul nu e decît una singură, iar asta înseamnă că trebuie

să renunțe fie la literatură, fie la circ...

Pentru Natalia Durova o asemenea dilemă a fost foarte greu de rezolvat. Spectatorii așteptau de la ea mereu alte numere de circ. Cititorii așteptau mereu alte cărți. Trebuia găsită o soluție. Care anume?!

...Marșul final. Ca totdeauna, este impresionant și maiestuos. Încă vreo cîteva minute și sub cupola circului vor răsuna cuvintele:

— Spectacolul a luat sfîrșit. Vă dorim tuturor noapte bună!

Curînd se vor stinge toate luminile. Spectatorii vor porni spre casele lor. Cei mai mulți dintre ei vor petrece o noapte bună, liniștită.

În strîmtele cabine din culisele circului, artiștii își scot costumele de spectacol. Îi așteaptă și pe ei odihnă. Dar nu pe toți.

Pe o mescioară din cabina Nataliei Durova zace telegrama sosită adineaori de la o editură din Moscova: „Așteptăm Manuscrisul Noii Dumneavoastră Cărți Stop Au Fost Depășite Toate Termenele".

Cei de la editură manifestă nervozitate: este amenințat planul editorial. Ei nu știu că astăzi ea s-a descurcat în arenă mai greu ca altădată, că Viteaz, leul-de-mare, a fost mai capricios ca oricînd (oare nu s-o fi îmbolnăvit?). Că nu demult a murit într-un accident „steaua" noului ei număr de atracție, morsa pe nume Vasilisa. Unica morsă dresată din lume, dresajul căreia a necesitat atîtea eforturi. Patru ani de muncă susținută. Muncă ce trebuia acum luată de la capăt.

Durova răsfoiește manuscrisul viitoarei sale cărți. Cărți!!! De fapt, nu există încă nici o carte. Finalul nici măcar nu i-a fost așternut pe hîrtie. Multe capitole au fost scrise la repezeală și va trebui să le transcrie, dar cînd s-o facă?! Nu, ea nu invidiază pe nimeni. Totuși există pe lume și scriitori norocoși, care noaptea dorm, iar dimineața se așază la masa lor de lucru și scriu, scriu, scriu... Scriu după pofta inimii.

A fost o vreme cînd a scris și ea așa.

Acum însă, diminețile ei cunosc alt program. În zorii zilei ea se și află în preajma cuștilor. Animalele trebuie controlate, curățate, hrănite. Apoi încep repetițiile. Adică munca istovitoare, de zi cu zi, a unui dresor. Iar în fiecare seară e spectacol. Sîmbăta și duminica, chiar cîte două spectacole. Uneori și cîte trei. Pe urmă inevitabile peregrinări dintr-un oraș în altul. Și turnee peste hotare,

în timpul cărora răspunzi nu numai pentru tine şi pentru numele tău celebru, dar şi pentru întregul circ sovietic.

Acele ceasornicului se apropie de ora unu noaptea. La uşă se aude o bătaie discretă. Şi, din spatele ei, vocea unei fete de serviciu.

— Natalia Iurievna, poftiţi la telefon. Aveţi legătura cu Moscova...

A, da! A făcut încă de ieri comanda pentru această convorbire. Căci e cam neliniştită. Trebuie să afle ce mai e pe acasă. Cum o duce Mihailuşka, fiul ei, pe care aproape că n-are timp să-l vadă la faţă.

Mătuşa ei, sora mamei sale, îl iubeşte din toată inima. Dar îi vine greu să aibă grijă de el, căci e o femeie suferindă. Cît despre soţul ei, al Nataliei Durova, acesta, actor de frunte al Teatrului Academic de Artă din Moscova, al celebrului M.H.A.T., este din cale-afară de ocupat: ziua participă la repetiţii, seara are spectacol.

Şi atunci se pune întrebarea: ce este mai important? circul? literatura? sau educaţia copilului?! Al unicului ei copil...

Da, ea îl va ajuta să-şi aleagă singur profesia. Astăzi acest lucru e mai uşor de făcut. După moartea mamei sale, tatăl ei s-a căsătorit a doua oară. Şi în noua lui familie, Iuri Durov s-a bucurat, în sfîrşit, de naşterea unui fiu, Iuri Durov-junior. Linia bărbătească a dinastiei Durovilor continuă şi ea.

„Ce este aceea o poveste?..."

Timp de doisprezece ani (din 1965 pînă în 1977) nu i-a apărut nici o carte nouă. Şi totuşi, în acest răstimp ea a continuat să scrie. Scria noaptea, pe apucate şi publica fragmente din nuvelele încă nefinisate sau scurte povestiri.

Mult mai mult scriau despre ea alţii, vorbind despre animalele ei nemaipomenite, despre reprezentaţiile pe care le dădea la circ. Apăreau în presă admirabile foto-reportaje.

Se părea că viaţa îşi urmează cursul.

În anul 1976 i-au apărut o serie de scrieri într-un volum, avînd o dedicaţie foarte tristă: „În amintirea părinţilor mei, care şi-au dăruit viaţa circului sovietic".

Îi murise şi tatăl, Artist al poporului din U.R.S.S. În timpul unui spectacol prezentat în Danemarca s-a simţit rău şi, cîteva zile mai

tîrziu, a încetat din viaţă. Cu animalele rămase a început să dea reprezentaţii fiul său, aflat la vîrsta adolescenţei. Mai întîi, se părea că băiatul face faţă. Pe urmă însă, numărul lui îşi pierdu toată frumuseţea: animalele lucrau din ce în ce mai rău. Cauza consta, firește, în lipsa lui de experienţă.

De fapt, activitatea de la circ îi aducea şi ei tot mai puţine satisfacţii. Căci orice ar fi făcut, gîndul îi era mereu la copil. Un dor atît de aprig n-o mai încercase pînă atunci niciodată.

Iată o pagină din noul ei manuscris, intitulat „Căsuţa mea pe roţi“:

„Dragul meu băieţel cu păr bălai, călătoresc acum departe de tine, iar treaba cu care mă îndeletnicesc îţi este cu totul necunoscută. E frig, şi vagonul în care mă aflu e plin de fum. Încerc să mă încălzesc, învelindu-mi umerii cu o pufoaică — o scurtă matlasată şi vătuită... Mai tîrziu, mînjită de la cărbuni şi de la lemnele fumegînde, voi încinge focul într-o sobiţă, pentru ca slaba ei căldură să-i poată încălzi pe locatarii acestei căscioare bizare, pe care călătoria i-a sleit de puteri. Aşa începe povestea pe care mai tîrziu o vor vedea la circ copiii. E atît de uşor să dăruieşti cuiva o poveste, dar cît e de greu s-o porţi în tine: vie, interesantă, plină de blîndeţe, uimitoare şi variată ca alaiul acestor mici jivine care mă înconjoară.

Cînd ai să creşti mai mare, Mihailuşka, ai s-o ierţi pe mămica ta pentru toate necazurile pe care ţi le-a pricinuit. Ai s-o ierţi, pentru că ai să înţelegi multe. Ai să înţelegi ce este aceea o poveste, ce este munca, ce este viaţa, şi tu însuţi ai să le dăruieşti oamenilor multe poveşti...“

O tonalitate atît de sfîşietoare, de emoţionantă, n-a mai existat pînă acum în nici una din cărţile ei. Nici măcar atunci cînd istorisise întîmplări de-a dreptul înfricoşătoare. Despre ea însăşi sfîşiată de ghearele unui rîs. Despre tatăl ei, muşcat de un leu-de-mare, despre tragica moarte a mamei sale.

Noua tonalitate a fost provocată, fără îndoială, de gîndurile şi simţămintele noi ale acestei înzestrate scriitoare. Căci acum, printre cititorii cărţilor sale se află şi propriul ei fecior. De astă dată adevărata valoare a vieţii-poveste n-o interesează pe scriitoare prin ea însăşi, ci prin capacitatea pe care o va avea de a trezi în sufletul copiilor dorinţa de a dărui şi ei, la rîndul lor, oamenilor

poveşti. Poveşti pe care e „atît de uşor“ să le dăruieşti altora, dar atît de greu să le porţi în tine...

Iar feciorul îi creştea. Creştea, cum se zice, văzînd cu ochii. Şi i-a venit sorocul să se ducă la şcoală.

Oare va trece şi el prin ce a trecut ea în anii de învăţătură? Va sta şi el în bancă, gîndind cu dor la mămica lui: oare unde o fi, oare ce-o fi făcînd? O, cît de bine îşi aminteşte ea de anii cînd a fost de-o seamă cu el!

Nu, ea nu va îngădui aşa ceva. Şi nu pentru că s-ar gîndi la ea: mai devreme sau mai tîrziu, băiatul o va ierta pentru faptul că l-a lipsit de mîngîierea ei de mamă. La rîndul ei, adunîndu-şi toate puterile, ea va izbuti să-şi înfrîngă dorul de copil. Şi va lucra în continuare, oferind bucurie miilor de spectatori. Dar cu ce preţ? Cu preţul unui copil care va creşte departe de mămica lui?

Nu, nu pentru asta i-a dăruit ea viaţă, nu pentru asta a trăit ea însăşi şi şi-a scris cărţile. Nu pentru această singurătate a unui copil.

Şi Natalia Durova recurge la unica soluţie posibilă: curînd ea părăseşte circul. Cu convingerea că o face numai pentru cîţiva ani. Pînă cînd îi va mai creşte feciorul.

„Totul este încă în viitor...“

Acum ea locuieşte în Moscova. Principala ei preocupare o reprezintă Teatrul de animale V. L. Durov. Ea este directorul şi conducătorul artistic al acestui teatru minunat, unic în lume. În plus, mai scrie şi piese pentru acest teatru, dresează animalele-artişti şi apare ea însăşi în faţa copiilor — spectacol de spectacol...

Spectacolele ei se bucură mereu de acelaşi succes. Copiii îi oferă, „spre bună amintire“, felurite daruri confecţionate de mînuţele lor. Acasă la ea a organizat un întreg muzeu unde poţi vedea asemenea desene, broderii, sculpturi şi obiecte de traforaj. Dar, mai ales, ilustraţii pentru cărţile ei. Nişte poze fermecătoare, impresionante. Cînd se întîmplă să-i fie cale-afară de greu, se apucă să rînduiască toate aceste obiecte şi se înveseleşte pe dată.

Deseori citeşte la radio noile ei povestiri. Apare la televizor. Desfăşoară o largă activitate obştească în cadrul Secţiei pentru copii a Uniunii Scriitorilor din Moscova. Face parte din cîteva

colegii redacționale. Iar pe lîngă toate acestea, face gospodărie, ca orice femeie: gătește, se duce după cumpărături, deretică, spală rufe...

Nu-i rămîne nici acum timp îndeajuns ca să-și scrie cărțile. Trebuie să-și definitiveze manuscrisele neterminate privitoare la viața circului. Are, de asemenea, în proiect o interesantă istorisire, ce va purta titlul „Peter și Petka" și în care va fi vorba despre prietenia înfiripată între doi băieți din țări diferite. Și, desigur, trebuie să scrie și despre Teatrul de animale, să înfățișeze viața lui de fiecare zi și sărbătorile lui, greutățile pe care le întîmpină și bucuriile pe care le trăiește.

Feciorul ei așteaptă și el apariția acestor cărți...

N. Halatov

Lector: Sandu Singer

Tipărit în U.R.S.S.

© Editura Raduga, Moscova, 1985
© Traducere Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1985

Titlul ediţiei originale:

Наталия Дурова

«ВАШ НОМЕР!»

издательство «Советская Россия»

Москва

1976

Autoarea, dresoare descinzînd din celebra familie Durov, cunoscută pretutindeni în lume, povestește în paginile cărții de față despre viața circului și artiștii patrupezi cu care lucrează, despre bucuria participării la spectacolele de circ și încordata trudă cotidiană de pregătire a acestora, despre arena circului și culisele lui.

EDITURA RADUGA, MOSCOVA – EDITURA ION CREANGĂ, BUCUREȘTI

Lei 32